

Arbete och hälsa

Ur KB:s samlingar

Digitaliserad år 2015

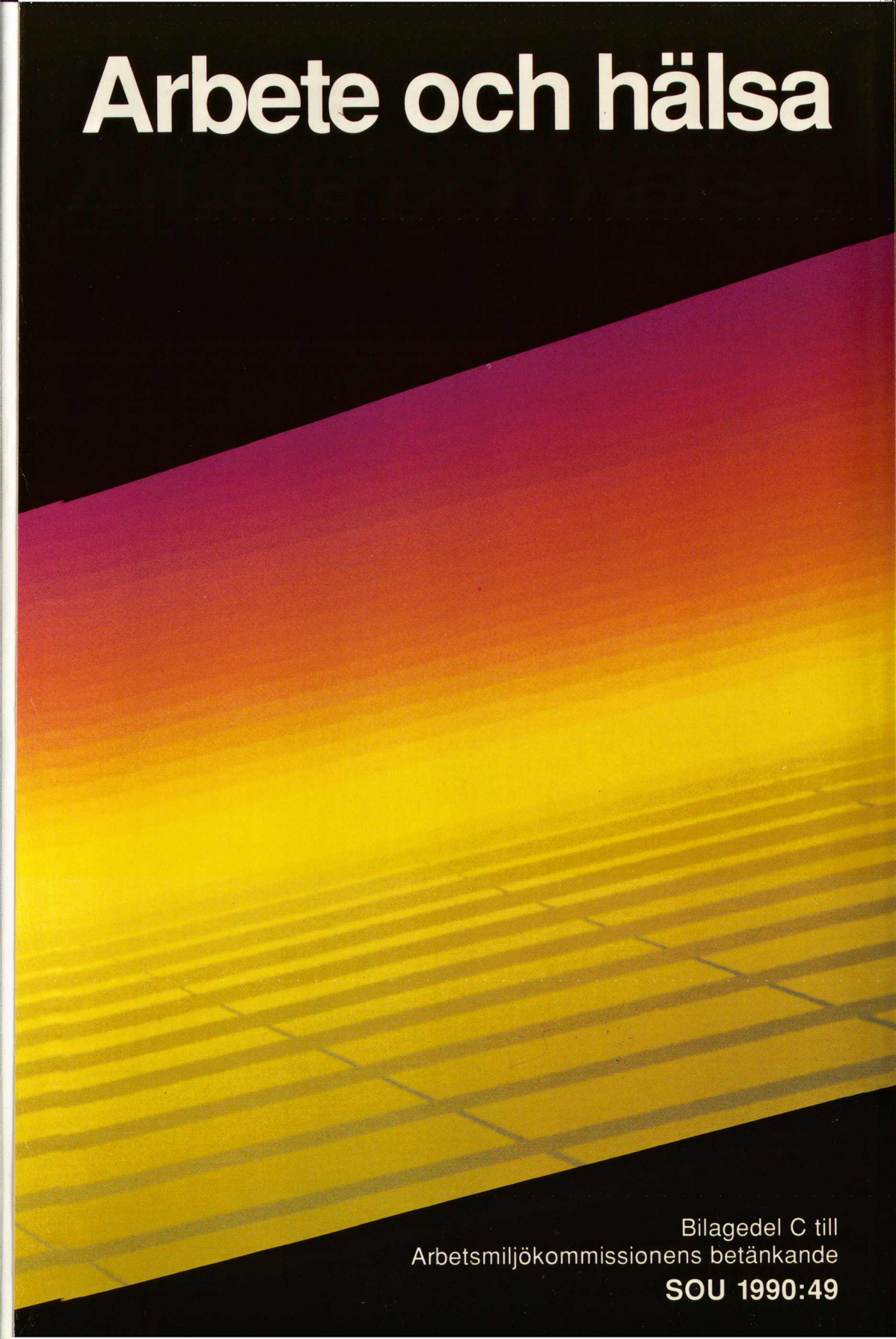

National Library
of Sweden

Bilagedel C till
Arbetsmiljökommisionens betänkande

SOU 1990:49

Arbete och hälsa

The background of the cover features a diagonal gradient. The upper portion is black, transitioning into a vibrant yellow-orange band. Below this, a grid of thin, parallel lines is visible, creating a sense of depth and perspective. The overall design is modern and minimalist.

Bilagedel C till
Arbetsmiljökommisionens betänkande
SOU 1990:49

Ref KB Oc

Statens offentliga utredningar

1990:49

Arbetsmarknadsdepartementet

Arbete och hälsa

Bilagedel C

Bilagedel till arbetsmiljökommissionens betänkande
Stockholm 1990

Allmänna Förlaget har utgivit en bibliografi över SOU och Ds som omfattar åren 1981 — 1987. Den kan köpas från förlagets Kundtjänst, 106 47 STOCKHOLM.
Best. nr 38-12078-X.

Beställare som är berättigade till remissexemplar eller friexemplar kan beställa sådana under adress:

Regeringskansliets förvaltningskontor

SOU-förrådet

103 33 STOCKHOLM

Tel: 08/763 23 20 Telefontid 8¹⁰ - 12⁰⁰

08/763 10 05 12⁰⁰ - 16⁰⁰ (endast beställare inom regeringskansliet)

1. The first of these is the fact that the
the first of these is the fact that the

the first of these is the fact that the
the first of these is the fact that the

the first of these is the fact that the
the first of these is the fact that the

INNEHÅLL

Bilagedel C

- Bilaga 6 Regeringsuppdrag angående kartläggning av aktörer på arbetsmiljöområdet - rapport från statskontoret
- Bilaga 7 Regeringsuppdrag angående statlig finansiering av arbetsmiljöområdet - rapport från statskontoret
- Bilaga 8 Regeringsuppdrag angående statlig finansiering av arbetsmiljöområdet - rapport från riksrevisionsverket

Förord

I direktiven till arbetsmiljökommissionen anføres bl.a. att kommissionen "bör överväga effektiviteten i samordningen mellan olika samhällsorgan centralt och regionalt. Mot bakgrund av erfarenheterna av kommissionens kartläggning skall den lämna förslag om inriktning och organisation av arbetsmiljöarbetet och samhällets insatser".

På begäran av kommissionen har statskontoret gjort en kartläggning av aktörerna på arbetsmiljöområdet (bilaga 6).

Statskontorets redovisning omfattar en beskrivning av ett drygt hundratal organisationer och deras uppgifter.

Mot bakgrund bl.a. av statskontorets redovisning fann kommissionen det angeläget att genomföra en fördjupad studie av penningflöden, styrning och prioritering och användning av de statligt styrda medel som satsats på arbetsmiljöarbete.

Statskontoret och riksrevisionsverket fick i uppdrag att i samråd genomföra studien åt kommissionen. Uppdraget har resulterat i två rapporter (bilaga 7 och 8). Samtliga rapporter har behandlats av kommissionen.

Anna-Greta Leijon
ordförande i arbetsmiljökommissionen

Regeringsuppdrag angående kartläggning av aktörer på arbetsmiljöområdet - rapport från statskontoret

Arbetsmiljöverket

Statistik

Statistik

Statistik

Statistik

Statistik

Aktörer på arbetsmiljöområdet – en översiktlig kartläggning

MISSIV

Datum

1989-11-02

Ert datum

Vår beteckning

Dnr 459/89-5

Er beteckning

Arbetsmiljökommissionen

Uppdrag till statskontoret att kartlägga aktörer på arbetsmiljöområdet m m

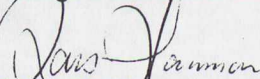
I en skrivelse den 5 juni 1989 begärde arbetsmiljökommissionen regeringens medverkan med att få till stånd en kartläggning m m av aktörer på arbetsmiljöområdet genom statskontorets försorg. Regeringen gav den 27 juli 1989 statskontoret i uppdrag att biträda kommissionen med detta arbete.

Statskontoret överlämnade den 9 oktober till arbetsmiljökommissionen ett utkast till delrapporten "Aktörer på arbetsmiljöområdet - en översiktlig kartläggning". Den slutliga versionen av denna delrapport överlämnas härmed.

Statskontoret är berett att inom ramen för det givna regeringsuppdraget fortsätta sitt arbete enligt de anvisningar som kommissionen kan komma att lämna.

I detta ärende har rationaliseringschefen Engman beslutat. Närvarande vid den slutliga handläggningen var i övrigt avdelningsdirektören Hammar, föredragande.

Enligt statskontorets beslut

Lars Hammar

AKTÖRER PÅ ARBETSMILJÖOMRÅDET - EN ÖVERSIKTLIG KARTLÄGGNING

1 UPPDRAGET OCH ARBETETS UPPLÄGGNING

Arbetsmiljökommissionen har tillsatts av regeringen (direktiv 1988:63) med huvuduppgift att lägga fram förslag till åtgärder för att ändra arbetsförhållanden som skapar skador och ohälsa. En av de frågor som kommissionen har att överväga är effektiviteten i samordningen på arbetsmiljöområdet och att därvid lägga fram förslag om inriktning och organisation av arbetsmiljöarbetet och samhällets insatser.

Efter en hemställan från arbetsmiljökommissionen gav regeringen 1989-07-27 statskontoret i uppdrag att göra en kartläggning av aktörer på arbetsmiljöområdet m m. Statskontorets arbete syftar till att ge kommissionen dels en bred överblick över aktörerna på arbetsmiljöområdet dels ett underlag för att bedöma behovet av fortsatta utredningar och för att föreslå ev åtgärder som kan effektivisera samhällets insatser på arbetsmiljöområdet.

Inom statskontoret, utredningsavdelning 2, utförs arbetet i en projektgrupp bestående av Berith Eidervinge, Lena Ellwerth-Stein, Lars Hammar och Bertil Rapp. Gruppen arbetar i nära kontakt med arbetsmiljökommissionens sekretariat.

Den första etappen av uppdraget, som här redovisas, avser en översiktlig kartläggning av arbetsmiljöverksamheten vid myndigheter och andra organisationer som helt eller delvis finansieras med offentliga medel och/eller där partsinflytandet är starkt. Undersökningen tar i första hand sikte på den utåtriktade arbetsmiljöverksamheten, d v s den omfattar inte den interna arbetsmiljö- och skyddsverksamhet som bedrivs lokalt av skyddsombud och skyddskommittéer mfl. Inte heller omfattar den arbetsmiljöförbättrande åtgärder som arbetsgivarna vidtar. Med "intern" avses här även sådan verksamhet som bedrivs inom exempelvis en koncern eller en grupp av myndigheter. Företagshälsovården har dock tagits med även om dess arbete huvudsakligen har intern karaktär.

Den inledande kartläggningen har gått till så här:

Med utgångspunkt från bl a ett antal befintliga översikter och kataloger över organisationer som arbetar med arbetsmiljöfrågor (se bilaga 3) har vi tillsammans med arbetsmiljökommissionens sekretariat valt ut vilka som bör vara av intresse i detta sammanhang. Data om resp organisatio-

nens ställning och uppgifter inom arbetsmiljöområdet liksom även om dess organisation, resurser och finansiering har samlats in främst genom studier av befintlig dokumentation, en enkel enkät (bilaga 5) samt ett begränsat antal intervjuer. Uppgifterna har därefter ställts samman med sikte på att få en översiktlig bild över i vilken utsträckning likartad eller angränsande verksamhet bedrivs på flera håll. I anslutning härtill pekar vi på några åtgärder som skulle kunna effektivisera verksamheten genom ökad samverkan och som bör kunna övervägas av arbetsmiljökommissionen (avsnitt 3.2 och bilaga 1).

I avsnitt 3.3 skisserar vi en grov bild över arbetsmiljöverksamhetens ekonomiska omfattning och finansiering och för fram några ideér till delvis ändrade finansieringsformer. I avsnitt 3.4 redovisar vi de problem eller synpunkter rörande samverkan som de tillfrågade organisationerna velat peka på i detta sammanhang.

Vi vill särskilt betona följande:

Även om vår undersökning omfattat ungefär 150 myndigheter och organisationer är den inte heltäckande. De organisationer som här redovisas får närmast betraktas som ett urval av dem som på olika nivåer och från olika utgångspunkter påverkar arbetsmiljöns utformning. En av de främsta orsakerna till detta är att området "arbetsmiljöverksamhet" är svårt att avgränsa.

De uppgifter som här redovisas om vilka funktioner resp organisation har, bygger i huvudsak på organisationernas egna bedömningar för vilka de haft mycket kort tid till förfogande. Vissa frågor, t ex rörande resurser och finansiering, har inte heller alltid kunnat besvaras på ett tillfredsställande sätt. Ett skäl till detta är att arbetsmiljöpåverkande insatser mycket ofta inte kan skiljas från verksamheten i övrigt.

Det material som redovisas här ska därför främst ses som ett **arbetsmaterial**. Enligt vår uppfattning ger det dock en någorlunda representativ lägesbild, som tillsammans med de övriga bedömningar kommissionen kan vilja göra, bör kunna ligga till grund för ställningstaganden till ev fördjupade studier eller slutsatser om var en förbättrad samverkan kan åstadkommas.

2

ARBETSMILJÖBEGREPPET

Någon klar definition av begreppet "arbetsmiljö" finns alltså inte, ett förhållande som särskilt i samband med samordnings- och samverkanssträvanden brukar vara besvärande. Förhållandet kan t ex illustreras av att de kataloger och sammanställningar som finns över aktörer på området bara delvis har samma innehåll.

I takt med den ökade uppmärksamhet som människornas arbetssituation tilldragit sig framför allt under 1970- och 80-talen, har intresset för arbetsmiljöfrågorna successivt utvecklats. En markering av detta är den nya arbetsmiljölagen (1977:1160) som trädde i kraft den 1 juli 1978. Om arbetsmiljöns beskaffenhet sägs där 2 kap 1§ att:

Arbetsmiljön skall vara tillfredsställande med hänsyn till arbetets natur och den sociala och tekniska utvecklingen i samhället.

Arbetsförhållandena skall anpassas till människans förutsättningar i fysiskt och psykiskt avseende. Det skall eftersträvas att arbetet anordnas så, att arbetstagare själv kan påverka sin arbetssituation.

Den förändring av arbetsmiljöbegreppet som här kodifieras innebär en klar utvidgning från det tidigare allmänt använda begreppet arbetarskydd, som närmast avsåg sådana fysiska risker som kan föranleda ohälsa och olycksfall, till att omfatta även psykosociala riskorsaker. Till området räknas numera även insatser för planering och medbestämmande i arbetslivet m fl åtgärder som indirekt kan förbättra arbetsmiljön.

En annan sak som bidragit till utvidgning av arbetsmiljöbegreppet är den ökade uppmärksamheten på miljön i vid bemärkelse och de samband som därvid aktualiseras mellan arbetsmiljöfrågor och andra miljöfrågor. Frågor om bebyggelse, skydd av naturmiljö etc griper ofta in i frågor om utformning och upprätthållande av en god arbetsmiljö. Ibland hävdas att insatser för bättre arbetsmiljö resp god "yttre" miljö kan motverka varandra.

Ett försök att tolka vad modern praxis räknar till arbetsmiljöfrågor finns i "Arbetsmiljöboken" (Ettarp/Kvarfordt 1981). Arbetsmiljöarbetets syfte uttrycks där på följande sätt: "Inom ramen för samhällsekonomin och den tekniska utvecklingen samt med hänsyn till arbetets natur skall en arbetsmiljö eftersträvas, som innebär så få risker som möjligt för olycksfall och onödiga fysiska och psykiska påfrestningar samt möjligheter till självständighet, ansvar, engagemang, arbetsglädje och personlig utveckling i arbetet."

Med denna vida tolkning omfattar eller vidrör arbetsmiljöfrågorna områden som sysselsättningspolitik, arbetsrättspolitik, näringspolitik, miljöpolitik, hälso- och sjukvårdspolitik, forskningspolitik, socialpolitik, handelspolitik m fl. En, om än grund, kartläggning av aktörer som verkar inom dessa områden blir naturligtvis mycket omfattande.

I direktiven till arbetsmiljökommissionen (1988:63) sägs att kommissionens uppgift är att lägga fram förslag till åtgärder för att ändra sådana arbetsförhållanden, som skapar skador och ohälsa. Det gäller såväl nu kända som nya hälsorisker. Ett syfte torde därvid vara att hävda den s k arbetslinjen, genom att finna åtgärder som förhindrar tidig utslagning resp underlättar rehabilitering. Det kan därvid konstateras att det finns ett nära samspel mellan arbetsmiljöförbättrande åtgärder och vissa rehabiliteringsinriktade åtgärder, främst sådana som syftar till att anpassa arbetsmiljö och individer till varandra. På detta område verkar t ex företagshälsovården och den yrkesinriktade rehabiliteringen.

Mot den bakgrunden har vår kartläggning koncentrerats till myndigheter och andra organ som är verksamma med att styra, utveckla eller genomföra insatser som direkt syftar till att förebygga eller avhjälpa fysiska och psykosociala risker eller effekter i arbetsmiljön utanför den egna organisationen.

3 AKTÖRER PÅ ARBETSMILJÖMRÅDET - EN ÖVERSIKTLIG BESKRIVNING

3.1 Inledning

Ett huvudsyfte med denna kartläggning är att försöka ge en bild av i vilken utsträckning likartad eller angränsande verksamhet bedrivs på flera håll och därmed skapa en plattform för fortsatta överväganden om samordning och samverkan. Vi har därför valt att strukturera arbetsmiljöarbetet enligt följande mönster:

- o STYRANDE funktioner, till vilka vi räknar främst resursfördelning, samt mål- och regelutformning,
- o TILLÄMPANDE funktioner, till vilka vi räknar främst rättstillämpning och tillsyn, granskning, provning och rehabilitering samt
- o UTVECKLANDE funktioner till vilka vi räknar främst rådgivning, information, utbildning samt forskning och utveckling (inkl projektverksamhet).

Några absoluta gränser mellan styrande, tillämpande och utvecklande funktioner är det naturligtvis inte möjligt att dra. Den praxis som bildas i samband med rätts- tillämpning och tillsyn kan ju i hög grad verka styrande vilket exempelvis visat sig vid försäkringsdomstolarnas bedömning av arbetsskador. Ett motiv till att försöka urskilja denna struktur - förutom behovet att sortera och urskilja likartade verksamheter - är en generell hypotes att vill man uppnå samordning och samverkan bör insatser i första hand sättas in beträffande styrande och utvecklande funktioner. Automatiskt bör man då kunna räkna med att motsvarande effekter uppkommer även i genomförandet av verksamheten.

3.2 Funktioner, aktörer, iakttagelser

Vi redovisar i följande avsnitt resultatet av vår kartläggning funktionsvis. Vi anför också vissa synpunkter på hur samordning och samverkan skulle kunna förbättras eller verksamheten eljest effektiveras. En sammanställning över undersökta aktörer och inom vilka funktioner de verkar finns i bilaga 1. Närmare detaljer om bakgrunden till respektive aktörs engagemang, ställning, organisation, uppgifter och ekonomi finns i bilaga 2.

3.2.1 Resursfördelning

Ekonomiska resurser för arbetsmiljöverksamhet tillkommer och fördelas på i princip följande sätt:

- o I administrativ ordning, genom att statsmakterna beslutar om avsättning av medel endera i form av anslag över statsbudgeten eller genom öronmärkning av vissa inkomster varvid det ofta ankommer på underlydande myndighet att fatta beslut om hur pengarna ska fördelas.

- o Genom frivilliga beslut och överenskommelser, t ex mellan parterna.

- o Genom "marknadsmekanismerna" t ex genom avgiftsbeläggning av vissa tjänster eller eljest genom åtgärder som syftar till att stimulera till investeringar i arbetsmiljöförbättrande åtgärder.

Vår kartläggning har i första hand fångat in den resursfördelning som sker i administrativ ordning.

Riksdag och regering beslutar om anslag över statsbudgeten för arbetsmiljöverksamheter. Besluten innefattar även viss omfördelning och styrning av medel som influtit genom avgifter och fonder. Beslut om sistnämnda slag av medel tas även vid sidan av budgetprocessen. Under senare år har knappa anslagsmedel i viss utsträckning kompensrats genom ökad tillförsel av fondmedel.

Resursfördelande uppgifter under riksdag och regering åvilar olika statliga myndigheter. Storleksmässigt störst är riksförsäkringsverket och försäkringskassorna som förvaltar och fördelar medel till rehabilitering, arbetsskadeersättning, företagshälsovård m m. Ett flertal myndigheter fördelar medel för FoU och utbildning, den dominerande här är arbetsmiljöfonden (AMFO) som fördelar ungefär hälften av den årliga utdelningen från arbetsmiljöfonden (ca 700 Mkr). Den andra hälften styrs genom beslut av regeringen.

Mindre belopp - ca 15-20 Mkr - kanaliseras via arbetsmiljöinstitutet (AI) och olika statliga forskningsråd ut till arbetsmiljöprojekt. Här synes dock föreligga ett avsevärt mörkertal eftersom det är svårt att renodla arbetsmiljöaspekten i många FoU-projekt.

Vid sidan av resursfördelning i rent administrativ ordning utnyttjas "marknadsmekanismerna" i viss utsträckning för att styra pengar till arbetsmiljöåtgärder. Det sker exempelvis genom att avgiftsfinansiera statliga gransknings- och provningsverksamheter eller genom att stimulera till

arbetsmiljöförbättrande åtgärder genom olika bidrag, skatteförmåner o dyl.

Såväl inom som utanför det statliga området har arbetsmarknadens parter ett starkt inflytande över resursfördelningen. Det utövas dock i många olika fora. Vad gäller statligt kontrollerade medel är parterna av tradition och sedermera även genom en ILO-konvention som regel representerade i arbetsmiljömyndigheternas styrelser t ex arbetsmarknadsstyrelsen (AMS), arbetarskyddsstyrelsen (ASS), AI och AMFO. Även utanför staten är ett stort antal partsammansatta organisationer verksamma. Det har inte varit möjligt att med tillgängligt material skapa ens en översiktlig bild över hur stora pengar som här är i rörelse, ej heller över beslutsprocessen vid fördelningen av dessa.

En sammanfattande iakttagelse är att de statliga mekanismerna för resursfördelning framstår som ganska snåriga med många parter inblandade på olika nivåer. Det är svårt att av det föreliggande materialet dra några bestämda slutsatser om vilka prioriteringar som görs och hur kontakterna mellan resursfördelande organisationer fungerar när man beslutar om pengar för arbetsmiljöinsatser. Även i en situation med relativt gott om resurser är det väsentligt att resursutnyttjandet blir så effektivt som möjligt. Med hänsyn till de stora resurser som varje år fördelas ur arbetsmiljöfonden blir givetvis de prioriteringar som AMFO och regeringen gör, av strategisk betydelse liksom även kontakterna mellan dessa och andra aktörer på området. I dagsläget kompliceras bilden vidare av den nya arbetslivsfonden och dess förvaltning, vars ordnande inte är känt f n. Genom sin storlek kommer den nya fonden att få en dominerande ställning som finansiär av olika rehabiliteringsinsatser och arbetsmiljöförbättrande åtgärder. Det framstår därför som angeläget att samordningen med denna nya aktör och de redan befintliga blir föremål för noggranna överväganden om man vill uppnå ett samordnat och effektivt resursutnyttjande. Ett allmänt intryck är att tydligare styrsignaler om inriktning och prioriteringar liksom utvärderingar av de praktiska resultaten av gjorda satsningar bör eftersträvas som underlag för resursfördelningen.

3.2.2 Mål- och regelutformning

Funktionen "Mål- och regelutformning" täcker in arbete med juridiskt bindande författningar och föreskrifter, framtagning och fastställande av standards och normer samt formulering av mål, riktlinjer och rekommendationer. Författningarna kompletteras i sin tur med avtal på många områden.

Den centrala lagstiftningen på arbetsmiljöområdet utgörs främst av arbetsmiljölagen (AML) och arbetsmiljöförordningen (AMF). AML är en ramlag. Arbetstids- och arbetsrättslagstiftningen kan räknas till detta centrala lagstiftningskomplex.

Vid sidan av den centrala arbetsmiljölagstiftningen finns en rad författningar som i olika utsträckning påverkar arbetsmiljön. Hit hör:

- plan- och bygglagen (PBL)
- brandlagen
- lagen om explosiva och brandfarliga varor
- lagen om hälso- och miljöfarliga varor
- lagen om kemiska produkter
- strålskyddslagen
- atomenergilagen
- lagen om säkerhet på fartyg
- lag om transporter av farligt gods
- m fl

För beivrande av arbetsmiljöbrott tillämpas förutom AML brottsbalken.

Berörda myndigheters ansvar och befogenheter regleras närmare i respektive instruktioner, bl a finns här grunden för deras befogenheter att utfärda föreskrifter eller allmänna råd.

Centrala och branschvisa arbetsmiljöavtal reglerar frågor om partssamverkan om arbetsmiljöfrågor på arbetsplatserna, företagshälsovårdens anordnande, utbildning m m.

Bland organisationer som ger ut riktlinjer m m av betydelse för arbetsmiljön kan nämnas Ingenjörsvetenskapsakademien, Ljuskultur och Sveriges standardiseringskommission.

Kartläggningen ger inte vid handen några egentliga, nya samordnings- eller effektiviseringsmöjligheter på lagstiftnings- och avtalsområdet. Behov av ett klarare gränssnitt mellan arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter och byggnadslagstiftningen har tidigare uppmärksammats i samband med den nya plan- och bygglagens tillkomst. För att förbättra myndigheternas service borde det vara möjligt att exempelvis ASS tar på sig att tillhandahålla branschvisa "regel-paket" som innehåller alla gällande regler.

3.2.3 Rättstillämpning och tillsyn

Ren rättstillämpning med anknytning till arbetsmiljöområdet åvilar polis, åklagare och domstolar (brott mot arbetsmiljölagstiftningen eller straffsanktionerade brott enligt brottsbalken) försäkringsrätterna (mål rörande

yrkes- och arbetsskadeförsäkringen) samt arbetsdomstolen (tvister om kollektivavtal, medbestämmandelagstiftning eller övriga arbetstvister som inte ankommer på tingsrätten).

Tillsynsuppgifter åvilar ett dussintal myndigheter, var och en inom sitt område. Tillsynsansvaret för en viss lagstiftning är inte sällan spritt mellan olika myndigheter (t ex förordning om transport av farligt gods, förordning om kemiska produkter). Övergripande och samordnande uppgifter har, förutom arbetarskyddsverket, statens mät- och provstyrelse, den sistnämnda betr riksmät- och riksprövningsplatser och ackrediterade laboratorier.

En viss särställning intar de inspektionsmyndigheter som själva bedriver verksamhet av det slag de inspekterar. Hit hör framför allt banverket/järnvägsinspektionen, luftfartsverket/luftfartsinspektionen samt sjöfartsverket/sjöfartsinspektionen. Formellt har partsförhållandet lösts genom att ansvariga enheter givits en självständig ställning inom resp myndighet. Det faller utanför denna studie att gå närmare in på denna fråga.

Det kan i samordningssammanhang noteras att det i vissa fall förekommer att såväl yrkesinspektörer som företrädare för andra tillsynsmyndigheter besöker samma arbetsställen utan att några närmare kontakter förekommer. Det kan här finnas anledning att framför allt i det praktiska arbetet på fältet uppmärksamma möjligheterna att undvika dubbelarbete och irritation genom en bättre samordning.

Vi vill också peka på att uppbyggnad av lokala nätverk med företrädare för företagshälsovård, yrkesinspektion, försäkringskassa, arbetsförmedling m fl kan vara en relativt enkel samordningsåtgärd som kan tjäna till att spåra upp riskfyllda arbetsmiljöer och initiera och följa upp rehabiliteringsinsatser.

3.2.4 Granskning och provning

Inom funktionsområdet granskning/provning anger ett tjugotal organisationer - främst myndigheter - att de bedriver verksamhet av betydelse för arbetsmiljöområdet.

Karaktéristiskt är att den arbetsmiljöpåverkande delen av arbetet inte är den centrala - det handlar mera om ett generellt säkerhets- och kvalitetsprovande arbete. Graden av arbetsmiljöpåverkan står i relation till hur det granskade objektet utnyttjas.

Karaktéristiskt är också att verksamheten som regel är självfinansierande i så måtto att prestationerna betalas av kunden eller på annat sätt direkt belastas tillsyns-

objektet. Verksamheten bedrivs enligt uppdragsmodell eller i bolagsform. Taxesättningsprinciperna varierar, i vissa fall betalar kunden för varje tjänst, i andra fall läggs en schablonavgift på tillverkarnas eller importörernas omsättning eller registrerade produkter (sprängämnen, kemikalier).

Inom detta område har några centrala myndigheter såsom statens mät- och provstyrelse och konsumentverket mera övergripande uppgifter. De övriga aktörerna inom området är specialiserade inom olika områden (sprängämnesinspektionen, AB Svensk Bilprovning, SEMKO m fl). Statens provningsanstalt kan dock sägas ha en mera central serviceroll vad gäller teknisk provning och kontroll.

Undersökningen ger inga klara indikationer om möjligheter till effektivisering genom samordning eller samverkan. Det faktum att verksamheten är intäktsfinansierad bör i sig fungera som ett rationaliseringsincitament även om provningsförfarandet ofta är ett obligatorium för kunden, t ex bilprovningen.

Den kommande anpassningen till EG's normering på arbetsmiljöområdet torde dock i grunden ändra strukturen på den svenska gransknings- och provningsverksamheten. Om Sverige kommer att godta utländska provningar enligt EG's normer leder detta till samordningsvinster på det internationella planet som i sin tur bedöms leda till att underlaget för den svenska organisationen radikalt minskar.

3.2.5 Rehabilitering

Genom den avgränsning av undersökningen som gjorts täcker den inte alla de aktörer som bedriver rehabilitering. Med här finns bl a riksförsäkringsverket (RFV's sjukhus), arbetsmarknadsinstitutet inom arbetsmarknadsverket (ami), företagshälsovården samt ett par organisationer, t ex Rygginstitutet. Dessa organisationer kan sägas bedriva en verksamhet som är både förebyggande och avhjälpande och som genom att bättre anpassa individer och arbetsförhållanden till varandra är viktiga för att skapa en god arbetsmiljö och undvika arbetsskador.

Vad gäller den medicinska rehabiliteringen görs givetvis tunga insatser inom primärvården. Sjukvårdssektorn har inte berörts i vår enkät med undantag för de yrkesmedicinska klinikerna. Social rehabilitering, som bedrivs av den kommunala socialtjänsten m fl, omfattas inte heller.

Rehabiliteringsverksamheten har nyligen behandlats av rehabiliteringsutredningen i betänkandet "Tidig och samordnad rehabilitering - Samverkansmetoder och rehabiliteringsinriktad ersättning m m" (SOU 1988:41). Förslag om

dels ansvars- och samverkansfrågor, dels ersättnings-systemet behandlades i betänkandet.

I sitt remissvar över utredningen anförde statskontoret bl a "att det skulle vara värdefullt med ett bredare underlag och en förutsättningslös analys av hur ett sammanhållande ansvar för rehabiliteringsverksamheten kan finansieras, utformas och förankras. Bl a borde konsekvenserna belysas av att utveckla en sammanhållande beställarroll och knyta den till nuvarande lokala rehabiliteringsgrupper alternativt till primärvården eller företagshälsovården.

Rehabiliteringsaktörerna utnyttjar i sitt dagliga arbete information om såväl individuella sjukfall och arbets-skador som aktuella arbetsplatser. Riksförsäkringsverket planerar att ge försäkringskassornas lokalkontor möjlighet att sammanställa information om företag, sjukfrånvaro och diagnoser m m genom att skapa lokala system och lokala register. Inom arbetarskyddsverket är införandet av ett nytt samordnat ADB-system för information om arbetsskador och arbetsställen (ISA/SARA) i sitt slutskede.

Statskontoret vill betona vikten av att de olika huvud-männens ADB-stöd så långt möjligt standardiseras och att definition av begrepp som är gemensamma för fler aktörer görs i samarbete. Rutiner bör vidare utvecklas för att göra informationen tillgänglig sinsemellan där så är möjligt. I denna vidareutveckling av informationssystem är det viktigt att integritets- och sekretessaspekter klarläggs och beaktas."

I sin genomförandeplan över ADB-utvecklingen har RFV angett ett första steg innehållande skapandet av lokala register över sjukfallen och automatisering av uppgiftslämnandet från arbetsgivare och vårdinrättningar. Utvecklingssteg 1 genomförs och systemen tas i drift under perioden juli 1989 - juni 1992. I ett tredje utvecklingssteg planeras en registersamverkan med yrkesinspektionen och ISA-systemet. Detta steg har emellertid inte närmare tidplanerats.

3.2.6 Rådgivning

Ett tjugotal statliga myndigheter bedriver, enligt de uppgifter vi fått, rådgivning i arbetsmiljöfrågor. Bland dessa har arbetarskyddsverket och statens arbetsmiljönämnd (SAN) rådgivning som en av sina huvuduppgifter. Även LO, SACO/SR, SAF, SFO, företagshälsovården, en del partsammansatta branschorgan, vissa föreningar/institut/stiftelser samt Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet tar upp rådgivning som en av sina funktioner på arbetsmiljöområdet. Bland sektors- och fackmyndigheter är rådgivningen

en väsentlig uppgift, t ex hos skogsvårdsorganisationen, sprängämnesinspektionen (SÄI) och arbetsgivarverket (SAV).

På regional och/eller lokal nivå kanaliseras rådgivning genom yrkesinspektionen (YI), företagshälsovården samt LO's distrikt. Bland fackmyndigheter med regionala och lokala rådgivningskanaler kan nämnas skogsvårdsstyrelserna och räddningstjänstorganisationen.

Möjligheter till och behov av att samordna rådgivningen på arbetsmiljöområdet beror bl a på i vilket sammanhang den ges. Rehabilitering inom företagshälsovården, yrkesinspektionens arbete med säkerheten på en arbetsplats och en teknisk lösning på ett ergonomiskt problem som uppmärksammas av ett branschorgan är tre exempel på verksamheter där helt olika typer av rådgivningsinsatser behövs. För att samordning av rådgivningsverksamhet ska bli rimlig och effektiv måste de verksamheter som rådgivningen gäller vara likartade. Vi vill dock inte utesluta att det finns möjlighet till samordning av mera generell rådgivning. Tillgängligheten är därvid en viktig aspekt. Exempelvis skulle yrkesinspektionen med sitt regionala nät kunna fungera som allmänna "informationscentraler" på arbetsmiljöområdet. Detta borde kunna prövas i samband med den omstöpning av yrkesinspektionens arbetsformer och arbetsätt som nu pågår.

3.2.7 Information

De flesta organisationer som omfattats av vår kartläggning har angett att information i någon form ingår i verksamheten.

På det statliga området finns inskrivet i vissa myndigheters instruktioner att de har ett informationsansvar. Det gäller bl a arbetarskyddsverket, AI, arbetslivscentrum (ALC), SAN, kemikalieinspektionen (KemI) och Sveriges lantbruksuniversitet (SLU).

AI har en central funktion genom sin instruktionsenliga uppgift att svara för ett ansvarsbibliotek. Såväl AI, ALC som AMFO sprider information om forskningssprojekt, rapporter, litteratur m m på arbetsmiljöområdet. ALC har både en dokumentations- och en informationsenhet; den senare har en omfattande verksamhet med utgivning av rapporter och skrifter, anordnande av och deltagande i konferenser, utställningar m m. Arbetarskyddsstyrelsen driver ett datorbaserat informationssystem för arbetsskador och arbetsställen. Dataregistrering av uppgifter i samband med inträffade arbetsskador sker även hos försäkringskassorna. Skolöverstyrelsen (SÖ) ger ut informationsskrifter om arbetsmiljöfrågor, statens maskinprovningar s k provningsredogörelser o s v.

Utanför staten har kommunförbunden och nästan alla kontaktade partssammansatta organ informationsverksamhet. Arbetsarskyddsnämnden informerar främst på den privata arbetsmarknaden genom utgivning och spridning av olika skrifter och meddelanden, konferenser, utställningar och framställning av utbildningsmaterial. Olika organisationer inom företagshälsovården ger också information i arbetsmiljöfrågor. LO får ett årligt bidrag från AMFO (5 Mkr) för allmän arbetsmiljöinformation. Även PTK, SACO/SR och arbetsgivarnas organisationer bedriver informationsverksamhet.

Med hänsyn till den omfattande arbetsmiljöinformation som sålunda produceras bör olika samverkansinsatser kunna övervägas i första hand i syfte att underlätta åtkomsten.

Vad gäller datorlagrad information har AI, ALC och statens naturvårdsverk (SNV) tidigare gemensamt svarat för en databastjänst, ARAMIS. På grund av dåligt externt utnyttjande upphörde samarbetet den 1 juli 1989.

Det finns i dagsläget ett flertal databaser som innehåller arbetsmiljöinformation (se bilaga 4). I dagsläget kan information ur dessa mot betalning beställas av AI, ALC, UHÅ etc. Vi har dock erfarit att inte heller dessa databaser nyttjas i den utsträckning man kunnat vänta sig. Orsakerna till detta kan vara flera. Vi kan t ex peka på tekniska hinder, dålig datamognad, svårigheter att tillgodosöka sig den information som levereras, behov av en informatörslänk m m.

Statskontoret har i annat sammanhang föreslagit att databasen NYTTFO, som nu främst täcker universitetens och av forskningsråden stödd forskning, ska tilldelas en roll som basregister för all pågående forskning och utveckling. Målet är att möjliggöra ett informationsutbyte mellan NYTTFO och övriga databaser på forskningsinstitutioner och myndigheter, arbete med detta pågår. En ytterligare fördel när det gäller användbarheten vore om även information ur internationella arbetsmiljödatabaser kunde integreras. Nämnas kan vidare att statskontoret i en studie om miljöinformation och användarkrav (1989:5) lägger förslag om bl a bättre samordning av basuppgifter för kemiska ämnen och produkter liksom även förbättrad åtkomst för yrkesinspektionen till externa databaser.

Vi vill i detta sammanhang också peka på den utveckling mot "öppna system" som pågår på det statliga området och som bör få stor betydelse framför allt när det gäller att lösa upp de tekniska problemen. Hit hör utnyttjande av enhetliga operativsystem, sökspråk och andra programvaror, gemensamma datakommunikationslösningar etc. Ur samord-

ningssynpunkt vill vi rekommendera att berörda myndigheter så snart som möjligt ansluter till detta koncept.

Frågan om att beskriva och värdera vilka möjligheter som finns att via dagens källor täcka olika intressenters behov av arbetsmiljöinformation studeras närmare av en särskild grupp inom arbetsmiljökommissionen.

Vad gäller konventionella informationsmedia såsom rapporter och annat tryck, filmer och video bör det även här vara möjligt att vidta åtgärder som medför samordningsvinster och förbättrad service. Det kan ske genom att exempelvis ASS tar initiativ till ett ökat samarbete vad gäller marknadsföring, lagerhållning, beställningsmottagning och distribution av sådana produkter.

3.2.8 Utbildning

Utbildning i arbetsmiljöfrågor anordnas av statliga myndigheter, vid vissa universitet och högskolor, i stor utsträckning av partssammansatta organ, inom fackförbund och av andra organisationer som Ljuskultur, Västra Sveriges arbetsmiljöförening, Packforsk m fl samt genom ABF och TBV.

De centrala myndigheterna på området, ASS, AI och ALC ska alla enligt sina instruktioner bedriva eller medverka i utbildning. AI svarar exempelvis för utbildning av personalen inom företagshälsovården. ASS tillhandahåller kurser i systemanalys, ergonomi m m. ALC anordnar seminarier och har kurser för lärare, forskare m fl samt för kunderna till sina databaser. Även AMU arrangerar särskild arbetsmiljöutbildning och inom arbetsmarknadsverket ges utbildning till personal som arbetar med yrkesinriktad rehabilitering. SAN är fackansvarigt organ för innehållet i partsgemensam utbildning och producerar gemensamt utbildningsmaterial för skyddsombudsutbildning. Statens institut för psykosocial miljömedicin och institutet för miljömedicin bedriver utbildning i olika former och för olika målgrupper.

Skolöverstyrelsen står för arbetsmiljöutbildning som ges på vissa yrkesinriktade och tekniskt inriktade gymnasielinjer. Vid flertalet högskolor och universitet ges kurser som helt eller delvis har ett arbetsmiljöinriktat innehåll.

Bland de partssammansatta organ som angivit utbildning som en av sina uppgifter uppger ca hälften att de "initierar" alternativt "verkar för" utbildning. I den andra hälften finns Arbetarskyddsnämnden, som anordnar mycket utbildning på den privata sektorn, samt flera branschorgan som anordnar egna kurser och seminarier. Hit hör Kooperationens

arbetsmiljönämnd, Fastighetsbranschens arbetsmiljökommitté, Transportfackens yrkes- och arbetsmiljönämnd, Sågverksindustrins kommitté för arbetsmiljöfrågor m fl.

Utbildning av skyddsombud anordnas av bl a LO, PTK, TBV och ABF. Sistnämnda organisation satsar cirka 25 Mkr på arbetsmiljöutbildning; ofta sker den i samarbete med fackföreningar och -förbund.

Av detta framgår att det finns ett rikt utbud av utbildning på arbetsmiljöområdet, från direkt arbetsplatsanpassad till generell, från enstaka temadagar till längre universitetskurser, såväl grundutbildning för t ex skyddsombud som smalt ämnesinriktad för forskare etc.

Ett problem som påtalats är svårigheter att få arbetsledare och andra chefer på mellannivå att ta till sig arbetsmiljöutbildning. Detta förefaller allvarligt mot bakgrund av att ett tydliggörande av arbetsgivarens ansvar för arbetsmiljö och rehabilitering eftersträvas.

Denna relativt grunda kartläggning ger inte belägg för att några uppenbara samordningsvinster kan uppnås inom nuvarande utbildningsproduktion. Samordnade satsningar bör dock övervägas för att nå arbetsgivarrepresentanterna liksom även när det gäller andra nya utbildningar som aktualiseras.

3.2.9 Forskning och utveckling

En mera samlad forskning och utveckling kring arbetsmiljö bedrivs inom det statliga området främst av AI och ALC. AI betonar därvid behovet av att bedriva såväl grundforskning som tillämpad forskning. Även inom universitet och högskolor bedrivs forskning inriktad på arbetsmiljöfrågor. I övrigt bedrivs sådan forskning integrerat med annan FoU inom ett stort antal andra myndigheter, branschforskningsorgan etc. Här går det oftast inte att urskilja hur mycket resurser dessa organisationer satsar på arbetsmiljöinriktad FoU.

Den ekonomiska omfattningen av den arbetsmiljöforskning som bekostas med statliga medel kan belysas med SCBs statistik över statliga FoU-anslag 1987/88 till området "Arbetsmiljö, personalskydd". Forskning och utveckling på detta område tog i anspråk totalt 322 Mkr eller 2,6 % av de sammantagna FoU-anslagen det budgetåret. Merparten finansierades via arbetsmarknadsdepartementet. Vissa anslag till FoU (15 Mkr) gällde statlig personalpolitik och finansierades via civildepartementet.

En sammanfattning av den FoU-verksamhet som registrerats genom vår kartläggning ger vid handen följande:

FoU på arbetsmiljöområdet bedrivs främst inom den statliga sektorn. Vid samtliga universitet och minst fem av högskolorna förekommer FoU i olika former och varierande utsträckning. I Umeå finns "Centrum för miljövetenskaplig forskning" som drivs i samarbete mellan universitetet, försvarets forskningsanstalt (FOA), SLU och AI.

Bland myndigheter dominerar AI; andra med omfattande forskningsverksamhet är ALC, FOA, institutet för miljömedicin vid KI, statens maskinprovningar, statens strålskyddsinstitut (SSI) och AB Statens Anläggningsprovning. Det rör sig i de flesta organisationerna om tillämpad forskning och då främst vad avser fysiska risker eller effekter. De som bedriver forskning om psykosociala risker är - förutom vissa universitet och högskolor - i första hand AI, ALC, statens institut för psykosocial miljömedicin och FOA.

På den kommunala sektorn är det främst de yrkesmedicinska klinikerna som bedriver arbetsmiljöforskning. Sådana finns vid alla regionsjukhus och tre länssjukhus (filialmottagningar finns vid ett flertal regionsjukhus). Samtliga kliniker förser yrkesinspektionsdistrikten lokalt med medicinsk expertis och rådgivning. Totalt i riket kostade utredningar, kartläggningar och forskning vid klinikerna cirka 100 Mkr 1988/89.

Av de partssammansatta organen bedriver såväl företagshälsövrården som nästan alla branschorgan vi kontaktat FoU. Det rör sig här både om tillämpad forskning och om kartläggnings- och utredningsarbete. Det går inte att urskilja hur mycket resurser som satsas. AMFO och parterna själva står för merparten. Bland övriga finansiärer märks bl a statens råd för byggnadsforskning (BFR), styrelsen för teknisk utveckling (STU), ASS, SNV och statens industriverk (SIND).

Två partsorgan har angivit att FoU ingår i deras verksamhet på arbetsmiljöområdet (SACO-SR och SFO). Vilken typ av forskning det rör sig om har vi inga uppgifter om; det förefaller troligt att samtliga som kontaktats har utredningsarbete m m på detta område.

Bland övriga organisationer har ett tiotal redovisat någon form av forsknings- och/eller utvecklingsverksamhet. Institutet för personsäkerhet och olycksfallsforskning, BELAB och Bygghälsans forskningsstiftelse är de som satsar mest resurser av dem som vi fått svar ifrån (2,5 Mkr vardera).

Den sammantagna bilden är att FoU inom eller med anknytning till arbetsmiljöområdet bedrivs med stor bredd och finansieras med en flora av källor där de reguljära statliga anslagen och medel från arbetsmiljöfonden är de största. Samverkansåtgärder som skulle kunna övervägas inom det statliga området gäller

- att i anslutning till tillkomsten av en arbetslivsfond pröva styrformerna för forskningen inom arbetsmiljösektorn. En utgångspunkt skulle därvid vara att undvika splittring samt att närmare klarlägga statens resp parternas och forskarnas inflytande,
- forskningsresursernas fördelning mellan separata sektorsforskningsorgan resp universitet och högskolor,
- former för att samordna forskningsproduktionen inom främst AI och ALC så att olika aspekter på arbetsmiljön kan beaktas samtidigt och för att möjliggöra besparingar genom att bl a sänka andelen icke operativa kostnader.

3.3 Resurser och finansiering

Olika ansatser har gjorts för att få ett mått på vilka kostnader arbetsskadorna åsamkar samhället. I anslutning till den ökade uppmärksamheten på behovet av rehabiliteringsinsatser - ett behov som till stor del anses bottna i bristfälliga arbetsmiljöer - har samhällets kostnader för långa sjukfall, förtidspensioner m m belysts. Däremot har, så vitt vi kunna finna, inga beräkningar gjorts för att belysa samhällets totala kostnader för arbetsmiljöförbättrande åtgärder.

3.3.1 Arbetsskadornas samhällsekonomiska kostnader

På olika vägar har försök gjorts att få ett mått på de kostnader som arbetsskadorna vållar samhället:

- 1) Beräkning av direkta och indirekta kostnader i samband med en inträffad arbetsskada.

Med direkta kostnader avses då olika former av ersättningar till den skadade och med indirekta kostnader kostnader för den skadade, för företagen och för samhället.

De beräkningar som gjorts enligt denna metod är av relativt gammalt datum (Bengt Springfeldt; stencil ASS 1972, arbetarskyddsstyrelsens skr till socialdepartementet 1953-09-15, arbetsmiljöutredningens betänkande SOU 1972:86 "Bättre arbetsmiljö"). De pekar alla mot en kostnad i storleksordningen 1 % av BNP vilket i dag skulle motsvara ca 10 miljarder kronor.

2) Ett annat angreppssätt, som här bara ska nämnas eftersom vi inte funnit några siffror, går ut på att mäta hur samhällets totala produktion av varor och tjänster påverkas av arbetsskadorna.

3) Ett tredje sätt att få en uppfattning om vilka kostnader som en dålig arbetsmiljö orsakar samhället är att titta på utbetalningarna av sjukpenning för långa sjukfall (90 dagar eller mer), arbetsskadeförsäkring och förtidspensioner. Respektive poster uppgick 1988 till ca 16 miljarder, 7 miljarder och 22 miljarder. Sammantaget 45 miljarder. Härtill kommer ytterligare kostnader för olika former av vård m m. Dessa rehabiliteringskostnader förorsakas naturligtvis inte enbart av skador och sjukdomar som uppkommit genom dåliga arbetsmiljöer, utan även av andra sjukdomar och skäl.

3.3.2 Kostnader för arbetsmiljöförbättrande åtgärder

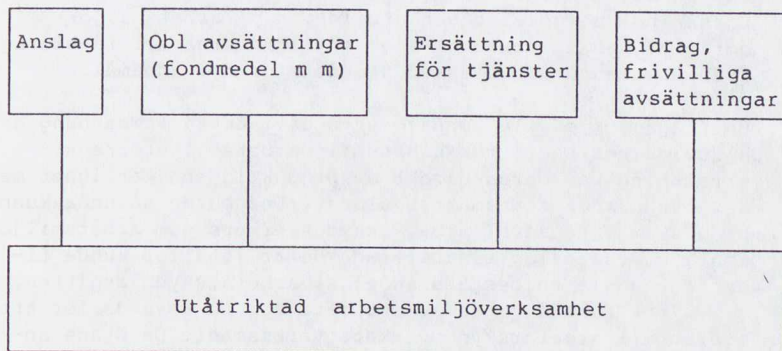
Föremålet för denna kartläggningsstudie har varit organisationer som bedriver någon form av utåtriktad arbetsmiljöverksamhet och som finansieras med offentliga medel och/eller är starkt partsstyrda. Förutom åtgärder syftande till arbetsmiljöförbättringar omfattar undersökningen även vissa rehabiliteringsinriktade verksamheter som gäller att anpassa arbetsmiljö och individer bättre till varandra. Den mest omfattande verksamheten här är den yrkesinriktade rehabiliteringen. Som vi redan har påpekat ligger kostnadsmässigt tunga verksamheter utanför undersökningen, t ex det lokala skyddsarbetet, arbetsgivarnas investeringar i arbetsmiljöförbättringar etc. Ofta är huvudsyftet med åtgärderna inte primärt arbetsmiljöförbättrande varför kostnaderna inte utan vidare kan särskiljas.

Den sammanlagda kostnaden för arbetsmiljöinsatser som kunnat identifieras hos de kartlagda aktörerna uppgår till drygt 5 miljarder kronor varav 3 miljarder faller på företagshälsovården.

Kalkylmässigt skulle de arbetsmiljöförbättrande åtgärderna kunna betraktas som kostnader medan bortfallet av kostnader för arbetsskador eller rehabiliteringsinsatser samt ytterst värdet av en ökad produktion utgör intäkter.

3.3.3 Finansiering

Nedanstående principskiss redovisar finansieringsformerna för den utåtriktade arbetsmiljöverksamhet som vi undersökt.

I de delar medel för arbetsmiljöverksamhet kunnat identifieras i kartläggningen framgår att ca 1 miljard kronor tillförs i form av reguljära anslag över statsbudgeten, varav 650 Mkr till ami. Med hänsyn till problemen att isolera medel för arbetsmiljöinsatser torde det dock röra sig om betydligt mera pengar.

Härtill kommer medel som efter statsmakternas beslut omfördelas ur obligatoriska fonder, främst arbetsmiljöfonden (ca 345 Mkr) eller som eljest avsätts från arbetarskyddsavgiften som bidrag till statens kostnader för arbetarskyddsverket enligt lagen om socialavgifter (ca 140 Mkr). Även medel ur fonden för arbetsmiljöförbättringar har utnyttjats som förstärkning av anslagsmedel till ASS m fl.

Bland de obligatoriska fonder som kontrolleras av statliga organ intar arbetsmiljöfonden en särställning. Genom beslut av AMFO fördelas ca 345 Mkr, d v s tillsammans med de medel som enligt ovan fördelas efter beslut av regeringen bidrar fonden med ca 700 Mkr per år främst till FoU och utbildning inom arbetsmiljöområdet. Uppskattningsvis fördelas ca 1 miljard kronor ur obligatoriska fonder till arbetsmiljöverksamheten (exkl företagshälsovården). Bilden ändras radikalt genom tillkomsten av den nya arbetslivsfonden, som under en övergångstid kan förväntas bidra med över 2 miljarder årligen.

Bland icke statskontrollerade finansieringskällor kan nämnas Arbetsmarknadsförsäkringar som bidrar med 15-20 Mkr per år till förebyggande och rehabiliterande projekt.

I förarbetena till den nu gällande arbetsmiljölagen fastslogs (prop 1976/77:149), principen att kostnaderna för arbetsmiljöförbättrande åtgärder ute på arbetsplatserna ska bäras av produktionen. Samtidigt anförde departementschefen att det var väsentligt att samhällsstöd utgår till forskning, utveckling och utbildning på arbetsmiljöområdet. Han erinrade bl a om möjligheterna att få bidrag från dåvarande arbetarskyddsfonden för dyl ändamål.

En fråga som skulle kunna övervägas i detta sammanhang är huruvida kostnader för arbetsmiljöarbetet i större utsträckning kan bäras direkt av produktionen i enlighet med det ovannämnda statsmaktsbeslutet. Det borde sålunda kunna prövas om inte såväl arbetarskyddsverkets som arbetsmiljöinstitutets anslagsfinansierade delar istället kunde finansieras via en bestämd andel av arbetarskyddsavgiften, dvs ett fullföljande av det sätt som nu används för att bidra till arbetarskyddsverkets verksamhet. De ökade anspråk som därvid uppkommer på arbetarskyddsavgiften - ca 230 Mkr - kräver dock kraftiga omprioriteringar av nuvarande användning varför även vissa kompletterande intäktskällor bör prövas. Det borde därvid kunna övervägas om inte YIs verksamhet, helt eller delvis, kan finansieras med avgifter kopplade till YIs tjänster i analogi med andra statliga inspektions- och provningstjänster. Taxesättningen bör åtminstone delvis kunna baseras på tidtaxor, t ex för granskningstjänster. En "besöksavgift" borde också öppna möjligheter att differentiera uttaget med hänsyn till hur riskfylld arbetsmiljön är. Även ami-organisationens tjänster borde kunna finansieras med beställarintäkter i analogi med arbetsmarknadsutbildningen.

Den finansieringsreform som nu skisserats innebär bl a

- en ytterligare renodling av principen att produktionen ska bära kostnaderna för arbetsmiljöverksamheten
- en avlastning av statsbudgeten i de delar reguljära anslag ersätts av obligatoriska avsättningar eller avgifter
- att berörda verksamheter mera blir beroende av produktionens utveckling och därmed frikopplas från statsbudgeten i övrigt.

3.4 Redovisade problem och synpunkter

I enkäten ställdes frågan: "Finns det några problem eller synpunkter rörande samverkan som Ni särskilt vill peka på i detta sammanhang?". Som komplettering till de synpunkter på förbättrad samverkan som ovan framförts redovisar vi här ett sammandrag av svaren på denna fråga.

Totalt sett är det förhållandevis få myndigheter och organisationer som har framfört särskilda synpunkter. Detta skulle kunna tydas så att arbetsmiljöverksamheten är relativt problemfri och fungerar tillfredsställande ur de tillfrågades perspektiv.

Av de myndigheter och organisationer som framfört synpunkter har många berört samarbets- och samverkansproblem men det är svårt att hitta någon röd tråd.

Försäkringsöverdomstolen framhåller att samarbetet polis, åklagare, tillsynsmyndigheter fungerar olika bra på olika håll i landet och bör utvecklas.

Rikspolisstyrelsen önskar en utökad kontakt mellan polis och yrkesinspektion vid utredning av arbetsolyckor.

Arbeterskyddsnämnden önskar att samarbetet utvecklas och förbättras med andra arbetsmiljöorgan och även med organisationer utanför arbetsmiljökretsen. ASN påtalar höga statliga kursavgifter som ett hinder för samordning samt behov att förbättra möjligheterna för anställda vid småföretag att genomgå grundläggande skyddsombudsutbildning.

Stiftelsen Statshälsan konstaterar att samverkan med den allmänna sjukvården fungerar mycket olika i skilda delar av landet.

SAF påtalar dålig samverkan mellan säkerhets- och miljöfrämjande myndigheter t ex ASS-SNV-KemI-räddningsverket. Detta leder till divergerande krav på företagen. Institutet för Vatten- och Luftvårdsforskning önskar att AMFO i större utsträckning skall verka för samarbete mellan olika forskningsorganisationer.

Institutet för Verkstadsteknisk Forskning önskar bättre samverkan mellan företagshälsovård, försäkringskassa, företag och FoU-verksamhet. TBV vill få till stånd bättre samordning vid utbildning av skyddsombud och arbetsledare.

Riksförsäkringsverket framhåller att många olika myndigheter tillämpar AML och utvecklar praxis men att ansvarsfördelningen är oklar. Skogsstyrelsen menar att ansvarsfördelningar beträffande rådgivningen i arbetsmiljöfrågor till skogsbruket är oklar. Domstolsverket framhåller att

någon måste ha huvudansvaret i rehabärenden, samt att det är mycket svårt att via arbetsförmedlingen få någon in-skriven vid ami. Även de yrkesmedicinska klinikerna framhåller att rollfördelningen inte är helt klar mellan primärvård, företagshälsovård och yrkesmedicin vid rehabilitering.

Statens väg- och trafikinstitut menar att det är svårt att vara objektiv i arbetsmiljöstudier och att vissa frågor har en tendens att hamna mellan två stolar (t ex TSV och ASS). Det råder vidare ett motsatsförhållande mellan arbetsmarknadens parter. Samarbetet mellan teknik- och beteendedområdena borde uppmuntras av finansierarna inom arbetsmiljöområdet.

Sveriges Elektriska kommission pekar på svårigheterna för organisationer, myndigheter och företag att frigöra expertresurser. Riksförbundet mot Astma-Allergi anser att dess kunskaper och erfarenheter i både teoretiskt och praktiskt hänseende börde utnyttjas bättre för att förebygga och motverka ökningen av allergier i arbetslivet.

Rygginstitutet pekar på att många insatser inom arbetsmiljöområdet är kartläggande och utgår ifrån att information är ett förebyggande medel. Det behövs mer konkreta förslag och insiktsinriktade insatser. Institutet pekar också på negativa effekter vad beträffar rehabilitering på grund av långa sjukskrivningstider och arbetsskadeförsäkringens utformning.

SÖ anser att ASSs föreskriftverksamhet ej är "branschpassad" främst till elevernas arbetsmiljö.

Statens mät- och provstyrelse önskar att myndigheter bättre skulle specificera kraven på provningsresultat och kontroll.

SEMKO vill att de som arbetar för en säkrare arbetsmiljö skall ställa krav på att även elprodukter för arbetslivet skall uppfylla säkerhetskrav.

Sveriges lantbruksuniversitet framhåller svårigheten att finansiera angelägna forskningsprojekt.

Plan- och bostadsverket påtalar skillnader i BoVs och ASSs regler vad gäller nybyggnad och ombyggnad samt samordningsproblem mellan bygg- och arbetsmiljöfrågor. Bestämmelser har utmönstrats ur SBN 1980 för ett flertal typer av arbetslokaler (laboratorier, industrilokaler etc) och ASS har inte fått direktiv att överta detta ansvar.

LO önskar tillgång till register om skyddsombud och arbetsskador utan att betala stora summor för hela kör-

ningar. Det är stora svårigheter att finna och urskilja egna medlemmar som registren är uppbyggda och aktualiteten i registren är dålig.

TCO påtalar partsmotsättningar t ex vid försök att träffa avtal om bildskärmar.

SACO/SR menar att arbetsmiljöfrågorna får låg status. Medlen för arbetsmiljöinsatser kan inte utnyttjas optimalt. SACO/SR är en förhållandevis liten organisation och har svårt att få gehör - inom arbetsmiljöområdet fungerar dock samverkan bra.

AKTÖRER PÅ ARBETSMILJÖOMRÅDET

Organisation	Funktion/uppgift	Styrande ←				Tillämpande →				Utvecklande		
		Resurs- fördel- ning	Mål- och regelut- formning	Rätts- tillämp- ning/ Tillsyn	Gransk- ning provning	Rehabi- litering	Rådgiv- ning	Informa- tion	Utbild- ning			
Huvudman	Organisation (underbilagenr)											
STATEN Justitiedep	Försäkringsöverdomstolen och försäkrings- rätterna (1)			X								
	Åklagarväsendet (2)			X								
Försvarsdep	Statens räddningsverk (3)		X	X			X	X	X			
	Försvarets forskningsanstalt (4)		X		X							X
Socialdep	Socialstyrelsen (5)		X	X								
	Statens institut för psykosocial miljö- medicin (6)						X	X	X			X
	Riksförsäkringsverket och försäkrings- kassorna (7)	X		X		X		X				
	Giftinformationscentralen (8)						X	X				
Kommunikationsdep	Banverket/Järnvägsinspektionen (9)		X	X			X	X				
	Trafiksäkerhetsverket (10)			X				X				
	Sjöfartsverket/Sjöfartsinspektionen (11)		X	X	X		X	X	X			X

Huvudman	Organisation (underbilagen)	Resurs- fördel- ning	Mål- och regelut- formning	Rätts- tillämp- ning/ Tillsyn	Gransk- ning provning	Rehabi- litering	Rådgiv- ning	Infor- mation	Utbild- ning	FoU
Kommunika- tionsdep (forts)	Luftfartsverket/Luftfartsinspektionen (12)		X	X	X		X	X		
	Statens väg- och trafikinstitut (13)									X
	AB Svensk Bilprovning (14)			X	X					
Finansdep	Byggnadsstyrelsen (15)		X	X					X	
Utbildningsdep	Skolöverstyrelsen (16)							X	X	
	Institutet för miljömedicin/KI (17)							X	X	X
	Institutionen för stressforskning/KI (18)							X	X	X
	Medicinska forskningsrådet (19)	X								
Jordbruksdep	Lantbruksstyrelsen (20)						X	X		
	Skogsstyrelsen (21)	X					X	X	X	
	Statens livsmedelverk (22)		X							
	Fiskeristyrelsen (23)	X								
	Statens lantbrukskemiska laboratorium (24)				X		X	X		X
	Statens maskinprovningar (25)				X		X	X	X	X

Huvudman	Organisation (underbilagenr)	Resurs- fördel- ning	Mål- och regelut- formning	Rätts- tillämp- ning/ Tillsyn	Gransk- ning provning	Rehabi- litering	Rådgiv- ning	Informa- tion	Utbild- ning	FoU
Jordbruks- dep (forts)	Sveriges lantbruksuniversitet (26) Skogs- och jordbrukets forskningsråd (27)	X	X		X		X	X	X	X
Arbetsmark- nadsdep	Arbetsdomstolen (28) Arbetsmarknadsverket (29) Arbetsarkyddsverket (30) Arbetsmiljöinstitutet (31) Arbetsmiljöfonden (32) Arbetslivscentrum (33) AMU-gruppen (34)	X X X	X X	X X	X	X	X X X X X X	X X X X X X	X X X X X X	X X X X X X
Bostadsdep	Plan- och bostadsverket (35) Statens råd för byggnadsforskning (36) Statens institut för byggnadsforskning (37)	X	X	X			X	X		X X
Industridep	Sprängämnesinspektionen (38) Styrelsen för teknisk utveckling (39) Statens provningsanstalt (40)	X	X X	X X			X X			X X

Huvudman	Organisation (underbilagenr)	Resurs- fördel- ning	Mål- och regelut- formning	Rätts- tillämp- ning/ Tillsyn	Gransk- ning provning	Rehabi- litering	Rådgiv- ning	Informa- tion	Utbild- ning	Fou
Industridep (forts)	Statens mät- och provstyrelse (41) AB Statens anläggningsprovning (42) Svenska elektriska materialkontroll- anstalten AB (43)		X	X X	X X X				X X	X X
Civildep	Statens arbetsmiljönämnd (44) Rikspolisstyrelsen (45) Konsumentverket (46) Statens arbetsgivarverk (47)		X X	X	X		X X X	X X X	X X X	X
Miljö- och energidep	Kemikalieinspektionen (48) Statens strålskyddsinstitut (49) Statens elektriska inspektion/Statens Energiverk (50)		X X X	X X X	X X X		X X X	X X X	X X X	X
KOMMUNERNA	Svenska kommunförbundet (51) Svenska landstingsförbundet (52) Yrkesmedicinska kliniker (53)		X				X X	X X X	X X X	X

[illegible]

Huvudman	Organisation (underbilagenr)	Resurs- fördel- ning	Mål- och regelut- formning	Rätts- tillämp- ning/ Tillsyn	Gransk- ning provning	Rehabi- litering	Rådgiv- ning	Infor- mation	Utbild- ning	FoU
Partssamman- satta organ (forts)	Gummibranschens förening för miljö (68)							X		X
	Handelns arbetsmiljökommitté (69)							X	X	X
	Jordbruk och trädgård, Samrådsgrupp för arbetsmiljöfrågor (70)							X	X	
	Kooperationens arbetsmiljönämnd (71)							X	X	X
	Lantbrukets arbetsmiljökommitté (72)						X	X		X
	Livsmedelsbranschernas arbetsmiljö- kommitté (73)								X	X
	Läderindustrins arbetsmiljö (74)							X	X	X
	Metall-SAFs Allmänna Grupp, samarbets- kommittén (75)							X	X	X
	Motorbranschens arbetsgivareförbund (76)							X	X	X
	Motorbranschens arbetsgivareförbunds Service AB (77)						X	X	X	
	OK arbetsmiljöråd (78)					X		X	X	
	Pappersindustrins arbetsmiljöråd (79)							X	X	X
	Plastindustrin, arbetsgruppen för miljöfrågor (80)							X	X	X
	Sjöfartens arbetsmiljönämnd (81)						X	X	X	

Huvudman	Organisation (underbillagetr)	Resurs- fördel- ning	Mål- och regelut- formning	Rätts- tillämp- ning/ Tillsyn	Gransk- ning provning	Rehabi- litering	Rådgiv- ning	Infor- mation	Utbild- ning	FoU
Partssamman- satta organ (forts)	Stål- och metallindustrins kemiskydds- grupp (82)							X		X
	Städarnas arbetsmiljökommitté (83)							X	X	X
	Sågverksindustrins kommitté för arbets- miljöfrågor (84)							X		
	Teater- och musikområdets arbetsmiljö- grupp (85)								X	X
	Tidningarnas arbetsmiljökommitté (86)						X	X	X	X
	Transportfackens yrkes- och arbetsmiljö- nämnd (87)							X		
	Träindustrins arbetarskyddskommitté (88)									X
	Tvätteriers arbetsmiljö (89)							X	X	X
	Verkstadsindustrins arbetsmiljökommitté (90)							X		X
Arbetsstagar- organ	Landsorganisationen i Sverige (91)	X	X	X		X			X	X
	Privatvårstjänstemannakartellen (92)							X	X	
	Sveriges akademikers centralförbund (93)		X				X	X	X	X
	Tjänstemännens Centralorganisation (94)	X					X	X	X	

Huvudman	Organisation (underbilagenr)	Resurs- fördel- ning	Mål- och regelut- formning	Rätts- tillämp- ning/ Tillsyn	Gransk- ning provning	Rehabi- litering	Rådgiv- ning	Infor- mation	Utbild- ning	FoU
ÖVRIGA (forts)	Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (109)							X	X	
	Riksförbundet mot Astma-Allergi (110)		X		X	X	X	X	X	X
	Rygginstitutet (111)					X	X	X	X	X
	Sektionen för företagshälsövård (112)							X	X	
	SHSTFs rikssektion för företagshälsövård (113)							X		
	Standardiseringskommissionen i Sverige (114)		X					X		
	Svenska elektriska kommissionen (115)		X					X		
	Svenska textiltillförsöringsinstitutet (116)							X	X	X
	Tjänstemännens bildningsverksamhet (117)							X	X	
	Västra Sveriges arbetsmiljöförening (118)						X	X	X	

FÖRSÄKRINGSÖVERDOMSTOLEN MED FÖRSÄKRINGS-
RÄTTERNA**Grunddokument**

Lag 1976:380 om arbetsskadeförsäkring jämte ännu gällande delar av äldre lagstiftning. Lag om försäkringsdomstolar (1978:28). Instruktion för försäkringsöverdomstolen (1978:632) och försäkringsrätterna (1988:320).

Organisation

Försäkringsöverdomstolen är högsta försäkringsdomstol i mål som fullföljs dit från försäkringsrätt eller från AMS. Under försäkringsöverdomstolen finns tre försäkringsrätter i mål som fullföljs dit från allmän försäkringskassa, lokal skattemyndighet eller från RFV.

Försäkringsrätter finns för Mellansverige, Södra Sverige och Norra Sverige.

Verksamhet

Försäkringsrätterna avgör mål rörande socialförsäkringen, främst den allmänna försäkringen, yrkes- och arbetsskadeförsäkringen samt arbetslöshetsförsäkringen. Försäkringsöverdomstolen formar som sista instans rättstillämpningen på dessa områden. Avgörandena får i efterhand betydelse för det förebyggande arbetsmiljöarbetet. Viktigare avgöranden publiceras årligen i "Rättsfall från försäkringsöverdomstolen och försäkringsrätterna" samt i RÄTTSDATA-systemet.

Antalet mål om arbets- och yrkesskador utgör ca hälften av målstocken i försäkringsöverdomstolen. (Totala antalet inkomna mål var 1987 1850 st).

Ekonomi

Kan ej budgetmässigt särskiljas.

ÅKLAGARVÄSENDET

Grunddokument	Arbetsmiljölagens (1977:1160) straffbestämmelser samt brottsbalken. Åklagarinstruktionen (1974:910).
Organisation	Under riksåklagaren är åklagarväsendet indelat i regionala och lokala åklagarmyndigheter.
Verksamhet	Utredning och lagföring av straffsanktionerade överträdelser. Enligt en av RÅ gjord förfrågan till samtliga åklagardistrikt prövades under 1986 487 ärenden om misstänkt arbetsmiljöbrott. Antalet utgör ca 0,05 % av antalet anmälda arbetsolyckor. 65 fall gällde brott mot AML. Åtal väcktes i 85 fall.
Ekonomi	Särredovisning av kostnader för arbetsmiljömål finns inte.

STATENS RÄDDNINGSVÄRK (SRV)**Grunddokument**

Räddningstjänstlag och förordning, arbetsmiljölag, lag om transporter av farligt gods jämte förordning, civilförsvarslag och förordning.

Organisation

Den centrala organisationen är indelad i fem avdelningar: befolknings-, skydds-, räddningstjänst-, utbildnings-, tekniska och administrativa avdelningar samt två sekretariat. Den regionala organisationen utgörs av skolor och förråd.

Verksamhet

SRU är central förvaltningsmyndighet för frågor om befolkningsskydd, innefattande frågor om landtransporter av farligt gods samt räddningstjänst.

Verksamheten som berör arbetsmiljöområdet är invävd med den övriga verksamheten på ett sådant sätt att den inte kan urskiljas speciellt. Men den är främst inriktad på regelutformning, tillsyn, rådgivning, information och utbildning.

Ekonomi

Går ej att särskilja speciellt för arbetsmiljöområdet.

FÖRSVARETS FORSKNINGSANSTALT (FOA)**Grunddokument**

FOA förordning om möjlighet att bedriva intäktsfinansierad verksamhet.

Organisation

FOA är organiserat i 5 huvudavdelningar samt ett centralkansli. Verksamheten genomförs i form av planerade och avgränsade uppdrag. Den externa verksamheten redovisas under ett s k 1000-kronors anslag.

Verksamhet

Forskningens huvuduppgift är att bidra till hela totalförsvarets utveckling och anpassning till förändrade villkor. Styrande skall vara totalförsvarets samlade forskningsbehov.

FoU bedrivs på uppdrag av externa uppdragsgivare. Insatserna ligger främst inom områden som brand och brandspridning, explosionsrisker, toxikologi, gasspridning, strålningsrisker av olika slag samt människans funktion i stressituationer.

FOA huvudavdelning i Linköping (FOA 3) arbetar med regelutformning för ammunitionssäkerhet (handbok), granskning (riskanalys) av ammunitions- och vapensäkerhet, personsäkerhet vid automatiserad produktion (i samarbete med Arbetsmiljöfonden).

FOA ABC-SKYDD, Umeå, prövar skyddsmaterial, särskilt andningsskydd testar kemikalier med avseende på toxicitet och allergier, forskar kring kemiska och biologiska risker inom arbetsmiljön.

FOA 5, Karlstad, redovisar forskningsprojekt inriktat mot kvalifikation i professionella yrken.

Ekonomi

FoU-verksamheten som berör arbetsmiljöområdet finansieras med externa medel.

Insatserna för externa uppdragsgivare inom ovanstående områden ligger för närvarande på ca 10 Mkr/år.

SOCIALSTYRELSEN (SoS)

Grunddokument	Hälso- och sjukvårdslagen, Hälsoskyddslagen.
Organisation	Verksamheten inom arbetsmiljöområdet kan inte särskiljas från övrig verksamhet.
Verksamhet	SoS ansvarar för tillsyn, planering, samordning och uppföljning av ärenden som rör socialtjänst, hälso- och sjukvård, tandvård, läkemedelsförsörjning, hälso- och smittskydd, omsorgen om psykiskt utvecklingsstörda, frågor om alkohol och missbruksmedel. Enligt hälsoskyddslagen har SoS ett tillsyns- och normeringsansvar vad gäller inomhusmiljön. Vad gäller de yrkesmedicinska klinikerna gäller för SoS samma regler som för den övriga hälso- och sjukvården.
Ekonomi	Verksamheten kan ej särskiljas och särskilda medel finns ej budgeterade.

STATENS INSTITUT FÖR PSYKOSOCIAL MILJÖ-
MEDICIN (IPM)

- Grunddokument** Prop 1979/80:6; SoU 1979/80:23; SoU 1982/83:22; SoU 1987/88:22; SoU 1988/89:16; rskr 1988/89:214; Instruktion för IPM (1988:1242).
- Organisation** Arbetsmiljöuppgifterna faller under en ("arbetsmiljö och hälsa") av IPMs tre enheter (de övriga två är "vårdmiljö och hälsa" och "Social miljö och hälsa"). Finessen med verksamheten är emellertid att de flesta projekt drivs tvärs över enhetsgränserna (dvs tvärsektoriellt) och tvärvetenskapligt. Arbetsmiljöenheten har 1 professor och 1 forskarassistent som fast resurs och i övrigt är den finansierad med externa anslag.
- Verksamhet** Inriktning på tillämpad psykosocial arbetsmedicin ifråga om (a) forskning, (b) utbildning även för arbetsmarknadens parter, landsting, kommuner, myndigheter m fl, (c) konsultationer och utredningar för d:o, (d) information och dokumentation.
- Mest på psykosocial och hälsoproblem vid (a) införande av ny teknologi/arbetsorganisation, (b) oregelbundna eller förskjutna arbetstider, (c) exposition för höga arbetskrav kombinerade med lågt beslutsutrymme. Många av studierna ha hjärt-kärl-sjukdom som slutpunkt. Vidare studeras inverkan av och mekanismer för socialt stöd i arbetet.
- Ekonomi** IPMs insatser avser även utanför arbetsmiljön liggande men med denna interagerande miljöer och problem i dessa (bl a social miljö, vårdmiljö). Om dessa undantag blir resurserna för arbetsmiljöinriktad verksamhet: (1) 40% av riksstatanslaget till IPM 1,1 Mkr, (2) anslag från Arbetsmiljöfonden 1,2 Mkr, (3) anslag från övriga fonder 0,15 Mkr.

RIKSFÖRSÄKRINGSVERKET (RFV)**Grunddokument**

Lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL), lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring (LAF).

Organisation

Riksförsäkringsverket leds av en styrelse där generaldirektören är ordförande. Verket är organiserat på fyra avdelningar, nämligen en administrativ avdelning, en tillsynsavdelning, en utvärderingsavdelning samt en ombudsenhet. Vidare finns två fristående byråer; ADB-centralen och yrkesskade- och avgiftsbyrån.

Socialförsäkrings- och bidragssystemet administreras centralt av RFV och lokalt av de allmänna försäkringskassorna.

Verksamhet

RFV förvaltar vissa fonder såsom arbetsskadefonden, särskilda yrkesskadefonden, fonden för frivillig yrkesskadeförsäkring och delpensionsfonden.

RFVs verksamhet inriktas på centrala lednings- och tillsynsfunktioner.

Försäkringskassornas huvudsakliga uppgift är att handlägga enskilda ärenden bl a vissa arbetsskadeförsäkringar och delpensionsförsäkringar samt genom rehabilitering och förebyggande insatser minska behovet av försäkringsersättningar.

Genom det ansvar försäkringskassorna och RFV har för sjuk- och arbetsskadeförsäkring och rehabilitering finns en naturlig koppling till arbetsmiljöfrågorna. Socialförsäkringsadministrationen samlar information om sjukfrånvaro och arbetsskada som ger underlag för bedömning av hur vi i landet, på vissa arbetsplatser och liknande lyckas med arbetsmiljöarbetet. Genom att bistå med denna information kan arbetsmiljöarbetet föras framåt och inriktas på de mest väsentliga områdena.

Ekonomi

Effekterna på arbetsmiljön av de åtgärder som beskrivs ovan är svåra att uppskatta. De insatser som efterfrågas kan inte särskiljas från övrig verksamhet och därför inte anges i ekonomiska former. Verksamheten finansieras via statsbudgeten.

GIFTINFORMATIONSCENTRALEN (GIC)

Grunddokument	GICs instruktion upphörde att gälla 1988 när GIC upphörde som statlig myndighet.
Organisation	Fr o m 1988-07-01 tillhör GIC Apoteks-bolaget AB.
Verksamhet	GIC har som främsta uppgift att informera sjukvårdande instanser och allmänhet och ge råd vid inträffade akuta förgiftningsolycksfall och olyckstillbud rörande effekter om eventuell behandling. Arbetsmiljöuppgifterna är svåra att avgränsa från annan verksamhet.
Ekonomi	Går ej att avgränsa från övrig verksamhet.

BANVERKET MED JÄRNVÄGSINSPEKTIONEN**Grunddokument**

Instruktion 1988:707 för banverket

Organisation

Järnvägsinspektionen handhar självständigt statliga myndighetsuppgifter inom banverket. Inspektionen består av en central del inom banverket samt sex regionala inspektörer. Järnvägsinspektionen leds av en direktör som beslutar självständigt. Administrativt är inspektionen en del av banverket.

Verksamhet

Järnvägsinspektionen har överinseende över säkerheten i svensk spårtrafik, d v s statliga och enskilda järnvägar, spårvägar och tunnelbanor.

Huvuduppgifterna är att;

- reglera, övervaka, samordna och stödja säkerhetssystemen och utvecklingen av dessa,
- utarbeta grundläggande säkerhetsföreskrifter och godkänna verksamhetsanpassade sådana,
- utöva tillsyn över säkerheten och tillförlitligheten i systemen,
- utreda och söka klarlägga orsaker till haverier, tillbud och säkerhetsrelaterade driftsstörningar.

Ekonomi

Budget 1989 10,3 Mkr.

Kostnaderna för arbetsmiljöverksamheten kan ej särskiljas från sjösäkerhetsarbetet i övrigt. Sjöfartsverket är ett affärsverk. Verksamheten finansieras främst genom avgifter på och ersättningar från handelssjöfarten.

TRAFIKSÄKERHETSVERKET**Grunddokument**

Kungörelse om arbetstid vid vägtransport m m (SFS 1972:602), fordonskungörelsens (1972:595) bestämmelser om färdskrivare, instruktion för trafiksäkerhetsverket (SFS 1988:202).

Organisation

Trafiksäkerhetsverket är organiserat i en centralförvaltning och sju distrikt.

Verksamhet

Trafiksäkerhetsverket är central förvaltningsmyndighet för frågor om säkerheten i vägtrafiken och skall särskilt svara för samordningen av trafiksäkerhetsarbetet.

Verkets bilinspektörer utför tillsyn av yrkesförarens arbets- och vilotider enligt ovannämnda kungörelse.

Ekonomi

Arbetstidskontrollen ingår i arbetet med flygande inspektioner. Den kan inte budgetmässigt skiljas från övrig verksamhet.

SJÖFARTSVERKET MED SJÖFARTSINSPEKTIONEN**Grunddokument**

Fartygssäkerhetslagen (SFS 1988:49), Fartygssäkerhetsförordningen (1988:594), Förordningen om säkerheten på örlogsfartyg (1988:595) samt anslutande tillämpningsföreskrifter. Arbetsmiljölagen (1977:1160) 7§ 2. Instruktion för sjöfartsverket 1988:14.

Organisation

Sjöfartsverket är indelat i sex avdelningar, en av dem är sjöfartsinspektionen. För den regionala verksamheten finns sjötrafikområden och tre sjöfartsinspektionsområden. Ett sjöfartsinspektionskontor finns i Rotterdam.

Verksamhet

Sjöfartsverket har hand om frågor som rör sjöfarten, bl a tillsynen över sjösäkerheten. Tillsyn enligt arbetsmiljölagen utövas av sjöfartsverket såvitt gäller örlogsfartyg.

Direktören för sjöfartsinspektionen ansvarar för och beslutar självständigt i;

- sådana frågor om fastställande av säkerhetsnormer för fartyg och för sjöfartsverkets och andras farledsanordningar som ankommer på sjöfartsverket,

- frågor om tillsyn över efterlevnaden av fastställda säkerhetsnormer,

- sådana frågor om undersökning av sjöolyckor som ankommer på sjöfartsverket.

Sjöfartsverkets arbetsmiljöverksamhet med inriktning på handelssjöfarten samt örlogsfartyg och de ombordanställdas hela miljö och som ligger inom sjöfartsinspektionens ansvarsområde, är integrerad i verkets totala verksamhet som ansvarig tillsynsmyndighet för sjöfartssäkerheten.

Ekonomi

Kostnaderna för arbetsmiljöverksamheten kan ej särskiljas från sjösäkerhetsarbetet i övrigt. Sjöfartsverket är ett affärsverk. Verksamheten finansieras främst genom avgifter på och ersättningar från handelssjöfarten.

LUFTFARTSVERKET MED LUFTFARTSINSPEKTIONEN**Grunddokument**

Luftfartslag (SFS 1986:166,) Luftfartsförordning (SFS 1986:171), Bestämmelser för civil luftfart (BCL), instruktion (1988:78) för luftfartsverket.

Organisation

Luftfartsverkets huvudkontor består av sju enheter, däribland är luftfartsinspektionen en. I luftfartsverket ingår vidare flygplatser, flygstationer, flygtrafiktjänstenheter och luftfartsinspektionens fyra distriktskontor.

Verksamhet

Luftfartsverket har hand om frågor som rör den civila luftfarten. En av verkets huvuduppgifter har beröring med arbetsmiljöfrågorna. Den avser utövandet av tillsyn över flygsäkerheten för den civila luftfarten.

Direktören för luftfartsinspektionen ansvarar för och beslutar i;

- sådana frågor om fastställande av säkerhetsnormer för den civila luftfarten och dess markanordningar som ankommer på luftfartsverket samt frågor om tillsyn över efterlevnaden av dessa normer,
- frågor om övervakning av den civila luftfarten och dess markanordningars tillförlitlighet från flygsäkerhetssynpunkt,
- sådana frågor om undersökning av luftfartsolyckor som ankommer på luftfartsverket.

Ekonomi

Kostnaderna för arbetsmiljöverksamhet kan ej särskiljas från flygsäkerhetsarbetet. Verksamheten finansieras genom avgifter från ägare och nyttjare av luftfartyg.

STATENS VÄG- OCH TRAFIKINSTITUT**Grunddokument**

Instruktion 1988:629 för statens väg- och trafikinstitut.

Organisation

Institutets organisation är indelad i fyra avdelningar. 210 anställda totalt.

Inom trafikant- och fordonsavdelningen finns en grupp (ergonomi/trafikmedicin) som arbetar med bl a förarmiljöfrågor.

Verksamhet

En av institutets huvuduppgifter är att bedriva forsknings- och utvecklingsverksamhet avseende säkerheten i väg- och järnvägstrafik.

FoU uppgifter inom arbetsmiljöområdet är bl a;

- att kartlägga hur arbetsmiljön/förar-
miljön faktiskt ser ut,

- att analysera resultaten och föreslå
förändringar både i fråga om fordon och
regler,

- att genom simulatorstudier mäta hur olika
fysiska miljöer (värme, buller, infraljud
etc) påverkar förarens prestation och vaken-
het,

- att bevaka och studera frågor kring
trafikens effekter i ett större sammanhang
(avgaser, kemi, biologi, ekologi m m).

Ekonomi

Totalbudget 41,7 Mkr, varav arbetsmiljö-
inriktad verksamhet 0,7 Mkr. Den sistnämnda
finansieras till ca 40 % av egna medel och
till ca 60 % av AMFO, TFB och industrin.

AB SVENSK BILPROVNING

Grunddokument	Arbetsmiljölagen (1977:1160), lag (1982:821) om transport av farligt gods, föreskrifter från resp transport- och tillsynsmyndigheter (SjöfV, LFV, RÄV, SÄI, ASS, polismyndighet, ADR-S (Europeisk överenskommelse om internationell transport av farligt gods på väg).
Organisation	Aktiebolag till 52 % ägt av staten. 2 260 anställda. Huvudkontor i Vällingby och bilprovningsstationer över hela landet.
Verksamhet	AB Svensk bilprovning svarar för den allt övervägande delen av den obligatoriska tekniska kontrollen av fordon.
Ekonomi	Omsättning (1987/88) 640 Mkr. De arbetsmiljöpåverkande insatserna kan ej särskiljas från övrig verksamhet.

BYGGNADSSTYRELSEN (KBS)**Grunddokument**

ASS Lokalanvisningar
PBL 3 kap 5 §

Organisation

KBS är central förvaltningsmyndighet för anskaffning av lokaler för civila statliga myndigheter och förvaltning av statliga fastigheter. KBS har även en regional förvaltning med fem regionkontor.

Verksamhet

Inom arbetsmiljöområdet omfattar verksamheten mål- och regelutformning, tillsyn/kontroll, utbildning och rådgivning.

KBS svarar för utformning av kontorsarbetsplatser, laboratorieinredning för högskolor. Kommunikationsutrymmen inom byggnader.

Lokaler och ytbeskaffenhet av golv- och väggmaterial ur städsynpunkt (inkl ergonomisk) 1)

Tillgänglighet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Utredning av inneklimat, åtgärdsprogram, genomförande 2)

Anordnande av god utemiljö.

Ekonomi

1) eget bidrag ca 0,3 Mkr

2) ombyggnader för 20 - 40 Mkr/år
utbildning videofilmer ca 0,3 Mkr

SKOLÖVERSTYRELSEN (SÖ)

Grunddokument	SFS 1981:1371, 8 §; Läroplanerna för grundskolan resp gymnasieskolan.
Organisation	Insatserna vad gäller undervisning i arbetsmiljöfrågor kan inte särskiljas från den övriga verksamheten.
Verksamhet	Samordning av verksamheten inom den statliga skoladministrationen inkl länsskolnämnderna (obligatorisk utbildning, gymnasium och vuxenutbildning). Långsiktig planering, forskningsplanering och planering av fortbildning och skolledarutbildning. Budget- och anslagsfrågor, information, läroplaner och kursplaner, utvärdering och pedagogisk-organisatoriska frågor. Samordning av centrala prov och standardprov och tillsyn över folkbildningen (folkhögskolor och bildningsförbund). Utbildning och information i samarbete med AI och med bidrag från AMFO (7 Mkr 1985-1990).
Ekonomi	Resursinsatserna från SÖ:s sida i form av personal m m kan inte redovisas separat per budgetår (se dock ovan).

INSTITUTET FÖR MILJÖMEDICIN (IMM)**Grunddokument**

Förordning om IMM 1988-06-02

Organisation

Särskild inrättning vid KI. Ordf i styrelsen är GD i SoS. Cirka 90 anställda vid ett kansli och tre fackenheter.

Verksamhet

IMM har till uppgift att bedriva forskning och utbildning samt utföra undersökningar och utredningar inom fysikalisk och kemisk miljömedicin samt inom hälsoskyddet. Vidare bistår institutet myndigheter m fl med rådgivning samt utbildar personal inom det miljömedicinska fältet. IMM medverkar också i det internationella hälsoskyddsarbetet, främst inom världshälsoorganisationens (WHO) miljömedicinska program.

Forskning, utbildning och information. Inom forskningsprojekten utgör arbetsmiljöaspekterna oftast en del.

Ekonomi

Egna bidrag på 1,1 Mkr och externa på 2,1 samt avgifter på 0,3 Mkr finansierade arbetsmiljöverksamheten 88/89. Total omslutning låg på cirka 30 Mkr för IMM.

INSTITUTIONEN FÖR STRESSFORSKNING/KI (IFS)

Grunddokument	Beskrivning av professur i psykosocial miljömedicin, särskilt arbetsmedicin (UbU 1977/78:22, p 23, rskr 1977/78:338.
Organisation	Arbetet bedrivs i form av externfinansierade forskningsprojekt och innebär mycket samarbete.
Verksamhet	Arbetsmiljö: Huvudsakligen forskning särskilt vad gäller grundläggande samband mellan den psykosociala arbetsmiljön, sjukdomsframkallande fysiologiska, psykologiska och beteendemässiga mekanismer och arbetsrelaterad sjuklighet/dödlighet. Utbildning av blivande läkare, företagsläkare och -sköterskor. Information m m.
Ekonomi	1,22 Mkr gick 88/89 till arbetsmiljöfverksamheten exkl lokalkostnader - anslag från AMFO: 0,8 Mkr och via KI: 0,5 Mkr.

MEDICINSKA FORSKNINGSRÅDET (MFR)**Grunddokument**

Instruktion (SFS 1988:1198)

Organisation

Myndighet med råd bestående av ordf + 3 ledamöter utsedda av regeringen och 7 ledamöter valda av forskarsamhället. SoS (SLV) (SB) m fl har representanter i rådet. Kansli med 11 anställda samt professurer, forskartjänster m fl - totalt 158 tjänster därutöver.

Verksamhet

MFR har till uppgift att främja och stödja vetenskapligt betydelsfull forskning inom det medicinska området vilket även innefattar odontologi, farmaci och veterinärmedicin. Detta sker genom att rådet beviljar bidrag till sådan forskning, granskar och utvärderar denna forskning, bevakar och initierar forskning där samhället har särskilda behov, inrättar tjänster för forskning, delar ut stipendier samt samarbetar internationellt. Rådet informerar om forskning och stöder vetenskaplig publicering.

Svårt att särskilja arbetsmiljöforskning från övrig.

Ekonomi

Knappt (1,06 Mkr) 0,5 % av totalbudgeten (238 Mkr) 88/89 ägnades åt ren arbetsmiljöforskning.

LANTBRUKSSTYRELSEN (LBS)**Grunddokument**

Instruktion 1988:854.

Verksamhetsplaner - främst berörs bygg- och maskinenheterna inom företagsavdelningen.

Organisation

Lantbruksstyrelsen (226 anställda) är chefsmyndighet för lantbruksnämnderna (1146 anställda), distriktsveterinärorganisationen (339 anställda) och statens lantbrukskemiska laboratorium.

Arbetsmiljöverksamheten kan inte särskiljas (se även ovan).

Verksamhet

LBS är central förvaltningsmyndighet för frågor om lantbruket, trädgårdsnäringen, växtskyddet, djurens hälso- och sjukvård samt djurskyddet.

Rådgivning och information, ofta i samarbete med ASS och som inslag i mer allmän rådgivning.

Ekonomi

0,02 Mkr beräknas arbetsmiljöinsatserna som LBS står för kosta. (LBSs anslag 88/89 var 62 Mkr.)

SKOGSSTYRELSEN (SKS)**Grunddokument**

Instruktion (SFS 1988:855).

Regeringsbeslut 1989-06-01 (Regleringsbrev).

SKSs cirkulär B 1 1989.

Organisation

Skogsvårdsorganisationen omfattar SKS (165 anställda) och de regionala Skogsvårdsstyrelserna - SVS (2 800 anställda).

Arbetsmiljöverksamheten kan inte särskiljas; ofta förekommer den som "uppföljning av skydds dagar" (anslag D 2).

Verksamhet

Skogsstyrelsen leder de statliga åtgärderna för att främja skogsbruket som omfattar tillämpning av skogsvårdslagen, bidragsfördelning, skogsinventering, rådgivning, frö- och plantförsörjning, meddelande av föreskrifter om mätning av virke, prognosverksamhet, information, samt uppdragsverksamhet. SKSs funktion att vara ledande, samordnande och rådgivande organ för skogsvårdsstyrelsernas verksamhet tar sig bl a uttryck i anvisningar, information, konferenser, personalutbildning m m.

Rådgivning, information och utbildning (samt fördelning av medel till SVS).

Ekonomi

0,3 Mkr inom projekten "Ökad avverkning" och "Ökad gallring". Totalbudgeten för 1988/89 ligger på 34 Mkr.

STATENS LIVSMEDELSVERK (SLV)**Grunddokument**

Livsmedelslagen (SFS 1971:511) och Livsmedelsförordningen (SFS 1971:807).

Instruktionen för SLV (SFS 1988:857).

Organisation

I verkets styrelse ingår förutom GD elva ledamöter som representerar konsumenter, löntagare, handel, industri och jordbruksnäringen.

Arbetsmiljöverksamheten kan ej särskiljas.

Verksamhet

SLV bevakar konsumentintressena, har tillsyn över efterlevnaden av livsmedelslagstiftningen, leder och samordnar det livsmedelshygieniska arbetet, utreder och undersöker livsmedels beskaffenhet och näringsvärde samt våra kostvanor, godkänner laboratorier för livsmedelsundersökningar m m. Till SLV hör besiktningsveterinärorganisationen.

Mål- och regelutformning vad gäller arbetsmiljön i slakterier är den enda utåtriktade verksamhet som identifierats.

Ekonomi

Cirka 67 Mkr anvisades totalt till SLV 88/89 och de sparsamma resurser som arbetsmiljöverksamheten tar i anspråk kan ej särskiljas.

FISKERISTYRELSEN (FS)**Grunddokument**

Instruktionen (SFS 1988:863) och förordningen om statligt stöd till yrkesfisket m m (SFS 1985:439) samt prop 1984/85:143.

Organisation

FS är chefsmyndighet för de regionala fiskenämnderna och har gemensam instruktion med dessa - totalt 237 anställda. Fiskerilån och avskrivningslån som ges och verksamheten med bl a representation i arbets- och referensgrupper inom Projekt Lindholmen som rör arbetsmiljön kan särskiljas.

Verksamhet

FS är central förvaltningsmyndighet för frågor om fiskenäringen, fritidsfisket och fiskevården. Styrelsen svarar för låne- och stödärenden, information, anvisningar, utbildning, forsknings- och undersökningsverksamhet samt förvaltning av de statliga fiskehamnarna.

I ovannämnda prop sägs "skall alltid göras en bedömning av om kraven på arbetsmiljö blir tillräckligt tillgodosedd i samband med investeringen". FS kan nämligen genom lån och statsbidrag möjliggöra för fiskarna att investera i ombyggnad av fartyg eller att installera ny utrustning ombord. Därigenom kan utrustning/teknik utprovas som fiskaren ej annars skulle ha råd till. FS bidrar med medel till Projekt Lindholmen AB som bedriver olika fiskefartygsprojekt.

Ekonomi

1988/89 gavs statsbidrag motsvarande 0,08 Mkr till arbetsmiljöverksamhet ombord på fiskefartyg. (Därutöver tillkommer personella resurser m m.)

STATENS LANTBRUKSKEMISKA LABORATORIUM
(SLL)**Grunddokument**

Instruktion 1984:47.

Önskemål om insatser på bekämpningsmedelsområdet och egna FoU-initiativ.

Organisation

LBS är chefsmyndighet för SLL. Antalet anställda är 89 varav 21 i filialen i Röbäcksdalen. Verksamheten centralt är uppdelad på fem sektioner. Vad gäller arbetsmiljö kan endast metodutvecklingsverksamheten särskiljas.

Verksamhet

SLL är centralt organ för den lantbrukskemiska analysverksamheten och service-laboratorium för forsknings- och försöksinstitutioner på jordbrukets, skogsbrukets och trädgårdsnäringens områden, samt för statliga, kommunala och enskilda institutioner. Tre program arbetar man med - metodutveckling, analyskvalitet och uppdragsanalyser.

Vad gäller arbetsmiljö bedrivs metodutveckling för analyser av bekämpningsmedel och genomförs också sådana analyser. Rådgivning vid försöksuppläggningar och studier av skyddsmaterial är exempel på annan arbetsmiljöverksamhet. FoU, information, rådgivning och provning är de främsta arbetsmiljöuppgifterna.

Ekonomi

1988/89 satsades 0,07 Mkr på arbetsmiljöverksamhet (såväl egna bidrag som externa medel och avgifter). Totalbudgeten låg på 24 Mkr varav 6 Mkr i myndighetsanslag.

STATENS MASKINPROVNINGAR

Grunddokument Föreskrifter från ASS och till viss del TSV.

Instruktion (SFS 1988:858).

Organisation Regional organisation - tre provningsanläggningar i Alnarp, Ultuna resp Röbbäcksdalen. Totalt 75 anställda. I styrelsen finns företrädare för forskning och maskin-användare inom jordbruk, skogsbruk, trädgårdsnäring, grönytevård och entreprenad-verksamhet.

Verksamhet Myndigheten står för allmän provning av maskiner inom jordbruk, skogsbruk, trädgårdsnäring och grönytevård - såväl obligatorisk kontroll som uppdragsprovning.

Huvudsakligen granskning/provning men även rådgivning, information, utbildning och FoU. Se vidare utförlig beskrivning av arbetsmiljöverksamheten i enkätsvaret.

Ekonomi För 88/89 hade budgeterats 17 Mkr utgörande enbart avgiftsmedel. Den totala budgeten var 87/88 24 Mkr.

SVERIGES LANTBRUKSUNIVERSITET (SLU)**Grunddokument**

Förordningen för SLU 1977:344.

Uppdrag från ASS gällande Skogsmästar-
skolan.**Organisation**

SLU har verksamhet regionalt men 2/3 av de totalt 4 000 anställda arbetar centralt i Uppsala. Den regionala verksamheten är förlagd till 4 orter och därutöver finns anställda inom fältförsöksorganisationen, försöksparker, egendomar m m över hela landet. SLU har fyra planeringsorgan - forskning, forskarutbildning, utbildning och en lokalnämnd samt fem för universitetet gemensamma organ. 3/4 av de totala resurserna satsas på forskning. Arbetsmiljöverksamheten går ofta inte att särskilja, men verkar främst gälla utbildning samt ... (se vidare nedan).

Verksamhet

Forskning, utbildning och information.

Mål- och regelutformning, granskning/provning, rådgivning, information, FoU och utbildning inkl Skogsmästarskolan som omfattar skoglig skyddsteknikerkurs och skyddsingenjörskurs med uppföljande arbetsmiljökonferenser samt ergonomikurs.

Ekonomi

Cirka 3,4 Mkr satsades på arbetsmiljöverksamheten 88/89 varav merparten (2 Mkr) var externa medel. De övriga pengarna utgjordes av fasta anslag via SLU, institutionsanslag och kursavgifter samt bidrag från AMFO.

SLUs totala budget var 1 200 Mkr.

SKOGS- OCH JORDBRUKETS FORSKNINGSRÅD
(SJFR)**Grunddokument**

Förordning (SFS 1988:866) om att rådet ska stödja forskning som gagnar de areella näringarna och angränsande områden.

Organisation

Vid rådet finns 12 tjänster totalt och ansökningarna om forskningsanslag handläggs av fem beredningsutskott.

Verksamhet

Rådet initierar och planlägger forskning som rör de areella näringarna, finansierar projekt och forskartjänster vid främst högskolorna samt är delfinansiär i vissa branschforskningsinstitut. Forskningsstiftelsen Skogsarbeten och Jordbruks- tekniska institutet.

Forskningen ingår som delar av större projekt.

Ekonomi

De medel som går till arbetsmiljöforskning går inte att särskilja. Totalbudgeten 88/89 var 145 Mkr - statliga anslag och till en del pengar från avgifterna på handelsgödselmedel och kemiska bekämpningsmedel.

ARBETSDOMSTOLEN**Grunddokument**

Instruktion SFS 1974:371.

Organisation

Arbetsdomstolen (AD) består av högst tre ordförande, högst tre vice ordförande samt 16 ordinarie ledamöter varav 13 ska företräda arbetsgivar- eller arbetstagarintressen.

AD's kansli har 22 anställda.

Verksamhet

AD prövar som första och sista instans arbetstvister som väcks av arbetsgivar- eller arbetstagarorganisation eller av arbetsgivare som själv slutit kollektivavtal. Mål som AD behandlar ska gälla tvister om kollektivavtal, medbestämmandelagstiftningen eller arbetstvist i övrigt under förutsättning att kollektivavtal gäller mellan parterna eller att tvisten angår arbetsplats där kollektivavtal gäller.

Andra arbetstvister prövas av tingsrätten med AD som sista instans.

En vid avgränsning av arbetsmiljöverksamhet innebär att AD's hela verksamhet kan anses falla inom detta område. Härtill kommer även tvister rörande anställningsförhållande som handläggs av tingsrätten enligt ovan.

Ekonomi

Anslag 1988/89 7,3 Mkr.

ARBETSMARKNADSVÄRKET**Grunddokument**

Instruktion för arbetsmarknadsverket, SFS 1988:1139.

Förordning (1987:405) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

Organisation

Arbetsmarknadsverket omfattar arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) och en länsarbetsnämnd (LAN) i varje län. Hos AMS finns vissa delegationer, bl a för arbetslöshetsförsäkring och yrkesinriktad rehabilitering och andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder för handikappade. I LAN ingår bl a den offentliga arbetsförmedlingen och arbetsmarknadsinstituten. Antalet anställda totalt inom AMV var den 1 juli 1988 11 368 personer.

Verksamhet

Till arbetsmarknadsverkets uppgifter inom arbetsmiljöområdet kan främst räknas yrkesinriktad rehabilitering som bedrivs vid arbetsmarknadsinstituten. Även vissa uppgifter rörande arbetsanpassning och jämställdhet kan anses som arbetsmiljöpåverkande uppgifter.

Ekonomi

Anslag till yrkesinriktad rehabilitering (arbetsmarknadsinstituten samt metodutveckling, forskning och personalutbildning inom området) 1988/89 607 Mkr.

Anslag till särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning (exkl lönebidrag och AMV's förvaltningskostnader) 1988/89 178 Mkr.

ARBETARSKYDDSVERKET**Grunddokument**

Arbetsmiljö-, arbetstids- och kemikaliekontrollagstiftningen, instruktionen för arbetarskyddsverket SFS 1988:730.

Organisation

Arbetarskyddsverket består av arbetarskyddstyrelsen (ASS) och yrkesinspektionen (YI). Hos ASS finns arbetstidsnämnden och företagshälsovårdsdelegationen. Yrkesinspektionen är uppdelat på 19 distrikt. ASS är chefsmyndighet för yrkesinspektionen.

ASS styrelse består av elva ledamöter som regeringen tillsätter, varav sju på förslag av parterna på arbetamarknaden. Ledamöterna i arbetstidsnämnden (8) och företagsdelegationen (17) utses av ASS. Parterna föreslår sex resp tio av dessa ledamöter. I varje yrkesinspektionsdistrikt finns en yrkesinspektionsnämnd med vardera 11 ledamöter som ASS utser, 10 på förslag av parterna.

ASS har 350 anställda och YI 700.

Verksamhet

Arbetarskyddsverket ska se till att arbetsmiljö- och arbetstidslagstiftningen samt, inom arbetsmiljöområdet, lagstiftningen om kemikaliekontroll efterlevs. Verket ska lämna råd och upplysningar samt utarbeta och sprida information i syfte att förbättra arbetsmiljön.

Ekonomi

Totalbudgeten för 1988/89 (utfallet) uppgick till 338 Mkr varav anslag 292 Mkr och i övrigt bidrag från arbetsmiljöfonden (10 Mkr) samt vissa inkomster från försäljning av tjänster m m.

ARBETSMILJÖINSTITUTET**Grunddokument**

Instruktion SFS 1988:732.

Organisation

Arbetsmiljöinstitutet (AI) bildades den 1 juli 1987 genom avknoppning av arbetarskyddsstyrelsens forskningsavdelning jämte enheterna för företagshälsovårdsutbildning, biblioteks- och dokumentationsverksamhet.

AI är organiserad i sju forskningsblock samt enheter för administration, bibliotek, information och utbildning. Ett av blocken är lokaliserat till Umeå.

AI's styrelse består av ordförande, institutets föreståndare, fyra ledamöter som är sakkunniga i forskningsfrågor samt elva andra ledamöter som utses efter förslag av arbetarskyddsstyrelsen (2), statens miljömedicinska laboratorium (1) och arbetsmarknadens parter (8).

AI har ca 380 anställda varav 80 i Umeå.

Verksamhet

AI ska bedriva och främja forskning, utbildning och dokumentation inom arbetsmiljöområdet i syfte att förbättra arbetsmiljön. AI svarar bl a för utbildning av företagshälsovårdens personal samt ett ansvarsbibliotek för arbetsmiljöfrågor.

Ekonomi

Totalbudget 1988/89 127 Mkr varav myndighetsanslag ca 70 Mkr, av regeringen anvisade medel ur arbetsmiljöfonden ca 45 Mkr samt vissa övriga intäkter och forskningsanslag.

ARBETSMILJÖFONDEN (AMFO)**Grunddokument**

Instruktion 1988:731.

Organisation

Statlig myndighet. I styrelsen ingår representanter för arbetsmarknadens parter. Centralt kansli med 59 anställda.

Verksamhet

Fördela bidrag ur arbetsmiljöfonden för att stödja

- forskning och utveckling samt utbildning och information som kan motverka uppkomsten av arbetsskador eller i övrigt bidra till en förbättrad arbetsmiljö,
- forskning och utveckling samt utbildning och information beträffande medbestämmande i arbetslivet och arbetslivsfrågor i övrigt,
- verksamheten med regionala skyddsombud,
- utbildning av styrelserepresentanter för de anställda,
- arbetstagarorganisationernas forskningsinitierande verksamhet.

Ekonomi

AMFO förfogar över ca hälften av de medel som tillförs arbetsmiljöfonden genom arbetarskyddsavgiften och fondens avkastning. Härtill kommer vissa intäkter för informationsmaterial m m. Tillsammans ca 345 Mkr 1988/89. Därav användes ca 175 Mkr till FoU, ca 155 Mkr till utbildning och information samt 24 Mkr till förvaltningskostnader.

ARBETSLIVSCENTRUM**Grunddokument**

Instruktion 1988:1138 för arbetslivscentrum (ALC).

Organisation

Statligt sektorsforskningsinstitut. Styrelsen består av ordförande, direktören för ALC och 10 andra ledamöter varav åtta företräder arbetsmarknadens parter. ALC's organisation är indelad i fem enheter. Tre enheter för forskningsinriktade programområden, en för informations- och kontaktprogrammet samt en administrativ enhet.

ALC har 98 anställda.

Verksamhet

ALC ska bedriva och främja tvärvetenskapligt forskningsoch utvecklingsarbete som rör individer och grupper i arbetslivet, relationerna mellan arbetsmarknadens parter, frågor om inflytande i arbetslivet och om arbetsorganisation. ALC ska därvid bl a sprida erfarenheter och rön från arbetslivsforskningen samt inom sitt område medverka vid utbildning av forskare och sådan utbildning som parterna anordnar.

Ekonomi

Budget 39,3 Mkr. Huvudsaklig finansiering sker från arbetsmiljöfonden, dels genom ett av regeringen fastställt årligt grundbidrag (1988/89 8,3 Mkr) dels genom en projektram som regleras genom en särskild överenskomelse mellan AMFO och ALC (1988/89 24,7 Mkr). Härutöver sker finansiering genom särskilda projektanslag, rapportförsäljning, räntor m m.

AMU-GRUPPEN

Grunddokument	Instruktion för AMU-gruppen 1985:833
Organisation	AMU-gruppen består av den centrala AMU-styrelsen, 25 regionala AMU-myndigheter samt AMU-Nordkalotten. Inom de regionala myndigheterna bedrivs utbildning vid en eller flera utbildningsenheter, sammanlagt ett 100-tal. AMU-styrelsens styrelse består av femton ledamöter varav tio utses av regeringen på förslag av arbetsmarknadens parter. Varje regional AMU-myndighet leds av en styrelse som består av åtta personer som utses på förslag av LO, TCO, SAF, LAN och länsskolnämnd. Två ledamöter ska ha erfarenhet av företagsledning. Ett huvudansvar för arbetsmiljöutbildning har inom AMU-gruppen ålagts AMU-Jämtland.
Verksamhet	AMU-gruppen ska på uppdrag av länsarbetsnämnden anordna arbetsmarknadsutbildning. Vid sidan härav har AMU-gruppens myndigheter möjligheter att sälja utbildning och utbildningstjänster till företag, organisationer och förvaltningar. AMU-Jämtland anordnar ett flertal kurser med såväl intern som extern utbildning inom arbetsmiljöområdet. Exempel är psykosocial arbetsmiljöutbildning, grundutbildning för skyddsombud, chefsutbildning i arbetsmiljö och arbetsmiljö för lokalvårdare.
Ekonomi	Extern arbetsmiljöutbildning ca 0,3 Mkr.

PLAN- OCH BOSTADSVERKET (BOVERKET)**Grunddokument**

Plan- och bygglagen (PBL) SFS 1987:246, Arbetsmiljölagen SFS 1987:1160, Plan- och byggförordningen (PBF) 1987:383, tillämpningsföreskrifter (SBN m fl), instruktion för plan- och boverket 1988:590.

Organisation

Boverket är central förvaltningsmyndighet för bl a frågor om byggande. Verket är chefsmyndighet för länsbostadsnämnderna. I kommunerna handhas byggnadsärenden av byggnadsnämnderna.

Verksamhet

Boverket meddelar tillämpningsföreskrifter till PBL's bestämmelser om arbetsmiljö. När det gäller arbetslokaler eller motsvarande ska byggnadsnämnderna vid sin prövning av bygglovsärenden kontrollera att bygglagstiftningens krav är uppfyllda, att yrkesinspektionen yttrat sig liksom även att berörd lokal skyddsorganisation fått tillfälle att yttra sig över åtgärden.

Boverket skall också verka för samordning, förmedla erfarenheter och kunskaper, samt initiera förändringar inom sitt verksamhetsområde.

Regeringen gav 1984 dåvarande statens planverk i uppdrag att samordna kraven enligt arbetsmiljö- och byggnadslagstiftningen. Det uppges ha resulterat i att bestämmelser rörande ett flertal typer av arbetslokaler utmönstrats ur SBN.

Ekonomi

Verksamhet som rör arbetsmiljöfrågor kan ej budgetmässigt skiljas från övrig verksamhet.

STATENS RÅD FÖR BYGGNADSFORSKNING

Grunddokument Instruktion 1988:232

Organisation Byggnadsforskningsrådets kansli består av fem enheter och ett planeringskansli. Kansliet har 80 anställda. Till rådet är en vetenskaplig nämnd knuten. Styrelsen består av förestandaren och högst 10 andra ledamöter som företrädar forskning, byggande och samhällsplanering.

Verksamhet Byggnadsforskningsrådet ska ta initiativ till samt främja och stödja forsknings- och utvecklingsarbete inom planläggnings-, byggnads- och anläggningsområdet. Rådet får dock inte bedriva någon egen forskning.

Rådet finansierar för närvarande ett tjugotal projekt med inriktning på arbetsmiljö.

Ekonomi Ca 3,5 Mkr för arbetsmiljöinsatser.

STATENS INSTITUT FÖR BYGGNADSFORSKNING**Grunddokument**

Instruktion SFS 1988:930

Organisation

Statlig myndighet organiserat i ett kansli och tio enheter, åtta för forskning, en för mät- och datateknisk service och en för information. Institutet leds av en styrelse med tio ledamöter representerande planerande, byggande, forskning och förvaltning samt en personalföreträdare. Institutet har 165 anställda varav 14 vid lokalkontor.

Verksamhet

Institutet bedriver forsknings- och utvecklingsverksamhet som är ägnad att främja en rationell utveckling av planering, produktion och förvaltning inom byggnadsområdet. Arbetsmiljöfrågor är inget huvudsakligt forskningsområde för institutet.

Ekonomi

Insatserna för arbetsmiljöinriktad verksamhet kan uppskattas till ca 0,5 Mkr (två tjänster + omkostnader), varav 50 % externa medel.

SPRÄNGÄMNESINSPEKTIONEN (SÄI)

Grunddokument	Lagen, 1988:868, om brandfarliga och explosiva varor. Förordningen, 1988:1145, om brandfarliga och explosiva varor.
Organisation	SÄI är central förvaltningsmyndighet för skyddsfrågor som rör explosiva eller brandfarliga varor.
Verksamhet	Verksamheten avser såväl arbetsmiljöområdet som samhället totalt sett. SÄI utfärdar föreskrifter, allmänna råd, utövar tillsyn samt lämnar råd. Arbetsmiljöuppgifterna kan ej särskiljas från övrig verksamhet.
Ekonomi	SÄI är helt avgiftsfinansierad. Totalbudget 1988/89 ca 9,4 Mkr. Arbetsmiljöverksamheten går ej att särskilja.

STYRELSEN FÖR TEKNISK UTVECKLING (STU)

Grunddokument SFS 1968:404

Organisation Arbetsmiljöuppgifterna kan ej särskiljas från övrig verksamhet.

Verksamhet STU är en central myndighet som skall samordna statens insatser för teknisk forskning och industriell utveckling. Varje år tar STU del av drygt 3 000 idéer och förslag till projekt. Nära hälften resulterar i STU-stöd i form av service, rådgivning och finansieringshjälp.

Ekonomi Fram till bå 86/87 hade STU en separat budget för arbetsmiljöteknik. Under 3-årsperioden 84/85--86/87 budgeterades ca 14 Mkr. Medlen användes bl a till utveckling av nya instrument för arbetsmiljömätningar och till utveckling av arbetsklädnad och skyddsutrustning för olika arbetsområden.

Fr o m bå 87/88 har särskild budget ej funnits avsatt. Det har istället betonats att STU i all sin verksamhet skall ta särskild hänsyn till såväl den inre som yttre miljön.

Inom ramprogrammet Människor-Datateknik-Arbeta-liv (MDA), som genomförs i samarbete med arbetsmiljöfonden, uppskattas STUs insatser under 88/89 till ca 5 Mkr.

Insatsområdet Driftutvecklingssystem för processindustrin (DUP) har för 88/89 en budget på ca 13 Mkr. Dessa två projekt är exempel på områden som i betydande grad avser att på sikt åstadkomma arbetsmiljöförbättringar med där det inte är möjligt att bedöma hur stor del av medlen som använts för arbetsmiljöverksamhet.

STATENS PROVNINGSANSTALT (SP)**Grunddokument**

Instruktion SFS 1989:528.

Föreskrifter från olika myndigheter, såsom Arbetarskyddsstyrelsen, Statens räddningsverk, Sjöfartsverket, Sprängämnesinspektionen m fl, ofta inom riksprovplatssystemets ram. Grunden är dock SPs roll som landets centrala institution för provning och kontroll.

Organisation

SP är indelad i sju tekniska enheter och en administrativ enhet.

Verksamhet

SP är landets ledande opartiska expertorgan för service till näringsliv och förvaltning vad gäller teknisk utvärdering.

SPs verksamhet är indelad i tre program: Uppdrag, FoU och Rådgivning. Inom varje program är aktiviteterna laboratorievis indelade i olika projekt och uppdrag, med tidskrivning per aktivitetsområde (t ex "Provning av förpackningar för farliga varor").

Arbetsmiljöverksamheterna är integrerade i större program som i sig är budgeterade. Vissa verksamheter, som RPP-uppdrag är särbudgeterade.

Ekonomi

SP budgeterar 15-20 Mkr för arbetsmiljöverksamheten. Den finansieras till 75 % med externa intäkter och till 25 % med eget bidrag.

STATENS MÄT- OCH PROVSTYRELSE (MPR)**Grunddokument**

Lag (1989:164) om kontroll genom teknisk provning och om mätning
Förordning (1989:526) -"-
Förordning (1989:527) om riksprovplatser och riksmätplatser

Organisation

MPR har en teknisk enhet och en förvaltningsenhet.

Verksamhet

MPR bedriver utrednings-, utvecklings-, och tillsynsarbete i huvudsak riktat mot teknisk verksamhet vid riksmätplatser, riksprovplatser och ackrediterade laboratorier.

MPR skall inom sitt ansvarsområde meddela föreskrifter och allmänna råd samt lämna råd till föreskrivande myndigheter inom området.

Ekonomi

MPR använder uppskattningsvis ca 0,2 Mkr/år av egna medel för arbetsmiljöverksamheten som dock är svåra att särskilja från övrig verksamhet.

AB STATENS ANLÄGGNINGSPROVNING

Grunddokument	SFS 1989: 164, 526, 527 samt författningar utgivna av myndighet.
Organisation	Aktiebolag
Verksamhet	Riksprovplats för lyftanordningar, tryckkärll, maskindrivna portar, verktygsmaskiner m m. Verksamheten bedrivs i form av kontroll, granskning, provning, utbildning och FoU och bedöms till sin helhet utgöra insatser inom arbetsmiljöområdet.
Ekonomi	Verksamheten är till 100 % avgiftsfinansierad och uppgick till 226 Mkr 1988/89.

SVENSKA ELEKTRISKA MATERIALKONTROLL-
ANSTALTEN AB (SEMKO)

Grunddokument

-

Organisation

SEMKO är ett aktiebolag och av regeringen utsedd till riksprovplats. Staten äger 51 % av aktiekapitalet.

Verksamhet

SEMKOs uppgift är att objektivt prova och kontrollera elmateriels säkerhet mot risker för brand, elchock, mekaniska skador, strål- och brännskador. Kontrollen sker enligt av Statens energiverk, STEV, fastställda bestämmelser, fordringar och provningsmetoder i Svensk Standard. Materiel som uppfyller kraven blir SEMKO-godkänd och S-märkt.

Vissa krav är föreskrivna av Arbetarskyddsstyrelsen, Statens Strålskyddsinstitut, Boverket m fl.

SEMKO är dessutom auktoriserad provplats för bildskärmsterminaler. Dvs SEMKO erbjuder provning och mätning av egenskaperna synergonomi, emissionsfaktorer, fysisk och ergonomisk utformning.

Ekonomi

Resursinsatserna och finansieringen beträffande insatser som berör krav som gäller för arbetsmiljön kan ej särskiljas från den övriga provningen.

SEMKO har inga bidrag från något håll. Verksamheten är avgiftsfinansierad.

STATENS ARBETSMILJÖNÄMND**Grunddokument**

Avtal 1982-06-16 mellan SAV, SACO/SR, TCO/S och SF med hemställan om inrättande av statens arbetsmiljönämnd. Instruktion 1988:1141 för statens arbetsmiljönämnd.

Organisation

Statlig myndighet (sedan 1982). Nämnden består av sex ledamöter med ersättare. Ledamöterna förordnas av regeringen, varav tre efter förslag av SACO/SR, SF resp TCO/S. Nämndens beslut ska vara enhälliga. Till nämndens förfogande finns ett kansli med tre anställda.

Verksamhet

Nämnden ska inom statsförvaltningen;

- främja utvecklingen av arbetsmiljöverksamheten,

- ge ut information och lämna råd som rör arbetsmiljöverksamheten,

- vara fackansvarigt organ för innehållet i den partsgemensamma utbildningen inom arbetsmiljöområdet,

- främja, följa och föreslå forskning inom arbetsmiljöområdet

- på begäran av arbetsmiljöfonden yttra sig över myndigheternas och arbetstagarorganisationernas ansökningar tillfonden om bidrag till arbetsmiljöutbildning och arbetsmiljöforskning.

Ekonomi

1,6 Mkr varav anslag 1,3 Mkr och externa medel 0,3 Mkr från bl a arbetsmiljöfonden.

RIKSPOLISSTYRELSEN (RPS)**Grunddokument**

Rättegångsbalken, Brottsbalken, Arbetsmiljölagen (1977:1160), Instruktion (1988:762).

Organisation

Rikspolisstyrelsen är central förvaltningsmyndighet för polisväsendet och chefsmyndighet för statens kriminaltekniska laboratorium Länssstyrelsen är länets högsta polisorgan och svarar bl a för planering, resursfördelning och samordning. Länen är indelade i 118 polisdistrikt.

Verksamhet

RPS är en förvaltande och samordnande myndighet. Den ska utveckla polisen och polisverksamheten, verka för planmässighet och rationalisering, samt ge service av olika slag till polismyndigheterna. RPS utbildar polismän, polischefer och administrativ personal och leder viss riksomfattande polisverksamhet.

RPS utreder arbetsmiljöbrott. Arbetsmiljöbrotten särskiljs från annan brottslighet genom kodbeteckning. Specialutbildad personal handlägger utredningarna.

Ekonomi

Under bå 1987/88 finns ett anslag på 0,05 Mkr för omarbetning av polisens skriftliga handledning vid utredning av arbetsmiljöbrott.

KONSUMENTVERKET (KOV)

Grunddokument	Marknadsföringslagen (1975:1418, ändring 1985:926), Produktsäkerhetslagen, Instruktion (1988:61).
Organisation	Konsumentverket är en central förvaltningsmyndighet för konsumentfrågor, ingen regional eller lokal organisation finns. Fler-talet kommuner har konsumentverksamhet, dessa får stöd av konsumentverket.
Verksamhet	KOV arbetar bl a med mål- och regelutformning, granskning/provning, rådgivning, information och utbildning. Arbetet med säkerhetsfrågor inom KOV innebär att även användningen inom arbetslivet blir säkrare.
Ekonomi	Ingen speciell budget för arbetsmiljöfrågor.

STATENS ARBETSGIVARVERK (SAV)

- Grunddokument** Arbetsmiljölagen (1977:1160), Arbetsmiljöförordning, Instruktion (1988:1580). Kollektivavtal om arbetsmiljö och företagshälsovård.
- Organisation** Inom SAV bildas 1989/90 en särskild enhet för arbetsmiljöfrågor med sex handläggare och en assistent (övertar personal från SAMN).
- Verksamhet** Rådgivning, information och utbildning (även arbetsgivarpolicy) i fråga om uppställda mål, regeltolkning och övergripande rehabilitering. Arbetsmiljöarbetets organisation, detta kanaliseras i stor utsträckning vid den partssammansatta myndigheten SAN.
- Ekonomi** Budgetåret 1989/90: Personalkostnader 1,47 Mkr; Resor, konferenser/utbildning 0,05 Mkr; Särskilda medel från arbetsmiljöfonden 0,7 Mkr (1988/89--90) för framställning av utbildningsmaterial.

KEMIKALIEINSPEKTIONEN (KemI)

Grunddokument Lagen om kemiska produkter (SFS 1985:426)

Instruktion för KemI 1988:525

Organisation

KemI har två huvudavdelningar - tillsyn och utredning och är 1 000-kronorsmyndighet. Styrelsen är partssammansatt. Arbetsmiljöverksamheten är inte organisatoriskt särskild.

Verksamhet

KemI är central förvaltningsmyndighet för ärenden som rör hälso- och miljörisker med kemiska produkter. Arbetsmiljöverksamheten omfattar regelutformning, tillsyn/kontroll, granskning (av endast bekämpningsmedel), rådgivning, information och utbildning.

Ekonomi

Totalbudgeten var 88/89 25 Mkr och cirka 1/3 dvs 8,5 Mkr gick till arbetsmiljöverksamheten.

STATENS STRÅLSKYDDSinSTITUT (SSI)**Grunddokument**

Strålskyddslagen (SFS 1988:220)

Strålskyddsförordningen (SFS 1988:293)

Instruktionen för SSI (SFS 1988:295)

Organisation

I myndighetens styrelse finns representanter för ASS, SKI, SNV, SoS m fl. Arbetsmiljöverksamheten särskiljs inte organisatoriskt.

Verksamhet

I SSIs verksamhet som central förvaltningsmyndighet för strålskyddsfrågor finns arbetsmiljöaspekterna integrerade. Verksamheten vad gäller dessa aspekter rör mål- och regelutformning, tillsyn/kontroll, granskning/provning, rådgivning, information, utbildning och FoU. SSI utövar tillsyn över all användning av joniserande och icke-joniserande strålning, bedriver forskning, ger råd och information m m.

Ekonomi

Cirka 15 Mkr - 25 % av totalbudgeten - beräknas ha gått till arbetsmiljöverksamhet 88/89. Merparten härrör från statsanslag och en mindre del från avgifter som tas ut för granskning/provningsverksamhet.

STATENS ELEKTRISKA INSPEKTION/STATENS
ENERGIVERK (SEI)**Grunddokument**

EL-lagen 1902:71, Starkströmsförordningen 1957:601, Elmaterielförordningen 1983:545 och 1977:585, Svagströmskungörelsen 1958:558, Arbetsmiljölågstiftningen 1977:1160, Elinstallatörsförordningen 1975:967 och Starkströmsföreskrifterna STEV:Fs 1988:1.

Organisation

SEV är chefsmyndighet för SEI - den lokala statliga organisationen för ärenden om tillsyn över elektriska starkströmsanläggningar m m. SEI är organiserad i fem myndigheter med egna distrikt och arbetsmiljöfrågorna kan särskiljas. SEV - utöver SEI - har ej någon arbetsmiljöverksamhet.

Verksamhet

SEIs verksamhet avser att främja säkerhet i samband med framställning, överföring och användning av elektrisk energi.

Arbetsmiljöverksamheten rör mål- och regelutformning, tillsyn/kontroll, granskning/provning, rådgivning och information.

Ekonomi

Drygt 2 Mkr av SEIs totalbudget på 11,5 Mkr beräknas gälla arbetsmiljöverksamhet, och härrör från statsanslag och avgifter.

SVENSKA KOMMUNFÖRBUNDET (SK)**Grunddokument**

SK tecknar som central arbetsgivarpart kollektivavtal för landets kommuner bl a Miljö 81. Självfallet tar SK även hänsyn till Arbetsmiljölagen men även mycket annat som följer med rollen som arbetsmarknads-part.

Organisation

SK är en intresseorganisation för landets kommuner.

På SKs personalpolitiska avdelning finns en förhandlingssektion med en särskild arbetsmiljögrupp.

Verksamhet

Förutom de särskilda arbetsmiljöinsatser som SK gör strävar SK även efter att i all utåtriktad verksamhet väva in arbetsmiljö-aspekter. Detta för att markera att arbetsmiljöarbete är en naturlig del av verksamheten och som inte går att särskilja. Detta sker främst genom rådgivning, information, utbildning och policyuttalanden.

Finansieringen av arbetsmiljöarbetet på-verkas indirekt genom att SK är remiss-instans för bl a Arbetsmiljöfonden.

Ekonomi

SK är en intresseorganisation och därmed finansieras verksamheten via bl a medlems-avgifter, men även genom intäkter av kurser, konsultuppdrag m m.

SK budgeterar inte särskilt för arbetsmiljöarbetet men har cirka 6 heltids-anställda inom arbetsmiljöområdet.

LANDSTINGSFÖRBUNDET (LF)

Grunddokument Lf är en central arbetsgivarpart som tecknar kollektivavtal för landets landstingskommuner bl a Miljö 81.

Organisation Lf är en intresseorganisation för landets landsting.

Huvuddelen av arbetsmiljöverksamheten sker på en sektion inom personalpolitiska avdelningen.

Sektionen har även andra uppgifter.

Verksamhet Som centralt organ för landstingen verkar Lf främst genom rådgivning, information, utbildning och policyuttalanden.

Ekonomi Lf finansieras genom medlemsavgifter. Interna medel används i form av tjänster (ca 5 manår) och lokaler. Medel från AMFO till partsorgan används.

YRKESMEDICINSKA KLINIKER (avser hela riket)**Grunddokument**

Hälso- och sjukvårdslagstiftning, region- sjukvårdsutredningar, statliga utredningar om yrkesmedicin, senast delbetänkande av 1976 års företagshälsovårdsutredning (SOU 1980:22).

Organisation

Verksamheten är baserad vid sjukhusanknutna kliniker för patientomhändertagande, forskning och utveckling. Kliniker finns vid samtliga regionsjukhus och vid länssjukhusen i Malmö, Halmstad och Sundsvall. Filialmottagningar finns vid ett flertal länssjukhus.

Verksamhet

Utredningar av arbetsmiljöbetingad ohälsa avseende grupper eller enskilda fall. Kartläggning och värdering av miljöfaktorer i anslutning till sådana utredningar och som underlag för elimination och kontroll av kända risker.

Forsknings- och utvecklingsarbete för att förebygga arbetsmiljörelaterad ohälsa. Information och utbildning.

Ekonomi

Cirka 100 Mkr för riket (uppskattad siffra). Kostnad för regionkliniken i Örebro cirka 10 Mkr.

ARBETARSKYDDSNÄMNDEN

Grunddokument	Arbetsmiljöavtal SAF-LO 1942, SAF-LO-PTK 1976 med senare kompletteringar.
Organisation	Gemensamt organ för SAF, LO och PTK i arbetsmiljöfrågor. Arbetarskyddsnämnden (AN) har som verkställande organ ett kansli.
Verksamhet	Utbildning och information till arbetslivet, i första hand till den privata arbetsmarknaden i Sverige. AN utarbetar utbildningsmaterial (t ex grundkursen "Bättre arbetsmiljö) och framställer bildband, diabilder m m. Nämnden bedriver också förlagsverksamhet med skrifter och meddelanden i aktuella arbetsmiljö- och närstående frågor samt medverkar i kurser, konferenser, utställningar och kampanjer på området.
Ekonomi	Ca 30 Mkr. Härav finansierar samverkansparterna SAF, LO, PTK 3 Mkr, TFA (TrygghetsFörsäkring mot Arbetsskador (LO, SAF PTK) 15,5 Mkr och intäkter från förlagsverksamheten 8 Mkr.

ARBETSGRUPPEN FÖR DAMM- OCH BULLERBEKÄMP-
NING INOM STENINDUSTRIN**Grunddokument**

-

Organisation

Arbetsgruppen administreras av Svenska Arbetsgivarföreningens allmänna grupp. Arbetsgruppen är partssammansatt, ingen specifik regional verksamhet finns.

Verksamhet:

Initierar specifika projekt för förbättring av arbetsmiljön inom branschen.

Projektresultaten kan gagna en hel eller flera branscher. Även informations- och utbildningsaktiviteter initieras av kommittén. Samarbete finns med branschorganisationerna i frågor rörande den yttre miljön.

Ekonomi

Enskilda projekt finansieras av arbetsmiljöfonden.

ARBETSMARKNADSFÖRSÄKRINGAR (AMF)**Grunddokument**

Arbetsmarknadsförsäkringarna har tillkommit genom centrala avtal mellan SAF, LO och betr TFA, PTK. AMF fungerar som komplement till socialförsäkringarna inom olika områden; AGB (försäkring om avgångsbidrag), AGS (avtalsgruppsjukförsäkring), STP (försäkring om särskild tilläggspension), TFA (trygghetsförsäkring vid arbetsskada) samt TGL (tjänstegrupplivförsäkring). TFA kompletterar arbetsskadeförsäkringen genom att ge kompensation för ev inkomstförluster, sveda och värk, invaliditet, lyte och men samt olägenheter i övrigt oberoende av vem som vållat skadan.

Inom det statliga området regleras motsvarande frågor enligt det av SAV och de statsanställdas huvudorganisationer träffade trygghetsavtalet.

Organisation

Förutom ovannämnda försäkringsgivare finns två gemensamma enheter, AMF kansli och AMF debiteringscentral.

Inom staten beslutar trygghetsnämndens avdelning II i frågor som rör ersättningar av olika slag till tjänstemän med statligt reglerade anställningsvillkor som drabbas av skador i arbetet eller under färd till och från arbetet. Ärenden tillhörande avdelning II handläggs av personal vid AMF-trygghetsförsäkringar.

Verksamhet

Fondförvaltning, utbetalning av ersättningar till försäkringstagare. Från fonden utbetalas också bidrag till skadeförebyggande verksamhet (Stöd till FoU, företagshälsovård m m).

Ekonomi

Arbetsmarknadsförsäkringarna finansieras av arbetsgivaravgifter. Staten subventionerar såtillvida att avgifterna ej beskattas som löneförmån och genom att rena kostnadsersättningar är skattefria. Fondstorlek (TFA) 8177 Mkr (marknadsvärde) Skadekostnader 1418 Mkr. Till skadeförebyggande verksamhet utbetalades ur TFA 14,9 Mkr och ur AGS 2,3 Mkr.

BEVAKNINGSBRANSCHENS ARBETSMILJÖ**Grunddokument**

-

Organisation

Bevakningsbranschens arbetsmiljö administreras av Svenska Arbetsgivareföreningens allmänna grupp. Bevakningsbranschens arbetsmiljö är partssammansatt, ingen specifik regional verksamhet finns.

Verksamhet

Initierar specifika projekt för förbättring av arbetsmiljön inom branschen. Projektresultaten kan gagna en hel eller flera branscher. Även informations- och utbildningsaktiviteter initieras av kommittén. Samarbete finns med branschorganisationerna i frågor rörande den yttre miljön.

Ekonomi

Enskilda projekt finansieras av arbetsmiljöfonden. Inga resurser finns avsatta utöver projekten.

BYGGNADSÄMNESINDUSTRINS ARBETSMILJÖKOMMITTÉ**Grunddokument**

-

Organisation

Partssammansatt

Verksamhet

Kommittén är remissinstans. Kommittén undersöker arbetsskadesituationen inom byggnadsämneshandeln, ger rådgivning och service till medlemsföretag om arbetsmiljöutbildning, företagshälsovård, arbetsmiljölag m m. Tillsammans med IVL bedrivs ett projekt om åtgärder vid hantering av kemiska ämnen. Framställer broschyrer och rapporter (t ex om bullerbekämpning)

Ekonomi

Respektive förbund svarar för kostnaderna för den egna representanten och för framtagning av broschyrer och informationsmaterial. Medel söks hos arbetsmiljöfonden för projekt och vissa kurser.

CENTRALA YRKES- OCH ARBETSMILJÖRÅDET FÖR
TRAFIKOMRÅDET (CYAT)

Grunddokument Kollektivavtal

Organisation Partsgemensamt råd

Verksamhet CYAT ska vidmakthålla och utveckla en tillfredsställande helhetssyn på trafikföretagspersonalens arbetsmiljö och främja utbildningsfrågor inom trafikområdet.

CYAT ska aktivt verka i övergripande arbetsmiljöfrågor, både när det gäller den fysiska arbetsmiljön (ex utformningen av förarplatser), den psykiska och även den fysilogiska miljön. Man ska främja utbildnings- och arbetsmiljöfrågor för kommunal trafikpersonal. CYAT är huvudman för projekt inom arbetsmiljöområdet och ska medverka till att föreslagna insatser genomförs.

Ekonomi Kommunförbundet svarar för CYATs samtliga kanslikostnader inkl lönen till den som arbetar i rådets kansli. Övriga fem parter erlägger ett belopp per år som motsvarar 1/6 av en heltidstjänst inkl PO. Finansiering sker också genom kurs-, konsult- och konferensavgifter. Finansiering av särskilda projekt sker bl a genom anslag från Arbetsmiljöfonden och liknande (ex Förarplatsventilation i stadsbussar).

ELFAKETS ARBETSMILJÖKOMMITTÉ (EFAK)**Grunddokument**

Avtal

Organisation

Partssammansatt samarbetsorgan mellan Elektriska Arbetsgivareföreningen, Svenska Elektrikerförbundet, SIF, SALF, CF.

Verksamhet

En ELMILJÖ-undersökning genomförs av AMI i samarbete med den lokala företagshälsovården. EFAK tar fram broschyrer om arbetsmiljöfrågor inom branschen, svarar för information och medverkar i projekt.

Ekonomi

Parterna svarar för EFAKs löpande kostnader. Medel söks hos AMFO och Bygghörsningsrådet, 1988 fick EFAK: 0,03 Mkr från Bygghörsningsrådet till ett projekt "kvalitetssökning"; 0,02 Mkr kronor från Arbetsmiljöfonden till en konferens och 0,23 Mkr kronor till ett projekt "Arbete i stormfält" (skog).

FABRIKSARBETAREFÖRBUNDET - SAF'S ALLMÄNNA
GRUPP, SAMARBETSKOMMITTÉN (AGFA-M)**Grunddokument**

-

Organisation

AGFA-M administreras av Svenska Arbetsgivareföreningens Allmänna Grupp. AGFA-M är partssammansatt, ingen specifik regional verksamhet finns.

Verksamhet

Initierar specifika projekt för förbättring av arbetsmiljön inom branschen. Projektresultaten kan gagna en hel eller flera branscher. Även informations- och utbildningsaktiviteter initieras av kommittén. Samarbete finns med branschorganisationerna i frågor om den yttre miljön.

Ekonomi

Enskilda projekt finansieras av arbetsmiljöfonden. Inga resurser finns avsatta utöver projekten.

FASTIGHETSBRANSCHENS ARBETSMILJÖKOMMITTÉ
(FAK)**Grunddokument**

Stadgar

Organisation

Partssammansatt kommitté med representanter från KAB-Arbeitsgivarorganisationen för kooperativa och allmännyttiga bostadsföretag, FF-Fastigheternas Förhandlingsorganisation, Arkitektförbundet, Civilingenjörssförbundet, Fastighetsanställdas Förbund, SALF-Sveriges Arbetsledareförbund, SIF-Svenska Industritjänstemannaförbundet, SKTF-Sveriges kommunaltjänstemannaförbund, Svenska Byggnadsarbetareförbundet, Svenska kommunalarbetareförbundet, Svenska Lantarbetareförbundet, Svenska målareförbundet

Verksamhet

FAKs arbetsområde omfattar fastighetsbranschens avtalsområden.

Information och utbildning. Tar fram branschanpassat utbildningsmaterial. Anordnar partsgemensamma kurser och konferenser samt seminarier och temadagar om arbetsmiljöfrågor. Kontakter/påverkan på företagshälsovården. Forsknings- och utvecklingsprojekt initieras av FAK liksom undersökningar om orsaker till arbetsskador samt att ta fram nya arbetsmetoder byggda på kända förhållanden.

Ekonomi

Arbetsgivaresidan, främst KAB och FF finansierar FAKs administration, utbildningsinsatser och tryckkostnader. Arbetsmiljöfonden finansierar bl a projektverksamheten, f n ett utbildningsmaterial för 0,3 Mkr.

FÄRGINDUSTRINS ARBETSMILJÖKOMMITTÉ**Grunddokument**

-

Organisation

Färgindustrins arbetsmiljökommitté administreras av Svenska Arbetsgivareföreningens allmänna grupp. Kommittén är partssammansatt, ingen specifik regional verksamhet finns.

Verksamhet

Initierar specifika projekt för förbättring av arbetsmiljön inom branschen. Även informations- och utbildningsaktiviteter initieras av kommittén. Samarbete finns med branschorganisationerna i frågor rörande den yttre miljön. Projektresultaten kan gagna en eller flera branscher.

Ekonomi

Enskilda projekt finansieras av arbetsmiljöfonden. Inga resurser finns avsatta utöver projekten.

FÖRETAGSHÄLSOVÅRDEN**Grunddokument**

Företagshälsovården är inte författningsreglerad om man bortser från en allmän bestämmelse i arbetsmiljölagen om att företagshälsovård skall behandlas i skyddskommittéen. I stället regleras företagshälsovården i avtal mellan arbetsmarknadens parter.

Organisation

Den lokala företagshälsovårdens ledningsorgan utgörs av en partssammansatt skyddskommitté, som beslutar om företagshälsovårdens organisation och verksamhetens inriktning och utveckling. Det finns ca 1 800 skyddskommittéer i landet och ca 900 företagshälsovårdsenheter med ca 10 000 anställda.

På central nivå finns den till arbetarskyddsstyrelsen knutna företagshälsovårdsdelegationen vilken har till uppgift att fortlöpande följa och främja företagshälsovårdens utveckling.

Verksamhet

Hälsovård, rehabilitering, rådgivning, information, utbildning och FoU.

Ekonomi

Verksamheten finansieras med arbetsgivaravgifter. Totalt 3 000 Mkr per år. Beräknas till 900:- per år och anställd (varav 300:- är statsbidrag). Ca 3 miljoner anställda omfattas. Statsbidraget utbetalas av RFV till varje enhet efter ansökan till och beslut av yrkesinspektionen.

GLASINDUSTRINS ARBETSMILJÖKOMMITTÉ**Grunddokument**

-

Organisation

Glasindustrins arbetsmiljökommitté administreras av Svenska Arbetsgivareföreningens allmänna grupp. Kommittén är partsammansatt, ingen specifik regional verksamhet finns.

Verksamhet

Initierar specifika projekt för förbättring av arbetsmiljön inom branschen. Projektresultatet kan gagna en hel eller flera branscher. Även informations- och utbildningsaktiviteter initieras av kommittén. Samarbete finns med branschorganisationerna i frågor rörande den yttre miljön.

Ekonomi

Enskilda projekt finansieras av arbetsmiljöfonden. Inga resurser finns avsatta utöver projekten.

GRAFISKA BRANSCHENS ARBETSMILJÖKOMMITTÉ
(GAMK)**Grunddokument**

-

Organisation

Partssammansatt kommitté - ombudsmanna-kommitté. Kommittén har en arbetsgrupp för företagshälsovårdsfrågor samt styrgrupper för arbete med olika miljöproblem.

Verksamhet

Under 1988 gjordes följande:

- Arbetsmiljöregler - Lathund för grafiska branschen.
- Arbetsmiljöregler - Grafikerpaketet (tillsammans med ASS).
- Föreskriftsgruppen (tillsammans med ASS).
- Ergonomigruppen sysslar för närvarande med belastningsbesvär hos kvinnlig grafisk personal, en videofilm kommer att tas fram (Arbetsmiljöfonden finansierar filmen).
- Dagstidningsprojektet, tryckarnas problem med trötthet m m.
- Lungfunktionsprojektet.
- Toluengruppen.
- Kemikaliegruppen.
- Databas på GFL-undersökningen central databas av varuinformation.
- Arbetsmiljödagar - "Hur mår grafiska branschen?".
- Information från Grafiska Arbetsmiljö-kommittén - informationsbladet "Grafisk Arbetsmiljö" har utkommit under året.

Ekonomi

Bidrag från Arbetsmiljöfonden, Stiftelsen för de grafiska yrkenas främjande och GAMKs huvudmän.

GRUVINDUSTRINS ARBETSMILJÖKOMMITTÉ
(GRAMKO)**Grunddokument**

-

Organisation

GRAMKO är ett arbetsutskott till Svenska Gruvföreningen och har ett starkt partsintresse. Representanter finns från Svenska Gruvföreningen, Arbetarskyddsstyrelsen, Boliden Mineral AB Garpenberg, Högsolan i Luleå, LKAB Malmberget, Bolaget Vieillefontaine, SALF (Boliden Mineral AB), Boliden Mineral AB, LKAB Kiruna, Svenska Gruvindustriarbetareförbundet

Verksamhet

Avkänna FoU-behovet inom Svenska Gruvföreningens medlemsföretag. Inge projektförslag till programstyrelser etc i kollektiva forskningsberedningar. Utarbeta underlag för ansökan om finansiering av särprojekt via STU, arbetsmiljöfonden m fl. För nya projekt föreslå verkställande organisation eller arbetsgrupp samt eventuell referensgrupp från industrin. Följa arbetet inom de arbetsmiljöprojekt som är av speciellt intresse för gruvbranschen. Svara för att information sprids till medlemsföretagen och deras anställda genom rapporter, meddelanden och temadagar.

Pågående projekt: Gruvindustrins forskningsprogram inom arbetsmiljöområdet, Analys av olycksfallen ovan jord i gruvindustrin, Omarbetning av rapporten "Miljökravspecifikationer - Gruvmaskiner", Bättre arbetsmiljö för underhållspersonal, Branschpassning av nya bättre arbetsmiljö.

Planerade projekt: Arbeta och arbetsmiljö i nya brytningssystem - G 2000 (5 årsperiod, kostnad ca 350 Mkr, programanslag från STU och gruvbolagen 0,1 Mkr.)

Andra aktiviteter: Uppföljning av beaktansvärda tillbud, olycksfall och arbetssjukdomar, Skyddsblad, Olycksfallspristävlan med månadsstatistik, Årlig arbetsskadestatistik, Nordisk skyddskonferens inom gruvindustrin, Medverkan i "Gruvteknik - 2000"

Ekonomi

Ledamöternas arbetsgivare svarar för "egna kostnader". Svenska Gruvföreningen betalar viss del av de administrativa kostnaderna. Projektmedel söks hos Arbetsmiljöfonden och STU.

Pågående projekt finansierade av AMFO 1,3 Mkr.

GUMMIBRANSCHENS FÖRENING FÖR MILJÖ (GFFM)**Grunddokument**

Inga

Organisation

Partssammansatt organisation. Ingen fast administration finns, uppgifterna sköts av styrelsen. Ingen regional verksamhet. GFFM omfattar endast gummiföretag, ej regum-meringsverkstäder o dyl.

Verksamhet

GFFM ska främja samarbetet i miljöfrågor inom branschen genom att

- förmedla utbyte av erfarenheter och information
- igångsätta och delta i utvecklingsprojekt
- inhämta och sprida kunskap om nya rön
- utgöra myndigheters remissinstans för gummibranschen.

Pågående projekt:

- Utveckling av metoder för analys av vulk-gaser (projektet genomförs i samarbete med IVL). Resultatet skall leda till förbättring av miljön både ute och inne.
- Utveckling av arbetsplatsen inom gummi-industrin (arbetsorganisation, klimat, luftförhållanden).

Ekonomi

Finansiering sker dels genom anslag från arbetsmiljöfonden dels direkt från medlems-företagen.

HANDELNS ARBETSMILJÖKOMMITTÉ (HAK)

Grunddokument	Arbetsmiljöavtalet (inga egna stadgar)
Organisation	Partssammansatt samråds- och informationsorgan i arbetsmiljöfrågor för Handelns Arbetsgivareorganisation, Kooperationens Förhandlingsorganisation, Handelsanställdas Förbund, Handelstjänstemannaförbundet och Beklädnadsarbetarnas Förbund. Regional verksamhet finns.
Verksamhet	HAKs uppgifter: - Följa och främja arbetsmiljöutvecklingen och företagshälsovårdens utbyggnad inom handeln. - Initiera projekt företrädesvis finansierade av arbetsmiljöfonden. - Medverka till samordning av planerade projekt inom HAKs område. - Ta fram partsgemensamt utbildnings- och informationsmaterial. - Informera om och medverka i partsgemensam utbildning av skyddsansvariga och skyddsombud i företagen. Projektverksamhet 1989/90 - Marknadsföring av företagshälsovård (HAK). - Utveckling av nya arbetsorganisationer och arbetsuppgifter i större butiker och varuhus (Arbetsmiljöfonden) ca 0,5 Mkr. - Videofilm om kassaarbete (Arbetsmiljöfonden) ca 0,2 Mkr. - Ostskärrarprojektet (Arbetsmiljöfonden) ca 0,2 Mkr. HAK planerar projekt om Belastningsskador som kommer att bestå av ett 10-tal olika projekt, man avser att söka medel från arbetsmiljöfonden för 6-7 av dessa projekt samt kostnaderna för en projektledare. Projekttiden blir ca 3 år och kostnaden 8 Mkr.
Ekonomi	Arbetsmiljöfonden och medlemsorganisationerna svarar för kostnaderna.

JORDBRUK OCH TRÄDGÅRD, SAMRÅDSGRUPP FÖR
ARBETSMILJÖFRÅGOR

Grunddokument	Överenskommelse.
Organisation	Partssammansatt. Samrådsgruppen ingår i Lantbrukshälsan som är en branschorganisation.
Verksamhet	Information och utbildning.
Ekonomi	Förbunden svarar för kostnaderna för egna representanter. Medel för utbildning söks hos Arbetsmiljöfonden.

KOOPERATIONENS ARBETSMILJÖNÄMND (KAN)**Grunddokument**

Arbetsmiljöavtal

Organisation

KAN är ett partssammansatt övergripande organ för arbetsmiljöverksamhet inom Kooperationens Förhandlingsorganisation (KFO). KAN är huvudman för stiftelsen KFO-Fackförbundens Arbetsmiljöfond.

Verksamhet

- Kartlägga utbildningsbehov.
- Ta initiativ till och genomföra utbildningsaktiviteter.
- Kartlägga och föreslå modeller för skyddsorganisation och företagshälsovård.
- Informera om branschaktuella frågor som rör såväl inre som yttre miljö.
- Ta initiativ till speciella arbetsmiljöprojekt och söka medel för dessa.
- Främja bildandet av anpassningsgrupper.
- Verka för att skyddsföreskrifter efterlevs.
- Initiera och följa undersökningar, utredningar, förrättningar på arbetsmiljöområdet.
- Hålla sig underrättad om utvecklingen inom arbetsmiljöområdet.
- Arrangera arbetsmiljöseminarier.
- Ta fram och följa upp statistik inom arbetsmiljöområdet.

Ekonomi

KFO-Fackförbundens Arbetsmiljöfondens tillgångar är 0,5 Mkr.

LANTBRUKETS ARBETSMILJÖKOMMITTÉ (LAMK)**Grunddokument**

-

Organisation

I kommittén finns företrädare för: Arbetarskyddsstyrelsen, Lantbruksstyrelsen, Statens maskinprovningar, Jordbrukstekniska institutet, Lantbrukarnas riksförbund, Lantbrukshälsan, Avbyttjänst, Försäkringsbranschen, Leverantörsföreningen för lantbruksmaskiner, Skogs- och lantarbetsgivareförbundet, Svenska lantarbetareförbundet samt Sveriges lantbruksuniversitet (Inst för lantbrukets byggnadsteknik, Inst för lantbruksteknik samt Inst för husdjurens utfodring och vård).

Verksamhet

LAMK har följande uppgifter att

- hjälpa till att etablera kontakter och samverkan mellan intressenterna inom området lantbrukets arbetsmiljö
- upprätta förslag till forskningsprogram och verka för en samordning av forskning inom arbetsmiljöområdet
- sammanställa kunskap inom området
- verka för enhetliga arbetsmiljöregler
- utarbeta rekommendationer, med tonvikt på sådana som är praktiska och mindre kostnadskrävande.

Ekonomi

Verksamheten (främst i form av medel till en halvtidsanställd arbetande sekreterare) har finansierats via anslag från Arbetsmiljöfonden. Förnyade ansökningar till Arbetsmiljöfonden har gett anslag för utarbetande av ett forskningsprogram vad gäller arbetsmiljön vid fältarbeten. Vidare har anslag beviljats för utarbetande av ytterligare tre rekommendationer vad gäller inomgårdarbete.

LIVSMEDELSBRANSCHERNAS ARBETSMILJÖKOMMITTÉ
(LAK)**Grunddokument**

Inga stadgar eller dylikt, vissa principer har skapats för LAK.

Organisation

Partssammansatt kommitté med representanter från Livsmedelbranschens Arbetsgivareförbund (LAF), Kooperativa Förbundet (KF), AB Gomanprodukter, Livsmedelsbranschernas Utbildningsorgan (LUO), Bageri- och Konditoriarbetsgivareförbundet (BKA), Kooperationens Förhandlingsorganisation (KFO), Sveriges Slakteriförbund, Sveriges Arbetsledareförbund (SALF), Svenska Industritjänstemannaförbundet (SIF), Svenska Livsmedelsarbetareförbundet (LIVS) och Sveriges Civilingenjörsförbund (CF).

Verksamhet

LAK behandlar arbetsmiljöfrågor av övergripande och partsgemensam natur, initierar forsknings- och utvecklingsprojekt samt genomför utbildning inom arbetsmiljöområdet.

LAK ska:

- aktivera de lokala parterna i arbetsmiljöfrågor
- medverka till att alla företag ansluts till enligt avtal fungerande företagshälsovård som ska vara såväl tekniskt som medicinskt förebyggande, sjukvårdande och rehabiliterande
- initiera och medverka i forsknings- och utvecklingsprojekt som leder till förbättrad arbetsmiljö
- verka för att arbetsmiljöansvariga och övrig personal i skyddsorganisationen utbildas.

En omfattande projektverksamhet bedrivs som huvudsakligen finansieras genom arbetsmiljöfonden.

Ekonomi

Medlemsförbunden svarar för kostnaderna för den "egna" representanten. Under 1988 uppskattas (grovt) arbetsmiljöfonden ha bidragit med 2 Mkr till projektverksamheten.

LÄDERINDUSTRINS ARBETSMILJÖ**Grunddokument**

-

Organisation

Läderindustrins arbetsmiljö administreras av Svenska Arbetsgivareföreningens allmänna grupp. Läderindustrin är partssammansatt, ingen specifik regional verksamhet finns.

Verksamhet

Initierar specifika projekt för förbättring av arbetsmiljön inom branschen. Projektresultatet kan gagna en hel eller flera branscher. Även informations- och utbildningsaktiviteter initieras av kommittén. Samarbete finns med branschorganisationerna i frågor rörande den yttre miljön.

Ekonomi

Enskilda projekt finansieras av arbetsmiljöfonden. Inga resurser finns avsatta utöver projekten.

METALL-SAF'S ALLMÄNNA GRUPP, SAMARBETSKOMMITTÉN**Grunddokument**

-

Organisation

Samarbetskommittén administreras av Svenska Arbetsgivareföreningens allmänna grupp. Kommittén är partssammansatt, ingen specifik regional verksamhet finns.

Verksamhet

Initierar specifika projekt för förbättring av arbetsmiljön inom branschen. Projektresultatet kan gagna en hel eller flera branscher. Även informations- och utbildningsaktiviteter initieras av kommittén. Samarbete finns med branschorganisationerna i frågor rörande den yttre miljön.

Ekonomi

Enskilda projekt finansieras av arbetsmiljöfonden. Inga resurser finns avsatta utöver projekten.

MOTORBRANSCHENS ARBETSGIVAREFÖRBUND (MAF)

Grunddokument	Avtal 1) Arbetsmiljöavtalet 2) Avtal om utbildning i arbetsmiljö- frågor									
Organisation	SAF-förbund. Arbetsgivarepart. Särskild avdelning för arbetsmiljö, två personer handlägger alla frågor inom avdelningen. Sex regionkontor.									
Verksamhet	- Information till skyddsingenjörer på Företagshälsovårdscentralerna. - Distribution av arbetsmiljöinformation och branschinformation i form av cirkulär, meddelanden, ASS föreskrifter, Sprängämnes- inspektionen (brandfarliga vätskor), Natur- vårdsverkets författning (freon). - Utbildning av arbetsledare i arbetsmiljö. - Forskning: Teknikupphandling, förslag till hantering och förteckning över kemi- kalier, avgasrening. - Planerad forskning: Referensarbetsplats för mätning och provning av handhållna vibrerande verktyg.									
Ekonomi	Företagen betalar <table><tr><td>o inträdesavgift</td><td>= 10:-/arbetstagare</td></tr><tr><td>o "-</td><td>= 50:-/företag</td></tr><tr><td>o årsavgift</td><td>= 0,28 %/arbetare</td></tr><tr><td>o "-</td><td>= 0,30 %/tjänsteman</td></tr></table>		o inträdesavgift	= 10:-/arbetstagare	o "-	= 50:-/företag	o årsavgift	= 0,28 %/arbetare	o "-	= 0,30 %/tjänsteman
o inträdesavgift	= 10:-/arbetstagare									
o "-	= 50:-/företag									
o årsavgift	= 0,28 %/arbetare									
o "-	= 0,30 %/tjänsteman									

MOTORBRANSCHENS ARBETSGIVAREFÖRBUNDS
SERVICE AB (MAF MILJÖSERVICE)**Grunddokument**

-

Organisation

Fristående bolag.

Verksamhet

- Teknisk kartläggning av arbetsmiljön, inkl rapport och åtgärdsplan.
- Hygienisk utvärdering av kemiska föroreningar.
- Mätning av fysikaliska faktorer, buller, klimat, belysning.
- Planerings- och projekteringshjälp i samband med om-till och nybyggnad.
- Medverkan i samband med informations- och utbildningsaktiviteter kring arbetsmiljöfrågor.
- Bistå företagen i umgänget med myndigheter.
- Ge råd och information om handläggning av frågor kring den yttre miljön exempelvis tillstånds- och koncessionsärenden.

Ekonomi

Miljöservice offererar tjänsterna.

OK ARBETSMILJÖRÅD

Grunddokument	Arbetsmiljöavtal
Organisation	Partssammansatt centralt arbetsmiljöorgan (under Kooperationens Förhandlingsorganisation).
Verksamhet	- Utbildningsfrågor och utbildningsbehov. - Förslag till modeller för skyddsorganisation och företagshälsovård. - Information om branschaktuella frågor som rör såväl inre som yttre miljö och som är av allmänt intresse. - Diskutera arbetsmiljöprojekt som kan bli aktuella. - Fortlöpande kontakter med TYA - Transporthälsan. - Rehabiliterings- och anpassningsfrågor av övergripande slag. - Praktiskt skyddsarbete.
Ekonomi	Avgift från föreningarna till förbundet.

PAPPERSINDUSTRINS ARBETSMILJÖRÅD (PiA)**Grunddokument**

Stadgar, kompletteringsavtal.

Organisation

Samarbetsorgan i arbetsmiljöfrågor mellan Sveriges Skogsindustrieförbund, Svenska Pappersindustriarbetareförbundet, Svenska Industritjänstemannaförbundet, Sveriges Arbetsledareförbund och Civilingenjörsförbundet. Företagsläkare och skyddsingenjör adjungeras.

Verksamhet

- Konferensverksamhet för skyddsingenjörer, företagsläkare och företagssköterskor.
- Ledarkonferenser för platschefer och ordföranden i lokala fackavdelningar.
- Utrednings- och forskningsarbete i angelägna branschfrågor, ex skiftarbetets problematik, bildskärmsarbetet och försök att slå samman verksamheterna enligt
- Arbetsmiljö- och Utvecklingsavtalen.
- Håller kontakt med arbetsställen via av skyddskommittéerna utsedda PiA-ombud.

Ekonomi

Förbund och enskilda företag bidrar. Arbetsmiljöfonden ger bidrag för projektverksamhet.

PLASTINDUSTRIN, ARBETSGRUPPEN FÖR MILJÖ-
FRÅGOR**Grunddokument**

Stadgar

Organisation

Arbetsgivarorganisation (endast)

Verksamhet

Utbildning, information, projektverksamhet. Samordnar forskning och utveckling inom miljöområdet. Deltar i samordningsprojekten PURAM (problem inom polyuretanbearbetande industri) och STYRAM (kompositbranschens problem med styren). PURAM och STYRAM har en övergripande styrgrupp som är partssammansatt. PURAM finansieras genom AMFO.

Ekonomi

Medlemsavgifter. Projektmedel från AMFO, STU, Statens Naturvårdsverk, SIND och Plast- och gummitekniska institutet (0,7 Mkr till projektverksamhet för en treårsperiod).

SJÖFARTENS ARBETSMILJÖNÄMND (SAN)**Grunddokument**

Stadgar, arbetsmiljöavtal, fartygssäkerhetslagen och fartygssäkerhetsförordningen.

Organisation

Partssammansatt organ. Sjöfartens arbetsmiljöstiftelse finns som förvaltar och beslutar om användning av medel avsatta för finansiering av undersökningar, forskningsprojekt och kontroller på företagshälsövårdens och arbetsmiljöns område. Stiftelsens verksamhet är ett komplement till AMFO.

Verksamhet

- Rådgivande verksamhet gentemot rederiernas representanter i skyddsfrågor, skyddskommittéer på fartyg och enskilda skyddsombud.
- Utbildning av ledamöter i rederiernas centrala skyddskommittéer.
- Arbetsmiljöutbildning för ledamöter i lokala skyddskommittéer.
- Anordnande av konferenser i arbetsmiljöfrågor.
- Revidering av utbildningsmaterialet "Bättre arbetsmiljö - sjö" i samarbete med arbetarskyddsnämnden.
- Utgivning av informationsmaterial.
- Uppföljning av nyligen avrapporterad hälsoundersökning av sjömän på kemikalie- och produkttankfartyg. Sammanställning av statistik avseende dödlighet bland sjömän respektive en undersökning av cancersjukdomar bland sjöfolk.
- Frågor gällande hantering av bunkeroljor, buller, bildskärmsarbete, belastningsskador m m.

Ekonomi

Sveriges Redareförening svarar för kostnader för ordförande, sekreterare och administration. Projekt genomförs med stöd från AMFO, Stiftelsen Sveriges Sjömanshus och Trelleborgs Ångfartygs ABs donationsfond.

STÅL- OCH METALLINDUSTRINS KEMISKYDDSGRUPP
"SEKTION 2"

Grunddokument	Arbetsmiljöavtalet mellan SAF-LO och PTK.
Organisation	Partssammansatt kommitté. Stål- och metallförbundet bedriver bl a en utvecklingsverksamhet som är inriktad på arbetsmiljö- och hälsovård. Arbetet bedrivs tillsammans med experter från företagen (företagsledare, företagsläkare och skyddschefer samt en ombudsman från Metall.)
Verksamhet	För närvarande pågår följande - Utveckling av arbetsplatser för skivtärningsservice. - Åtgärder mot olycksfallsrisker i källvalsverk. - Handlingsprogram för att minska besvär i rörelse- och stödjeorganen. - Referensarbetsplats för uppslagning och grovrensning av gjutgods - Österby Gjuteri. - Öppningssäkerhet vid ståltappning; Hantering av smågods inom stål- och metallindustrin. - Samarbete med ASS vid framttagande av föreskrifter och i samverkan med Svenska Arbetsgivareföreningen som remissorgan i ASS författningsarbete.
Ekonomi	Projektverksamheten finansieras av arbetsmiljöfonden. Under 1988 erhöles 4,9 Mkr från arbetsmiljöfonden för arbetsmiljöprojekt. (Sedan 1973 t o m 1988 har ca 70 arbetsmiljöprojekt till ett belopp av närmare 50 Mkr finansierats av fonden).

STÄDARNAS ARBETSMILJÖKOMMITTÉ (SAK)**Grunddokument**

-

Organisation

SAK administreras av Svenska Arbetsgivareföreningens allmänna grupp. SAK är partsammansatt, ingen specifik regional verksamhet finns.

Verksamhet

Initierar specifika projekt för förbättring av arbetsmiljön inom branschen. Projektresultatet kan gagna en hel eller flera branscher. Även informations- och utbildningsaktiviteter initieras av kommittén. Samarbete finns med branschorganisationerna i frågor rörande den yttre miljön.

Ekonomi

Enskilda projekt finansieras av arbetsmiljöfonden. Inga resurser finns avsatta utöver projekten.

SÅGVERKSINDUSTRINS KOMMITTÉ FÖR ARBETS-
MILJÖFRÅGOR (SÅGVERKSKOMMITTÉN)**Grunddokument**

Stadgar

Organisation

Sågmiljökommittén är ett samarbetsorgan mellan Sveriges Skogsindustriförbund (SSIF), Svenska Träindustriarbetareförbundet (STIAF), Svenska Industritjänstemannaförbundet (SIF) och Sveriges Arbetsledarförbund (SALF). Sågmiljökommittén har en ombudsman från vardera SSIF och STIAF samt en 80 % sekreterartjänst som delas med Pappersindustrins Arbetsmiljöråd (PiA).

Verksamhet

Anordnar kurser och en större kampanj varje år. Utskick av "Sågmiljömeddelande" som tar upp skilda frågor inom arbetsmiljöområdet, mottagare är sågverk, deras företagshälsö-vårdscentraler, yrkesinspektionen och olika specialintressenter. Kurserna i år består i praktisk bullerbekämpning riktad till sågverkstekniker och en kurs för företagshälsö-vården "Vad kan företagshälsö-vården göra för små sågverk och snickerier". Kampanjen i år handlar om belastningsskador i sågverk, 1990 planeras den handla om olycksfallsprevention och 1991 om damm och mögel.

Ekonomi

Arbetskostnader, resor och traktamenten för SSIFs och STIAFs arbetsmiljöhandläggare betalas av respektive förbund. Utskick av Sågmiljömeddelande och Sågmiljökommitténs möten betalas av SSIF. För kampanjer och kurser söks bidrag från Arbetsmiljöfonden.

TEATER- OCH MUSIKOMRÅDETS ARBETSMILJÖGRUPP
(TMA)**Grunddokument**

-

Organisation

Partssammansatt arbetsgrupp

Verksamhet

Partsgemensam utbildning i arbetsmiljöfrågor. TMA administrerar kursverksamheten och svarar för ett anpassat kursprogram. De branschanpassade arbetsmiljökurserna erbjuds för hela teater- och musikområdet, även för andra än medlemsföretag inom Teatrarnas Riksförbund (TR).

Följande projektverksamhet pågår:

- Kartläggning av teaterns arbetsmiljö och framtida utveckling (tillsammans med Lunds universitet).
- Arbetsmiljöplanering: materialhantering och transporter (tillsammans med högskolan i Luleå).
- Scenartisternas reaktioner på fysiska och psykiska arbetsmiljöfaktorer (tillsammans med Lunds universitet).
- Kultur- och nöjesbranschens arbetsmiljö (drivs av Svenska musikerförbundet).
- Musik som yrke (Göteborgs universitet)

Ekonomi

Arbetsmiljökurserna och all projektverksamhet finansieras genom AMFO.

TIDNINGARNAS ARBETSMILJÖKOMMITTÉ**Grunddokument**

Arbetsmiljöavtal

Organisation

Partssammansatt

Verksamhet

- Rådgivning betr företagshälsovård, ansvarsfrågor, anmälningar och prövningar enl miljöskyddslagen m m.
- Utbildning för chefer, arbetsledare och skyddsombud (både programbunden och företagsspecifik).
- Utvecklings- och utredningsarbete inom miljöområdet.
- Forskning och utveckling.
- Distribution av cirkulär och informationsblad.
- Kontaktverksamhet med myndigheter och olika organ på miljöområdet.

Ekonomi

För utbildnings- och informationsaktiviteter samt för projekt för utveckling och utredningar inom miljöområdet anslag från Arbetsmiljöfonden (AMFO) m fl (sammanlagt under åren ca 5 Mkr från AMFO).

TRANSPORTFACKENS YRKES- OCH ARBETSMILJÖ-
NÄMND (TYA)**Grunddokument**

Stadgar

Organisation

TYA är en ideell förening. Medlemmarna är Svenska Arbetsgivareföreningen (SAF), Biltrafikens Arbetsgivareförbund, Handelsn Arbetsgivareorganisation, Motorbranschens Arbetsgivarförbund, Petroleumbranschens Arbetsgivareförbund, Sveriges Stuvareförbund, Kooperationens Förhandlingsorganisation, Arbetsgivarföreningen SFO, Tidningarnas Arbetsgivareförening och Svenska Transportarbetareförbundet. TYA har gemensamt kansli med Transporthälsan liksom en referensgrupp som handlägger yrkes-, utbildnings-, arbetsmiljö- och företagshälsovårdsfrågor.

Verksamhet

Arbetsmiljöutbildning för olika branschområden inom transportsektorn ges främst till arbetsgivare, arbetsledare och skyddsombud. Informationskonferenser för AMU-regionerna beträffande yrkesförarbildningen (AMU, LAN och branschens arbetsmarknadsparter). På TYA-skolan genomförs även andra utbildningar. Utvecklingsprojekt genomförs också: "Säkrare bilkörning (väktare) och en kombinationskurs för tankbilsförare.

Ekonomi

Finansiering sker genom fastställd årlig avgift som erläggs av arbetsgivare inom de aktuella avtalsområdena, 0,2 % på kollektivanslutna arbetstgares lönesumma går till TYA liksom bidrag från Svenska Transportarbetareförbundet. För de regionala skyddsombudens verksamhet, för arbetsmiljöutbildning och vissa forskningsprojekt erhålls bidrag från arbetsmiljöfonden, 1,4 Mkr 1987.

TRÄINDUSTRINS ARBETARSKYDDSKOMMITTÉ

Grunddokument	Stadgar - avtal
Organisation	Partssammansatt organ
Verksamhet	Kommittén är styrgrupp för arbetsmiljöfrågor inom forskningsorganisationen Trätek. Arbetet regleras genom arbetsmiljöavtal mellan SAF-LO-PTK samt arbetsmiljölagen. Samarbete sker mellan olika branschorganisationer i gemensamma projekt. 74 regionala skyddsombud finns fördelade över landet. Den regionala miljöverksamheten styrs av det enskilda förbundet.
Ekonomi	Finansiering av den regionala verksamheten sker med anslag via AMFO och LO och medlemsavgifter.

TVÄTTERIERS ARBETSMILJÖ

Grunddokument

-

Organisation

Tvätteriers arbetsmiljö administreras av Svenska Arbetsgivareföreningens allmänna grupp. Tvätteriernas arbetsmiljö är parts-sammansatt, ingen specifik regional verksamhet finns.

Verksamhet

Initierar specifika projekt för förbättring av arbetsmiljön inom branschen. Projektresultatet kan gagna en hel eller flera branscher. Även informations- och utbildningsaktiviteter initieras av kommittén. Samarbete finns med branschorganisationerna i frågor rörande den yttre miljön.

Ekonomi

Enskilda projekt finansieras av arbetsmiljöfonden. Inga resurser finns avsatta utöver projekten.

VERKSTADSINDUSTRINS ARBETSMILJÖKOMMITTÉ

Grunddokument	Avtal om utvecklingsarbete mot belastnings-skador.
Organisation	Partssammansatt
Verksamhet	Kommittén ska bl a: - Starta förändringsarbeten tillsammans med företag för att följa och utvärdera dessa. - Fånga upp, sammanställa och sprida kunskap om genomförda åtgärder. - Utarbeta förslag till konkreta åtgärder. - Initiera projekt såväl inom som utom gruppen. - Stötta företagen både vad gäller genomförande och möjligheter till medel från Arbetsmiljöfonden. - Representation i olika kommittéer, intressegrupper m m ex i AMFO, AMS, ASS, CTH.
Ekonomi	Viss verksamhet finansieras av AMFO.

LANDSORGANISATIONEN I SVERIGE (LO)**Grunddokument**

LO är en sammanslutning av 23 fackförbund som organiserar medlemmar inom privata och kommunala sektorn samt landsting och statliga verk och i samtliga näringsgrenar. Organisationen omfattar idag ca 2,3 milj medlemmar.

LOs uppgift är enligt stadgarna att tillvarata fackförbundens intressen och samordna övergripande frågor. Stadgarna anger i vilka fält man ska arbeta.

Organisation

Organisationens högsta organ är kongressen som genomförs vart 5:e år. Kongressen väljer ordförande, andre ordförande, sekreterare och avtalssekreterare. Under kongressperioden följs verksamheten av ett representantskap som sammankallas var 6:e månad.

Kongressen väljer också en styrelse som kallas Landssekreterariatet. Denna sammanträder minst 2 ggr per månad. I Landssekreterariatet finns 12 förbund representerade + de 4 förtroendevalda funktionärerna.

Varje sekretariatsfunktionär har ansvar för olika enheter inom LO.

Fördelningspolitiska, demokrati, miljö och avtalsförsäkringar lyder under avtalssekreteraren.

Inom LO och dess medlemsförbund finns speciella enheter organiserade som har till uppgift att följa och främja utvecklingen inom arbetsmiljöns område.

Centralt finns ett 70-tal ombudsmän och experter anställda. Inom varje förbundsavdelning eller sektion finns utsedda miljöansvariga. Dessa kan arbeta på heltid eller som förtroendemän.

Verksamhet

Genom representation i styrelser, nämnder och medverkan i utredningar och arbetsgruppen för central, regional och lokal nivå har LO och förbunden möjlighet att framföra förslag och synpunkter samt besluta om åtgärder enligt de regler som finns fastställda för respektive organ. Lagen och förordningen om offentlig förvaltning ligger som grund för medverkan och beslut.

Ekonomi

LOs miljöenhet består idag av 15 personer direkt anställda för arbetsmiljöområdet och den budgeterade kostnaden uppgår till ca 6 Mkr.

Denna verksamhet finansieras helt med interna medel. Samma är förhållandet med förbunden och dess avdelningar.

LO och dess förbund erhåller varje år efter ansökan från Arbetsmiljöfonden ett bidrag för allmän arbetsmiljöinformation. Detta bidrag uppgick 1988 till ca 5 Mkr. LO har till uppgift att fördela dessa till förbunden.

PTK**Grunddokument**

Arbetsmiljölagen är skriven med förutsättningen att den ska kompletteras genom kollektivavtal. Sådana - lagens mening - kompletterande avtal finns mellan PTK (och LO) och Svenska Arbetsgivareföreningen, Arbetsgivareföreningen SFO och Kooperationens förhandlingsorganisation. Avtalen omfattar ca 520 000 medlemmar inom PTKs 22 medlemsförbund.

PTK är vidare tillsammans med LO och SAF part i det gemensamma organet Arbetarskyddsnämnden ASN.

Nämndens uppgifter är bl a att främja partssamarbetet på den privata arbetsmarknaden inom arbetsmiljöområdet. Nämnden har en omfattande förlagsverksamhet. Verksamheten omslöt 1988 drygt tjugosex miljoner kronor. PTKs bidrag till ASN är 1989 750 000 kronor. Se i övrigt nämndens eget enkätsvar.

Organisation

PTK arbetsmiljöarbete leds av en särskild ledningsgrupp med sju företrädare för medlemsförbunden. En ombudsman från PTKs kansli ingår i ledningsgruppen som sekreterare.

Verksamhet

PTKs uppgift är i första hand att träffa kollektivavtal i arbetsmiljöfrågor med de centrala arbetsgivareorganisationerna. På förbundens uppdrag handläggs vissa andra för den privata tjänstemannasektorn gemensamma frågor. Som exempel kan nämnas aktiviteter genom egen utbildning av skyddsombud samt tillsammans med övriga förhandlingskarteller inom tjänstemannaområdet (TCO-S, KTK, SACO/SR-S, SACO/SR-K) utbildning av ledamöter i företagshälsovårdskommittéer och styrelser.

Dessutom förekommer informationsverksamhet riktad mot medlemsförbunden.

Ekonomi

Total omslutning för budgetåret 1989 torde bli ca 2,2 Mkr vilka administreras via PTK. Däri ingår externa bidrag, främst från Arbetsmiljöfonden, som torde uppnå till 0,9 Mkr.

PTKs budget är ca 1,3 Mkr. Den största posten är vårt bidrag till Arbetarskyddsnämnden vilket innevarande år är 0,8 Mkr. Personalkostnader ingår ej i budgeten för arbetsmiljöfrågor. ASN omsätter som nämnts ovan 1988 ca 26 Mkr.

Vidare deltar PTK tillsammans med LO och SAF i ett projekt för utbyggnad av företagshälsovården vilket finansieras med externa bidrag från AMF och SPP. Budgeten för 1989 är 4 Mkr.

SACO/SR

Grunddokument	AML, AMF, AFS, Miljö 81 (Arbetsmiljöavtal SAF, LO, PTK), SACO/SRs Arbetsmiljöprogram.
Organisation	Central arbetstagarorganisation. Egen enhet inom centralorganisationen. Funktionsindelning på kartell- och förbunds nivå.
Verksamhet	Verksamheten omfattar primärt rådgivning, information och utbildning samt sekundärt målformulering och FoU.
Ekonomi	Ca 2 Mkr (exklusive lönekostnader). Medel till verksamheten kommer från AMFO. Lönekostnaderna täcks med medlemsavgifter.

TJÄNSTEMÄNNENS CENTRALORGANISATION (TCO)**Grunddokument**

Eftersom TCO är en centralorganisation har denna att företräda förbunden inför riksdag, regering, departement och myndigheter. TCO har också i uppgift att biträda förbunden i utveckling av policy och agerande på olika politikerområden. Arbetsmiljön är ett sådant.

Organisation

På TCO och förbunden är det i regel en eller flera ombudsmän som har ansvar för området arbetsmiljö.

Verksamhet

Verksamheten omfattar främst fördelning av medel, rådgivning, information och utbildning.

Förutom dessa insatser kommer TCO indirekt i kontakt med de insatser genom att ingå i ett antal statliga myndigheters styrelser.

Ekonomi

Eftersom TCO har en bred definition av begreppet arbetsmiljö skulle det kräva att man går igenom TCOs hela budget och plocka ut delar av konton för en sammanställning. Detta skulle kräva en särskild arbetsinsats.

ARBETSGIVARFÖRENINGEN SFO

Grunddokument - medlemsföretagens behov av miljöservice
- arbetsmiljöavtal och andra avtal

Organisation Arbetsmiljöverksamheten bedrivs i en särskild enhet inom SFO.

Verksamhet Service till medlemsföretag i form av mål- och regelutformning, rådgivning, information, utbildning, FoU.

Ekonomi 1989: 5,4 Mkr

Eget bidrag;	2,5 Mkr
Externa medel (AMFO);	2,7 Mkr
Avgifter;	0,2 Mkr

SVENSKA ARBETSGIVARFÖRENINGEN (SAF)

Grunddokument	Huvudorganisation på arbetsmarknad. Avtals- slutande part för Arbetsmiljöavtal SAF-LO-PTK och Utvecklingsavtal SAF-LO-PTK.
Organisation	SAF centralt: 5 handläggare samt 3 sekr. På arbetsgivareförbunden ca 30 arbetsmiljö- handläggare plus biträdespersonal.
Verksamhet	Service till arbetsgivareförbund och före- tag inom arbetsmiljöområdet inklusive före- tagshälsovårdsfrågor - policybildning, remissorgan, rådgivnings-, informations- och utbildningsinsatser.
Ekonomi	Verksamheten finansieras ur egen budget.

ARBETARNAS BILDNINGSFÖRBUND (ABF)**Grunddokument**

Kollektivavtal (utbildningsavtal).

Organisation

Statsunderstödd folkbildningsorganisation till vilken SAP, LO, KF m fl arbetarrörelsen närstående riksorganisationer är anslutna. Verksamheten bedrivs inom 151 avdelningar och 21 distrikt samt vad gäller arbetsmiljöfrågor på olika arbetsplatser i samarbete med LO.

Verksamhet

Landets största bildningsorganisation ger föreläsningar och kurser, anordnar studiecirklar samt håller bibliotek. Arbetsmiljöverksamheten rör således utbildning.

Ekonomi

1988/89 satsades cirka 25 Mkr. Det rör sig om enbart externa medel från AMFO (15-17 Mkr), kommuner, myndigheter samt avgifter.

ARBETSHYGIENISKA SÄLLSKAPET

Grunddokument	Stadgar
Organisation	Ideell verksamhet. Yrkesförening för professionella arbetshygieniker verksamma inom näringsliv och förvaltningar, särskilt industrin och arbetarskyddsverket.
Verksamhet	Identifiering, kvantifiering, utvärdering och eliminering av ohälsosfaktorer i arbetslivet. Arbetet omfattar kemiska, fysikaliska och biologiska miljöfaktorer, fysiska och mentala belastningar. Utbildnings- och normeringsuppgifter - även internationellt.
Ekonomi	Medlemsavgifter och frivilliga bidrag. Projektbidrag från t ex Arbetsmiljöfonden.

Belab Bygggergolab AB (BELAB)**Grunddokument**

-

Organisation

Arbetsmiljöverksamheten kan inte särskiljas från den övriga.

Verksamhet

BELAB arbetar främst i projekt med tillämpad FoU rörande metoder, utrustningar och teknik inom byggbranschen.

Tillsammans med Institutionen för byggnads-ekonomi och organisation vid KTH bedrivs ett forskningsprogram. På uppdragsbasis genomförs också olika utvecklingsprojekt av såväl teknisk som organisatorisk karaktär. En ganska stor del av verksamheten gäller FoU som leder till bättre arbetsmiljö.

Ekonomi

2,5 Mkr det senaste verksamhetsåret varav 50 % från forskningsråd och 50 % från byggindustrin.

BYGGHÄLSANS FORSKNINGSSSTIFTELSE (BHF)**Grunddokument**

Avtal inom byggbranschen.

Organisation

Hela verksamheten rör arbetsmiljöfrågor och är uppdelad på 4 områden varav ett är Administration.

Verksamhet

BHFs uppgift är "att bedriva arbetsvenskaplig forskning med syftet att bygga upp ny kunskap och generera idéer och åtgärdsförslag, som kan bidra till Bygghälsans målinriktade verksamhet och företagshälsövårdens fortsatta utveckling." FoU är SBFs huvuduppgift och den medför också informationsarbete.

Ekonomi

Cirka 4 Mkr kostade SBFs verksamhet 1988. Medlen kom i huvudsak från Bygghälsan och BFR (forskningsanslag och uppdragsintäkter på drygt 1 Mkr).

FORSKNINGSSTIFTELSEN SKOGSARBETEN**Grunddokument**

Ramavtal mellan Skogs- och Jordbrukets forskningsråd (SJFR) och Stiftelsen Skogsteknisk FoU.

Organisation

Arbetsmiljöverksamheten bedrivs såsom övrig verksamhet främst i projektform och kan bara delvis särskiljas.

Verksamhet

Allmänt bedrivs FoU-arbete inom skogsbruket i samarbete med berörda intressenter och andra forskningsorgan. En rådgivande teknikergrupp utarbetar normer och rekommendationer vad gäller skogsbrukets fordon.

Arbetsmiljöaspekterna finns med i allt forskningsarbete men man gör också särskilda insatser inom vissa områden t ex vad gäller belastningsskador, maskingranskningar m m. Verksamheten omfattar FoU, information, rådgivning, utbildning och granskning.

Ekonomi

Stiftelsen finansieras av företag inom skogsbruket och staten. 1988/89 satsades 3 Mkr varav 1,4 Mkr på "arbetsorganisation" (psykosocial arbetsmiljö). Pengarna tillförs genom ovannämnda ramavtal. Anslag från AMFO förväntas för 1989/90.

FÖRENINGEN FÖR ARBETARSKYDD (FFA) - ARBETS-
MILJÖ**Grunddokument**

Stadgar

Organisation

Ideell partssammansatt förening, även representeranter för ASS, YI, Föreningen Teknisk Företagshälsovård, Svenska Brandförsvarsföreningen, Bygghälsan, Svenska Företagsläkareföreningen, Arbetsmiljöfonden, Svenska Kommunförbundet, Arbetarskydds-nämnden ingår i styrelsen.

Verksamhet

Föreningens uppgift är att verka för ett ökat medvetande om arbetsmiljöns betydelse och att stimulera till åtgärder för att skapa sunda och säkra arbetsförhållanden. Föreningen bedriver en omfattande informationsverksamhet främst genom utgivning av tidskrifterna Arbetsmiljö, Working Environment, Arbete Människa-Miljö. Även annan litteratur ges ut. Föreningen säljer skyltar för varselmärkning, skyddsaffischer, identifieringsmärken, litteratur och tidskrifter. I verksamhetsberättelsen 1988 redovisas bl a diverse arbetsmiljöfrågor under 1988, man pekar bl a på att arbetssjukdomar orsakade av psykosociala faktorer har ökat kraftigt.

Ekonomi

Intäkter 1988 i form av serviceverksamhet 4,1 Mkr, tidskriften Arbetsmiljö 7,4 Mkr, Arbetsmiljöfonden 5,5 Mkr.

FÖRENINGEN TEKNISK FÖRETAGSHÄLSOVÅRD (FTF)**Grunddokument****Stadgar****Organisation**

Intresseförening endast för de som har skyddsingenjörsutbildning och är verksamma inom företagshälsovårdens tekniska del. FTF har nio regionala föreningar med egna styrelser. FTF bedriver ingen facklig verksamhet.

Verksamhet

FTF ska verka för att utveckla svensk företagshälsovård samt stödja medlemmarna i deras yrkesutövning genom fortbildning och information. Instans för remisser. Deltar i arbetsgrupper och utredningar.

Nästan all verksamhet för föreningen sker på fritiden.

Ekonomi**Medlemsavgifter**

INSTITUTET FÖR FÖRPACKNING OCH DISTRIBUTION
(PACKFORSK)**Grunddokument**

Ramprogram uppgjort med Stiftelsen Packforsk och STU vad gäller arbetsmiljöupdrag från AMFO.

Organisation

Packforsk består av ett institut som bedriver forskning, ett konsultbolag samt Stiftelsen Packforsk. Genom ett avtal mellan staten och Stiftelsen Packforsk finansieras gemensamt viss FoU, som utförs av Packforsk Institutet. Arbetsmiljöprojektet ingår som delar i avdelningen Distributionssystem.

Verksamhet

Forsknings- och konsultverksamhet för effektivisering av varudistributionen m m.

Mål- och regelutformning, granskning/provning, rådgivning, information, utbildning och FoU.

Ekonomi

1 Mkr - forskningsanslag och uppdragsmedel.

INSTITUTET FÖR PERSONSÄKERHET OCH OLYCKS-
FALLSFORSKNING (IPSO)**Grunddokument**

Stiftelseurkund

Organisation

Allmännyttig stiftelse med projektorganisa-
tion och utan basanslag. Den bildades 1985
av representanter för AMF (Skandia,
Folksam, ASN).

Arbetsmiljöuppgifterna kan inte särskiljas
från övrig verksamhet.

Verksamhet

Forskning kring olycksfall bedrivs av 3-10
forskare. Cirka 4 rapporter per år utges.
Verksamheten vad beträffar såväl arbets-
miljö som i övrigt rör således endast FoU.

Ekonomi

Cirka 3,5 Mkr externa FoU-medel.

INSTITUTET FÖR VATTEN- OCH LUFTVÅRDSFORSK-
NING (IVL)

Grunddokument

-

Organisation

Institutet finansieras till lika delar av staten och en stiftelse med intressenter från olika industribranscher. Inom Stockholmsavdelningen finns en särskild sektion för arbetsmiljöfrågor. IVL har också en avdelning i Göteborg.

Verksamhet

Institutet bedriver FoU-verksamhet på vatten- och luftvårdsområdet men också på miljöområdet vad gäller produktkontroll och arbetsmiljö. IVL har allmänt många uppdrag från industrier, kommuner m fl samt ger råd och förslag. På arbetsmiljösidan omfattar verksamheten främst forskning men även rådgivning, information och utbildning.

Ekonomi

3 Mkr satsades på arbetsmiljö 1988/89, varav 50 % var medel från AMFO, 20 % bekostades via IVLs intressenter och 25 % togs in på uppdragsverksamhet.

INSTITUTET FÖR VERKSTADSTEKNISK FORSKNING
(IVF)**Grunddokument**

-

Organisation

Institutets huvudmän är staten genom STU och verkstadsindustrin genom Stiftelsen för verkstadsteknisk forskning. Sedan 1981 har man ett avtal med AMFO om FoU på arbetsmiljöområdet och spridning av information. Verksamheten på detta område finns spridd på flera sektioner men samordnas av en person.

Verksamhet

FoU, information, rådgivning och utbildning om modern konstruktions- och produktions-teknik där arbetsmiljöfrågor blir en allt väsentligare del. IVF har speciell kompetens i fråga om buller, kemiska risker, ventilation, belysning, ergonomi, svets-risker och produkthanpassning.

Ekonomi

Cirka 10 Mkr av omsättningen på 65 Mkr avser arbetsmiljöområdet. Finansieringen sker i huvudsak via avtalet med AMFO; därutöver tillkommer medel från STU och olika företag.

LJUSKULTUR**Grunddokument**

-

Organisation

Ideell förening
Styrelse (sammansättning oklar).

Verksamhet

Kampanjverksamhet till företag m fl om betydelsen av god belysning på arbetsplatser. Även viss kursverksamhet. Informationsmaterial relaterade till belysning - människan - arbetsmiljön. Verksamheten sker över hela landet.

Ekonomi

Ca 3 Mkr på denna verksamhet. Finansiering genom annons- och prenumerationsintäkter av tidningen Ljuskultur; Kursintäkter; Övrig verksamhet - serviceavgifter från medlemsföretagen.

NATIONALFÖRENINGEN FÖR TRAFIKSÄKERHETENS
FRÄMJANDE (NTF)

Grunddokument Stadgar (?)

Organisation Ideell förening (partipolitiskt obunden).

Medlemmar i NTF är ett 70-tal riksorganisa-
tioner, länens trafiksäkerhetsförbund och
trafiksäkerhetsföreningarna i Stockholm,
Göteborg och Malmö. 35 anställda finns inom
NTF. Regional verksamhet finns.

Verksamhet Information, utbildning och kampanjer i
trafiksäkerhetsfrågor.

Ekonomi För bå 1987/88 Statsbidrag 29,1 Mkr

För 1987 från trafikförsäkrings- 8,3 Mkr
företagen

För 1987/88 från landsting och 12,2 Mkr
kommuner i Stockholm, Göteborg,

RIKSFÖRBUNDET MOT ASTMA-ALLERGI (RmA)**Grunddokument**

RmAs principprogram

Arbetsmiljölagen, Socialtjänstlagen m fl.

Organisation

RmA är en partipolitiskt obunden intresseorganisation för människor med astma och allergi. RmA har cirka 150 lokalföreningar och 24 länsföreningar samt rådgivande organ för bl a olika yrkesgrupper. Arbetsmiljöverksamheten är avgränsad genom ett yrkesallergiråd med egen rambudget samt sökta medel från olika håll.

Verksamhet

Verksamheten består i att på olika sätt påverka samhället för att åstadkomma bättre levnadsvillkor för astmatiker och allergiker. Vad gäller arbetsmiljöfrågor ingår enligt uppgift mål- och regelutformning, granskning/provning, rehabilitering, rådgivning, information, utbildning och FoU.

Ekonomi

0,3 Mkr från avgifter och fonder samt (0,02 Mkr) i eget bidrag det senaste verksamhetsåret.

RYGGINSTITUTET

Grunddokument	Rygginstitutet är en privat stiftelse där skogsbruket/skogsindustrin, Bygghälsan och AMS är delägare.												
Organisation	Rygginstitutet har anläggningar i Sundsvall, där huvuddelen av administration, uppföljning och utveckling sker, samt Torpshammar, Växjö och Luleå.												
Verksamhet	Rygginstitutet bedriver rehabilitering av yrkesverksamma människor med ryggbesvär. I samband med detta utreds arbetssituationen och förslag till miljö- och organisatoriska åtgärder rekommenderas i samverkan med arbetsgivare och företagshälsovård. Detta inom ramen för AML samt beprövad erfarenhet. Verksamheten omfattar rehabilitering, rådgivning, information och utbildning, FoU samt ergonomiska uppdrag från organisationer och företag.												
Ekonomi	Rygginstitutets verksamhet skall vara självbärande. Intäkterna består i huvudsak av elavgifter, som betalas av försäkringskassan för anställda i privat tjänst och av företaget/verket för statligt anställda. Samtliga ansökningar skall behandlas av arbetsförmedlingen. <table><tr><td>Rehabilitering</td><td>ca 16</td><td>Mkr</td><td></td></tr><tr><td>Utbildning</td><td></td><td>0,5</td><td>Mkr</td></tr><tr><td>FoU</td><td></td><td>1</td><td>Mkr (vissa medel FoU söks hos Arbetsmiljöfonden)</td></tr></table>	Rehabilitering	ca 16	Mkr		Utbildning		0,5	Mkr	FoU		1	Mkr (vissa medel FoU söks hos Arbetsmiljöfonden)
Rehabilitering	ca 16	Mkr											
Utbildning		0,5	Mkr										
FoU		1	Mkr (vissa medel FoU söks hos Arbetsmiljöfonden)										

SEKTIONEN FÖR FÖRETAGSHÄLSOVÅRD

Grunddokument	Stadgar
Organisation	Ideell förening
Verksamhet	Yrkesfrågor, utbildning m m
Ekonomi	Medlemsavgifter f n 150:-/år (höjs till 200:-). Kursavgifter. Vissa bidrag från arbetsmiljöfonden (bl a tryckkostnader).

SHSTFs RIKSSEKTION FÖR FÖRETAGSHÄLSOVÅRD**Grunddokument**

Stadgar

Organisation

Frivillig sammanslutning av medlemmar inom SHSTF, verksamma inom företagshälsovård och arbetsmedicin eller utbildade företags-sköterskor.

Verksamhet

- Utvecklar arbetet på AMI.
- Ingår i samverkansgrupp för företags-hälsovårdsprogrammet på AMFO.
- Ingår i Arbetarskyddsnämnden.
- Kontakter med Föreningen för skydds-ingenjörer, Företagsläkareföreningen, Föreningen för företagssjuk gymnaster, Personalkonsulenter, SAF, LO, PTK, TCO, TCO-S.

Ekonomi

Medlemsavgifter samt intäkter av annonser införda i medlemstidning.

STANDARDISERINGSKOMMISSIONEN I SVERIGE
(SIS)**Grunddokument**

-

Organisation

Förening med stadgar fastställda av regeringen, som också utser ordförande. Medlemmar är intresserade eller berörda organisationer och institutioner. Arbetsmiljöverksamheten kan oftast inte särskiljas från övrig verksamhet. Det tekniska arbetet utförs av fackorgan (självständiga) och standardkommittéer.

Verksamhet

Allmänt utarbetas förslag till svensk standard. Man fastställer och utger dessa samt verkar för att de används inom såväl näringslivet som statlig och kommunal verksamhet. Regelutformningen omfattar också arbetsmiljöområdet direkt - personlig säkerhet och säkerhet vid arbetsplatser - och indirekt - säkerhet hos olika produkter och processer.

Ekonomi

Cirka 20 % av SIS:s resurser - 15 Mkr - gick det senaste verksamhetsåret till arbetsmiljö- och säkerhetsområdet. Medlemsavgifter, uppdragsmedel, statsanslag och försäljningsöverskott bekostar standardiseringsverksamheten.

SVENSKA ELEKTRISKA KOMMISSIONEN (SEK)

- Grunddokument** Svenska (SIS) och internationella (IEC, CENELEC) standardiseringsnormer.
- Organisation** Fackorgan anslutet till SIS. Verksamheten bedrivs i tekniska kommittéer med ansvar för svenskt deltagande i internationell och regional (västeuropeisk) standardisering, varav vissa tar fram resultat av betydelse för arbetsmiljön. Medlemmar i SEK är myndigheter, elindustriorganisationer, institutioner och forskningsorgan inom elteknik, akustik, vibrationer och databehandling.
- Verksamhet** SEK utarbetar normer för tillverkning och användning av elmateriel. Inom arbetsmiljöområdet verkar SEK genom regelutformning och information.
- Ekonomi** Ungefär 5 Mkr av SEKs totala budget på 96 Mkr beräknas gälla insatser för arbetsmiljön. Budgeten för SEKs centrala verksamhet ligger på 16 Mkr och dessa medel fördelar sig som följer: näringslivet 45 %, offentliga medel 35 %, försäljningsintäkter 15 % och övrigt (?) 5 %.

SVENSKA TEXTILFORSKNINGSINSTITUTET (TEFO)

Grunddokument	Avtal med staten (STU), medlemsföretag och/eller bidragsgivare som SIND m fl. Stadgar fastställda av regeringen.
Organisation	Halvstatligt branschforskningsinstitut (stiftelse). Arbetsmiljöverksamheten kan oftast ej särskiljas.
Verksamhet	Verksamheten omfattar ett avtalsbundet s k ramprogram som regleras av staten och Intresseföreningen för Svensk textilt teknisk forskning och utveckling (IST) samt TEFO angående genomförande och finansiering av FoU. Man bedriver även kontraktsbunden forskning samt provningar och konsultationsarbete.
Ekonomi	0,3 Mkr 1988/89 (vissa tidigare år har insatsen varit högre) utgörande medlemsavgifter, medel från STU och egna forskningsfonder.

TJÄNSTEMÄNNENS BILDNINGSVERKSAMHET (TBV)**Grunddokument**

Egen verksamhetsplan samt i enlighet med TCO-förbundens beslut.

Avtal om utbildning med AMFO.

Organisation

Statsunderstött studieförbund med regionalt spridd verksamhet.

Såväl centralt som i åtta olika regioner finns särskilda handläggare/ansvariga för arbetsmiljöområdet. Därutöver organiseras kurser och cirkclar av cirka 40 avdelningskontor.

Verksamhet

Kurser, konferenser m m.

Inom arbetsmiljöområdet svarar TBV främst för utbildning men även viss information (utveckling av studiematerial vad gäller särskilt den psykosociala arbetsmiljön). Utbildningen riktar sig främst till skyddsombud och arbetsledare.

Ekonomi

Totalt satsades cirka 38 Mkr på arbetsmiljöutbildning m m. Finansiärer är AMFO, staten (cirkelbidrag), kommuner, landsting, arbetsgivare och TBV (smärre egna bidrag).

VÄSTRA SVERIGES ARBETSMILJÖFÖRENING (VSAF)

Grunddokument	Stadgar
Organisation	Medlemmar i VSAF är privata företag, offentliga sektorn, arbetsmarknadens parter samt enskilda medlemmar. Företrädare för Göteborgs kommun, SAF, LO, TCO och yrkesinspektionen ingår i styrelsen.
Verksamhet	VSAF ska i samverkan med arbetsmarknadens parter inom såväl den privata som offentliga sektorn medverka till en god arbetsmiljö (utan vinstsyfte). VSAF verkar för ett effektivt miljöskyddsarbete på arbetsplatserna genom att anordna kurser och konferenser i aktuella arbetsmiljöfrågor. Man svarar också för information och rådgivning samt förmedlar föreläsare, utbildnings- och informationsmaterial. VSAFs verksamhetsområde är O-N- och P-län.
Ekonomi	Intäkter av medlemsavgifter, kursverksamhet, försäljningsverksamhet (skyddskläder, litteratur m m) administrationsanslag från Hälso- och miljöskyddsnämnden i Göteborg 0,03 Mkr 1988. Anslag från Arbetsmiljöfonden för genomförda grund- och påbyggnadskurser.

Litteraturförteckning

Arbetsmiljö - information om bestämmelser för arbetslokaler/personalrum och samråd. Statens planverk 1982 (tilltryck 1985).

Skriften redovisar samlat flertalet bestämmelser som gäller utformning och planering av arbetslokaler, personalrum etc och som har betydelse för den som arbetar i lokalen.

Arbetsmiljüboken, Lars Ettarp och Eva Kvarfordt. Publica. Liber Förlag 1981.

Arbetsmiljüboken ger en heltäckande bild av den svenska arbetsmiljösektorn. Den tar bl a upp forskning, arbetsmiljömyndigheternas arbete, investeringar i arbetsmiljö, lagstiftning, arbetsskador samt internationellt samarbete.

Lathund för arbetsmiljön, Arbetsmiljöinstitutet juli 1989.

Listan innehåller bl a adresser och telefonnummer till departement, kommissioner (liknande), myndigheter, organisationer och forskningsorgan. I vissa fall finns också kontaktpersoner angivna.

Myndigheter, organisationer m fl verksamma inom arbetarskydds- och arbetsmiljöområdet. Starland, Hilding. Arbetarskyddsstyrelsen 1985.

En sammanställning över 115 myndigheter, organisationer, institutioner och skilda organ som var för sig eller i samverkan bedriver verksamhet på arbetarskydds- och arbetsmiljöområdet. Ett adressregister finns.

Statliga myndigheter 1989. Verksamhet, organisation, ekonomi. Statskontoret 1989.

Boken presenterar på ett överskådligt sätt den offentliga förvaltningen. Närmare 400 myndigheter har tagits med där man bl a beskriver deras arbetsuppgifter och organisation. Ett sökordsregister finns.

Vem gör vad i arbetsmiljön 89/90? Föreningen för arbetarskydd 1989.

I alfabetisk ordning redovisas alla myndigheter, institutioner, parter på arbetsmarknaden, föreningar m fl (ca 250 stycken) som sysslar med arbetsmiljöfrågor. Adresser finns till samtliga. I vissa fall finns också kontaktpersoner angivna.

Förteckning över databaser som innehåller arbetsmiljöinformation

Innehållet i denna förteckning har främst hämtats ur statskontorets rapport "Informationsbaser i förvaltning och samhälle - en katalog "nr 1987:49".

Databaser

Producent	Databas (Driftställe om annan än producenten)	Innehåll
Arbetslivscentrum	ALCDOC	Arbetslivslitteratur
" - "	ARBPROJ	Projekt: arbetsliv, arbetsmiljö
" - "	LABORDOC	Internationell litte- ratur om ekonomisk ut- veckling, arbetsmark- nad, sysselsättning, arbetsförhållanden, arbetsmiljö, yrkesut- bildning
" - "	LABORINF	Aktuella problem och viktigare tendenser inom arbetslivet i industriländer och utvecklingsländer
Arbetsmiljöinstitutet	AMLIT arbetsmiljölitteratur	Ref. till svensk/ nordisk rapportlitte- ratur på arbetsmiljö- området
" - "	CISILO	Internationell litte- ratur med anknytning till arbetarskydds- frågor
Arbetarskyddsstyrelsen	Exponeringsregister över blyexponerade arbets- tagare	Underlag för yrkes- inspektionens tillsyns- verksamhet och för företagshälsovårdens verksamhet
" - "	Exponeringsregister över kvarts och asbest	" - "

Databaser (forts)

Producent	Databas (Driftställe om annan än producenten)	Innehåll
"-"	ISA Informationssystem om arbetsskador	Information för den in- terna tillsynsverksam- heten, centralt och lo- kalt. Basuppgifter för FoU, utbildningsmate- rial
"-"	SARA Samordnat Arbetsställe Register inom Arbetar- skyddsverket	Stödja yrkesinspektio- nens och arbetarskydds- styrelsens löpande tillsyn av arbetsmiljön
"-"	Skyddsombudsregistret	Skyddsombud
Byggdok	VANYTT	Miljövård, arbetsmiljö, naturvård, toxikologi, strålning, buller, luftvård, vattenvård, avfallshantering, åter- vinning
Domstolsverket	Arbetsdomstolen (ARBI) Försäkringsdomstolarna (FORI) (DAFA)	Arbetsrätt: domar, av- görande, rättsfall. Försäkringar: domar, avgörande, rättsfall.
FFV Materialteknik	Databas: farliga ämnen	Information om farliga produkter hos anslutna myndigheter. Underlag för "förteckning far- liga ämnen" enligt ASSS föreskrift
Kemikalieinspektionen	Produktregistret	Register över kemiska produkter tillverkade i eller importerade till Sverige med tillhörande företags- och ämnes- register
"-"	Företags- och ärende- register	Hjälpmedel för inspek- tionsenhetens arbete
"-"	RISKLINE (MIC-KIBIC)	Underlag för toxikolo- gisk bedömning av kemiska ämnen

Databaser (forts)

Producent	Databas (Driftställe om annan än producenten)	Innehåll
Räddningsverket	RIB Räddningsverkets informationsbank	Kemiska ämnen och pro- dukter. Åtgärder vid katastrofer
Samhall	Samhall produktatabas	Varu- och skyddsinfo- rmation om kemiska pro- dukter och ämnen samt underlag för risk- och förbrukningsuppskatt- ning
Statens institut för psykosocial miljömedicin	PSYCHOSOC	Miljömedicin. Nyckelord enligt termlista
Statens miljömedicinska laboratorium	Bilavgasregistret	Besvärundersökningar: besvär från bilavgaser
Statens naturvårdsverk	PROJOLD	Svenska projekt på miljöområdet inkl arbetsmiljö, äldre än 4 år och tidigare regi- strerade i Serix
Trafiksäkerhetsverket	Trafikolycksregistret	Analys av olycks- orsaker, vidtagande av åtgärder som befrämjar en förbättrad trafik- säkerhet
UHÄ	NYTTFO (Data Arkiv)	Pågående FoU vid Svenska högskolor bl a ASS-, ALC- och Arbets- miljöfondprojektet
Verkstadsföreningen	MBLINE Miljöbanken	Arbetsmiljö och skydds- frågor. Åtgärder som genomförts i olika företag. Normer och krav vid inköp av maskiner, utrustning och anläggningar. Hjälpmedel för handi- kappade. Kemiska pro- dukter. Skyddsföre- skrifter, faktablad m m
" - "	Produktbanken	Produkter och tjänster inom arbetsmiljöområ- det
Yrkesmedicinska Stiftel- sen i Örebro	REFDATA	Data insamlade vid hälso- och miljöunder- sökning med Örebro- formulären

Utredningsavdelning 2

Datum
1989-06-29
Ert datum

Vår beteckning
Dnr 341/89-5
Er beteckning

Enkät om verksamhet inom arbetsmiljöområdet

Regeringen har tillsatt arbetsmiljökommissionen som bl a ska lägga fram förslag till åtgärder för att ändra arbetsförhållanden som skapar skador och ohälsa. Bland kommissionens uppgifter ingår att överväga effektiviteten i samordningen på arbetsmiljöområdet samt lämna förslag om inriktning och organisation av arbetsmiljöarbetet och samhällets insatser.

Statskontoret skall biträda arbetsmiljökommissionen bl a med en översiktlig kartläggning av vilka myndigheter, organisationer och andra organ som har arbetsmiljöfrågor som sin huvuduppgift eller som i någon del av sin utåtriktade verksamhet arbetar med dessa frågor samt arten av deras insatser. Den interna arbetsmiljö- och skyddsverksamheten är således inte av intresse. Kartläggningen ska omfatta organisationer som helt eller delvis finansieras med offentliga medel och/eller sådana där arbetsmarknadens parter har ett starkt inflytande.

Er verksamhet har enligt vår preliminära bedömning sådan anknytning till arbetarskydds- och arbetsmiljöfrågor utanför den egna organisationen att den bör omfattas av kartläggningen. Vi är därför tacksamma om Ni, senast till den 14 augusti, besvarar frågorna på bifogade enkät och postar den till Statskontoret, Box 34107, 100 26 STOCKHOLM. Om Ni har en roll som central organisation/myndighet bör Er svar även gälla den underordnade verksamheten. Skickas enkäten därför vidare är vi tacksamma få besked om det.

För ytterligare upplysningar kontakta gärna någon av oss i statskontorets projektgrupp; Lars Hammar, tel 08-738 4582, Berith Eidervinge, tel 08-738 4523, Bertil Rapp, tel 08-738 4580.

Med vänlig hälsning

Bertil Rapp

Utredningsavdelning 2

Insänds till Statskontoret, Lars Hammar, Box 34107, 100 26 STOCKHOLM

Besvarande myndighet/organisation

Uppgiftslämnare telefon

1. På vad grundar sig Era utåtriktade insatser inom arbetsmiljöområdet (ange lag eller förordning, kollektivavtal eller liknande)

2. Beskriv översiktligt arten av Era utåtriktade insatser inom arbetsmiljöområdet (exempelvis genom att stryka under något av följande; finansiering, fördelning av medel, mål- och regelutformning, tillsyn/kontroll, granskning/provning, rehabilitering, rådgivning, information, utbildning, FoU). Annan beskrivning:

3 a. Vilka resursinsatser (medel) för den arbetsmiljöverksamhet som beskrivits ovan kan uppskattas under senaste budgetår (88/89) alternativt verksamhetsår?

Ja

Nej

☐☐

3 b. Finns de budgeterade?

3 c. Finansiering (uppskatta eget bidrag, externa medel, avgifter o dyl)

Ja

Nej

☐☐

3 d. Kan arbetsmiljöuppgifterna särskiljas från Er övriga verksamhet?

3 e. Om Ja, hur är verksamheten organiserad?

4. Vilka organisationer och/eller myndigheter har Ni samarbete/kontakter med i Er utåtriktade arbetsmiljöverksamhet?

5. Finns det några problem eller synpunkter rörande samverkan som Ni särskilt vill peka på i detta sammanhang?

Fortsätt på baksidan

Bilaga 7

Regeringsuppdrag angående statlig finansiering av
arbetsmiljöområdet - rapport från statskontoret

Regierungsbuchung englische - 21.10.1914
 Arbeitsbuchung - 21.10.1914

Arbetsmiljökommisionen
Ink. 1990-05-C 8
Dierienr.44P.....

Statlig finansiering av arbetsmiljöområdet

Omfattning. Styrning. Resultat

MISSIV

Datum
1990-05-02

Er datum
1990-01-19

Vår beteckning
Dnr 459/89-5

Er beteckning
Dnr 44 P

Arbetsmiljökommissionen

Efter en hemställan från arbetsmiljökommissionen fick statskontoret den 27 juli 1989 i uppdrag av regeringen att biträda kommissionen med att bl a kartlägga aktörerna på arbetsmiljöområdet. Uppdraget redovisades den 2 november genom rapporten 1989:40 "Aktörer på arbetsmiljöområdet, en översiktlig kartläggning".

Kommissionen hemställde därefter den 19 januari 1990 hos regeringen om bistånd från statskontoret och rikskontrollstyrelsen med att ur skilda aspekter närmare studera penningflöden, styrning, prioritering och användning av de statliga medel som satsas på arbetsmiljöarbete. Regeringen uppdrog den 1 februari åt de båda stabsmyndigheterna att genomföra utredningsarbetet i enlighet med arbetsmiljökommissionens önskemål.

Statskontoret redovisar härmed sin del av arbetet genom rapporten 1990:11, "Statlig finansiering av arbetsmiljöområdet. Omfattning. Styrning. Resultat." RRV's studie överlämnas separat. Vårt arbete är därmed slutfört.

I detta ärende har rationaliseringschefen Engman beslutat. Närvarande vid den slutliga handläggningen var i övrigt avdelningsdirektören Hammar, föredragande.

Enligt statskontorets beslut

Lars Hammar

InnehållsförteckningSid

1	UPPDRAGET OCH ARBETETS UPPLÄGGNING	2
2	DEN STATLIGA FINANSIERINGENS OMFATTNING OCH MEDLENS HUVUDSAKLIGA ANVÄNDNING	3
2.1	Finansieringskällor	3
2.1.1	Inledning	3
2.1.2	Uttag på produktionen	3
2.1.3	Anslag till myndigheter	11
2.1.4	Andra statliga medel	14
2.1.5	Sammanfattning	14
2.2	Medlens användning	15
2.3	Synpunkter	16
3	STYRNING	19
3.1	Styrande aktörer	19
3.2	Styrsystemets funktion och brister	19
3.3	Synpunkter	21
4	RESULTAT	23
4.1	Modell	23
4.2	I vilken utsträckning sker resultatanalys	24
4.3	Synpunkter	25
5	SAMMANFATTANDE SYNPUNKTER OCH FÖRSLAG	27
5.1	Effektivare ansvarsfördelning och finansieringsformer	27
5.2	Effektivare styrmedel och incitament till styrning	27
5.3	Effektivare myndighetsverksamhet inom vissa funktioner	29

STATLIG FINANSIERING AV ARBETSMILJÖOMRÅDET
- OMFATTNING. STYRNING. RESULTAT -

1 UPPDRAGET OCH ARBETETS UPPLÄGGNING

Statskontoret fick den 27 juli 1989 i uppdrag av regeringen att åt arbetsmiljökommissionen göra en kartläggning m m av aktörer på arbetsmiljöområdet. I en rapport 1989:40, "Aktörer på arbetsmiljöområdet - en översiktlig kartläggning", redovisas arbetsmiljöarbetet hos ett drygt 100-tal myndigheter och andra organisationer som helt eller delvis finansieras med offentliga medel och/eller där partsinflytandet är starkt. Rapporten - i fortsättningen kallad **kartlägningsrapporten** - innehåller även ett antal förslag på åtgärder som skulle kunna effektivisera verksamheten.

Arbetsmiljökommissionen har därefter, 1990-01-19, hemställt hos regeringen om fortsatt bistånd. Uppgiften avsåg en fördjupad studie beträffande de statliga medel som satsas på arbetsmiljöarbete och den skulle göras av statskontoret och rikskontrollstyrelsen (RRV). Studien skulle utgå från den nyss nämnda kartläggningen och avse penningflöden, styrning, prioritering och användning. Regeringen uppdrog 1990-02-01 åt statskontoret och RRV att genomföra denna undersökning åt arbetsmiljökommissionen.

De båda stabsmyndigheterna har under projektets gång haft en nära kontakt och delvis arbetat gemensamt. I enlighet med de önskemål som kommissionen angav i en till regeringsbeslutet fogad promemoria, har statskontoret i första hand inriktat sig på att belysa storlek, omfattning och användning i stort av de medel som staten under de senaste åren satsat på **utåtriktat arbetsmiljöarbete** 1). Formerna för styrning och resultatanalys har därvid fokuserats.

RRV å sin sida har granskat de medel som avsätts för utbildning och information, i första hand de som avsätts för sådan utbildning och information som föranleds av MBL. RRV redovisar sin studie separat ("Utbildning och information inom områdena medbestämmande och arbetsmiljö").

1) Begreppet "utåtriktat arbetsmiljöarbete" myntades i kartlägningsrapporten. Syftet var att ringa in och belysa de generella insatser som samhället gör för att åstadkomma en tillfredsställande arbetsmiljö. I begreppet ingår inte arbetsmiljöverksamhet som riktar sig mot egen organisation såsom lokalt skyddsarbete och sådana arbetsmiljöförbättrande investeringar och åtgärder som arbetsgivarna vidtar. Företagshälsovård och yrkesinriktad rehabilitering har dock tagits med.

2 DEN STATLIGA FINANSERINGENS OMFATTNING OCH MEDLENS HUVUDSAKLIGA ANVÄNDNING

2.1 Finansieringskällor

2.1.1 Inledning

Ekonomiska resurser för arbetsmiljöverksamhet tillkommer och fördelas på i princip följande sätt:

- o I **administrativ ordning**, genom att statsmakterna beslutar om att ändamålsbestämda avgifter ska tas ut av arbetsgivarna eller anvisar anslag över statsbudgeten. En principiell skillnad ligger här i att de förstnämnda avgifterna direkt belastar produktionen såtillvida att de tas ut direkt av dem som har ansvaret för att arbetsmiljön är tillfredsställande. Pengar som tas ut hos arbetsgivaren genom olika avgifter avsätts vanligen till "obligatoriska fonder" och förvaltas i särskild ordning. För vissa ändamål avsätts medlen på särskilda konton hos riksgäldskontoret.

Om fördelningen av medlen beslutar regeringen (i vissa fall riksdagen) eller underlydande myndighet. Även de fackliga organisationerna spelar en viktig roll i processen, bl a genom att fördela vissa medel i ett andra led.

- o Genom **frivilliga avtal eller beslut**. Hit hör avsättningar som parterna kommer överens om eller investeringar som arbetsgivaren gör.

- o Genom "**marknadsmekanismerna**" t ex genom avgiftsbeläggning av vissa tjänster eller genom åtgärder som syftar till att stimulera investeringar i arbetsmiljöförbättrande åtgärder, t ex skattebefrielse i samband med fonderingar för arbetsmiljöförbättrande ändamål.

Den här studien tar främst sikte på att närmare belysa den förstnämnda gruppen av finansieringskällor, d v s sådana offentliga medel som dels via obligatoriska uttag på produktionen avsätts till arbetsmiljöändamål, dels via statsbudgeten anslås till de myndigheter som huvudsakligen arbetar med utåtriktad arbetsmiljöverksamhet.

2.1 2 Uttag på produktionen

Arbetarskyddsavgiften

Enligt lagen (1981:691) om socialavgifter ska arbetsgivare erlægga 0,35 % av det på visst sätt beräknade avgiftsunderlaget som arbetarskyddsavgift. (I de fall s k egenav-

gift utgår, beräknas arbetarskyddsavgiften till 0,20 % av avgiftsunderlaget). Av inbetalda arbetarskyddsavgifter går

a) 8,7 % till staten som bidrag till kostnader för arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens verksamhet,

b) 54,3 % till ett särskilt konto hos riksgäldskontoret avsett för statens bidrag till företagshälsovården, samt

c) återstoden, 37 % till arbetsmiljöfonden (tidigare arbetarskyddsfonden).

Utvecklingen av dessa medel framgår av följande tabell.

Tabell 2:1 Arbetarskyddsavgiftens omfattning och destination 1984/85--1988/89, Mkr, löpande priser

	1984/85	1985/86	1986/87	1987/88	1988/89
<u>Inkomster</u>					
	479	584	1 370	1 560	1 731
<u>Utgifter</u>					
arbetsmiljöfonden	399	480	530	578	615
bidrag till arbetarskyddverket	80	104	122	136	144
bidrag till företagshälsovård	-	-	717	847	972
Summa	479	584	1 369	1 561	1 731

Arbetsmiljöfondens tillgångar ska utgöra bidrag till:

1. kostnader i övrigt för forskning och utveckling samt utbildning och information beträffande arbetarskydd,

2. kostnader för forskning och utveckling samt utbildning och information beträffande medbestämmande i arbetslivet och arbetslivsfrågor i övrigt,

3. kostnader för skyddsarbete som utförs av regionala skyddsombud utsedda enligt arbetsmiljölagen,

4. kostnader för utbildning av styrelserepresentanter för de anställda,

5. kostnader för arbetstagarorganisationernas forsknings-
initierande verksamhet.

Fondens medel fördelas dels efter beslut av regeringen, dels efter beslut av en särskild myndighet, arbetsmiljöfonden (AMFO - instruktion 1988:731).

Till inbetalade arbetarskyddsavgifter kommer avkastning av fonderade medel samt vissa försäljningsinkomster hos AMFO. Det kan här noteras att utbetalningarna åtminstone t o m 1988/89 understeg inkomsterna. Kapitalförvaltningen sköts av riksförsäkringsverket. Tillgångarna ska enligt AMFOS instruktion vara placerade på räntebärande räkning i bank.

Fördelningen av bidrag ur arbetsmiljöfonden på olika ändamål framgår i sammandrag av tabell 2:2.

Tabell 2.2 Fördelningen av arbetsmiljöfondens medel
1984/85--1988/89, Mkr, löpande priser

Ändamål	1984/85	1985/86	1986/87	1987/88	1988/89
A Medel som för- delats enl re- geringsbeslut					
- Bidrag till MBL och styrelse- repr utbildning	154.6	188.4	180.4	194.3	209
- Grundbidrag till ALC	6.5	7.0	7.6	7.9	8.2
- Övrigt (Bidrag till ASS/AI m m)	91.8	93.9	101.8	113.2	124.8
Summa A	252.9	289.3	289.8	315.4	342.0
% av total	55 %	55 %	52 %	52 %	51 %
B Medel som för- delas av AMFO					
- FoU-bidrag	153.5	186.0	219.9	115.2	136.8
- Utb och info	1)	1)	1)	124.0	136.2
- Bidrag t ALC	17.7	17.5	21.5	25.0	26.2
- Övrigt (kansli m m)	32.6	34.6	29.7	22.3	23.4
Summa B	203.8	238.1	271.1	286.5	322.6
% av total	45 %	45 %	48 %	48 %	49 %
Totalt A+B	456.7	527.4	560.9	601.9	664.6

1) Bidrag till FoU samt utb och info särredovisas ej före 1987/88.

Statens bidrag till företagshälsovården regleras genom förordningen (1985:326) om bidrag till företagshälsovård och administreras av riksförsäkringsverket. Bidraget finansierades t o m 1985 av den i arbetsgivaravgiften ingående sjukförsäkringsavgiften och därefter genom arbetarskyddsavgiften. De influtna medlen under senaste fem-årsperiod framgår av tabellen nedan.

Tabell 2:3 Statliga medel till företagshälsovård 1984/85-1988/89, Mkr, löpande priser.

	1984/85	1985/86	1986/87	1987/88	1988/89
<u>Inkomster</u>	517	416	900	854	973

De totala utgifterna till företagshälsovården, inkl arbetsgivarnas kostnader, kan beräknas till ca 3 miljarder kronor. 1988/89 utbetalades 811 Mkr i statsbidrag.

Storleken av det bidrag till arbetarskyddsverkets verksamhet, som enligt lagen om socialavgifter ska utgå ur arbetarskyddsavgiften framgår av tabell 2:1. Medlen förs till en särskild inkomsttitel (nr 1271). Den heter för om 1988/89 "inkomster av arbetsgivaravgifter till arbetarskyddsverkets och arbetsmiljöinstitutets verksamhet". Hit omförs även vissa medel från fonden för arbetsmiljöförbättringar enligt beslut av statsmakterna i varje särskilt fall. Någon formell avräkning av influtna arbetarskyddsavgifter mot anvisat anslag sker inte. Beloppsmässigt täcker denna del av arbetarskyddsavgiften en ökande del av kostnaderna för arbetsskyddsverket, i nuläget ungefär hälften.

Fonden för arbetsmiljöförbättringar

Fonden för arbetsmiljöförbättringar tillkom 1975. Den finansierades genom en tillfällig ökning av arbetarskyddsavgiften med 0,03 % under åren 1976, 1977 och 1979. Fondens ändamål var bl a att täcka statens kostnader i samband med kreditstöd till arbetsmiljöförbättringar i små och medelstora företag, bl a i form av garantilån (AG-lån).

Större företag (med en vinst överstigande 100 000 kronor) hade ålagts att avsätta 20 % av vinsten till sk arbetsmiljöfonder, som under en femårsperiod kunde användas till arbetsmiljöinvesteringar. Möjligheterna att erhålla detta kreditstöd har numera upphävts.

Fonden för arbetsmiljöförbättringar finns dock kvar. Kapitalbehållningen var per den 30 juni 1989 124,9 Mkr. Utbetalningarna har under senare år främst gällt kostnader för utrednings- och utvecklingsverksamhet med anknytning till arbetsmiljöområdet. Utnyttjandet av fondmedlen kan i betydande utsträckning betraktas som anslagstillskott varmed statsbudgetens huvudförslag kunnat kompenseras och utrymme skapas för angelägna satsningar. Användningen har därmed legat vid sidan av det ursprungliga ändamålet och riksdagens godkännande vid behov måst inhämtas.

Fonden förvaltas av kammarkollegium. Dess inkomster och utgifter under 1985/86--1988/89 uppgick till följande:

Tabell 2.4 Fonden för arbetsmiljöförbättringar. Inkomster och utgifter 1984/85--1988/89, Mkr, löpande priser

	1985/86	1986/87	1987/88	1988/89
<u>Inkomster</u>				
- räntor m.m	20.8	18.3	17.6	17.0
<u>Utgifter</u>				
- inlösta AG-lån	0.3	0.7	0.01	0.7
- vissa utredningar	2.3	5.0	3.9	18.1
- "anslagstillskott" (ADB-utv m m)	5.9	9.5	23.7	9.9
Summa utgifter	8.5	15.2	27.6	28.0

Förnyelsefonderna

Inrättandet av systemet med förnyelsefonder kan ses som en garanti och stimulans för företag m fl att investera i FoU samt utbildning av de anställda. De finansieras genom en engångsavsättning från 1986 års vinstmedel (Lag om inbetalning på förnyelsekonto, SFS 1984:1090).

Vår studie begränsas till statens förnyelsefonder. Grunden för dessa är ett avtal mellan parterna på den statliga arbetsmarknaden. Enligt detta avtal i sin senaste lydelse (oktober 1989) är syftet med de statliga förnyelsefonderna att stimulera till och stödja åtgärder som syftar till förnyelse av statsförvaltningen och långsiktigt bidrar till de statsanställdas anställningstrygghet. De statliga förnyelsefonderna har en ganska markerad arbetslivsinriktning. Detta understryks av en passus i avtalet som säger att förändringarna ska bidra till ökad effektivitet genom bl a ökad arbetstillfredsställelse och bättre arbetsmiljö. Det motiverar att de helt och hållet tas med i detta sammanhang.

Tekniskt sett är de statliga förnyelsefonderna knappast några fonder. Finansieringen sker genom att medel anvisas över statsbudgeten med belopp som avtalas mellan parterna i varje avtalsrörelse. Sådana avsättningar har hittills skett med 300 Mkr 1987 resp 50 Mkr 1989.

En särskild myndighet - nämnden för statliga förnyelsefonder - har inrättats för att besluta om tilldelning av medel ur förnyelsefonderna. (Instruktion 1988:1104.)

Hittills har medel beviljats enligt följande:

Tabell 2:5 Beviljade medel ur statens förnyelsefonder 1987--1989, Mkr, löpande priser

1987	1988	1989
51	50	58

Utöver nu behandlade förnyelsefonder finns på det statliga området en motsvarande konstruktion för riksdagens myndigheter. En riksdagens nämnd för förnyelsefonder har inrättats för att fördela tillgängliga medel. 1 Mkr har anslagits för bå 1986/87--1988/89.

Arbetslivsfonden

Under perioden 1989-09--1990-12 är arbetsgivarna skyldiga att betala en arbetsmiljöavgift på 1,5 % av avgiftsunderlaget till en fond, arbetslivsfonden. (Lag 1989:484 om arbetsmiljöavgift). Fondens tillgångar ska användas som bidrag till arbetsgivarna för

1. utgifter för rehabiliteringsåtgärder för anställda med långvarigt nedsatt hälsa,
2. utgifter för att nedbringa anställdas sjukfrånvaro,
3. utgifter för investeringar för bättre arbetsmiljö i den mån det inte enligt lag eller annan författning ankommer på arbetsgivaren att göra sådan investering.

Arbetslivsfonden uppskattas via arbetsmiljöavgiften tillföras 10,7 miljarder kronor vartill kommer avkastningen på kapitalet. Någon bortre tidsgräns, när fondens verksamhet ska vara avslutad har visserligen inte fastställts men synes vara förutsatt.

En särskild utredare har nyligen tillkallats för att förbereda arbetslivsfondens organisation inför en begränsad start 1990-07-01 (direktiv 1990:7). Utgångspunkten är att skapa en mycket begränsad organisation med en central styrelse och regionala styrelser i varje län jämte vissa kansliresurser. Resurserna hos befintliga myndigheter och organisationer ska användas så långt som möjligt. I styrelserna ska såväl förtroendevalda som arbetsmarknadens parter finnas företrädade. Sakkunskapen hos berörda myndigheter såsom arbetarskyddsstyrelsen, arbetsmarknadsstyrel-

sen och riksförsäkringsverket ska tas tillvara, centralt i form av särskilda beredningsgrupper till beslutsorganet, lokalt i form av samarbete med försäkringskassor, yrkesinspektion och länsarbetsnämnd.

Förvaltningen av arbetslivsfondens medel sköts av kammarkollegiet.

Vad gäller arbetsmiljöförbättrande åtgärder avses bidrag ges till projekt både inom offentlig och privat sektor bl a för att

- bygga upp referensarbetsplatser
- stödja utvecklings- och försöksverksamhet bl a när det gäller arbetsorganisatoriska förändringar
- stödja projekt som avser planering, ledning och uppföljning av verksamheten från arbetsmiljösynpunkt
- stödja riktade utbildnings- och informationsinsatser på arbetsmiljöområdet
- stödja sådana konkreta arbetsmiljöåtgärder som arbetsgivaren inte är skyldig att vidta.

Bidrag från arbetslivsfonden för rehabiliterings- och arbetsanpassningsåtgärder som i huvudsak är yrkesinriktade kan lämnas för

- rehabiliterande åtgärder som arbetsträning
- förändrade arbetsuppgifter eller förändrade arbetsmetoder
- åtgärder för anpassning av arbetsplatsen, bl a vad gäller arbetshjälpmedel
- åtgärder vad gäller attitydpåverkan m m
- riktade utbildnings- och informationsinsatser.

Det är inte möjligt att nu säkert ange hur stora resurser arbetslivsfonden årligen kommer att tillföra för arbetsmiljöförbättrande åtgärder respektive rehabilitering eftersom inga beslut fattats om fondens livslängd. Vissa bedömningar pekar mot att fonden kan komma att disponera 2-2,5 miljarder kronor per år för åtgärder inom ramen för sina uppgifter. Dessa bedömningar utgår då från en femtill sjuårig funktionstid. Det innebär en ökning med 65-80 % av tillgängliga statliga medel i förhållande till 1988/89. Ett rimligt antagande kan vara att huvudparten av dessa pengar kommer att avse sådana rehabiliteringsåtgärder som omnämns i förarbetena.

2.1.3 Anslag till myndigheter

Av statskontorets redovisning i kartläggningsrapporten framgår att ett trettiotal myndigheter disponerar ekonomiska resurser i form av anslag, fondmedel samt vissa andra inkomster, främst försäljningsintäkter, för utåtriktad arbetsmiljöverksamhet. Vi begränsar vår redovisning här till de myndigheter vars huvudsakliga uppgifter kan klassificeras som utåtriktad arbetsmiljöverksamhet. Det är arbetsmarknadsverket (arbetsmarknadsinstitutet, ami), arbetarskyddsstyrelsen med yrkesinspektionen (arbetarskyddsverket, ASV), arbetsmiljöinstitutet (AI), AMFO och arbetslivscentrum (ALC). De två sistnämnda finansieras ej via statsbudgeten utan helt från arbetsmiljöfondsmedel samt vissa intäkter i form av räntor och försäljningsinkomster. 1988/89 var ca 3 600 personer anställda vid dessa myndigheter. Resursöversiktarna i det följande redovisar de ekonomiska resurser som myndigheterna tilldelats i budgetprocessen under en treårsperiod. Det innebär att de verkliga resursinsatserna sannolikt underskattats eftersom budgetutfallet som regel är högre.

Arbetsmarknadsverket

Till arbetsmarknadsverkets uppgifter inom arbetsmiljöområdet räknas här den yrkesinriktade rehabilitering som bedrivs vid arbetsmarknadsinstitutet. Även vissa uppgifter rörande arbetsanpassning och jämställdhet berör arbetsmiljön i vid mening.

Resursöversikt, Mkr, löpande priser (ami-verksamheten exkl utbildningsbidrag)

Bå	Anslag	Fondmedel	Övriga inkomster
87/88	554,5	-	-
88/89	602,8	-	vissa inkomster
89/90	646,3	-	av uppdrag

Arbetarskyddsverket

Arbetarskyddsverkets huvuduppgift är att se till att arbetsmiljölagen, arbetstidslagstiftningen m fl lagar på arbetsmiljöområdet efterlevs. Verket ska även lämna råd och upplysningar samt utarbeta och sprida information i syfte att förbättra arbetsmiljön. Ca 70 % av verkets resurser går åt för yrkesinspektionens uppgifter.

Resursöversikt. Mkr, löpande priser

Bå	Anslag	Fondmedel	Övriga inkomster
87/88 1)	252	20	17
88/89 2)	269	8	21
89/90	278	17	26

1) I regleringsbrevet för 1987/88 anvisades ett gemensamt anslag för Tillsyn och Forskning. Beloppen som redovisas här i tabellen för detta år har reducerats m h t institutets resursförbrukning enligt verksamhetsberättelsen (jfr resursöversikten för AI nedan).

2) Utfall

Arbetsmiljöinstitutet

Arbetsmiljöinstitutet ska bedriva och främja forskning, utbildning och dokumentation inom arbetsmiljöområdet i syfte att förbättra arbetsmiljön. AI svarar för bl a utbildning av företagshälsovårdens personal samt ett answersbibliotek för arbetsmiljöfrågor. AIs uppgifter ingick t o m 1986/87 i arbetarskyddsstyrelsen.

Resursöversikt, Mkr, löpande priser

Bå	Anslag	Fondmedel	Övriga inkomster
87/88	69	46	3
88/89	71	48	3
89/90	82	55	4

Arbetsmiljöfonden fördelar bidrag ur arbetsmiljöfonden för att stödja forskning och utveckling samt utbildning och information som kan motverka uppkomsten av arbetsskador och i övrigt bidra till en förbättrad arbetsmiljö bl a genom medbestämmande i arbetslivet.

AMFO stöder också verksamheten med regionala skyddsombud, utbildning av styrelserepresentanter för de anställda samt arbetstagarorganisationernas forskningsinitierande verksamhet.

Resursöversikt, Mkr, löpande priser

Bå	Anslag	Fondmedel	Övriga inkomster 1)
87/88	0	578	79
88/89	0	630	73
89/90	0	664	69

1) Räntan på innestående kapital ingår här med i genomsnitt drygt 70 Mkr.

Arbetslivscentrum

Arbetslivscentrum ska bedriva och främja tvärvetenskapligt forsknings- och utvecklingsarbete som rör individer och grupper i arbetslivet, relationerna mellan arbetsmarknadens parter, frågor om inflytande i arbetslivet och arbetsorganisation. ALC ska därvid bl a sprida erfarenheter och rön från arbetslivsforskningen samt inom sitt område medverka vid utbildning av forskare och sådan utbildning som parterna anordnar.

Resursöversikt, Mkr, löpande priser

Bå	Anslag	Fondmedel	Övriga inkomster
87/88	0	33	4
88/89	0	34	5
89/90	0	37	5

Övriga myndigheter med arbetsmiljöuppgifter

Utöver de nu nämnda finns ett tjugofemtal myndigheter vars verksamhet i större eller mindre omfattning generellt syftar till att åstadkomma en tillfredsställande arbetsmiljö. Det är många gånger mycket svårt att avgränsa arbetsmiljöuppgifterna från verksamheten i övrigt. Det handlar mest om rådgivning, information och utbildning som tangerar arbetsmiljöområdet liksom även forskning och utveckling samt granskning och provning. Det är särskilt de sistnämnda verksamheterna som i allt väsentligt finansieras genom avgifter.

För närmare uppgifter om berörda myndigheter hänvisas till statskontorets ovannämnda rapport "Aktörer på arbetsmiljöområdet" 1988:40.

Resursöversikt, Mkr, löpande priser

Bå	Anslag	Fondmedel	Övriga inkomster
88/89	94,6	12,3	258,6

2.1.4 Andra statliga medel

Vid sidan av de i större eller mindre utsträckning arbetsmiljöinriktade satsningar som nu beskrivits kan statligt stöd till förbättrad arbetsmiljö naturligtvis komma ifråga även i samband med vissa andra investeringar, t ex regionalpolitiska stöd, industristöd, energistöd etc. Även vissa andra former av statligt stöd såsom utbildningsstöd utnyttjas för arbetsmiljöutbildning, vilket framgår av den studie som RRV gjort parallellt med denna för arbetsmiljökommissionens räkning. Mot bakgrund av problemen med att klart avgränsa arbetsmiljöområdet (jfr kartläggningsrapporten) och att det här rör sig om huvudsakligen lokala insatser, behandlas inte dylika stödformer vidare.

2.1.5 Sammanfattning

Som sammanfattning och utgångspunkt för vår analys av hur resurserna utnyttjats har vi ställt samman fondmedel/motsvarande, anslag samt övriga inkomster för budgetåret 1988/89. Storleken av dessa statliga medel som avsattes för utåtriktad arbetsmiljöverksamhet uppgick detta år till drygt 3 000 Mkr som framgår av tabell 2:6.

Tabell 2:6 Sammanfattning av statliga medel för utåtriktat arbetsmiljöarbete under 1988/89 Mkr, löpande priser

Arbetar- } Arbetsmiljöfonden	664
skydds- } Bidrag till FHV	811
avgift } Bidrag till ASV	144
Fonden för arbetsmiljöförbättringar	28
Förnyelsefonder (statens)	58 1)
Myndighetsanslag (exkl fondmedel, inkl övriga intäkter (290 Mkr)	1 330
Summa	3 035
Tillkommer genom arbetslivsfonden fr o m 1990/91, uppskattningsvis (under antagande av en femårig av- vecklingsperiod)	2 500

1) Kalenderåret 1989.

2.2 Medlens användning

Vi har i det föregående avsnittet redovisat de ekonomiska resurser som staten under de senaste åren satsat på utåtriktad arbetsmiljöverksamhet inklusive företagshälsovård och yrkesinriktad rehabilitering. I det här avsnittet ska vi försöka visa hur dessa pengar använts. Vi har därvid valt att belysa användningen ur ett produktionsperspektiv, d v s efter arten av de tjänster för vilka pengarna använts. Den valda indelningen beskrivs här kortfattat.

Medlens fördelning på funktioner

På samma sätt som i kartläggningsrapporten har vi här strukturerat det utåtriktade arbetsmiljöarbetet i följande mönster:

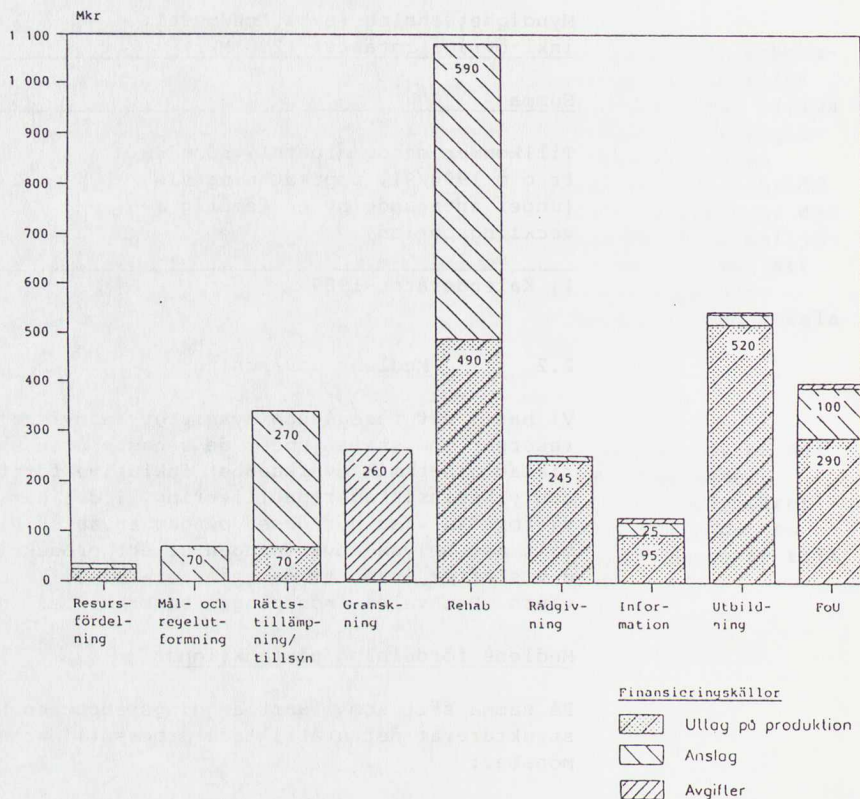
o STYRANDE funktioner, till vilka vi räknar främst resursfördelning samt mål- och regelutformning.

o TILLÄMPANDE funktioner, till vilka vi räknar främst rättstillämpning och tillsyn, granskning, provning samt vissa rehabiliteringsinsatser i första hand sådana som syftar till att anpassa arbetsmiljö och individer till varandra. På detta område verkar t ex företagshälsovården och den yrkesinriktade rehabiliteringen inom arbetsmarknadsverket.

o UTVECKLANDE funktioner, till vilka vi räknar främst rådgivning, information, utbildning samt forskning och utveckling (inkl projektverksamhet).

Hur de tre statliga miljarder som redovisats i tabellen 2:6 fördelar sig på dessa olika funktioner framgår av följande figur 2:1. Vi vill återigen påpeka att det rör sig om relativt grova uppskattningar som gjorts huvudsakligen med ledning av regleringsbrev samt myndigheternas verksamhetsberättelser och anslagsframställningar.

Figur 2:1 Statliga medel för utåtriktat arbetsmiljöarbete 1988/89. Fördelat efter funktion och finansieringskälla

2.3 Synpunkter

Ett komplext finansieringssystem

Finansieringssystemet karakteriseras av att det vuxit fram flera finansieringskällor vid sidan av varandra, vilka har till uppgift att ge stöd till delvis likartade ändamål. Klara överlappningar finns exempelvis i fråga om FoU-stöd till projekt som avser arbetsorganisation, till informationsinsatser m m. Den nya arbetslivsfonden synes således, särskilt vad gäller rent arbetsmiljöförbättrande åtgärder, komma in på projekt som även kan stödjas av arbetsmiljö- respektive förnyelsefondmedel.

I och för sig kan det finnas många fördelar med en sådan pluralism. Men samtidigt innebär den oklara ansvarsgränser mellan aktörerna och svåröverskådlighet för bidragsmottagarna. Det innebär vidare en viss dubbling av de administrativa resurser som går åt till att fördela pengarna och som med utgångspunkt från vår studie kan lågt uppskattas till storleksordningen 40-45 Mkr.

En förklaring till den relativa mångfalden på finansieringssidan kan vara att när större ekonomiska satsningar görs på arbetsmiljöområdet sker det även i akt och mening att skapa en konjunkturregulator som i ett överhettningstilläge drar in medel från företagen.

På sikt bör en effektivare resursanvändning eftersträvas genom minskning av antalet fonder och fondaktörer. En målsättning skulle kunna vara att bara ha en fondaktör på myndighetsnivå.

Även principerna för kapitalförvaltning bör ses över och ensas med utgångspunkten att uppnå en rimlig balans mellan risk och avkastning. Den nuvarande föreskriften i AMFOS instruktion att tillgångarna ska vara placerade i bank skulle därvid kunna mjukas upp.

Vad gäller resterande medel i fonden för arbetsmiljöförbättringar bör riksdagen kunna överlåta åt regeringen att fortsättningsvis disponera dessa pengar för arbetsmiljöförbättrande åtgärder.

Principen att produktionen ska betala arbetsmiljökostnader

I förarbetena till den nu gällande arbetsmiljölagen fastslogs (prop 1976/77:149) principen att kostnaderna för arbetsmiljöförbättrande åtgärder ute på arbetsplatserna ska bäras av produktionen. Samtidigt anfördes att det var väsentligt att samhällsstöd skulle utgå till forskning, utveckling och utbildning på arbetsmiljöområdet. I propositionen erinrades bl a om möjligheterna att få bidrag från dåvarande arbetarskyddsfonden för dylika ändamål.

Med ledning av tabell 2:6 kan framräknas att ca en tredjedel av de statliga insatserna för utåtriktat arbetsmiljöarbete finansieras skattevägen genom anslag. Genom tillkomsten av arbetslivsfonden kommer den andelen att minska genom att produktionen, åtminstone övergångsvis, bekostar ca 80 %. Här ligger då en rejäl ambitionshöjning på rehabiliteringsfunktionen. Principen att produktionen ska bära kostnaderna för att åstadkomma en bra arbetsmiljö återspeglas alltså ganska väl genom att huvuddelen av det stöd som samhället ger finansieras via obligatoriska uttag.

Ser vi på hur samhällsstödet genom skattemedel respektive obligatoriska uttag ur produktionen fördelat sig på olika funktioner (figur 2:1) kan vi vidare konstatera att staten

genom anslag bidrar till utvecklande funktioner som FoU och utbildning/information i enlighet med de principer som uttalats av statsmakterna.

Den dominerande anslagsfinansieringen avser dock andra funktioner än de som enligt det nämnda beslutet skulle stödjas av samhället. Hit hör yrkesinriktad rehabilitering - en funktion vars betydelse för arbetsmiljö och arbetsliv alltmer kommit att uppmärksammas. En utveckling i riktning mot att produktionen bidrar till kostnaderna för sådana åtgärder är nu på gång genom att bl a ami-organisationen förutses bli en producent av sådana rehabiliterings-åtgärder som arbetslivsfonden ska finansiera. Anslagstekniskt avskiljs fr o m 1990/91 ett nytt tusenkronors-anslag och en rörlig kredit om 35 Mkr för ändamålet. I anslutning till arbetsmiljökommissionens prövning av vägar att effektivisera resursanvändningen bör en principiell ställning tas till om inte en konvertering av hela ami-organisationen till en uppdragsmyndighet av AMU-modell är värd att pröva.

En annan funktion som synes falla inom vad som produktionen borde bekosta men som till ca hälften finansieras av skattemedel är den mål- och regelutformning och den tillsyn som arbetarskyddsverket utövar. Även här borde arbetsmiljökommissionen kunna överväga ett principförslag att öka produktionens direkta kostnadsansvar genom en intäktsfinansiering av yrkesinspektionens tjänster i kombination med en mera direkt överföring av de inkomster som via arbetarskyddsavgiften är öronmärkta för arbetarskyddsverkets verksamhet.

Vi kommer senare i kapitel 5 att något ytterligare utveckla tankarna på hur en sådan förändrad finansieringsform kan realiseras för arbetarskyddsverkets del.

3 STYRNING

3.1 Styrande aktörer

Vid styrning och fördelning av de 3 miljarder som avsätts för den utåtriktade arbetsmiljöverksamheten är flera aktörer verksamma. Riksdag och regering verkar genom att besluta dels författningsvägen om avsättning av medel för speciella ändamål dels i budgetprocessen. Regeringen tar även en rad detaljbeslut med föreskrifter om fördelning av fondmedel. Bland fondaktörerna är AMFO främst den mest betydelsefulla när det gäller att styra och fördela medel. Till skaran sällar sig nu arbetslivsfonden.

Under regeringen är de i avsnitt 2.1.3 redovisade myndigheterna de främsta styrande aktörerna inom ramen för sina resp myndighetsanslag.

På arbetsmarknads- och arbetsmiljöområdet utövar arbetsmarknadens parter av tradition ett starkt inflytande över medlens fördelning och användning. Formellt tar sig denna trepartssamverkan bl a uttryck i att organisationerna på arbetsmarknaden som regel företräds i verksstyrelser och andra statliga organ liksom i statliga utredningar m m där de har intressen att bevaka. Detta förhållande har även stadfästs genom flera ILO-konventioner.

Vid sidan av myndighetssfären utövar parterna ett starkt inflytande på medel och medelsanvändning t ex genom avtal, som kollektiva mottagare och fördelare av utbildningspengar från obligatoriska fonder etc.

3.2 Styrsystemets funktion och brister

Kännetecknande för medelsstyrningen är en viss trögrörlighet beroende på beslut som inte sällan innebär mycket långsiktiga bindningar. Sett i relation till det treårs-perspektiv som genom den nya budgetsyste- met etablerats som planeringshorisont för den statliga verksamheten, kan man peka på flera beslut som omprövas mycket glest. Ett exempel är regeringens föreskrifter om bidrag till arbetsmarknadens parter för information och utbildning enligt MBL, senast fattat 1985. (Jfr vidare RRV's rapport.)

De olika aktörerna fördelar även medel inom samma eller näraliggande problemområden och det kan vara svårt att urskilja klara gränslinjer mellan aktörerna. Det gäller både inom FoU och information/utbildning. Sålunda anger både AMFO och arbetsmiljöinstitutet i sina forskningsprogram verksamhetsområden som belastningsskador, kemiska och toxikologiska frågeställningar inom vilka man avsätter stora resurser.

Dubbelstyrning förekommer även ur en annan aspekt. Som tidigare framgått fördelas arbetsmiljöfondens medel efter

beslut dels av regeringen, dels av fondens styrelse. Arbetslivscentrum får följaktligen medel ur fonden för sin grundfinansiering efter regeringsbeslut och medel för sin projektram efter styrelsebeslut i fonden. Även utbildnings- och informationsmedel fördelas ur fonden både genom regerings- och styrelsebeslut.

Arbetsmiljöfonden disponerade ca 700 Mkr för utbetalningar inom sitt verksamhetsområde under budgetåret 1988/89. Av detta belopp utbetalades 342 Mkr, dvs ungefär 50 %, enligt regeringsbeslut. 26 Mkr fördelade AMFO till ALC med automatik enligt särskilt avtal. 23 Mkr gick till AMFOs interna kostnader. Det innebär att bara ca 44 % av fondens medel någorlunda fritt disponerades av AMFOs styrelse för FoU och utbildning/information. Av dessa pengar delades 60 Mkr aldrig ut utan redovisades som överskott.

Den del av fondens medel som styrs genom AMFOs beslut används huvudsakligen som bidrag till forskning och utveckling samt utbildning och information. Fonden skall stödja sådan FoU-verksamhet som kan förbättra arbetsmiljön i en vid mening. Det innebär att fondens bidrag ges till en rad skilda aktiviteter. Stödet riktas främst till enskilda projekt efter ansökan hos fonden.

För att styra sin satsning på FoU delar AMFO in verksamheten i ett antal (f n åtta) problemområden till vilka man avser att prioritera resurser (t ex kemiska och fysikaliska arbetsmiljöproblem, arbetsställning/belastningsskador). Inom dessa områden beviljas projektmedel efter ansökan och prövning upp till 0,5 Mkr av enhetschef medan avslag och större belopp prövas av styrelsen.

AMFOs interna beslutsformer är utformade för att tillgodo- se en långtgående samordning mellan intressenterna. När fonden vill satsa på flera projekt inom ett viktigt avgränsat område skapas ett s k program för en tidsbegränsad sammanhållen insats med en egen budget. Styrningen och fördelningen av medel inom programmen beslutas av särskilda programstyrelser. Avslag går dock till AMFOs styrelse.

Utöver fondens styrelse och programstyrelserna finns styrgrupper, projektgrupper och kommittéer inom AMFO.

Bidrag till utbildning och information fördelas i princip på samma sätt efter ansökan till fonden. Besluten fattas på enhetschefsnivå upp till 0,5 Mkr medan större bidrag och avslag avgörs av AMFOs styrelse. Inom fondens styrelse har bildats en särskild arbetsgrupp (Ul-gruppen) som särskilt arbetar med dessa policyfrågor, men besluten fattas alltid i styrelsen.

Vad gäller samordning kan vidare konstateras att fondens styrelse är mycket stor, närmare 20 personer (exkl suppleanter) och sammansatt av företrädare för departement,

centrala myndigheter, fackliga organisationer samt statliga, kommunala, landstingskommunala och privata arbetsgivare.

Även övriga programstyrelser, projektgrupper och kommittéer inom AMFO har en liknande sammansättning med en stark partsrepresentation. Totalt torde ett drygt 100-tal personer ingå.

En annan form av formella samordningsmekanismer som man kan peka på är det remissförfarande som många ansökningar om bidrag ur fonden genomgår före beslut i AMFO.

I instruktionerna för arbetarskyddsverket, arbetsmiljöfonden, arbetsmiljöinstitutet samt arbetslivscentrum finns inskrivna krav med olika styrka på samråd, samordning och samverkan med organisationer och myndigheter inom respektive verksamhetsområde.

I väsentliga delar bygger dock samordningen mellan organisationer och myndigheter som är verksamma inom arbetsmiljöområdet på informella nätverk. Den personkrets, som är aktivt drivande inom arbetsmiljöområdet är begränsad och genom den omfattande rekryteringen till bl a AMFOs styrelse och ledningsgrupper har man skapat en heltäckande kedja med personkontakter inom verksamhetsområdet både mellan olika aktörer och internt inom organisationerna.

3.3 Synpunkter

Det har varit svårt att få belägg för att aktörerna upplever några egentliga brister med denna informella styrningsform. En annan fråga är dock om nuvarande styrningsform kan anses vara tillräcklig för att garantera en god hushållning med tillgängliga resurser. Inom ett område med relativt gott om pengar att fördela och där ett över-skuggande problem ibland uppges vara att få tillräckligt kvalificerade och seriösa ansökningar om projektbidrag, blir naturligtvis konkurrensen inte så stor att konflikter uppstår lika lätt som om resurserna varit mera begränsade. Fondens pengar betraktas dessutom av parterna på arbetsmarknaden som tillhörande parterna och inte staten. Vårt intryck är att så länge man kommer överens om ändamål och resurser fungerar systemet ganska friktionsfritt.

Ett framträdande problem med den nuvarande styrningen av de statliga medlen är enligt vår uppfattning den relativa trögrörligheten och dubbelstyrningen.

Regeringen och AMFO fördelar båda arbetsmiljöfondens medel. Till trögrörligheten bidrar att ca 50 % av medlen är bundna genom långsiktiga beslut av regeringen, ca 55 % om man även räknar det gällande avtalet mellan AMFO och ALC om en bestämd projektram. Det bör därför övervägas att ersätta bindningarna och dubbelstyrningen av AMFO's medel med ett system där regeringen tar ställning till ett fler-

årsprogram - förslagsvis treårigt - för såväl FoU som utbildning/information och som AMFO utarbetar. Med en sådan plattform bör det kunna ankomma på AMFO att helt fördela pengarna. Möjligheterna att utnyttja en kontraktsmodell för styrning och uppföljning av det slag som skisserats i samband med uppbyggnaden av arbetslivsfondens administration bör kunna aktualiseras även för AMFO. Kommissionen bör kunna initiera ett uppdrag åt AMFO att tillsammans med ASS och AI föreslå en sådan ordning.

Ett annat problem som enligt vår mening vidlåder styrsystemet är att samordning och samverkan mellan aktörerna i allt väsentligt är av informell natur.

Vissa skärpta krav på formella samband mellan aktörerna främst i planeringssammanhang bör därför ställas. Kraven bör formaliseras genom tillägg i vederbörande myndigheters instruktioner. Om man väljer den ovannämnda lösningen och ger AMFO i uppgift att upprätta fleråriga program som underställs regeringen bör detta således ske i samråd med arbetarskyddsstyrelsen och arbetsmiljöinstitutet.

Vad gäller styrningen i övrigt av medel och verksamhet inom rehab- och FoU-områdena har dessa uppmärksammats av bl a rehabiliteringsutredningen (SOU 1988:41) och den därpå följande beredningen respektive den särskilde utredare som tillsatts för att överväga arbetslivsforskningens organisation (direktiv 1989:59). Statskontoret har här inget att tillägga utöver de synpunkter som vi anfört i flera remissyttranden i ämnet och i kartläggningsrapporten. Dessa synpunkter och förslag har i relevanta delar även samlats upp i det avslutande kapitlet i denna rapport.

4 RESULTAT

4.1 Modell

Kommissionens Önskemål innefattar även att få en belysning av i vilken utsträckning det görs några analyser av vad man får ut av de statliga medel som satsas på arbetsmiljöområdet. Tiden har endast medgett en relativt principiell och översiktlig studie av denna fråga.

Resultatanalys har blivit ett allt mera uppmärksammat instrument för att åstadkomma en effektivare resursanvändning. Den kan bidra med viktigt underlag såväl för myndigheternas interna planering och styrning som för statsmakternas budgetprövning. Särskilt betydelsefull blir resultatanalysen vid de glesare men grundligare verksamhetsprövningar som treårsbudgeteringen innebär.

Vi har i vår beskrivning utgått från en modell för resultatanalys som utarbetats av RRV m fl. Utgångspunkten är antingen slutprestationerna, dvs det som lämnar myndigheten oftast i form av tjänster, eller effekterna av dessa prestationer. För att få reda på resultaten gör man en uppföljning eller utvärdering. De olika typerna av resultatanalys brukar illustreras och beskrivas på följande sätt:

Ansats \ Objekt		
	PRESTATIONER	EFFEKTER/HÄNDELSE
UPPFÖLJNING	I	II
UTVÄRDERING	III	IV

För det första kan man se på vad som händer **innanför organisationen**. Genom uppföljningar kan man ta reda på vad som produceras inom myndigheten ett visst år och hur produktionen har utvecklats i förhållande till de resurser som använts (ruta I i figuren). Ett vanligt instrument i detta sammanhang är produktivitetmätningar.

Man kan vidare utvärdera hur prestationerna kommit till, dvs granska själva produktionsprocessen, var trögheterna i den finns och hur t ex olika organisatoriska förändringar har påverkat produktiviteten i en myndighet (ruta III i figuren).

Dessa båda granskningar håller sig i princip **innanför** myndigheten och ger en uppfattning om "saker produceras rätt".

För det andra kan man se på vad som händer **utanför organisationen**. I uppföljningar som är inriktade på detta per-

spektiv försöker man skaffa sig en bild av hur de samhällsförhållanden (i detta fall arbetsmiljön) har utvecklats som man velat påverka med den statliga insatsen (ruta II).

Att utvärdera effekterna (ruta IV) innebär att man försöker klargöra i vilken mån ett skeende är en effekt av den statliga insatsen eller utgör länken i en annan kedja. Det gäller här inte längre att enbart följa olika förlopp utan hur dessa har kommit till stånd.

Sistnämnda två typer av resultatanalys syftar till att klara ut om "rätt saker produceras".

Med utgångspunkt i den nu beskrivna teoretiska modellen har vi tittat på vilka former av resultatanalys som under de senaste åren förekommit vad gäller statliga arbetsmiljöinsatser. Eftersom resultatanalysen måste knytas till någon form av ensartat objekt (tjänst eller prestation) har vi valt att utgå från de funktioner som vi tidigare använt för att strukturera våra undersökningar av arbetsmiljöverksamheten. Som inledningsvis antytts begränsar det sig till en snabb översiktsbild. Kameral uppföljning såsom ekonomiadministrativa rutiner har inte beaktats.

4.2 I vilken utsträckning sker resultatanalys?

Resursfördelande instanser, där regeringen är den viktigaste aktören vid sidan av AMFO och arbetslivsfonden, initierar då och då granskningar av hur resurserna använts. Hit hör exempelvis granskningen av det statliga stödet till arbetsmiljöinvesteringar (Ds A 1981:12), granskningen av verksamhetens vid arbetslivscentrum överensstämmelse med de mål och riktlinjer som riksdag och regering angett (RRV rapport 1986:393) och AMFOs utvärdering av arbetsmiljöutbildningen (undersökning utförd av Linköpings universitet 1988). Det är främst i den sistnämnda studien som man kan hitta en egentlig analys av effekterna. Undersökningen tog således upp om utbildningen fått några konsekvenser för kursdeltagaren i det lokala skyddsarbetet.

De myndighetsspecifika direktiven till AMS som gavs i juni 1989 innehåller också vissa krav på att följa upp och utvärdera såväl ami-organisationens prestationer som resultatet för de sökande.

Arbetslivsfonden har för sin verksamhet skisserat ett system för styrning och uppföljning som innehåller konkreta krav på stödmottagarna att följa upp kostnader och resultat inkluderande en utvärdering av vidtagna åtgärder av utomstående expertis.

Rehabiliteringsåtgärder inom ami-organisationen syftar till att arbetssökande skall kunna ges en bättre arbetsplacering. AMS har gjort vissa förhandsbedömningar av de

samhällsekonomska besparingseffekter som kan uppstå om yrkesinriktad rehabilitering kan sättas in snabbare. Vidare har man utvecklat ett system för intern resursfördelning i vilket en resultatsmåttskomponent tar hänsyn till hur arbetsverksamheten lyckats arbetsplacera eleverna. Praktiska erfarenheter saknas dock ännu av detta system.

Systematiska försök att mäta effekterna av arbetarskyddswerkets tillsynsverksamhet är hittills ganska få. Dokumentation av anmärkningar som gjorts i samband med inspektionsbesök har ofta underlåtit vilket försvårar en rutinmässig uppföljning.

Beträffande det sistnämnda förhållandet framförs i årets budgetproposition (bil 12, sid 93) kravet att brister som iakttas vid inspektionsbesök alltid skall leda till skriftliga krav i ett inspektionsmeddelande. Handläggningsrutinerna ska vara åtgärdade i detta avseende under 1990/91.

Vi vill här peka på att det nu färdiginstallerade ADB-systemet för samordnad information om arbetsskador och arbetsställen (ISA/SARA) borde kunna utnyttjas som ett instrument för effektuppföljning. På distriktsnivå uppges t ex att utvecklingen av arbetsolyckor kan avläsas ca en månad efteråt. Det bör därför vara möjligt att se effekterna av exempelvis en branschvis kraftsamling inom ett distrikt.

Vi kan också konstatera att t ex i ASS verksamhetsberättelser finns material som kan vidareutvecklas till produktivitetuppföljningar. Vi utgår från att dessa möjligheter tas till vara när förberedelserna för ASVs treårsbudget nu inleds under våren 1990.

På FoU-området är det mera vanligt med försök att analysera resultaten. Sådana har gjorts av såväl AMFO som arbetsmiljöinstitutet och arbetslivscentrum. Det handlar här närmast om att med hjälp av utomstående forskare granska innehåll och kvalitet i forskningsprestationerna. Institutet har sålunda för tioårsperioden 1975-1984 låtit göra en analys av forskningens kvalitet, produktivitet och relevans.

Arbetsmiljöinstitutet har vidare i sin AF för 1990/91-1992/93 gjort en ansats att mäta produktivitet utvecklingen över en femårsperiod för utbildnings- och informationsinsatser. Svårigheter att koppla prestationer med resursåtgång hindrar dock en fullständig prestationsmätning.

4.3 Synpunkter

Vårt intryck är att insatser för att följa upp och utvärdera vilka resultat som uppnås genom statens insatser på arbetsmiljöområdet hittills gjorts ganska sporadiskt. Det

gäller såväl analyser av prestationer/tjänster som effekter. En utveckling av systematiska former för resultatanalys framstår därför som mycket angelägen under de kommande åren.

Uppföljning och utvärdering av prestationer

En bättre uppföljning och utvärdering av myndigheternas prestationer kan med viss automatik väntas följa i takt med införandet av treårsbudgeteringen i statsförvaltningen. Krav på detta kommer till uttryck i den nya budgetförordningen (SFS 1989:400). Vi anser att det är viktigt att tillräckligt tydliga specifikationer på redovisningar formuleras i samband med regeringens direktiv till berörda myndigheter.

En övergång till intäktsfinansiering för hela eller delar av ami-organisationen respektive arbetarskyddsverket som vi tar upp i denna rapport bör i sig kunna stimulera till att använda produktivitetmätningssinstrumentet för komparativa studier av verksamheter vid olika produktionsställen.

På motsvarande sätt bör de resursfördelande organen under regeringen ställa skärpta krav på prestationsuppföljning från bidragsmottagarna. Den modell med "utvecklingskontrakt" som skisserats för arbetslivsfonden kan vidareutvecklas och ev successivt ersätta den detaljstyrning som nu tillämpas av övriga fonder.

Uppföljning och utvärdering av effekter

Svårare, men samtidigt minst lika viktigt, är att förbättra statsmakternas underlag för att bedöma i vilken utsträckning de ca 5 miljarder kronor per år som staten framöver kan komma att satsa på utåtriktad arbetsmiljöverksamhet också resulterar i arbetsmiljöförbättringar. Det synes i första hand vara de tunga resursfördelande organen, regeringen och de fondfördelande myndigheterna, som har ansvaret för att sådana uppföljningar och utvärderingar kommer till stånd i ökad utsträckning. Det framstår här angeläget att primärt satsa på att utveckla metoder som gör det möjligt att studera prestationernas effekter på arbetsmiljön. Sådana effektstudier ger underlag för mer genomgripande förändringar av resurstilldelningen och inriktningen av myndigheternas verksamhet. Den relativa slentrian i resurstilldelningen som nu förekommer bör brytas och ersättas med en högre grad av omprövning och omprioritering.

5 SAMMANFATTANDE SYNPKUNKTER OCH FÖRSLAG

Med utgångspunkt i det som nu anförts i denna rapport, i RRV's rapport om informations- och utbildningsverksamheten på arbetsmiljöområdet samt de förslag till åtgärder som fördes fram i statskontorets föregående rapport "Aktörer på arbetsmiljöområdet" vill vi lyfta fram följande synpunkter och förslag för kommissionen:

5.1 Effektivare ansvarsfördelning och finansieringsformer

o Antalet fonder och fondaktörer bör på sikt minska. Ett mål skulle kunna vara en fondaktör på myndighetsnivån.

o Principerna för kapitalförvaltning ensas.

o Regeringen bemyndigas förfoga över resterande kapital i fonden för arbetsmiljöförbättringar.

o Nuvarande långa bindningar och dubbelstyrning av arbetsmiljöfondsmedlen ersätts med ett system där regeringen tar ställning till ett flerårsprogram för FoU och utbildning/information som AMFO upprättar i samarbete med ASS och AI. Möjligheterna att utnyttja en "kontraktsmodell" för styrning och uppföljning av det slag som skisserats inför uppbyggnaden av arbetslivsfonden bör kunna aktualiseras även gentemot AMFOs bidragsmottagare.

o En översyn pågår f n av hur arbetslivsforskningen i sin helhet bör bedrivas och organiseras (direktiv 1989:59). En effektivare styrning och finansiering skulle, förutom vad som ovan sagts om en begränsning av antalet finansiärer kunna åstadkommas genom att samordna forskningsproduktionen inom främst AI och ALC men även andra forskningsorgan på arbetsmiljöområdet. Förutom att underlätta att olika aspekter på arbetsmiljön kan beaktas samtidigt borde en samordning också resultera i att andelen icke-operativa kostnader sjunker.

5.2 Effektivare styrmedel och incitament till styrning

o Regeringen bör särskilt uppmärksamma tillfället att ange specifika krav på resultatanalys- och resultatredovisningar från berörda myndigheter i samband med övergången till treårsbudgetering.

o Resursfördelande organ under regeringen bör på motsvarande sätt skärpa kraven på prestationsanalyser från bidragsmottagarna.

o Regeringen och de fondfördelande myndigheterna bör ta initiativ till att uppföljningar och utvärderingar av effekter kommer till stånd mera regelbundet. Metoder för detta bör utvecklas genom AMFOs försorg.

o Ami-organisationen bör kunna konverteras till en uppdragsmyndighet enligt AMU-modell.

o Finansiering av arbetarskyddsverket ändras enligt följande skiss:

I kartläggningsrapporten framförde statskontoret tanken på att i ökad utsträckning finansiera arbetarskyddsverkets verksamhet genom uttag från produktionen. De effekter som skulle kunna uppnås av en sådan finansieringsreform och som vi pekade på var:

- en ytterligare renodling av principen att produktionen ska bära kostnaderna för arbetsmiljöverksamheten,
- en avlastning av statsbudgeten i de delar reguljära anslag ersätts av obligatoriska avsättningar eller avgifter,
- att berörda verksamheter blir ekonomiskt beroende av produktionens utveckling och kan frikopplas från statsbudgeten i övrigt.
- Till detta kan läggas det incitament till bättre styrning och uppföljning av verksamheten som en intäktsfinansiering bör innebära genom att bli en mera intressant för en myndighet att av egen kraft bevaka och utnyttja möjligheter till produktivitetsförbättringar.

Som framgått tidigare i avsnitt 2.1.3 är en del av arbetarskyddsavgiften örönmärkt som bidrag till kostnaderna för arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens verksamhet. Under basåret för vår undersökning, 1988/89, motsvarade det bidraget drygt hälften av anslaget till arbetarskyddsverket medan ungefär 10 % av kostnaderna täcktes av intäkter och vissa andra fondmedel (fonden för arbetsmiljöförbättringar).

Möjligheterna att helt finansiera arbetarskyddsverket dels via detta bidrag dels via avgifter på främst yrkesinspektionens verksamhet bör prövas. Givetvis kan invändningar resas mot tanken att en myndighetskontrollerande verksamhet ska göras beroende av avgifter som betalas av dem som kontrolleras. Vi vill dock peka på att detta redan är fallet med flertalet andra statliga gransknings- och provningstjänster - även obligatoriska - som har anknytning till arbetsmiljöområdet (jfr figur 2:1). Man kan också dra paralleller till den offentliga kontroll över miljöfarlig verksamhet som bedrivs av statens koncessionsnämnd, naturvårdsverket, länsstyrelserna och kommunernas miljö- och hälsoskyddsnämnder enligt miljöskyddslagstift-

ningen. Kostnaderna för dessa kontroller ska betalas av den vars verksamhet är föremål för prövning eller tillsyn. (Förordning om avgift för myndigheters verksamhet enligt miljöskyddslagen SFS 1969:387, senast ändrad och omtryckt 1989:598.)

Bland de tjänster som skulle kunna beläggas med avgifter kan här nämnas följande (siffran inom () anger antal prestationer 1988/89): Besök vid arbetsställen (50.000), förhandsbedömningar (21.200), informations- och rådgivningsinsatser (vissa produkter är avgiftsbelagda redan nu).

För att bedöma realismen i att ersätta nuvarande anslagsfinansiering med avgifter kan följande räkneexempel göras utgående från 1988/89.

Kostnader totalt ca 300 Mkr. Därav täckta med fondmedel ca 150 Mkr samt övriga intäkter ca 25 Mkr. Återstår att täcka ca 125 Mkr. En genomsnittlig avgift per arbetsställebesök om 2 000 kronor samt per förhandsbedömning om 1 500 kronor ger 126,5 Mkr dvs täcker väl den anslagsfinansierade delen. (Som en jämförelse kan nämnas att tillsyn enligt nyss nämnda förordning om tillsyn och kontroll enligt miljöskyddslagstiftningen kostar mellan ett par hundra upp till 160 000 kronor i årsavgift).

Vi har inte möjlighet att här diskutera problem som hänger samman med taxekonstruktionen, såsom tidtaxa, saktaxa, taxa per besök eller årlig avgift, taxan som styrmedel etc. Vad gäller den sista frågan vill vi dock här, liksom i kartlägningsrapporten, peka på möjligheten att differentiera "besöksavgiften" efter hur riskfylld arbetsmiljön är respektive hur tidigare anmärkningar åtgärdats - t ex en "förhöjd återbesöksavgift". En fortsatt utredning av arbetarskyddsverkets finansiering bör även ta upp i vilken utsträckning avgifterna kan bidra till centrala myndighetsuppgifter såsom föreskriftsarbete, internationellt normarbete etc. Vidare bör det kunna diskuteras om man bör minska den generella andelen som betalas via arbetsgivaravgifter och ersätta den med direkta avgifter.

Vi föreslår att arbetsmiljökommissionen behandlar denna fråga med förtur så att ett fortsatt utredningsarbete kan ske i anslutning till arbetarskyddsverkets arbete med fördjupad anslagsframställning inför budgetcykel 2.

5.3 Effektivare myndighetsverksamhet inom vissa funktioner

I detta avsnitt återges vissa av de synpunkter och förslag som fördes fram i kartlägningsrapporten och som ej tagits upp tidigare i den här rapporten.

- Mål- och regelutformning

Bättre service till användarna om gällande regler genom att exempelvis arbetarskyddstyrelsen tar på sig att tillhandahålla branschvisa "regelpaket" som innehåller alla gällande författningar, även sådana som annan myndighet utfärdar.

- Rättstillämpning och tillsyn

Samordning i fältarbetet vad gäller tillsyn och inspektionsåtgärder.

Uppbyggnad av lokala nätverk med företrädare för företagshälsovård, yrkesinspektion, arbetsförmedling m fl i syfte att underlätta spårandet av riskfyllda arbetsmiljöer samt att initiera och följa upp rehabiliteringsinsatser.

- Granskning och provning

Omstrukturering av nuvarande gransknings- och provningsverksamhet när klarhet föreligger om effekterna av anpassningen till EGs normer på arbetsmiljöområdet.

- Rådgivning

Samordning av mer generellt hållen rådgivning på arbetsmiljöområdet genom att utnyttja yrkesinspektionens regionala nät som informationscentraler.

- Information

Öka nyttjandegraden av den datorlagrade arbetsmiljöinformation som finns tillgänglig på olika håll genom teknisk anpassning av utrustning och rutiner ("öppna system-konceptet") samt av register. Det senare bör föregås av en detaljerad och prioriterad kravspecifikation beträffande den löpande informationsservice som bedöms nödvändig för ett visst tillämpningsområde (ex rehabilitering eller tillsyn) eller en viss intressentkrets. Därvid måste kraven på sekretess och integritet särskilt beaktas.

För konventionella informationsmedia såsom rapporter och annat tryck, filmer och video bör samordningsvinster och förbättrad service kunna åstadkommas genom att t ex arbetarskyddstyrelsen tar initiativ till ett ökat samarbete vad gäller marknadsföring, lagerhållning, beställningsmottagning och distribution av sådana produkter.

- Utbildning

Samordnade satsningar bör i första hand aktualiseras i fråga om nya utbildningar, t ex för att tydliggöra arbetsgivarens ansvar för arbetsmiljö och rehabilitering. Styrning av sådana satsningar kan exempelvis ske via den plan för användning av arbetsmiljöfondsmedel som vi ovan skisserat.

Bilaga 8

Regeringsuppdrag angående statlig finansiering av
arbetsmiljöområdet - rapport från riksrevisionsverket

1. The first part of the paper is devoted to a general discussion of the problem of the existence of solutions of the system of equations

2. The second part is devoted to the study of the properties of the solutions of the system of equations

3. The third part is devoted to the study of the properties of the solutions of the system of equations

4. The fourth part is devoted to the study of the properties of the solutions of the system of equations

5. The fifth part is devoted to the study of the properties of the solutions of the system of equations

6. The sixth part is devoted to the study of the properties of the solutions of the system of equations

7. The seventh part is devoted to the study of the properties of the solutions of the system of equations

8. The eighth part is devoted to the study of the properties of the solutions of the system of equations

9. The ninth part is devoted to the study of the properties of the solutions of the system of equations

10. The tenth part is devoted to the study of the properties of the solutions of the system of equations

11. The eleventh part is devoted to the study of the properties of the solutions of the system of equations

12. The twelfth part is devoted to the study of the properties of the solutions of the system of equations

13. The thirteenth part is devoted to the study of the properties of the solutions of the system of equations

14. The fourteenth part is devoted to the study of the properties of the solutions of the system of equations

15. The fifteenth part is devoted to the study of the properties of the solutions of the system of equations

16. The sixteenth part is devoted to the study of the properties of the solutions of the system of equations

17. The seventeenth part is devoted to the study of the properties of the solutions of the system of equations

18. The eighteenth part is devoted to the study of the properties of the solutions of the system of equations

19. The nineteenth part is devoted to the study of the properties of the solutions of the system of equations

20. The twentieth part is devoted to the study of the properties of the solutions of the system of equations

UTBILDNING OCH INFORMATION

INOM OMRÅDEN MEDBESTÄMMANDE OCH ARBETSMILJÖ

En granskning av de s k MBL-medlen
samt arbetsmiljöfondens medel för utbildning
och information inom arbetsmiljöområdet

Riksrevisionsverket

Förvaltningsrevisionen/F3

Datum
1990-05-03
Ert datum
1990-02-01

RRV diariernr
20-90-0166
Er beteckning
I:5
AL 497/90

Regeringen
Arbetsmarknadsdepartementet
samt

Arbetsmiljökommis-
sionen
Ink. 1990-05-10
Diariernr 44 P

Regeringen har i beslut 1990-02-01 uppdragit åt riksrevisionsverket (RRV) och statskontoret att genomföra en utredning åt arbetsmiljökommis- sionen om styrning och användning av offentliga medel för arbetsmiljö- ändamål. I enlighet med de önskemål som kommissionen angivit i en till regeringsuppdraget fogad promemoria (bil 1) skulle RRV inrikta sin del av granskningen på vissa medel som avsätts för utbildning och information. RRVs granskning berör i första hand de medel som genom regeringsbeslut avsätts för utbildning och information om medbestämmandelagen (MBL) men även arbetsmiljöfondens medel för utbildning och information inom arbetsmiljö- området.

Granskningen har inriktats på att pröva om det fort- farande finns ett behov av medlen och om de används i enlighet med det ursprungliga syftet. Vidare har RRV undersökt om de nuvarande modellerna för beslut och hantering av medlen är ändamålsenliga.

./.

Uppdraget slutredovisas med bifogade rapport

Direktör Ingemar Segergren har beslutat i detta ärende i närvaro av revisionsdirektör Hans Noaksson och före- dragande, avdelningsdirektör Margareta Hart.

På riksrevisionsverkets vägnar

Ingemar Segergren

Margareta Hart

För kännedom

Arbetsmiljöfonden
Arbetsarkivstyrelsen
Statskontoret
Arbetslivsfonden

/kl

Postadress
Box 34105
100 26 Stockholm

Gatuadress
Primusgatan 18
Lilla Essingen

Telefon
08-738 40 00

Postgiro
1 56 35-6

Telefax
08-56 04 25

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

		<u>Sid</u>
01	PUNKTVIS SAMMANFATTNING AV RESULTAT OCH FÖRSLAG	01
02	SAMMANFATTNING, DISKUSSION OCH FÖRSLAG	03
1	INLEDNING	1
1.1	Uppdraget och arbetets uppläggning	1
1.2	Syfte och metod	2
1.3	Arbetsmiljöfondens uppgifter	4
1.4	MBL-medel	5
1.5	"Arbetsmiljömedel"	7
2	MBL-MEDEL OCH FONDENS PROJEKTMEDEL FÖR UTBILDNING OCH INFORMATION OM ARBETSMILJÖ - OMFATTNING OCH HANTERING	11
2.1	Utveckling över tid	11
2.2	Medlens omfattning under ett år och jämfört med andra medel	12
2.3	Finansiering och hantering av MBL- medel och fondens medel för utbild- ning och information om arbetsmiljö	14
3.	REDOVISNING OCH KONTROLL AV MBL- MEDEL	16
3.1	Redovisning	16
3.2	Arbetsmiljöfondens roll?	19
4	ANVÄNDNING AV MBL-MEDLEN	23
4.1	Verksamhetens anknytning till MBL?	23
4.2	Medelsanvändning på olika ändamål	26
4.2.1	De största organisationernas medels- användning	26
4.2.2	Användning av MBL-medel inom LO- området	28
4.2.3	Vad gör man centralt?	33
4.2.3.1	Vad gör man centralt inom LO?	33
4.2.4	Förbunds nivå - exemplet SKAF?	35
4.3	Vilka grupper når man?	35

		<u>Sid</u>
5	BEHOVET AV UTBILDNING OCH INFORMATION OM MBL I DAG?	39
6	ARBETSMILJÖFONDENS MEDEL FÖR UTBILDNING OCH INFORMATION OM ARBETSMILJÖ - ANVÄNDNING OCH HANTERING	43
6.1	Användning	43
6.2	Utvärderingar av arbetsmiljömedlen	46
6.3	Hur når man ut?	50
6.4	Behov	51

Bilagor

1	Uppdraget
2	Personer som medverkat i intervjuer
3	Granskning av bidrag utbetalda från arbetsmiljöfonden. PM 1990-03-15 från RRVs avdelning för redovisningsrevision
4	Sammanställning av MBL-medlen t o m 1988-12-31
5	Fördelning av MBL-medel under år 1988
6	MBL och AML på lokal nivå - en utvärdering av resursanvändningen för utbildningsinsatserna. Konsultrapport

Tabeller

1	MBL-medel i sex organisationer år 1988	12
2	Arbetsmiljöfondens kostnader enligt resultaträkning budgetåret 1988/89	13
3	Innehåll i utbildning	24
4	Antal projekt som beviljats inom olika verksamhetsområden under budgetåren 1987/88--1988/89	43
5	Landstingsförbundets och landstingens medel för arbetsmiljöutbildning m m budgetåren 1987/88--1988/89	46

SidFigurer

1	Beslutsmodeller och nivå för beslut	08
2	Sammanställning av MBL-medlen t o m år 1988-12-31 för de tre största arbetsgivar- och arbetstagarorganisa- tionerna	11
3	Organisationernas egen fördelning av MBL-medlen på olika verksamheter	27
4	Organisationernas egen fördelning av MBL-medlen på olika verksamheter	27
5	Fördelning av MBL-medel inom LO	29
6	Fördelning av MBL-medel inom LO och dess förbund. Fördelning på verksamheter	30
7	Fördelning av MBL-medel inom LO från central nivå till lokal nivå och med exemplet SKAF	31
8	Procentuell fördelning av medel för utbildning och information inom arbets- miljöområdet budgetåren 1987/88--1988/89	44
9	Fördelning av resurser inom utbildnings- och informationsområdena	45

FÖRKORTNINGAR

AMFO	=	Arbetsmiljöfonden
AML	=	Arbetsmiljölagen
AML-medel	=	AMFOs medel för utbildning och information inom arbetsmiljöområdet
ASF	=	Arbetarskyddsfonden
CFS	=	Central facklig studiekommitté
MBL	=	Medbestämmandelagen
MBL-medel	=	Medel för utbildning och information om MBL och med den sammanhängande avtal
RFV	=	Riksförsäkringsverket
RRV	=	Riksrevisionsverket
SAF	=	Svenska arbetsgivarföreningen
SAV	=	Statens arbetsgivarverk
SKAF	=	Svenska kommunalarbetsförbundet
YI	=	Yrkesinspektionen

01 **PUNKTVIS SAMMANFATTNING AV RESULTAT OCH
FÖRSLAG**

Riksrevisionsverket (RRV) har granskat behovet och användningen av dels medel för utbildning och information om medbestämmandet (MBL-medel), dels arbetsmiljöfondens (AMFO) medel för utbildning och information om arbetsmiljö (AML-medel). Granskningen har lett till slutsatsen

- ♦ att nuvarande modeller för fördelning och hantering av dessa medel inte är särskilt ändamålsenliga. De leder bl a till onödigt mycket administration
- ♦ att MBL-medlen används för utbildnings- och informationsinsatser som endast har svag anknytning till MBL
- ♦ att utbildningarna i fortsättningen i större utsträckning måste utgå från de behov som finns lokalt
- ♦ att uppdelningen på två olika medel för utbildning om medbestämmande och arbetsmiljö är ogynnsam. En sammanslagning av medlen är angelägen, men stöter i dag på hinder i gällande lag.

RRV föreslår bl a att nuvarande centrala modeller för fördelning av medlen avskaffas.

RRV för fram två huvudalternativ till den nuvarande modellen för fördelning av MBL-medel:

- ♦ ett besparings-/omprioriteringsalternativ, som innebär att resurserna för utbildning och information om MBL upphör eller delvis omprioriteras till andra ändamål samtidigt som arbetsgivaravgiften skulle kunna sänkas.
- ♦ ett decentraliseringsalternativ, som innebär att MBL-utbildningarna kan fortsätta, men att besluten över resurserna läggs på det lokala facket på arbets-

platserna. Resurser motsvarande den del av arbetsgivaravgiften som i dag tas ut för detta ändamål avsätts till ett särskilt konto inom företaget.

RRVs alternativ till AMFOs nuvarande finansiering och fördelning av resurser till utbildning och information om arbetsmiljö (AML-medel) är att arbetsgivaravgiften sänks och ansvaret för utbildningarna läggs på de lokala arbetsgivarna. Viss central framställning av utbildningsmaterial kvarstår vid arbetarskyddsnämnden. Samtidigt får

- ♦ yrkesinspektionen (YI) uppgiften att vid sina inspektioner regelmässigt kontrollera att skyddsombud har erbjudits lagstadgad utbildning.
- ♦ de regionala skyddsombuden förstärkta resurser för att stimulera till utbildning på små företag.
- ♦ de nya regionala arbetslivsfonderna utökade möjligheter att bidra med resurser för utbildning och information i fall där andra finansieringsmöjligheter saknas.

02 SAMMANFATTNING, DISKUSSION OCH FÖRSLAG

Det har gått många år sedan man började anslå medel för utbildning och information om medbestämmandelagen (MBL) och om arbetsmiljöfrågor med anknytning till arbetsmiljölagen (AML). Sammanlagt har ca 2,5 miljarder kronor anslagits för dessa ändamål.

Kunskapen om medelsanvändningen är i dag begränsad, speciellt när det gäller MBL-medlen. RRV har därför undersökt användningen av medlen. Intresset har främst inriktats på att pröva om det fortfarande finns ett behov av medlen och om de används i enlighet med det ursprungliga syftet. Vidare har RRV undersökt om de nuvarande modellerna för beslut och hantering av medlen är ändamålsenliga. Granskningen har i första hand inriktats på MBL-medlen, i andra hand på AML-medlen.

MBL- och AML-medlen har båda syftet att genom utbildning och information förbättra förhållandena på den lokala arbetsplatsnivån. MBL-medlen skall öka arbetstagarnas inflytande och AML-medlen skall ge kunskaper och information som kan förbättra det lokala arbetsmiljöarbetet.

De fackliga organisationerna har spelat en viktig roll för att genomdriva införandet av MBL- och AML-lagarna. De har också givits en dominerande roll i försöken att implementera lagarna.

I massiva utbildningsinsatser har man utbildat fackliga funktionärer och arbetsgivare i MBL, AML och därmed sammanhängande frågor, och man har etablerat formella modeller för umgänget mellan parterna. I dag - nära 15 år sedan MBLs införande - är dock behovet av utbildning, enligt de fackliga organisationernas utsagor, lika stort som eller t o m större än det var då lagen infördes. Detta kan tolkas på flera sätt. Ett är att utbildningsinsatserna hittills inte varit särskilt

effektiva. Ett annat är att man kommit in i en ny fas i relationerna mellan parterna där förutsättningarna är ändrade och utbildningarna därför också behöver ändras. Ett tredje är att brister i resultatet beror på att problemet inte i första hand är ett utbildningsproblem. Alla slutsatserna ger anledning att ifrågasätta nuvarande utbildningsmodell.

Vidare är åsikterna om behovet av MBL-utbildning i dag helt andra än de ovan refererade om man frågar de centrala arbetsgivarorganisationerna eller fackklubbar på den lokala nivån. Arbetsgivarna anser att behovet av MBL-utbildning i dag har minskat eller upphört. De lokala facken anser att behovet i det närmaste är obefintligt. Det råder alltså en stor oenighet om hur behovet egentligen ser ut.

Även när det gäller AML-utbildningen finns det anledning av ifrågasätta nuvarande modell. Detta har framkommit i flera utvärderingar samt i RRVs egen undersökning.

RRVs genomgång av MBL-utbildningarna och medelsfördelningen har lett oss fram till följande slutsatser:

- 1 Utbildningarna har till övervägande del varit inriktade på fackliga förtroendemän, ombudsmän eller anställda i fackliga organisationer. Endast i mindre grad har de berört "vanliga anställda".
- 2 Utbildningen har i dag endast en svag anknytning till MBL i rättslig mening. I stället handlar den till stor del om utbildning i allmänfackliga frågor och frågor som i vid mening berör förhållanden på arbetsplatsen - organisation, ekonomi, personaladministration m m. Denna vidgning av MBL-utbildningsbegreppet gör att behovet framstår som oändligt. En sådan tolkning kan knappast ha föresvävat statsmakterna då MBL-medlen inrättades.

3 Organisationernas redovisning till fonden har brister som gör att det är mycket svårt att få en uppfattning om vad medlen egentligen används till. AMFOS kontroll av redovisningarna är summarisk och leder nästan aldrig till påpekanden. Med detta system har ingen i dag kunskap om hur medlen egentligen används.

4 Eftersom utbildningen bestäms uppifrån och "strillas ned" åtgår en inte obetydlig del av resurserna till att bygga upp och underhålla en övergripande och samordnande besluts-, utbildnings- och informationsapparat. Alltför liten del blir då egentlig utbildning.

5 Den centralistiska beslutsmodellen bidrar också till att utbildningarna inte utgår från lokala behov i tillräcklig utsträckning. Både inom arbetsgivar- och arbetstagarorganisationerna har man framfört åsikten att den lokala arbetsplatsnivån fått ökad betydelse vid beslutsfattandet på arbetsplatsen och att utbildning och information därför mer måste bedrivas nära denna nivå i framtiden för att få effekt.

6 Två olika system för bidragsgivning till MBL- resp AML-utbildningar

- ♦ ökar behovet av administration för att hantera medlen. Det hela blir då dyrare totalt
- ♦ bidrar till en konstgjord uppdelning av kursverksamheten och till att utbildningen riktas till olika kategorier. En integration anses ofta önskvärd av dess utbildningar.

När det gäller AMFOS medel för utbildning och information om arbetsmiljö (AML-medlen) har RRV dragit slutsatsen att det skulle finnas stora fördelar i att "föra ned" besluten om medelsanvändningen till lokal nivå. Nuvarande ansökningsförfarande vid fonden har

allmänt ansetts krångligt och tidsödande. RRV har vidare funnit

- ♦ att man på den lokala nivån inte anser att behovet av utbildning i dag är tillräckligt tillgodosett
- ♦ att det är vanligt att skyddsombud på mindre företag saknar lagstadgad utbildning.

Sammanfattningsvis kan man alltså dra slutsatsen när det gäller både MBL- och AML-medlen, att nuvarande modeller för fördelning och hantering inte är särskilt effektiva.

En ny utbildnings- och bidragsmodell borde fylla åtminstone följande krav:

- ♦ Minska kostnaderna för MBL-utbildning genom att åtminstone effektivisera användningen
- ♦ Ta bort regelsystem/bidragssystem som motverkar en flexibel användning på den lokala nivån samt förenkla handläggningen så långt som möjligt
- ♦ Integrera ev fortsatta MBL-medel med medlen för AML-utbildning.
- ♦ Föra ned besluten över medelsanvändningen så nära den lokala arbetsplatsnivån som möjligt, dvs demokratisera medelsanvändningen.

Vi skall i detta avsnitt diskutera olika modeller som i varierande grad uppfyller dessa krav.

Avsnittet inleds dock med en kort diskussion av möjligheten att i dag föra samman de båda medlen till ett sammanslaget medel för utbildning och information om "arbetsmiljö- och inflytande-frågor".

Det har framförts ett starkt intresse från organisationernas sida för ett sammanslaget medel för utbildning och information om arbetsmiljö och inflytande som ett alternativ till dagens tudelade system. Enligt RRVs uppfattning har tolkningen av vad MBL-medel kan användas till blivit så vid att medlen kommit att användas till nästan allt - utom just till utbildning i arbetsmiljöfrågor. Trots att man allmänt anser att just arbetsmiljö- och inflytandefrågor borde ses i ett sammanhang har utbildningarna alltså hållits isär och inriktats på olika grupper. Detta är olyckligt, inte minst i perspektivet att man under senare år starkt betonat behovet av att arbetsmiljöfrågorna integreras i "linjens arbete" på arbetsplatserna i stället för att vara hänvisade till en plats enbart i skyddskommittén.

Det förefaller emellertid som om den lagstiftning som finns i dag - främst medbestämmandelagen (MBL) och arbetsmiljölagen (AML) samt arbetsmiljöavtalen - försvårar en sammanslagning av medlen.

I AML läggs det yttersta ansvaret för arbetsmiljön på arbetsgivaren. Arbetsgivare och arbetstagare svarar dock gemensamt för att skyddsombud får erforderlig utbildning. Frågor om AML-utbildning beslutas av skyddskommittén, där båda parter är representerade.

MBL har å andra sidan flera paragrafer, bl a den om föreningsrätt - § 8 -, som gör att ett gemensamt beslutsfattande över medel för utbildning i MBL-anknutna frågor f n inte skulle vara särskilt lämpligt.

Under nuvarande förhållanden är det därför svårt att föreslå ett sådant alternativ. En omarbetning av de båda berörda lagarna i riktning mot en gemensam lag har emellertid diskuterats och vore, enligt RRVs uppfattning, en förutsättning för en sådan önskvärd sammanslagning. I väntan på detta föreslår RRV att medlen som i dag förblir separata.

RRV föreslår längre fram (s 016) två huvudalternativ till dagens modell för MBL-medlen samt ett huvudalternativ för AML-medlen. Alternativen bygger på en diskussion av dels beslutsmodell för medelsanvändningen, dels resursnivå för medlen.

Innan vi kommer in på dessa förslag för vi en diskussion om för- och nackdelar med dels nuvarande modeller, dels några tänkbara alternativa modeller.

BESLUTSMODELLER OCH NIVÅ FÖR BESLUT

Figur 1 nedan illustrerar nuvarande beslutsmodeller för MBL-medel och AML-medel samt två tänkbara alternativ. Den nivå där besluten fattas kan antingen vara central eller lokal.

Figur 1 **Beslutsmodeller och nivå för beslut**

<u>NIVÅ FÖR BESLUT</u>	<u>MODELL</u>	<u>EXEMPEL</u>
Central	ANSÖKNINGS-MODELL	AMFOS AML-medel
	EXPERT-MODELL	MBL-medlen

	ARBETSLIVS-FOND-MODELL	
Lokal	DELTAGARSTYRD MODELL	

De olika modellerna kan först delas in efter central eller lokal nivå för beslutsfattandet. På den centrala nivån återfinns dagens modell för tilldelning av MBL-medel - här kallad expertmodellen - och dagens modell för tilldelning av arbetsmiljömedel (AML-medel) - här kallad ansökningsmodellen.

Vid RRVs intervjuer med centrala aktörer har bl a följande framkommit.

Det är ingen tvekan om att de centrala organisationerna föredrar expertmodellen (MBL) framför ansökningsmodellen. Den senare anses vara byråkratisk, krånglig och tidsödande. Handläggningen tar upp till 6 månader. Ansökningsmodellen skiljer sig från expertmodellen genom att även aktörer på regional och lokal nivå kan söka medel. Den är i den meningen mindre centralistisk än expertmodellen, där organisationernas centrala nivåer är mottagare av medel och fattar besluten om den vidare fördelningen. Å andra sidan kan den fördel som ansökningsmodellen har i form av mindre centralism i viss mån reduceras av dess krävande ansökningsförfarande.

Expertmodellen anses av de centrala organisationerna vara bra. Den är enkel att hantera, den medger planering på lång sikt och den ger ansvaret till organisationerna, som anser sig ha den bästa kunskapen om hur medlen bör användas för att komma till bäst nytta. Den kräver ett minimum av redovisning, kontroll och insyn. Vidare kan medel som inte utnyttjas under ett år reserveras för kommande år.

Arbetsgivarnas organisationer är, jämfört med arbetstagarnas, i allmänhet något mer kritiska till expertmodellen. Deras kritik hänger samman dels med åsikten att medlen inte behövs i samma utsträckning nu som i början av MBL-lagens existens, dels med att medlen fått en så vid användning. Arbetsgivarorganisationerna finner vidare i vissa fall ansökningsmodellen alltför krånglig i dag.

På AMFOs kansli har man uttryckt tvekan till meningsfullheten i fondens nuvarande hantering av dels MBL-medlen, dels AML-medlen. Man anser att de egna möjligheterna att påverka eller kontrollera MBL-medlen är små eller obefintliga och att medlen skulle komma till bättre användning om de kunde ses i ett sammanhang med andra medel och behov. Det förekommer också en pragmatisk inställning till den vida definitionen av MBL-

medel. Om definitionen är tillräckligt vid kan fonden utnyttja möjligheten att hänvisa nya önskemål/krav från parterna om medel till MBL-definitionen. Man för således in mer och mer under den existerande "MBL-hatten". Ett exempel på detta är den särskilda satsning på jämställdhet som lagts inom MBL-medlens ram.

Ansökningsmodellen anses i princip ha en viss rationalitet för att fördela knappa medel så att de utnyttjas på ett bra sätt och enligt prioriteringsgrunder beslutade av fondens styrelse. Ett omfattande remissförfarande skall garantera kvalitet och förhindra onödigt dubbelarbete, t ex i framställning av material. Den utveckling som skett av AML-utbildningarna i riktning mot en ökad lokal anpassning har emellertid lett till att antalet ansökningar om småbelopp har ökat kraftigt. Fonden får i dag ägna en allt större del av sina resurser åt att bedöma en uppsjö av småansökningar. Hanteringen anses i dag inte särskilt meningsfull på fonden.

I både expert- och ansökningsmodellerna fattas besluten om fördelning i första hand på central nivå. Expertmodellen överlåter åt de centrala organisationerna att fördela pengarna och redovisa användningen till AMFO. Sättet att fördela pengarna vidare varierar mellan olika organisationer och lämnar mer eller mindre utrymme åt de lägre nivåerna att fatta egna beslut. Huvudidén i denna modell är att kunskapen finns centralt och att den bör föras ned i organisationen i en stegvis hierarkimodell, där representanter för högre nivåer lär representanter för lägre nivåer, som i sin tur lär de fackliga förtroendemännen på den lokala nivån hur de skall bete sig i relationen till arbetsgivaren. Denna modell kan ha förefallit naturlig då den nya lagen och avtalen infördes. Den hade fördelen att snabbt kunna föra ut ett budskap till en stor mängd personer. Den kan dock ha haft nackdelen att ej lyckas anknyta till arbetsplatsernas verkliga problem på ett djupare sätt utan i stället låser den medbestämmandet till en form av

umgänge mellan de lokala parterna. Medlemmarnas deltagande har efterfrågats endast i begränsad utsträckning.

I figur 1 har nivån för besluten lagts på den lokala nivån i två av alternativen. Andra än dessa är givetvis också tänkbara.

En överföring av medlen till den lokala fackliga nivån skulle rimma väl med den decentralisering av beslut som ägt rum - som en konsekvens av även andra samhälleliga processer än de fackliga - inom företag och offentliga arbetsplatser. En stor del av de lokala fackliga organisationerna har i dag inga resurser alls eller en mycket blygsam budget. I en rapport beställd av LOS egen demokratiutredning inför LO-kongressen 1991 (DOI) framgår t ex att 47 % av klubbarna hade mindre än 1 000 kr/år i egen budget. Å andra sidan erbjuds framför allt lokala styrelserepresentanter att gå på utbildningar som beslutats och anordnats av förbund eller centralorganisation. Sannolikheten för att kursutbudet bättre skulle motsvara de lokalt upplevda behoven ökar dock om man lägger ned beslutsrätten.

Arbetslivsfondsmodellen i figur 1 skulle innebära att de nuvarande MBL- och AML-medlen i stället för att fördelas av AMFO förs över till de nybildade arbetslivsfonderna som skall finnas i varje län från den första juli 1990. MBL-medlen skulle stå till de lokala fackens och AML-medlen till de lokala skyddskommittéernas förfogande i proportioner som motsvarar varje företags andel av arbetsgivaravgiften som betalas in för dessa ändamål. På varje arbetsplats skulle man kunna lyfta sina medel efter en enkel ansökan som för att beviljas endast kräver en plan för användning av medlen. Medel som inte lyfts inom en treårsperiod tillfaller en gemensam pott som man kan söka extramedel ur.

Arbetslivsfonderna förutsätts bygga upp ett lokalt nätverk och kunnande och skulle därför kunna ha de sam-

lade regionala resurserna för både rehabilitering, organisationsutveckling och utbildning samt information om arbetsmiljö/inflytande.

En nackdel kan vara att fonden i ett inledningsskede blir splittrad på olika verksamheter, att den måste bli något större än planerat och att man ev bygger upp en mer permanent funktion än vad som är tänkt för arbetslivsfonden. Å andra sidan skulle fondens insatser i behandlingen av ansökningarna inskränka sig till ett minimum. Fonden skulle inte heller ha något kontrollansvar i efterhand.

Den andra modellen i figur 1 - den deltagarstyrda modellen - innebär att man skulle låta resurserna ligga kvar på den lokala företagsnivån, dvs de skulle aldrig föras upp till central nivå för fördelning. Arbetsgivaravgiften skulle då sänkas motsvarande den del som i dag går till dessa båda ändamål och i stället skulle man lagstifta om att varje företag avsätter motsvarande nuvarande MBL-avgift till ett lokalt konto som står till de lokala fackliga organisationernas förfogande för utbildning i enlighet med egna önskemål. En komplikation är emellertid att alla företag i dag inte har lokala fackklubbar. Dessa företag har då ingen som kan utnyttja kontot. Det kan därför vara rimligt att sådana företag även fortsättningsvis betalar arbetsgivaravgift som tidigare. Möjligen kan en sådan ordning stimulera till bildande av fackklubbar. Eftersom problemet är vanligast på små företag kunde det vara en poäng att föra dessa företags andel av MBL-medlen till antingen arbetslivsfonderna, som har som uppgift att speciellt intressera sig för de sämsta arbetsmiljöerna (som ofta finns på just små företag), eller till de regionala skyddsombuden, som ju har som uppgift att vaka över arbetsmiljön på just små företag. Det sistnämnda alternativet skulle innebära minst "krångel" och skulle ge de regionala skyddsombuden ökade möjligheter att påverka.

När det gäller AML-medlen skulle inget särskilt konto behöva inrättas. Ansvar för dessa frågor ligger redan i nuvarande lagstiftning på arbetsgivaren. Sänkningen av arbetsgivaravgiften (motsvarande den andel som i dag går till central fördelning för utbildning och information om arbetsmiljöfrågor) innebär att arbetsgivare mer entydigt tvingas ta det ansvar som de har enligt AML. Modellen kunde kompletteras med att yrkesinspektörerna åläggs att alltid vid inspektion i inspektionsprotokoll notera om skyddsombud saknar lagstadgad utbildning och om det beror på att de inte erbjudits sådan.

En jämförelse mellan de två lokala modellerna ger vid handen att den deltagarstyrda modellen har fördelar framför arbetslivsfondsmodellen. Den gör hela proceduren onödig med att lyfta medel ur företaget och sedan fördela dem tillbaka dit. Den minimerar alltså byråkratin. Att medlen ligger kvar på företaget på ett särskilt konto, som vi föreslagit för MBL-medlen, kan också bli en särskild stimulans till att man lokalt engagerar sig i vad de skall användas till.

Sammanfattningsvis är de viktigaste fördelarna med de lokala jämfört med de centrala modellerna:

- ♦ deltagarstyrning, som ökar sannolikheten att man använder resurser till just de utbildningar som behövs
- ♦ liten byråkrati och mer resurser till den lokala nivån.
- ♦ AMFO avlastas uppgiften att fördela dessa två medel och kan ägna sina resurser åt andra angelägna områden.

Nackdelar kan vara att de lokala modellerna

- ♦ kräver mer av engagemang på lokal nivå för att bestämma sig för och "beställa" utbildning, information och material

- ♦ gör det svårare att samordna materialframställning för utbildningen på ett rationellt sätt.

I både centrala och lokala beslutsmodeller är de små företagen problematiska jämfört med stora. Möjligen kan de lokala modellerna här ändå ha fördelar.

De viktigaste fördelarna hos den deltagarstyrda modellen jämfört med arbetslivsfondsmodellen är att den förra

- ♦ minimerar behovet av byråkrati
- ♦ ger incitament till att fundera mer aktivt över vad man skall använda sina pengar till.

Nackdelar kan vara

- ♦ att AML-medlen "bara försvinner" om arbetsgivaren har ansvaret. Ett större ansvar läggs då på skyddskommittén och det lokala facket att **kräva** att arbetsgivaren tar sitt ansvar och bekostar de utbildningar som man vill skicka personal till. Vidare blir YIs roll viktigare.

RESURSNIVÅ

Man kan också diskutera vilken nivå som är rimlig för de två medlen i framtiden.

Enligt RRVs intervjuer med dels delar av AMFÖs personal, dels representanter för organisationerna finns en ökning och en breddning av efterfrågan på utbildning och information inom arbetsmiljöområdet (AML-medel). Den kan hänga samman med den uppmärksamhet som ägnats arbets-skadorna i massmedierna eller med en ökad medvetenhet om sambanden mellan skador och förhållanden på arbetsplatserna samt de kostnader som dessa åsamkar den enskilde, arbetsplatsen och staten.

Man har också från arbetsmiljökommissionens och arbetarskyddsstyrelsens sida på senare tid på olika sätt lyft fram frågan om arbetsgivarens ansvar för arbetsmiljön. Vidare visar den studie som RRV låtit göra av förhållandena på den lokala nivån, att behovet av utbildning och information om arbetsmiljö inte anses väl tillgodosett i dag.

Detta talar för att resursnivån bör bibehållas för AML-medlen men att det vore fördelaktigt att flytta ned beslutsfattandet till regional eller lokal nivå.

RRV har i sin granskning funnit starka skäl för ett borttagande eller en reducering av MBL-medlen. Bl a pekar många av de intervjuade på att inflytandet kommit in i en ny fas, som snarare pekar på behov av deltagande i utvecklingsprojekt av olika slag än på mer traditionell MBL-utbildning. En sådant behov skulle kunna tillgodoses genom medel från den nyinrättade arbetslivsfonden. Denna har som uppgift bl a att bekosta utveckling av arbetsorganisation i riktning mot bättre arbetsmiljöer. Dessutom skall arbetslivsfonden även kunna avdela vissa resurser för utbildning och information. Detta talar för att dessa medel väl skulle kunna utnyttjas i den nya fas som man pekat på. Vidare kan man peka på det faktum att ev återstående behov av kurser eller cirkelverksamhet inom medbestämmandeområdet (liksom andra områden) kan tillgodoses inom ramen för de statsbidrag av olika slag som via skolöverstyrelsen anslås till centrala fackliga organisationer och folkbildningsverksamhet samt via vuxenutbildningsnämnderna till tim- och dagstudiestöd till bl a fackliga organisationer. Sammantaget uppgår de statliga medlen till fackliga organisationer och folkbildningsorganisationer till över 1 miljard kronor per budgetår för olika typer av utbildningsändamål. Ett borttagande av MBL-medlen behöver alltså inte innebära att all utbildningsverksamhet om MBL upphör.

RRVs FÖRSLAG

RRVs slutsats av den granskning som gjorts av dels MBL-medlen, dels AML-medlen är att nuvarande hantering och användning inte är särskilt effektiv. Vidare är den nuvarande uppdelningen av medlen på två helt olika modeller för fördelning och användning ogynnsam. Gällande lagar lägger emellertid hinder i vägen för en sammanslagning.

RRV har två huvudalternativ till nuvarande modell för fördelning av MBL-medel och ett huvudalternativ för AML-medel.

För MBL-medel och MBL-utbildningar föreslår RRV följande huvudalternativ:

Ett besparings-/omprioriteringsalternativ (alt 1a och 1b) eller ett decentraliseringsalternativ (alt 2).

Alt 1a (besparingsalternativet)

- 1 Tag bort nuvarande MBL-medel
- 2 Sänk arbetsgivaravgiften med motsvarande hela den andel som nu avsätts för detta ändamål.

Alt 1b (omprioriteringsalternativet)

- 1 Tag bort nuvarande MBL-medel
- 2 Sänk arbetsgivaravgiften med motsvarande 50 % av den andel som nu avsätts för detta ändamål. Återstod-
en omprioriteras av regeringen till andra angelägna
ändamål, t ex utbildning i frågor som hänger samman
med en framtida ev EG-anslutning.

Alt 2 (decentraliseringsalternativet)

- 1 Tag bort nuvarande MBL-medel
- 2 Sänk arbetsgivaravgiften med motsvarande hela den andel som i dag går till detta ändamål

- 3 Avsätt på lokal nivå från företagets lönesumma motsvarande den andel som i dag via arbetsgivaravgift tas ut för MBL-utbildning. Den skall kunna disponeras fritt av det lokala facket för utbildning och information efter egna önskemål. Företag som inte har lokal fackklubb betalar arbetsgivaravgift som tidigare. (Avgiften går efter regeringsbeslut till de regionala skyddsombuden för att stimulera utbildningsinsatser i små företag.)

För AMFOs medel för utbildning och information om arbetsmiljöfrågor (AML-medel) föreslår RRV

- ♦ att 90 % av nuvarande medel avskaffas på AMFO och att återstående 10 % läggs direkt på arbetarskyddsnämnden för central framtagna av material om arbetsmiljö
- ♦ att arbetsgivaravgiften sänks med motsvarande 90 % av den andel som i dag avsätts för detta ändamål på AMFO
- ♦ att ansvaret och kostnaderna för att anställda får AML-utbildning läggs på de lokala arbetsgivarna, som enligt lag har detta ansvar redan i dag
- ♦ att de regionala arbetslivsfonderna skall ges möjligheter att bidra med resurser till särskilt angelägna lokala utbildningsinsatser om andra finansieringsmöjligheter saknas
- ♦ att YI vid sina besök åläggs att alltid kontrollera skyddsombudens utbildning och att i inspektionsprotokoll påpeka ev brister
- ♦ att de regionala skyddsombuden får vissa ökade resurser (se alt 2 för MBL) för att stimulera till utbildningsinsatser på små företag.

RRVs förslag innebär att AMFOs uppgifter gällande båda dessa medel upphör.

Om nuvarande modeller av någon anledning skulle bibehållas föreslår RRV vissa nödvändiga förändringar.

- 1 En kraftig förenkling av ansökningsförfarandet när det gäller AML-medel krävs, samtidigt med en inriktning på att endast bekosta ganska generella utbildningar och material.
- 2 En ordentlig skärpning av kontrollen över MBL-medlen från fondens sida är nödvändig. Om nödvändigt görs vissa förändringar av fondens instruktion.
- 3 Ett tydliggörande av vad MBL-medel i dag kan användas till samt av hur man skall redovisa olika typer av verksamheter är nödvändig.
- 4 En utvärdering av utomstående utvärderare görs med jämna mellanrum så att medlen lättare kan omprövas av regeringen.

1 INLEDNING

1.1 Uppdraget och arbetets uppläggning

Arbetsmiljökommissionen har fått i uppgift att bl a

"överväga effektiviteten i samordningen mellan olika samhällsorgan centralt och regionalt. Mot bakgrund av erfarenheterna av kommissionens kartläggning skall den lämna förslag om inriktning och organisation av arbetsmiljöarbetet och samhällets insatser".
(Dir 1988:63)

Statskontoret har för kommissionens räkning kartlagt en rad myndigheter och organisationer på arbetsmiljöområdet. Utredningen redovisades i rapporten Aktörer på arbetsmiljöområdet - en översiktlig kartläggning (1989:40).

Arbetsmiljökommissionen har därefter, 1990-01-19, hemställt hos regeringen om fortsatt bistånd. Uppgiften avsåg en fördjupad studie beträffande de statliga medel som satsas på arbetsmiljöarbete och den skulle göras av statskontoret och riksrevisionsverket (RRV). Studien skulle utgå från den tidigare kartläggningen och avse penningflöden, styrning, prioritering och användning. Regeringen uppdrog 1990-02-01 åt statskontoret och RRV att genomföra denna undersökning (bilaga 1).

./.

De båda stabsmyndigheterna har under projektets gång haft en nära kontakt och delvis arbetat gemensamt. I enlighet med de önskemål som kommissionen angav i en till regeringsuppdraget fogad promemoria (bilaga 1) har statskontoret i första hand inriktat sig på att belysa storlek, omfattning och användning i stort av de medel som staten under de senaste åren satsat på utåtriktat arbetsmiljöarbete. Formerna för styrning och resultatanalys har därvid fokuserats.

RRV å sin sida har granskat vissa medel som avsätts för utbildning och information. Granskningen berör i första

hand medel för utbildning och information om medbestämmandelagen (MBL) och därmed sammanhängande avtal, men även AMFOs medel för utbildning och information inom arbetsmiljöområdet.

RRV och statskontoret redovisar sina resultat i separata rapporter.

1.2 Syfte och metod

Mot bakgrund av att särskilda medel för utbildning och information om både MBL och arbetsmiljöfrågor har funnits under lång tid, kan förhållandena ha ändrats på ett sådant sätt att medlen inte längre fyller avsedd funktion. De kan då behöva reduceras, omstruktureras eller effektiviseras.

Det huvudsakliga syftet med undersökningen är därför att granska ändamålsenlighet och effektivitet i nuvarande medelsanvändning. Några uppgifter har därvid varit att ta reda på om medlen

- ♦ används i enlighet med syftet
- ♦ når avsedda målgrupper
- ♦ svarar mot behovet som det ser ut i dag
- ♦ hanteras och fördelas på ett effektivt sätt.

Med dessa uppgifter som underlag diskuteras om det finns alternativa modeller som bättre motsvarar dagens behov.

På grund av den mycket korta tid som stått till RRVs förfogande för uppdraget (3 mån) har inte alltid de lämpligaste metoderna kunnat användas för att belysa frågeställningarna ovan. De viktigaste källorna till information har varit intervjuer, AMFOs redovisningar av erhållna och förbrukade medel, statistik, utbildningskataloger, föreskrifter, riksdagstryck m m. Med

hjälp av en konsult har en lokal studie gjorts av förhållandena i en kommun. Den omfattar förutom intervjuer och dokumentstudier även en enkät.

Det är en komplicerad struktur av aktörer på olika nivåer, spridda geografiskt över hela landet, som hanterar de två medlen. Vi har därför i denna studie bara kunnat illustrera användningen på vissa nivåer med något exempel.

./. På central nivå har intervjuer gjorts (se bilaga 2) med

- ♦ representanter för styrelse, ledning och personal vid AMFO samt företrädare för de tre största arbetstagar- och de fyra största arbetsgivarorganisationerna
- ♦ företrädare för Svenska kommunalarbetsförbundet (SKAF), som är LOS största förbund
- ♦ företrädare för ABF, som svarar för all cirkelverksamhet inom LOS område
- ♦ styrelserepresentanter i AMFOs styrelse
- ♦ tjänstemän vid arbetsmarknadsdepartementet.

På lokal nivå har intervjuer gjorts med

- ♦ beställare, anordnare och avnämare av utbildningarna.

Vissa intervjuer har gjorts tillsammans med statskontorets utredare.

Denna granskning har gjorts av RRVs förvaltningsrevision. RRVs redovisningsrevisorer har samtidigt gjort en särskild granskning i syfte att bedöma om bidrag från AMFO till utbildning och information används på avsett sätt och om redovisningarna uppfyller de krav

./. som ställs. Granskningen har genomförts vid AMFO, ABF-förbundet, ABF-Stockholms distrikt samt vid Handelsanställdas förbund, avdelning 20 (se bilaga 3).

1.3 Arbetsmiljöfondens uppgifter

AMFO är den myndighet som har till uppgift att hantera båda de medel som är av intresse i detta sammanhang.

I instruktionen för styrelsen för AMFO (1988:731) sägs att styrelsen har till uppgift att med medel som tillförts AMFO enligt Lagen om socialavgifter (1981:691) stödja

- ♦ sådan forskning och utbildning som kan motverka uppkomsten av yrkesskador och annan av arbetsmiljön betingad ohälsa eller förbättra arbetsmiljön och därigenom främja hälsa och säkerhet i arbetslivet
- ♦ forskning och utveckling samt utbildning och information beträffande medbestämmande i arbetslivet och arbetslivsfrågor i övrigt
- ♦ sådant skyddsarbete som utförs av skyddsombud som har utsetts enligt 6 kap 2 § 3 st i arbetsmiljölagen (AML)
- ♦ utbildning av styrelserepresentanter för de anställda.

Bidrag till utbildning och information skall enligt instruktionen avse

- ♦ utbildning av skyddsombud, arbetsledare, tekniska planerare och andra som är med om att utforma arbetsmiljön
- ♦ kompletterande utbildning av personal inom företagshälsovården och arbetarskyddet i övrigt.

Bidrag till utbildning beträffande MBL och andra arbetslivsfrågor skall avse

- ♦ utbildning i syfte att sprida kunskap om nya regler på arbetsmarknaden och sådana förhållanden i övrigt som är av betydelse för att utveckla arbetstagarnas medbestämmanderätt.

Bidrag till information skall avse

- ♦ främst brett upplagd information riktad till stora personalgrupper inom arbetslivet.

1.4 MBL-medel

Regeringen har sedan budgetåret 1976/77 anvisat medel för utbildning och information om MBL och därmed sammanhängande avtal. De första åren finansierades verksamheten med anslagsmedel, men från år 1981 har den finansierats genom arbetarskyddsavgiften.

Regeringen har senast år 1985 fastställt en ram för bidragets storlek. För varje kalenderår skall 30 % av arbetarskyddsavgiften användas för detta ändamål. Av det beloppet skall högst 1/8 eller 13 % gå till arbetsgivarorganisationerna och resten till arbetstagarorganisationerna. Varje organisation får sedan medel i förhållande till sitt medlemsantal. Medlen förs till ett konto hos AMFO, från vilket organisationerna sedan kan rekvirera sin andel.

Medlen får enligt regeringens föreskrifter (1985-12-05)

"med beaktande av vad som anförts i prop 1975/76:182 användas till att täcka kostnader för informationsinsatser samt planering och genomförande av utbildning med anledning av lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet och på lagen grundade avtal.

Mottagande organisation är skyldig att senast den 15 april året efter bidragsåret till arbetarskyddsfondens styrelse lämna redovisning för hur medlen har använts. Styrelsen skall utöva erforderlig kontroll över medlens användning".

AMFO har vidare, genom ett regeringsbeslut 1988-09-08, fått i uppdrag att årligen under en treårsperiod avsätta 5 % av MBL-medlen för finansiering av ett särskilt program för jämställdhetsåtgärder m m.

Vad sägs då i den proposition (1975/76:182) som man hänvisar till som idégivare för MBL-utbildningen?

Föredraganden betonar inledningsvis att en demokratisering kräver **aktiv medverkan av flertalet anställda** (vår kursiv). Vad som behövs är vidare

"en kraftig breddning och utveckling av den fackliga informationen och utbildningsverksamheten, med sikte inte enbart på att i ett övergångsskede omsätta den arbetsrättsliga reformen i praktiken utan på att skapa förutsättningar för en långsiktig och fortlöpande utveckling av demokratin i arbetslivet".

Huvuddelen av utbildningsinsatserna sägs vara riktade till fackliga förtroendemän, men samtidigt sägs det att viss information och utbildning även skall riktas till övriga anställda.

"För egen del vill jag understryka vikten av att utbildningen rörande de nya reglerna om medbestämmande bedrivs i sådana former att alla berörda nås."

Det behov av information och utbildning som lagen ger upphov till begränsas enligt föredraganden inte till kunskaper om lagen och de därpå grundade avtalen. Det berör också i hög grad de sakfrågor lagen syftar till att ge de anställda inflytande över.

Slutligen säger föredraganden att det är svårt att göra en exakt bedömning av det informations- och utbildningsbehov som på sikt följer av reformen. Han avser därför

"att då erfarenheter av verksamheten vunnits, göra en förnyad prövning av bidragsbehovet".

Det är av intresse för den fortsatta analysen att uppmärksamma beskrivningen av insatserna i förhållande till målgruppen, vidden i den utbildning och information som åsyftas samt långsiktigheten i insatserna.

Även om insatserna huvudsakligen skall inriktas på fackliga förtroendemän framhåller man också betydelsen av aktiv medverkan från flertalet anställda. Vidare tänker man sig uppenbarligen att utbildningen inte

enbart skall handla om lagregler utan även om sakfrågor som har samband med lagen. Slutligen sägs att man vill skapa förutsättningar för en långsiktig och fortlöpande utveckling av demokratin. Ingenting sägs om hur länge insatserna skall fortgå. Frågan skall tas upp till förnyad prövning när man fått mer erfarenheter. Detsamma sägs i prop 1979/80:100 där medlen åter diskuteras i samband med övergången till ny finansieringsform.

1.5 "Arbetsmiljömedel"

Arbetarskyddsfonden (ASF) har sedan fondens tillkomst år 1972 anslagit ca 1 miljard kronor till utbildning och information inom arbetsmiljöområdet.¹⁾

Den s k arbetsmiljöutredningen förde i sina betänkanden (SOU 1972:86 och SOU 1976:1) fram riktlinjer för grund- och vidareutbildning av skyddsombud. Man påpekade också vikten av att utbildning även riktades till arbetsledare, produktionstekniker m fl.

Arbetsmarknadens parter träffade 1982-06-01 Avtal om utbildning i arbetsmiljöfrågor (SAF, LO och PTK), vilket också har betydelse för fondens utbildningsstöd. I avtalet betonas vikten av att utbildning ges till dels skyddsombud, dels andra grupper - t ex personal i arbetsledande ställning, ledamöter i skyddskommittéer och andra befattningshavare som har beslutsfunktioner som påverkar arbetsmiljöfrågorna. Med arbetsmiljöutbildning avses grund- och vidareutbildning i arbetsmiljöfrågor. För den utbildningen skall i första hand användas det utbildningsmaterial som utarbetats av arbetarskyddsnämnden. Grundutbildningen bör omfatta 40 timmar. Vidareutbildningens omfattning avgörs av skyddskommittén med hänsyn till den särskilda arbetsmiljösituationen i företaget, företagets skyddsorganisation och den enskildes uppgifter (2 §).

1) Framställningen i detta avsnitt bygger på ASF-rapport 1984:5

I AMFÖs instruktion står att bidrag till utbildning inom arbetsmiljöns område skall avse utbildning av skyddsombud, arbetsledare, tekniska planerare och andra som är med om att forma arbetsmiljön samt kompletterande utbildning av personal inom företagshälsovården och arbetarskyddet i övrigt.

Arbetsmiljöutbildningen bedrivs i form av dels cirkelstudier, dels internat- och externatutbildning.

Cirkelstudierna finansieras via studieförbunden som i sin tur får stöd från fonden. Som grundfinansiering för all cirkelverksamhet utgår skolöverstyrelsens studiecirkelbidrag. Fonden finansierar således resterande kostnad. Utbildningsstöd från fonden - även för övriga typer av utbildningar än cirkclar - utgår i regel efter särskilda normer.

Följande typer av utbildningar förekommer inom arbetsmiljöområdet:

<u>Grundutbildning</u>	• internat/externat• cirkelstudier
<u>Vidareutbildning</u>	• funktionsutbildning• ämnesutbildning• branschanpassad vidareutbildning• övrig vidareutbildning
<u>Handledarutbildning</u>	• internat/
externat• cirkelstudier
<u>Övrig utbildning</u>	• grundutbildning• vidareutbildning

Grundutbildning dominerade starkt i början och mitten av 1970-talet men har därefter minskat i omfattning. Vidareutbildningen var förhållandevis liten i början, men ökade successivt under 1970-talet. I dag är situationen den att vidareutbildningen får ca 1/3 av de samlade resurserna för utbildning och information medan grundutbildningen får ca 1/4.

Till grundutbildningen hör ett grundmaterial - Bättre arbetsmiljö (BAM) - vars framställning starkt dominerade fondens kostnader för utbildningsmaterial på 1970- och början av 1980-talet. På senare tid har materialstödet till vidareutbildning varit större än motsvarande stöd till grundutbildning.

Grundutbildning genomförs som cirkel (i minskande grad) eller som internat/externat (i ökande grad). Under perioden 1974/75--1982/83 beviljades 70 % av fondens stöd för utbildning till grundutbildning på internat/externat (33 % av deltagarna) och 30 % för utbildning i cirklar (67 % av deltagarna).²⁾

Det finns tre huvudtyper av vidareutbildning: funktionsutbildning, ämnesutbildning och branschanpassad vidareutbildning.

Funktionsutbildningen anordnas av de centrala parterna och skall klargöra parternas roll i arbetsmiljöarbetet. Den riktar sig till förtroendevalda och anställda som arbetar med arbetsmiljöfrågor, t ex regionala skyddsombud.

Ämnesutbildningen handlar om t ex belysning, ergonomi och kemiska hälsorisker m m. Ämnesutbildningen har varit den vanligaste typen av vidareutbildning. Den genomförs antingen i form av cirklar eller internat/externatkurs-er.

Inom ramen för vidareutbildningen utbildas även företagshälsovårdens kommittéer och styrelser.

Handledarutbildning bedrivs för handledare inom både grund- och vidareutbildningar. Utbildningen bedrivs av studieförbunden.

En liten del av fondens utbildningsstöd går till s k övrig utbildning, som alltså inte är "normerad utbildning". Den kan t ex handla om utveckling av nya kurser eller kurser med speciell inriktning, t ex psykosocial arbetsmiljö.

Den utbildningsform som främst eftersträfvats av fonden har varit studiecirkeln. Om den formen av särskilda skäl inte går att använda kan man emellertid anordna externat- eller internatutbildning. Sådana särskilda skäl är

"t ex oregelbunden arbetstid, skiftarbete, stora geografiska avstånd samt utbildning för enstaka nyvalda eller nyanställda med ansvar för arbetsmiljön inom ett stort rekryteringsområde".

Fonden stöder också informationsinsatser i form av materialframställning, framställning av tidskrifter, artiklar m m samt konferenser och kampanjer m m. Ca 1/3 av fondens samlade stöd för utbildning och information inom arbetsmiljöområdet går till denna typ av insatser.

2 MBL-MEDEL OCH FONDENS PROJEKTMEDEL FÖR UTBILDNING OCH INFORMATION OM ARBETSMILJÖ - OMFATTNING OCH HANTERING

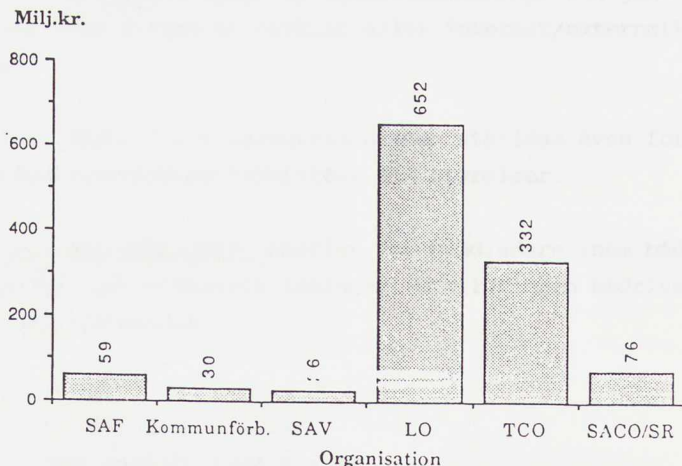
2.1 Utveckling över tid

Mellan åren 1981 och 1989 har ca 1,5 miljarder kronor utdelats för information och utbildning med anledning av MBL.

Vid 1988 års slut hade bidrag utgått med sammanlagt 1,2 miljarder kronor och dessa fördelade sig så att 18 arbetsgivarorganisationer fått 156 milj kr (13 %) och 11 arbetstagarorganisationer fått 1,1 miljarder kronor (87 %).

På arbetsgivarsidan hade Svenska arbetsgivareföreningen (SAF) fått sammanlagt 58 milj kr, Svenska kommunförbundet 30 milj kr och statens arbetsgivarverk (SAV) 26 milj kr. På arbetstagersidan hade LO fått 653 milj kr, TCO 332 milj kr och SACO/SR 76 milj kr.
./.

**Figur 2 Sammanställning av MBL-medlen
t o m år 1988-12-31 för de tre största
arbetsgivar- och arbetstagarorganisationerna**

För utbildning och information inom arbetsmiljöområdet har ca 1 miljard kronor använts sedan år 1972.

Sammanlagt har för dessa båda ändamål utdelats ca 2,5 miljarder kronor under 1970- och 1980-talen. En analys av medlens utveckling över tid i förhållande till utvecklingen av konsumentprisindex (KPI) visar att medlen utvecklats i ungefär samma takt som KPI.

2.2 Medlens omfattning under ett år och jämfört med andra medel

Under ett år - 1988 - beviljades 8 arbetstagarorganisationer 172 milj kr och 17 arbetsgivarorganisationer 25 milj kr (se bilaga 5).

De tre största arbetsgivar- och arbetstagarorganisationernas medel under detta år framgår av tabell 1 nedan.

Tabell 1 MBL-medel i sex organisationer år 1988

	Milj kr
SAF	9,1
Svenska kommunförbundet	4,9
SAV	4,2
LO	102,2
TCO	55,4
SACO/SR	13,1
Summa	188,9

MBL-medlens plats i fondens totala verksamhet framgår av följande tabell:

Tabell 2 Arbetsmiljöfondens kostnader enligt
resultaträkning budgetåret 1988/89

Milj jr	
Medel som fördelats efter regeringsbeslut:	
Information och utbildning om MBL	196,1
Program om kvinnors villkor	0,4
Utbildning av anställdas styrelse- representanter	14,0
Regionala skyddsombud	61,0
Arbetsmiljöbevakning i utlandet	2,0
Arbetsmiljöinstitutet, FHV	4,7
" , FOU	48,7
Arbetslivscentrum, grundfinansiering	8,2
Forskningsinitierande verksamhet	5,9
Medel som fördelats av AMFO	
Bidrag till FOU	136,8
Bidrag till utbildning och information	108,0
Internationellt utbyte	5,4
Kostnader utvecklingsprogrammet	1,9
Arbetslivscentrum, projektram	26,1
Arbetsgrupper, experter	2,9
Fondens information	9,9
Kansli	18,5
Summa	650,5

Den summa som anvisas för utbildning och information om MBL är

- ♦ nästan 1/3 av fondens totala kostnader
- ♦ ungefär 3 gånger så mycket som de båda forskningsinstituten arbetslivscentrum och arbetsmiljöinstitutet får tillsammans
- ♦ nära dubbelt så mycket som årets bidrag till arbetmiljöutbildning
- ♦ ungefär 1/5 av vad som från statens sida betalas ut för utbildning inom fackliga organisationer och folkbildningsorganisationer
- ♦ ca 7 % av de medel som den nya arbetslivsfonden beräknas fördela per år för utveckling och rehabilitering inom arbetslivsområdet (inkl utbildning och information).

2.3 Finansiering och hantering av MBL-medel och fondens medel för utbildning och information om arbetsmiljö

MBL-medlen och arbetsmiljömedlen behandlas på helt olika sätt vid AMFO. Det hänger samman med att MBL-medlen fördelas efter regeringsbeslut som är långsiktiga medan arbetsmiljömedlen fördelas efter beslut av fondens styrelse.

Enligt Lagen om socialavgifter (1981:691) skall 30 % av arbetarskyddsavgiften användas för utbildning och information om MBL. Arbetarskyddsavgiften tas ut med 0,155 % av det löneunderlag som avgifterna beräknas utifrån. Av de medel som enligt riksförsäkringsverkets (RFV) uträkning årligen skall avsättas till MBL-medel skall 13 % gå till arbetgivarorganisationerna.

På grundval av RFVs prognos görs en preliminär fördelning till resp organisation. Organisationerna kan där- efter rekvirera en viss del av sin andel som förskott.

Fonden meddelar föreskrifter om användningen av bidragen samt om redovisningskraven. Inom givna ramar får organisationerna sedan själv besluta om närmare fördelning och användning av medlen. Fondens inflytande är ganska ringa vad gäller MBL-medlen.

Fondens inflytande över de medel som anslås för utbildning och information inom arbetsmiljöområdet är betydligt större. Fonden beslutar själv om bidragsramen samt prioriteringar. Medlen delas ut efter ansökan till fonden. Ansökningarna skickas ut på remiss till som regel två remissinstanser. Fondens handläggare kan fatta beslut om belopp på upp till 0,5 milj kr, medan större belopp beslutas av styrelsen. Ansökningar kan lämnas in när som helst under året.

Endast smärre förändringar verkar ha gjorts i medels-
hanteringen över tiden. Beträffande MBL-medlen begär
fonden sedan år 1983 intyg från revisor om medlens
användning.

Efter rekommendation från en särskild arbetsgrupp som
gjorde en genomgång av arbetsmiljöutbildningarna
i mitten av 1980-talet har man eftersträvat utbildningar
som medger en bättre anpassning till nya lokala behov.
Det har medfört en större variation i ansökningarna om
bidrag till AML-utbildning. Detta har i sina tur medfört
en ökad arbetsbörda på fonden. Klagomål har av flera
intervjuade framförts mot handläggningstidernas längd.
RRV har inte inom ramen för denna studie granskat hand-
läggningstiderna.

I de intervjuer som RRV gjort med företrädare för
de sju största organisationerna (tre arbetstagar- och
fyra arbetsgivarorganisationer) har det framkommit
uppgifter om att man tycker att det är krångligt och
orationellt att hantera de två medlen, dvs MBL-medel och
AML-medel. Majoriteten av intervjuerna tyder på att man
önskar föra samman de båda medlen. Detta skulle dels
underlätta hanteringen, dels framför allt öka möjlig-
heten att integrera utbildningarna, vilket anses önsk-
värt. Integrerade utbildningar har knappast alls före-
kommit hittills.

Arbetsmiljömedlen betraktas som svåra att hantera.
För att erhålla medel "krävs ett omfattande arbete med
blanketter m m". Planeringen av utbildningsverksamheten
försvåras också eftersom det tar tid dels att färdig-
ställa ansökan, dels att vänta på beslut. Modellen
för fördelning och hantering av MBL-medlen är däremot
populär. Organisationerna uppskattar att de själva ges
det huvudsakliga ansvaret för medlens användning.

3

REDOVISNING OCH KONTROLL AV MBL-MEDEL

Regeringen föreskriver att AMFO skall "utöva erforderlig kontroll över medlens användning".

3.1

Redovisning

I slutet av varje år skickar AMFO meddelande till alla organisationer om hur redovisningen av det gångna årets medel skall se ut.

I anvisningarna för år 1988 sägs bl a att följande punkter skall beaktas:

- a) Redovisning lämnas senast den 15 april 1989.
Redovisningen skall vara granskad och godkänd av organisationens revisor
- b) Ekonomisk sammanställning lämnas på särskild blankett och skall avse hela år 1988 även om delredovisning har lämnats tidigare under året
- c) Sakredovisning med beskrivning av kurser, antal deltagare, framställning av material, informationsaktiviteter samt utvecklings- och försöksverksamhet lämnas i bilagor till den ekonomiska sammanställningen
- d) Nyproducerat material bifogas i ett exemplar
- e) För att slutredovisade medel för år 1988 skall kunna betalas ut krävs en särskild rekvisition (blankett bifogas). Rekvisitionen skall undertecknas av ekonomiansvarig.

Vid vår genomgång av redovisningarna för år 1988 har framkommit brister i förhållande till de krav som ställs i punkterna ovan. Dessa brister kunde ha påtalats av fonden, som har tillsynsansvaret över medlen.

Bristerna gäller i första hand sakredovisningarna (punkt c) som ibland saknas helt eller delvis, ibland är undermåliga. Men vissa brister finns också i de ekonomiska sammanställningarna (punkt b).

Sakredovisningarna

Merparten av organisationerna har lämnat någon form av sakredovisning. I en hel del fall saknas dock sakredovisningen helt eller till någon del. Våra försök att utforska utbildningarnas innehåll via redovisningar, kurskataloger och skriftliga och muntliga intervjuer har mött på svårigheter. Kurssystemet är alltså inte lätt att komma åt för kontroll i efterhand - när det gäller själva innehållet i kurserna. Ett exempel på bristfällig sakredovisning är LOs redovisning. I den finns en sakbeskrivning av cirkelverksamheten i form av cirkelbenämning, deltagare och timmar samt sammantagen kostnad för hela cirkelverksamheten inkl restids- och reseersättning. Det går inte att av denna avgöra vad cirkelarna egentligen handlat om, inte heller kan man avgöra vad olika typer av cirklar kan ha kostat.

LOs kurser för 28 000 deltagare redovisas med en allmän inledning som säger bl a:

"En del av kurserna har uteslutande ägnats åt MBL-frågor medan några av kurserna också behandlar allmänfackliga frågor. I kostnadsredovisningen för den sistnämnda kurstypen har MBL-medel endast utgått till en del av kursen som behandlat MBL-frågor - - - Längden på kurserna har varierat från ett par dagar till tre veckor."

Därefter redovisas endast antal deltagare per förbund. Inget sägs om kursens namn eller vad den handlat om. Det är alltså omöjligt att av redovisningen sluta sig till vilka kurser det rört sig om, än mindre att bedöma om de sakmässigt kan klassificeras som MBL-kurser.

När det gäller slutredovisningen av allmänna informationsinsatser avseende MBL finns för LO centralt en uppdelning på följande poster: trycksaker, filmdistribution, projekt- och kampanjverksamhet samt talarförmedling. För förbunden finns mer summariska beskrivningar utan någon sådan uppdelning. Några närmare uppgifter eller sepcifikationer av kostnader för

material och information m m redovisas inte, utan de redovisas med en klumpsumma i den ekonomiska sammanställningen).

Slutligen anges för varje förbund antalet konferenser och antalet deltagare - dock utan något angivande av konferensernas innehåll eller kostnader.

Det är inte bara inom LO-området som det finns brister i sakredovisningen. Även inom andra områden, i synnerhet de fall där förbunden har redovisningsskyldighet till centralorganisation, saknas sakredovisning från förbunden.

Ekonomiska sammanställningar

De ekonomiska sammanställningarna är, enligt RRVs uppfattning, inte tillfredsställande i följande avseenden:

- 1 Trots kravet på redovisning enligt särskild modell (särskild blankett) har fonden accepterat att den största organisationen redovisat enligt en egen modell. Den har i och med det utelämnat information som efterfrågas i den generella modellen, bl a om administrationskostnader.
- 2 Det förekommer ofta att organisationerna skickar in kostnadssammanställningar som vida överstiger det belopp som tilldelats dem. Med den vida definition som råder för MBL-medlens användning är detta inte svårt. Ett sådant förfaringssätt kan, enligt RRVs mening, endast motiveras om en organisation har medel kvarstående från föregående år som man vill utnyttja under innevarande år. Eftersom MBL-kurser och cirkclar kan bekostas med även andra medel än MBL-medlen är det ur kontrollsynpunkt viktigt att man klart kan avgöra vilka kurser som bekostats på det ena eller andra sättet. I annat fall kan verifikationer för en och samma kurs användas i flera olika sammanhang.

- 3 Organisationerna redovisar inte sin verksamhet på ett entydigt sätt. Samma typ av verksamhet kan av två organisationer redovisas under olika poster. Fondens instruktioner för redovisningen eller kontroll av densamma är tydligen inte tillräckliga för att ge den vägledning som behövs för entydighet.

Genomgången av arbetstagar- och arbetsgivarorganisationernas samt deras förbunds redovisningar visar sammanfattningsvis

- ♦ att de större organisationerna tenderar att ha sämre redovisningar än de mindre
- ♦ att sakredovisningar ofta saknas eller är så knapphändig att det inte går att utläsa vad kurserna e d handlat om. Detta gäller i synnerhet förbund som skall redovisa till centralorganisation.
- ♦ att fondens föreskrifter inte ger den vägledning som behövs för att organisationerna skall redovisa på ett entydigt sätt.
- ♦ att det finns organisationer med bra redovisning, t ex TCO (centralt), SACO/SR, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet och småföretagens riksorganisation.

3.2 Arbetsmiljöfondens roll?

AMFOs granskning är huvudsakligen en siffergranskning samt en kontroll av att revisorsintyg finns.

Det har varit svårt att på fonden få klarhet i

- ♦ varför man accepterat att sakredovisningar inte lämnas in av alla
- ♦ när eller vem som gått med på att LO får redovisa efter en egen modell

- ♦ hur de olika anvisningarna och reglerna ser ut som skall styra medelsmottagarnas redovisning och användningen av MBL-medel.

En bidragande orsak till dessa svårigheter kan vara att det nyligen skett ett byte av personal som handlägger dessa frågor på fonden.

På fonden medger man att den kontroll som görs av redovisningarna "är väldigt summarisk". De medel som fördelas efter regeringsbeslut (ca 340 milj kr, vilket är drygt 50 % av fondens medel) kommer snarare upp till diskussion i den s k kansliberedningen än i styrelsen. MBL-medlen har diskuterats i styrelsen endast en gång de senaste tre åren (1987-02-04). Det handlade då främst om principer för att fastställa totalbelopp för MBL-medel för resp kalenderår.

Det är inte heller givet att de årliga redovisningarna tas upp som styrelsefråga. En gång de senaste tre åren har redovisningen nämnts i detta sammanhang och då endast lagts till handlingarna. Det gällde 1988 års redovisning, som är den som RRV granskat. Endast om något principiellt problem uppstått tas frågan upp i styrelsen. Ändå är det styrelsen som, enligt regeringsbeslutet, är ansvarig för kontrollen av MBL-medlen.

Det system man byggt upp med krav på intyg från en revisor innebär, enligt uppgift, att man lägger ansvaret i stort på organisationerna själva. Det finns dock ett intresse inom fonden att öka den egna insynen i och inflytandet över användningen av MBL-medlen. Man menar inom kansliet att dessa medel skulle kunna utnyttjas bättre om man såg dem i ett sammanhang tillsammans med övriga medel som fonden hanterar och har kunskap om. Inför den treårsplan som läggs fram i mars 1991 utarbetas nu förslag om nya riktlinjer för hanteringen av olika delar av fondens verksamhet, bl a MBL-medlen och fondens

egna medel för utbildning och information om arbetsmiljö. Det finns också planer på att föreslå förändringar av instruktionen.

Att fonden inte hittills utnyttjat sin kontrollerande roll på ett tydligare sätt beror, enligt våra intervjuer, på följande:

- ♦ att den egna instruktionen inte ger tillräckligt stöd för att man skall kunna gå in och ifrågasätta medelsanvändningen
- ♦ att kontakterna med arbetsmarknadsdepartementet inte inneburit att en sådan kontroll efterfrågats
- ♦ att arbetsmarknadens parter, som dominerar fondens styrelse, troligen har begränsat intresse av att medlens användning ifrågasätts
- ♦ att det inom fonden i dag är oklart vilken roll och vilket ansvar styrelsen resp kansliet egentligen har i denna fråga.

Den viktigaste förklaringen är nog att kontrollen via AMFO skall utövas av de parter som själva är användare av medlen. Det är ganska givet att intresset för att kritiskt granska den egna organisationens medelsanvändning i detta sammanhang är måttligt.

Att instruktionen inte skulle ge det stöd som behövs hänger troligen snarare samman med parternas ovilja att ta upp frågan än med instruktionens brister. Instruktionen skulle dock kunna vara klarare på denna punkt.

Ytterligare ett förhållande som försvårar en kontroll av medelsanvändningen är de vida definitioner som finns i förarbeten och propositioner om vad man avser med medlen.

Enligt RRVs uppfattning är nuvarande system för redovisning och kontroll av MBL-medlen otillfredsställande. Det system som byggts upp för redovisningen ger ett formellt ganska betryggande intryck. Kravet på revisorsintyg från organisationernas revisorer gör t ex att ytterligare kontroll kan verka onödig. Enligt vad RRV erfarit gör revisorerna i huvudsak endast en siffergranskning av medlen samt stickprovsgranskningar av medelsanvändningen i förhållande till verifikationer. De gör inte en sakgranskning. I något fall är inte heller alla delar av redovisningen granskad.

I dag vet i praktiken ingen hur medlen används. Det finns dock inget som tyder på att medlen används oegentligt. Systemet med revisorer bidrar till en säkerhet därvidlag. Ett väsentligt problem är emellertid att ingen vet om medlen egentligen används för det som är avsikten med dem.

4 ANVÄNDNING AV MBL-MEDLEN

Vi har granskat användningen utifrån följande synvinklar:

- 1 Vilken anknytning har verksamheten till MBL?
- 2 Hur ser medelsfördelningen ut på olika ändamål och funktioner, t ex kurser och administration?
- 3 Vilka grupper når man?

4.1 Verksamhetens anknytning till MBL?

De redovisningar som organisationerna har lämnat till fonden över sin verksamhet borde utgöra den främsta källan till information. De skall fungera så att de ger fondens styrelse och regeringen en övergripande kunskap om medelsanvändningen. Tyvärr har denna källa stora brister om man på ett seriöst sätt vill skaffa kunskap om vilket innehåll verksamheten haft. Som framgick av föregående avsnitt saknas sakredovisningar i många fall och de är i många fall alltför intetsägende för att ge nödvändig information.

RRV har på grund av den korta tid som stått till förfogande för uppdraget bara kunnat göra begränsade kompletterande undersökningar av det redovisade materialet. Den beskrivning som ges nedan är översiktlig och innehåller flera osäkerheter. En hel del uppgifter saknas och de uppgifter som finns ger dåligt underlag för klassificeringen. För att ändå få fram någon bild av hur användningen av MBL-medlen kan se ut, väljer vi att redovisa siffrorna i tabell 3.

Det vi gjort är ett försök att analysera vad kurser och cirkelar innehåller och utifrån denna kunskap placera dem i ett antal kategorier. Kategorierna kan delas in i två huvudtyper - sådana som anknyter till MBL och sådana som inte gör det. Kategorierna 1-3 är av den första typen.

Tabell 3 Innehåll i utbildning

1	2	3	4	5	6	7	8
<u>Jämst</u> <u>het</u>	<u>MBL</u> <u>rätt</u>	<u>MBL</u> <u>sak</u>	<u>Gräns</u> <u>fr</u>	<u>Pers</u> <u>utb</u>	<u>Interna</u> <u>fackl fr</u>	<u>Samh</u> <u>pol</u>	<u>Öv-</u> <u>rigt</u>
1 %	23 %	23 %	1 %	1 %	39 %	2 %	10 %

Kategoriseringen i tabellen har gjorts på följande sätt:

Jämställdhet: Alla utbildningar som handlar om jämställdhet/kvinnors ledarskap o d.

MBL-rätt: Utbildningar som handlar om MBL och avtal. Även annan rättslig utbildning finns med, eftersom kurserna ofta handlar om arbetsrätt - där MBL är en del. Även andra än rättsliga kurser där man begärt medel för endast en viss andel av kursen har tagits med här.

MBL-sak: I denna kategori återfinns utbildningar som inte direkt handlar om MBL, men som handlar om MBLs tillämpningsområden.

Gränsdragningsfrågor: MBL-lagen utesluter vissa typer av frågor, t ex sådana som omfattas av annan lag. Dessa bör då inte heller ingå som MBL-utbildningar.

Personalutbildning: Kurser som förefaller huvudsakligen inriktade på att lära ut kunskaper i fackämne.

Interna fackliga frågor: Utbildningar som handlar om specifika fackliga frågor utan anknytning till MBL.

Samhällspolitiska frågor: Utveckling eller problem i samhället i stort är huvudinriktning för kursen.

Övrigt: I denna kategori har placerats kurser som är alltför ofullständigt beskrivna för att kunna kategoriseras.

Man bör observera att ytterligare utbildningar tillkommer (kanske 15-20 %). De ingår inte i underlaget ovan eftersom sakredovisningar saknas.

En försiktig tolkning av tabellen säger

- ♦ att ca hälften av utbildningarna handlar om MBL eller om dess tillämpningsområden, t ex arbetsorganisation, planering, personalpolitik, budgetfrågor m m samt jämställdhet. Endast 1/4 av dessa handlar om medbestämmandets mer rättsliga sida
- ♦ att av återstoden berör största delen allmänna eller specifika kunskaper som man behöver i sin egenskap av part (utan särskild anknytning till MBL). Enligt RRVs uppfattning kan man ifrågasätta om sådana utbildningar bör betraktas som MBL-medelsberättigade. Nu gällande regler är dock oklara på denna punkt.

Ersättningar för satsningar på information, material och projekt skall också redovisas till fonden. Vi har inte gjort något motsvarande försök till innehållsanalys av dessa satsningars anknytning till MBL. Det allmänna intrycket är dock att deras förhållande till MBL är än mer tveksamt än vad vi sagt gäller för utbildningar/cirklar.

Några exempel:

Samhällskonsekvenser av förändringar i åldersstrukturen (utv projekt)
Friskvård tillsammans (video)
HIV/AIDS-konferens
Tryckning TEMA-skriften på engelska
Jobb-expo
I Karolina Widerströms fotspår
Kurskataloger
Prenumeration: Arbetsrättslig tidskrift: Lag och Avtal
Film om ungdomsarbetslöshet
Attitydundersökning
Facket i Sommar/Vinterland
Alkohol och narkotika
Medlemskalender
Kontaktombudspärm
Mötesteknik

Nya trycksaker skickas dock in till fonden, varför **redovisningen** av dessa är tillfredsställande.

Sammanfattningsvis finner RRV att en alltför liten del av utbildningarna verkar ha en anknytning till MBL - även med en vid tolkning av begreppet. Det är givet att kunskap alltid är viktig för att öka någons inflytande. Men om det kan handla om nästan all typ av kunskap, vore det enklare och skulle det leda till administrativa besparingar att se stödet för att nå denna kunskap som ett allmänt organisationsstöd.

4.2 Medelsanvändning på olika ändamål

AMFOs egen redovisning av hur samtliga organisationer använt sina medel för utbildning och information om medbestämmandet framgår av bilaga 5.

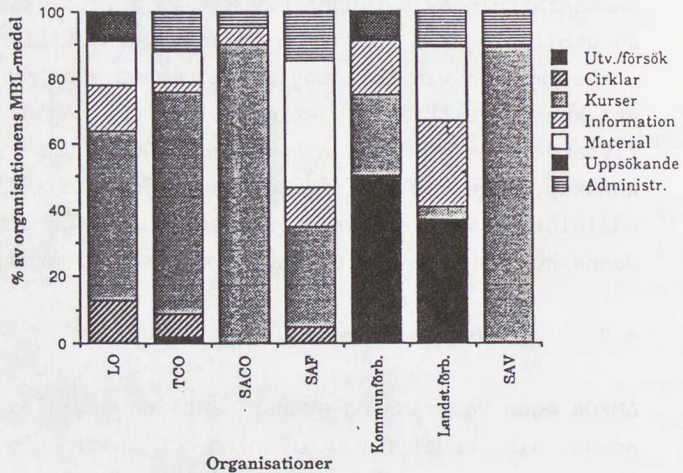
Kategorierna för material och information har där slagits samman liksom kategorierna för utbildning och information. Fonden begär av organisationerna separat redovisning för dessa kategorier, ändå redovisas de av fonden sammanslagna. Vi har inte kunnat få fram den mer fullständiga informationen från fonden.

4.2.1 De största organisationernas medelsanvändning

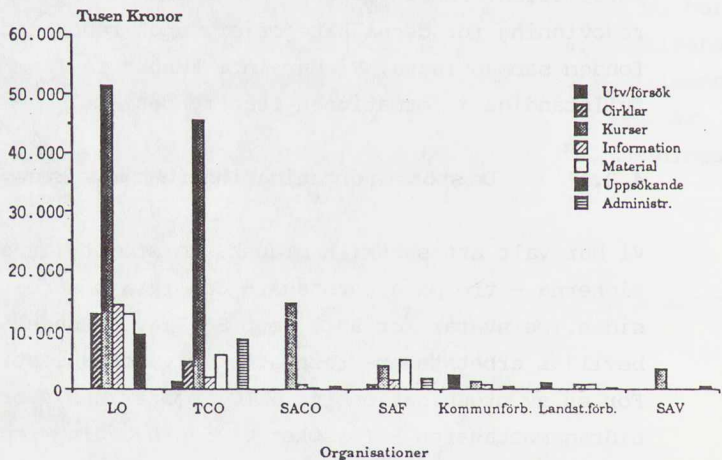
Vi har valt att särskilt granska de största av organisationerna - tre på arbetstagar- och fyra på arbetsgivar- sidan. De svarar för 99 % resp 86 % av de medel som beviljas arbetstagar- resp arbetsgivarorganisationerna. För en av organisationerna - LO, som är den största bidragsmottagaren - försöker vi i grova drag redogöra för hur medlen fördelas från central till lokal nivå.

Figurerna 3 och 4 nedan visar hur organisationerna dels har fördelat sina MBL-medel i andelar på olika verksamheter (figur 3), dels hur mycket MBL-medel i 1 000-tal kronor de lagt ned på olika verksamheter (figur 4).

Figur 3 Organisationernas egen fördelning av MBL-medlen på olika verksamheter. Andelar

Figur 4 Organisationernas egen fördelning av MBL-medlen på olika verksamheter. Tkr

En jämförelse mellan arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer visar att de förra använder en större andel av sina MBL-medel till cirklar/kurser än de senare. SAV utgör ett undantag.

Tyngdpunkten i verksamheten på arbetsgivarsidan varierar mellan organisationerna. Den ligger hos SAF på materialframställning, hos kommun- och landstingsförbunden på projektverksamhet och hos SAV på kurser.

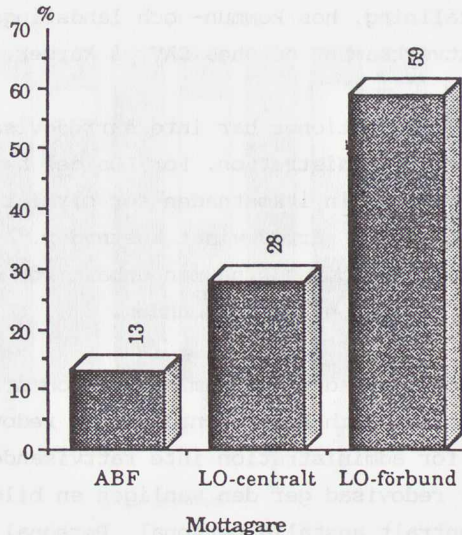
Vissa organisationer har inte särredovisat sina kostnader för administration. För LOs del har dessa kostnader räknats in i kostnaden för cirkelar och kurser, medan t ex TCO särredovisat kostnader. Även SACO/SR har särredovisat kostnaderna men enbart för centralorganisationen, alltså ej för förbunden.

Eftersom kostnader för administration oftast räknats in i cirkel- och kurskostnad är den redovisade kostnaden för administration inte rättvisande. I de fall den är redovisad ger den vanligen en bild av kostnaden för centralt anställd personal. Personal på förbunds-, distrikts- eller avdelningsnivå, vars arbete delvis kan bekostas med MBL-medel, har då inte medtagits.

Kostnaden för material är också högre än vad som framgår av redovisningen. Det beror på att material som används inom cirkelar och kurser bakas in i kostnaden för dessa.

4.2.2 Användning av MBL-medel inom LO-området

Figurerna 5 och 6 ger en grov skiss av hur LO och dess förbund fördelar sina MBL-medel inbördes och på olika verksamheter.

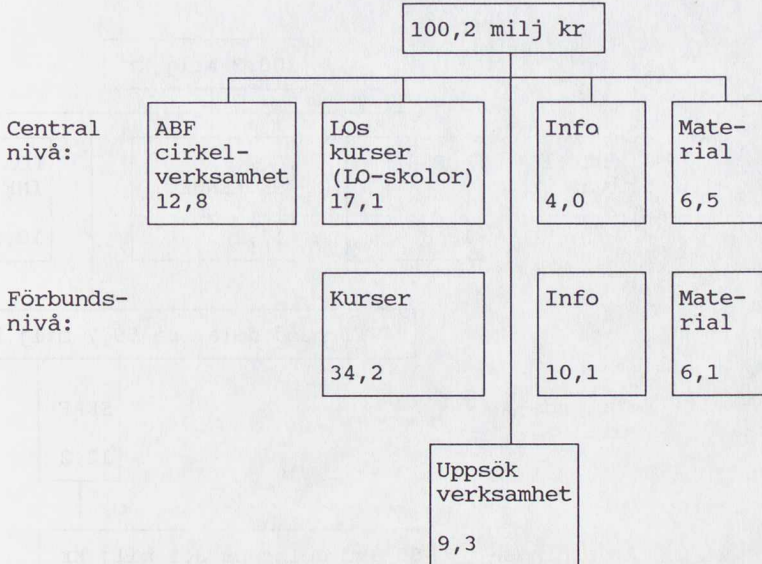
Figur 5 Fördelning av MBL-medel inom LO. Andelar

Figur 5 visar att 60 % av MBL-medlen inom LO går till förbunden och 40 % behålls centralt - varav 13 % avdelas till ABF för cirkelverksamhet.

Den närmare fördelningen på olika typer av verksamhet på den centrala nivån och inom förbunden framgår av figur 6. Den visar att 17 milj kr går till LOs centrala kurser och drygt 10 milj kr till informationsverksamhet (information + material). På förbunds-nivån går 34 milj kr till kurser och knappt hälften så mycket till information. Av de totala resurserna går 9 milj kr till uppsökande verksamhet.

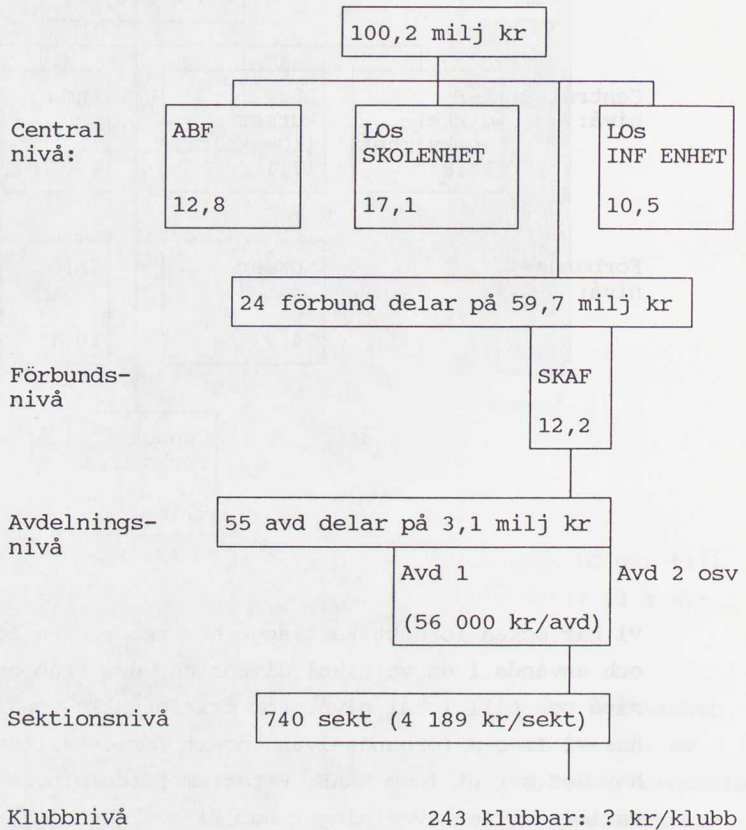
Information och material upptar ungefär lika stor andel av resurserna på central nivå och på förbunds-nivå.

Figur 6 Fördelning av MBL-medel inom IO och dess förbund. Fördelning på verksamheter

Vi har också försökt kartlägga hur resurserna fördelas och används i en vertikal dimension, dvs från central nivå och till lokal nivå. För att förenkla uppgiften har vi fr o m förbunds-nivån enbart försökt illustrera hur det ser ut inom SKAF. Eftersom fördelningen kan variera mellan avdelningar har vi i figuren gjort en hypotetisk fördelning som ett genomsnitt av alla avdelningar. De hypotetiska siffrorna står inom parentes.

Figur 7 Fördelning av MBL-medel inom LO från central nivå till lokal nivå och med exemplet SKAF (observera att siffror inom parentes är hypotetiska)

Figuren visar att av LOs 100,2 milj kr i MBL-medel år 1988 fördelades 60 % eller 59,7 milj kr till de 24 förbunden att användas i enlighet med de regler som fonden formulerat. Av dessa fick SKAF 12,2 milj kr. SKAF fördelade ca 25 % till sina avdelningar (55 st). Ett hypotetiskt genomsnitt per avdelning skulle ge 56 000 kr.

Om man delat upp avdelningarnas medel på sektioner i stället skulle ett hypotetiskt genomsnitt blivit 4 189 kr per sektion.

Den fördelning som beskrivs i figur 7 är alltså delvis hypotetisk. Avdelningarna får medel från förbundet efter en särskild fördelningsnyckel som gör att de mindre gynnas. Inom kommunal fördelas först 40 000 kr till envar av de 55 avdelningarna. Dessa får också 2 kr per medlem. Sammanlagt får avdelningarna alltså först dela på 3,1 milj kr (25 %) De får sedan ansöka om totalt ytterligare drygt 1 milj kr (8 %) och anmäla deltagare till av förbundet särskilt arrangerade och finansierade utbildningar för ca 8 milj kr (67 %).

Vidare finns ingen fast fördelning från avdelnings- till sektions- och klubbnivå. Vi vet alltså inte om eller hur stor del dessa får av MBL-medlen. Men de hypotetiska siffrorna som anges inom parentes säger ändå något om den ungefärliga storleken på de medel som når varje enhet. Givetvis får de lägre nivåerna även del av de resurser som fördelas via LO-skolorna, LOs informationsenhet och ABF. De har dock begränsat eget inflytande över hur dessa medel används.

Det kan vara av intresse att göra ytterligare en hypotetisk beräkning - nämligen av hur mycket en direktfördelning av LOs resurser jämnt över klubbar + sektioner skulle ge. År 1986 fanns inom LO sammanlagt 12 187 klubbar + sektioner. Om LOs totala MBL-medel fördelades över dessa skulle varje klubb/sektion få 8 222 kr. Detta belopp torde vara avsevärt högre än de belopp som klubbar/sektioner i allmänhet har till sitt förfogande i dag att använda i enlighet med egna önskemål.

RRV har anlitat en konsult för att försöka kartlägga vilka resurser som når den lokala nivån.

I konsultrapporten sägs att "de särskilda resurserna för MBL-utbildning går inte att klart och entydigt urskilja, när man kommer ner på lokal nivå". För en närmare beskrivning av förhållandena på denna nivå

se bilaga 6, s 5 ff. Fördelningen inom ABF från

central nivå och ned på distrikt och avdelningar framgår ej av figuren. Enligt uppgifter från ABF skulle ca 1,4 milj kr (11 %) av MBL-medlen behållas centralt, ca 3,4 milj kr (27 %) gå till distrikten och ca 7,9 milj kr (62 %) gå till avdelningarna.

Sammanfattningsvis har det inte gått att på denna korta tid och med nuvarande system för redovisning få fram uppgifter om hur mycket resurser som egentligen når den lokala nivån, inte ens i en kommun.

Den iakttagelse man ändå kan göra av fördelningssystemet talar för att systemet i hög grad bygger på att de nedre nivåerna skall **ansöka** om medel eller erbjudas delta i kursutbudet från högre nivåer. De kan ha ett visst inflytande över utbudet genom att de har representanter i de studiekommittéer som kommer med förslag om medelsanvändningen på varje nivå. Deras möjlighet till inflytande verkar dock begränsat, vilket också framgår av vår lokalstudie.

4.2.3 Vad gör man centralt?

Allmänt gäller att varje arbetstagar- och arbetsgivarorganisations andel av de totala medlen baserar sig på medlemsantalet resp antalet anställda i anslutna företag två år före bidragsåret. Om organisationerna använder olika kriterier för beräkning av medlemsunderlaget kan det skapa en viss orättvisa i resurstilldelningen. En organisation som t ex räknar in pensionärer i sitt underlag får en fördel framför dem som enbart räknar in aktiva medlemmar. De medelsberättigade organisationerna fördelar i sin tur medlen efter olika modeller och med olika grad av inflytande från lägre nivåer.

4.2.3.1 Vad gör man centralt inom LO?

Inom LO fattas de viktiga principiella besluten av LOs landssekreterariat. Där beslutas t ex att fördelning-

en 60 % till förbunden och 40 % till IO-centralt skall gälla. Vidare beslutas hur stor andel av medlen som skall användas till cirkelverksamhet (ABF), till IOs centrala kurser (IO-skolorna) och till IOs informationsverksamhet på MBL-området.

På central nivå finns också en central facklig studiekommitté (CFS) som är ett samarbetsorgan mellan förbunden, IO och ABF. Den sammanträder ca 1 gång per månad för diskussion om hur man skall hantera de centrala medlen. T ex fattas beslut om kursverksamheten vid IOs skolor, om IOs informationsverksamhet och om material till MBL-cirklarna.

Cirkelmateriel subventioneras av IOs skolenhet så att ABF-cirklarna skall bli avgiftsfria för deltagarna. Brevskolan producerar och distribuerar cirkelmaterialet.

På IO-skolorna bedrivs ett 50-tal kurstyper, varav ett antal som man kommit överens med förbunden om inom medbestämmandeområdet. Förbundens studiesekreterare deltar i framställningen av materialet till kurserna. Förbunden skickar deltagare till kurserna kostnadsfritt eller i vissa fall köper de platser på kurserna. Förbunden har således via CFS och via deltagandet i materialframställningen ett visst inflytande över kursutformning och får en del av resurserna.

IOs informationsenhet har resurser för information och material inom medbestämmandeområdet. IO-distrikten kan söka medel för olika aktiviteter som beslutats centralt (t ex Facket i sommarland). Förbunden kan också söka medel för vissa aktiviteter som beslutats centralt och som fördelas efter ansökan till informationsenheten. På detta sätt fördelas även en del av de centrala resurserna för information nedåt i organisationen.

4.2.4 Förbunds nivå - exemplet SKAF

Beslut om hur SKAFs medel skall fördelas fattas av förbundsstyrelsen. Enligt en särskild nyckel fördelas en viss andel av MBL-medlen för central verksamhet och till avdelningar. Avdelningarna får - i enlighet med de regler som fonden formulerat - använda "sin" andel och sedan redovisa den till förbundet för ersättning i efterhand. Ofta handlar det om kurser eller information riktad till kontakt- eller skyddsombud Förbundet avgör alltså om avdelningarnas användning skall godkännas eller ej. Förbundet skall sedan i sin tur redovisa användningen av sina egna och avdelningarnas medel till LO.

Förbundets har, enligt de uppgifter man lämnat till RRV, gjort en särskild satsning där avdelningarna kan söka medel för att utveckla inflytandet längst ned i organisationen.

De centrala resurserna används bl a för ett antal studiesatsningar och utarbetande av studiematerial tillsammans med Brevskolan. Man anordnar handledarutbildning för avdelningarna som sedan själva sköter utbildningen för sektionerna. Ombudsmän från förbunden deltar ibland någon eller ett par dagar i avdelningarnas utbildningar. Man har också centrala satsningar på framställning av studiecirkelmateriel och videofilm och man anordnar konferenser.

4.3 Vilka grupper når man?

Om man ser på användningen av MBL-medlen som en helhet finner man att huvuddelen av kurs- och cirkelverksamheten riktar sig i första hand till fackliga förtroende-män. Kurserna riktar sig dessutom till ombudsmän och anställda i fackliga organisationer. En mindre andel av kurserna och cirkelverksamheten är även tillgänglig för "vanliga" medlemmar. Hur proportionerna i verklig-

heten ser ut har inte gått att reda ut inom den tidsram vi haft till förfogande.

En sådan inriktning stämmer ganska väl med skrivningen i MBL-propositionen (se s 6). Där avsågs att huvuddelen av utbildningen skulle gå till fackliga förtroendemän och viss information och utbildning även till övriga. Samtidigt betonades vikten av att utbildningen bedrevs "i sådana former att alla berörda nås".

Har man nått alla berörda? Med all säkerhet har man inte gjort det genom direkta utbildnings- eller informationsinsatser - även om denna verksamhet hittills haft en mycket stor omfattning. Däremot kan man ha nått en mycket stor del med någon form av information eller utbildning via den flerstegsmodell man arbetar efter, där förtroendemän utbildas för att sedan sprida kunskapen och informationen vidare.

I fondens redovisning till regeringen för år 1988 sägs t ex att 360 000 personer deltagit i kurser, cirklar eller möten eller har på annat sätt nåtts av information. Därtill kommer mottagare av skriftlig information, såsom cirkulär, tidskrifter etc. Av de 360 000 har 30 000 gått på cirkel och 90 000 på kurs.

Om vi antar att omfattningen av verksamheten varit ungefär densamma under årens lopp skulle på 13 år ca 4,7 miljoner personer ha nåtts. Av dessa skulle ca 1,4 miljoner ha gått på cirkel eller kurs. Antagandet att verksamheten skulle varit av samma omfattning är emellertid inte realistiskt. Verksamheten hade störst omfattning i början då cirklarna var vanligast och då intresset var mycket stort hos alla anställda. Det skulle tala för att siffrorna ovan är i underkant.

Det är en aktningsvärd mängd personer som nåtts av information i någon form - i det närmaste lika stor som hela den förvärvsarbetande befolkningen. Nu kan vi

emellertid inte utgå från att spridningen av utbildning och information är jämn eller från att arbetskraften består av samma personer under årens lopp. I stället finns det tecken som tyder på att vissa personer, ofta fackliga styrelserepresentanter, går på mer än en utbildning, medan andra inte går på någon utbildning alls.

Å andra sidan sprids kunskap även på annat sätt än genom deltagande i cirkel, kurs, konferens e d. Viktigast är antagligen spridningen via samtal mellan anställda på arbetsplatsen. Man lär av varandra.

Det finns anledning att tro att information om MBL i dag nått de flesta i någon form - åtminstone dem som inte är alldeles nya i arbetslivet. Möjligen har intresset bland anställda för just MBL mattats medan intresse för andra frågor, t ex arbetsmiljö, skärpts³⁾ Det kan också ha ersatts av ett intresse för inflytande och utveckling i arbetet i mer direkta former.

De intervjuer som vi gjort med företrädare för arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer tyder på att så är fallet. Man har i flera fall betonat att behovet av utbildning fortfarande är stort. Inflytandet anses ha gått in i en ny fas där det gäller att arbeta dels på nya sätt, dels direkt mot arbetsplatserna.

Om detta är riktigt kan man också anta

- ♦ att det är logiskt att kurserna, vilket är fallet, i allt mindre grad handlar om MBL. I stället handlar de om annat som är av större intresse
- ♦ att utbildning eller andra aktiviteter i större utsträckning bör bedrivas på lokal nivå och på initiativ från denna nivå
- ♦ att formen för medelsfördelning och beslut om utbildningsinnehåll bör kunna vara en annan än den är i dag.

3) Framgår av rapporten Vad gör facket? som tagits fram av LOS demokratiutredning (DOI)

Våra intervjuer tyder på att en utveckling mot nya former (och nytt innehåll?) redan är påbörjad. Än så länge har den dock liten omfattning.

Sammanfattningsvis kan man säga att utbildning eller information om MBL hittills gått ut i någon form till ett mycket stort antal personer. Hur den sedan nått ut vet vi mindre om.

I den begränsade studie till en kommun som RRV låtit göra finns en enkätfråga som i någon mån kan kasta ljus över detta. Den lyder:

"Hur många av Era medlemmar på Din arbetsplats har fått särskild utbildning eller information kring MBL?"

Svaren visar att "färre än 25 %" är det vanligaste svarsalternativet (68 % av klubbarna). Det tyder på att särskild information eller utbildning om MBL inte är något som tillhandahålls det stora flertalet.

5 **BEHOVET AV UTBILDNING OCH INFORMATION OM MBL
I DAG?**

Meningarna går isär, om hur behovet av utbildning och information ser ut i dag. Skillnader finns mellan dels arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer, dels den centrala och den lokala nivån inom den fackliga organisationen.

Arbetsgivarorganisationerna är i allmänhet mer tveksamma till behovet av MBL-utbildning och information än vad de centrala arbetstagarorganisationerna är.

Inom (SAF) anser man att det från början, då lagen var ny, fanns ett behov, men att det behovet nu är täckt. Man anser att företagen skapat väl fungerande informations- och samarbetsformer med facket.

"Det är en del av företagets och fackets invanda liv."

På SAF menar man att MBL-medlen nu borde avskaffas. Verksamheter av denna typ behöver, enligt SAF, omprövas med jämna mellanrum.

På Svenska kommunförbundet anser man också att behovet var stort i början, medan det har avklingat och är svagare i dag.

"Medelsanvändningen har med tiden blivit väldigt vid."

I och med att man har MBL-medel gör man ofta större satsningar inom ett område än vad man annars skulle ha gjort. Vidare menar man att MBL-avtalen inte ökat behovet av information speciellt mycket. Problemet är snarare hur man skall öka inflytandet ute på arbetsplatserna.

"Det är inte beroende av ett avtal som vi träffat i Stockholm, utan det sker ute på arbetsplatsen."

På Landstingsförbundet har man en liknande inställning. Man använder MBL-medlen för nya typer av aktiviteter, vilka kanske inte alltid har någon klar anknytning till MBL.

På SAV anser man att det inte kan vara vettigt att i dag, långt efter lagens tillkomst, fortsätta med utbildning om själva lagen, åtminstone inte för hela det belopp som det är fråga om. En förskjutning av utbildningens innehåll har skett från tidigare formell MBL-utbildning till dagens utbildning i vilken man försöker koppla samman effektivitet och medbestämmande. S k EM-seminarier har med tiden fått en stor omfattning. Ett syfte är att staten som arbetsgivare

"skall klara av partsumgänget på ett bra sätt. - - - Utbildnings- och informationsverksamheten kring MBL är en kommunikationsverksamhet, där man påverkar och låter sig påverkas".

Behovet finns av en sådan verksamhet - var pengarna kommer ifrån spelar mindre roll.

Inom IO säger man att det finns ett principiellt behov att vidga medbestämmandefrågorna. Första tiden handlade det om att lära sig lagen. I och med utvecklingsavtalet kom man in i en ny fas som innebar att man skulle lära sig använda lagen och avtalen. Arbetsplatserna förändras nu på ett sätt som medför att tidigare hierarkiska system plattas ut. Man lägger besluten i små näralliggande grupper.

Den utvecklingen medför behov av en utbildning som ger vägledning om hur man skall jobba med arbetsorganisatoriska frågor.

"Utbildningen kommer i större utsträckning att flyttas från centrala arrangemang till lokal nivå. Det kommer alltmer direkta initiativ från de stora arbetsplatserna via förbunden. Vi tvingas jobba mer regionaliserat och decentraliserat med vår verksamhet."

På SACO/SR anser man att behovet av utbildning definitivt inte minskat. Men behovet och utbildningarna har förändrats. Nu har man utbildning inte i första hand kring lagen, utan lika mycket kring de frågor och den verksamhet som följt av lagen.

"Det har vuxit fram en verksamhet lokalt som är direkt styrd av lagen. Men det är inte lagen i dess fyrkantiga mening man utbildar i."

På TCO säger man

"att det inte finns något som tyder på att behovet har mattats".

I och med att man började med medbestämmandeutbildningen kring lagar och avtal föddes nya utbildningsbehov som inte alltid primärt låg inom medbestämmandeområdet. Men man såg då hur mycket utbildning som egentligen behövdes.

"Och så har förbunden använt sina egna pengar för att täcka upp de övriga bitarna av utbildning."

Sammanfattningsvis gör RRV bedömningen att de centrala organisationerna är överens om att stora förändringar skett på arbetsplatserna och att en ev fortsatt utbildning bör ha ett innehåll som tydligare anknyter till aktuella problem på arbetsplatsen. Man betonar också ofta den lokala nivåns ökade betydelse för att utforma en ny utbildning. Det är svårt att hos arbetstagarorganisationernas företrädare se någon tvekan om att ett fortsatt behov finns. En sådan tvekan finns däremot bland arbetsgivarorganisationernas företrädare.

Hur ser man då på behovet på lokal nivå? I den enkät som i RRVs studie av förhållanden i en kommun skickats till studieorganisatörer ställs frågan hur intresset på den egna arbetsplatsen är för utbildning och information kring MBL.

Svaren tyder på ett mycket svagt intresse. Hela 55 % svarar att intresset är ganska eller t o m mycket litet. Ytterligare 28 % svarar att det varken är stort eller litet. Det betyder att endast 6 % uttrycker att det finns något egentligt intresse.

Vidare ställs frågan i enkäten vad det låga intresset kan bero på. Det vanligaste svaret är överraskande nog att det inte längre anordnas några särskilda kurser (30 %). Det näst vanligaste svaret är att de frågor som MBL behandlar klaras av på andra sätt (26 %). Slutligen säger 21 % av de tillfrågade att orsaken är att lagen inte längre är särskilt viktig (se bilaga 6).

I en del fall har kommentarer bifogats, t ex följande:

"MBL ger 'byråkraterna' inom det centrala facket en starkare ställning."

"MBL är bara en teknik för inflytande och inflytandet måste ständigt erövras."

"MBL är tandlös."

Sammanfattningsvis menar RRV att våra enkätdata tyder på att intresset på den lokala nivån för utbildning och information om MBL är svagt eller i det närmaste obefintligt.

**6 ARBETSMILJÖFONDENS MEDEL FÖR UTBILDNING
OCH INFORMATION OM ARBETSMILJÖ
- ANVÄNDNING OCH HANTERING**

6.1 Användning

AMFO beviljade till utbildning och information inom arbetsmiljöområdet i genomsnitt 128 milj kr under budgetåren 1987/88--1988/89. Antal projekt som beviljades var 1 310, dvs 655 per år. Det handlar alltså om en ganska omfattande verksamhet för fonden att ta ställning till projekten. Dessa fördelade sig enligt tabell 4 nedan.

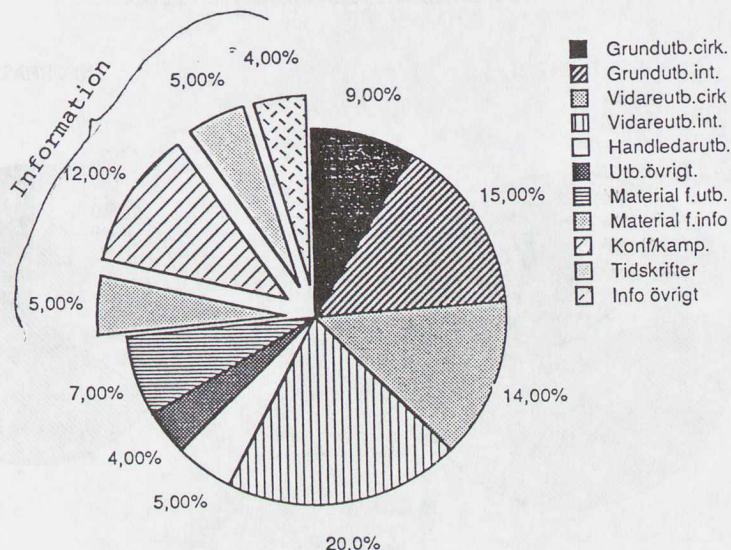
Tabell 4 **Antal projekt som beviljats inom olika verksamhetsområden under budgetåren 1987/88--1988/89**

Verksamhet	Antal projekt
Material, utbildning	55
Grundutbildning, internat	481
Grundutbildning, cirkel	8
Vidareutbildning, internat	476
Vidareutbildning, cirkel	5
Handledarutbildning	20
Utbildning, övrig	110
Informationssystem	1
Materialframställning, info	47
Konferenser, kampanjer	74
Tidskrifter	11
Information, övrigt	22

Av dessa projekt gällde 320 (24 %) s k icke-normerad verksamhet, dvs verksamhet som inte finns reglerad genom avtal och som kräver ställningstaganden från fondens sida (37 % av resurserna). Den normerade verksamheten brukar beviljas i den omfattning det finns ansökningar som uppfyller de formella kraven. Huvuddelen av den icke-normerade verksamheten rör sig om projekt av typen "konferenser och kampanjer".

Figur 8 nedan visar hur beviljade medel till utbildning och information inom arbetsmiljöområdet fördelar sig på olika typer av verksamheter under budgetåren 1987/88--1988/89. Siffrorna anger genomsnitt för dessa två år. Av figuren framgår att utbildningen inkl materialframställning omfattar 74 % och informationsaktiviteterna 26 % av resurserna.

Figur 8 Procentuell fördelning av medel för utbildning och information inom arbetsmiljöområdet budgetåren 1987/88--1988/89 (genomsnitt)

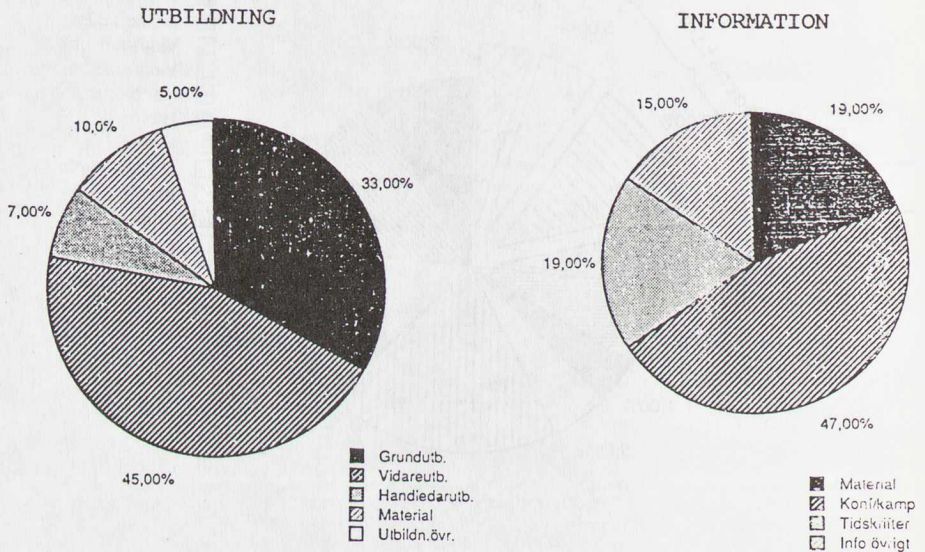
Det kan vara intressant att undersöka ev förändringar över tid. En jämförelse med data över utbildningsstödet (ej info) som presenterades i ASF-rapport 1984:5 för åren 1972--1983 visar att grundutbildningen hållit sig ganska konstant, medan vidareutbildningen ökat kraftigt och materialframställningen för utbildning minskat kraftigt.

Om man delar upp utbildnings- och informationsverksamheterna var för sig finner vi (figur 9) att 45 % resp 33 % av utbildningsresurserna går till vidare- och

grundutbildning och att andelarna för handledarutbildning, övrig utbildning och framställning av utbildningsmaterial är relativt små.

På informationsområdet är det konferenser och kampanjer som dominerar starkt (46 %) medan övrig verksamhet - stöd till tidskrifter, övrig information och material upptar ungefär lika stora andelar av de återstående resurserna.

Figur 9 Fördelning av resurser inom utbildnings- och informationsområdena. Procent

RRV har gjort en särskild genomgång av Landstingsförbundets och landstingens användning av arbetsmiljömedel.

Sammanlagt har dessa under budgetåren 1987/88 - 1988/89 använt 10,9 milj kr. Landstingsförbundet har disponerat 11 % av de totala resurserna. Dessa har använts för konferenser/ kampanjer och materialframställning för utbildning. All sådan materialframställning inom landstingsområdet har skötts av förbundet.

Tabell 5 Landstingsförbundets och landstingens medel för arbetsmiljöutbildning m m budgetåren 1987/88--1988/89. Fördelning i tkr och %

	Tkr	5
Grundutbildning internat	5 299	49 %
Vidareutbildning internat	3 771	35 %
Utbildning, övr	375	3 %
Material, utbildning	501	5 %
Material, info	43	1 %
Konferenser, kampanjer	760	7 %

Grund- och vidareutbildning på internat är starkt dominerande (84 %), medan materialframställning tar en relativt liten andel av resurserna (6 %).

21 landsting har fått resurser från fonden till arbetsmiljöutbildning m m, i genomsnitt 228 000 kr per år. Variationerna är stora mellan olika landsting. Blekinge läns landsting har t ex fått 160 000 kr medan Stockholms läns landsting fått 1 104 000 kr.

6.2 Utvärderingar av arbetsmiljömedlen

AMFO har gjort flera utvärderingar av fondens stöd till arbetsmiljöutbildning. I en undersökning i slutet av 1970-talet utvärderades spridning, användning och innehåll i grundutbildningen - Bättre arbetsmiljö (BAM). Av de skyddsombud och arbetsledare som tillfrågades hade 62 % resp 52 % deltagit i BAM. Utbildningen var vanligare på större arbetsplatser än på mindre och bland män och äldre personer snarare än bland kvinnor och yngre.

ASFs programgrupp (1982 års) gjorde en enkätundersökning i början av 1980-talet av ett antal intressenter i arbetsmiljöutbildningen. Enkäten gällde fondens verksamhet inom området och önskemål inför framtida verksamhet.

Organisationerna visar sig ha positiva erfarenheter av fondens stöd, men nästan samtliga svar

"uttrycker emellertid problem och önskemål beträffande bidragsnormernas utformning i förhållande till utbildningsbehoven. Reglerna betecknas som alltför styrande, tvingande, dämpande på kreativiteten" (ASF-rapport s 38).

Större flexibilitet och variationer i kursutbud, kursuppläggning, materialproduktion och målgrupper önskas. Flertalet svar understryker också behovet av samordning mellan AML- och MBL-utbildningarna. Man anser att det finns

"ett naturligt samband mellan de båda områdena, i båda fallen ligger lagar och avtal till grund för förändringarna på arbetsplatsen, det gäller att få partskontakter att fungera smidigt osv" (ASF rapport s 42).

Programgruppens slutsatser och rekommendationer för det fortsatta arbetet är bl a följande.

Fortsatt samordning och samverkan mellan fonden och parterna är en förutsättning för att åstadkomma effektivitet och slagkraft. ASF skall verka för att grundutbildning och vidareutbildning i fortsättningen bättre anpassas till skilda gruppers behov. Det är också viktigt med utbildning av nya grupper, t ex konstruktörer, chefer m fl. Ett alternativ är att flera företag tillsammans anordnar utbildning. Fondens stöd till AML-utbildning i samband med införandet av ny teknik kommer att vara en av de viktigaste insatserna under den kommande tioårsperioden. Det är också viktigt med insatser för grupper som är utsatta för särskilda risker.

När det gäller organisatoriska former sägs bl a att det är rimligt att den närmaste tioårsperioden kommer att visa upp en mer varierad arbetsmiljöutbildning och också nya utbildningsformer och lokala anpassningar. Trots behovet av förändringar av olika slag ifrågasätts dock inte nuvarande beslutsstruktur eller modell för medelsfördelning på något avgörande sätt.

Ett fortsatt samarbete mellan nuvarande intressenter anses vara en viktig förutsättning för att kunna administrera stödet till arbetsmiljöutbildningen.

De motiv som anges är att utbildning ofta berör flera branscher eller t o m hela arbetsmarknaden samt att man vill eftersträva god resurshållning och undvika dubbelarbete. Det framgår emellertid inte av utvärderingen om man egentligen lyckats med detta.

Programgruppen anser att fondens policy i utbildningsfrågor bör vara sådan

- ♦ att den stimulerar till nya idéer och uppslag. T ex bör fondens utbildning stimulera till arbetsmiljöfrågornas integrering i den dagliga verksamheten på arbetsplatserna genom att arbetsmiljöutbildningen inte hanteras separat utan ingår som en del i utbildningsplaneringen i stort på företaget
- ♦ att bidragsnormerna mjukas upp och mer ges karaktär av riktlinjer än normer vid handläggning av bidragsansökningar
- ♦ att fonden informerar bättre om sitt utbildningsstöd.

Programgruppen är inte beredd att föreslå någon sammanslagning av stödet för AML- och MBL-utbildningar. Man föreslår dock att bidrag skall kunna sökas för AML-utbildning när den ingår som en del i MBL-utbildning och vice versa. Något egentligt motiv till varför en sammanslagning inte vore att föredra ges inte. I stället görs en hänvisning till de olika existerande finansierings- och medelstilldelningsformerna.

Ytterligare en stor utvärdering har på fondens uppdrag gjorts av arbetsmiljöutbildningarna. Den gjordes vid institutionen för pedagogik och psykologi vid universi-

tetet i Linköping och går även in på, förutom mål och insatser, effekter av utbildningen ⁴⁾.

Några sammanfattande slutsatser ur denna är att arbetsmiljöutbildningen för deltagarna i hög grad når syftet att förmedla kunskaper och medvetenhet om risker i arbetsmiljön. Men den får liten effekt för kursdeltagarna i arbetet med arbetsmiljöfrågor och kanske framför allt för arbetsmiljön.

För att utbildningen skall få större genomslagskraft föreslår man bl a

- ♦ att de resurser som finns på området samordnas bättre. Det skulle kunna ge effekter i form av bl a bättre integrering av arbetsmiljöutbildning i andra utbildningssammanhang
- ♦ en större möjlighet till lokala variationer av kursinnehåll och genomförande
- ♦ att deltagarna ges ökad förmåga till självförnyelse och en ökad förmåga till lokal problemlösning inom de verksamheter som de arbetar inom
- ♦ att kurspedagogiken mer präglas av en behovsanpassad och probleminriktad ansats eller, som det sägs i rapporten

"varför inte ge arbetsmiljöutbildningen en ny vär genom att släppa kursdeltagarna loss" (s 226).

Vidare sägs:

"av omständigheterna kan förstås att problemen i första hand relateras till organisationsnivå. Det vill säga den övergripande organisatoriska nivån för hela arbetsmiljöutbildningen" (s 227).

4) Thord Erasmie - Hans Bonnevier:
Arbetsmiljöutbildning. Mål-insats-effekt.
Utvärdering av utbildningsverksamhet som stöds av
AMFO, år 1988

Slutligen pekar man på vilken avgörande betydelse faktorer som påverkar handlingsutrymmet i arbetsmiljön har för att kursdeltagarna skall kunna utnyttja sina kunskaper i arbetsmiljöfrågor.

RRVs sammanfattande slutsatser av genomgången av utvärderingarna och det som skett därefter är

- ♦ att fonden har gjort ambitiösa satsningar på att skaffa kunskap inom området
- ♦ att resultatet av utvärderingarna tyder på ett behov av dels ökad lokal anpassning av utbildningens innehåll och former till utbildningens intressenter, dels reformering av fondens bidragshantering
- ♦ att utvärderingarna hittills lett till vissa förändringar i riktning mot lokal anpassning av de utbildningar som fonden beviljar medel för.

6.3 Hur når man ut?

Det förefaller som om utbudet av utbildning inom arbetsmiljöområdet på senare tid förändrats mot en större variation. Detta återspeglar sig också i de ansökningar som lämnas in till fonden.

Vi har inte haft möjlighet att inom ramen för denna studie ta reda på hur man nått ut till företagets ledning. Däremot har vi i studien av de lokala förhållandena (bilaga 6) ställt frågor om skyddsombudens och fackliga styrelseledamöters utbildning. Svaren visar att 83 % av skyddsombuden deltagit i den obligatoriska utbildningen. En uppdelning av Metalls klubbar efter storlek visar vidare att det finns ett tydligt samband mellan andelen utbildade och företagets storlek. Ju större företag desto fler utbildade skyddsombud. I de största företagen är 100 % utbildade, i de minsta (med mindre än 100 anställda) är 51 % utbildade.

Av kontaktombuden och ledamöterna i klubb- eller sektionensledning är 64 % resp 80 % utbildade. Andelen utbildade är alltså relativt hög även utanför skyddsombudskretsen. Det är emellertid värt att uppmärksamma att mindre arbetsplatser jämfört med större fortfarande är dåligt rustade när det gäller utbildning i arbetsmiljöfrågor.

6.4 Behov

Man har i enkäten vidare ställt frågan: Anser Du att tillräckligt många inom klubben eller sektionen fått utbildning om arbetsmiljö? Ett jakande svar ges endast av 18 %. Det betyder att 82 % av de tillfrågade anser att behovet inte är täckt på ett bra sätt.

Varför har då inte tillräckligt många fått utbildning? Hela 42 % anser att det beror på att intresset inte är tillräckligt stort bland medlemmarna och 23 % att det är svårt att rekrytera skyddsombud. En femtedel menar att det beror på att arbetsgivaren inte tar sitt arbetsmiljöansvar. Anmärkningsvärt är också, att 13 % hävdar att det är svårt att hitta någon som arrangerar kurser.

Bristerna i utbudet kan, enligt konsultrapporten, hänga samman med att studieförbunden har "skummat marknaden". Man har siktat in sig på de största och i olika avseenden mest lättarbetade arbetsplatserna.

Detta är djupt otillfredsställande med tanke på att man sedan länge känt till att just små arbetsplatser har de största bristerna i arbetsmiljön. Behovet av uppsökande verksamhet bland dessa har också lyfts fram, bl a i fondens rapport ASF 1984:5.

B I L A G O R

ARBETSMARKNADS-
DEPARTEMENTET

Bilaga 1
1 (4)

REGERINGSBESLUT
Datum

Arendebeteckning

1990-02-01

I:5
AL 497(90)

Riksrevisionsverket
Box 34105
100 26 STOCKHOLM

90-02-20
20-90-300
FLE3 0166

Uppdrag att utföra vissa utredningsuppgifter åt
arbetsmiljökommissionen

Arbetsmiljökommissionen (A 1988:03) har i skrivelse den 19 januari 1990 hemställt om regeringens medverkan för att kommissionen skall få bistånd från statskontoret och riksrevisionsverket (RRV) för ett utredningsuppdrag som rör styrning och användning av offentliga medel för arbetsmiljöändamål.

./.

Regeringen uppdrar åt statskontoret och riksrevisionsverket att i samråd genomföra utredningen åt arbetsmiljökommissionen, i enlighet med vad som anges i bilaga till detta beslut. Uppdraget skall ha redovisats till kommissionen senast den 30 april 1990.

På regeringens vägnar

Mona Sahlin

Bo Barrefelt

Kopia till

civildepartementet
arbetsmiljökommissionen

Likalydande till

statskontoret

20 12 20
20-90-0166
F/F3

Resursfördelning och finansiering av verksamheter inom
arbetsmiljöområdet

Bakgrund

I direktiven (Dir. 1988:63) för arbetsmiljökommissionen
anförs bland annat att kommissionen bör

"överväga effektiviteten i samordningen mellan
olika samhällsorgan centralt och regionalt. Mot
bakgrund av erfarenheterna av kommissionens
kartläggning skall den lämna förslag om inrikt-
ning och organisation av arbetsmiljöarbetet och
samhällets insatser."

Statskontoret har för kommissionens räkning granskat en rad
myndigheter och organisationer på arbetsmiljöområdet som
helt eller delvis finansieras via offentliga medel och/
eller där partsinflytandet är starkt. Granskningen har
redovisats i en rapport "Aktörer på arbetsmiljöområdet - en
översiktlig kartläggning" (1989:40).

I rapporten behandlas bland annat frågor om finansiering av
olika verksamheter och fördelning av resurser inom arbets-
miljöområdet.

Enligt statskontoret tillkommer och fördelas resurserna
dels i administrativ ordning genom beslut av offentliga
organ dels genom frivilliga beslut och dels genom "mark-
nadsmekanismerna". Kartläggningen har främst riktats in på
den fördelning av resurserna som sker i administrativ ord-
ning.

Sammanfattande sägs i rapporten att

"..... redan de statliga resursfördelningsmekanismerna framstår som ganska snåriga med många parter inblandade på olika nivåer. Det är svårt att dra några bestämda slutsatser om vilka prioriteringar som görs och hur kontakterna mellan resursfördelande organisationer fungerar när man beslutar om pengar för arbetsmiljöinsatser. Ett allmänt intryck är att tydligare styrsignaler om inriktning och prioriteringar liksom även utvärderingar av de praktiska resultaten av gjorda satsningar bör eftersträvas som underlag för resursfördelningen".

Hos de aktörer statskontoret har kartlagt uppgår den sammanlagda årliga kostnaden för insatser för arbetsmiljö och rehabilitering till drygt fem miljarder kronor. Av dessa medel tillförs ca en miljard kronor i form av reguljära anslag över statsbudgeten. Från socialförsäkringssystemet tillförs cirka 700 miljoner kronor för forskning med mera via arbetsmiljöfonden och cirka 900 miljoner kronor tillförs som bidrag till företagshälsovården.

Uppdraget

Arbetsmiljökommissionen har bland annat mot denna beskrivning funnit det angeläget att genomföra en fördjupad studie av penningflöden, styrning och prioritering och användning av de statliga medel som satsas på arbetsmiljöarbete.

Kommissionen finner det önskvärt att studien genomförs i samarbete mellan statskontoret och riksrevisionsverket. En utgångspunkt bör därvid vara den översiktliga kartläggning av aktörer på arbetsmiljöområdet som statskontoret på regeringens uppdrag gjort åt kommissionen.

Studien syftar till att närmare belysa omfattning, styrning och användning av de offentliga medel som dels genom statsbudgeten anslås till sådana myndigheter som huvudsakligen

arbetar med utåtriktad arbetsmiljöverksamhet, dels via obligatoriska avsättningar, främs lagstadgade socialavgifter, utgår till arbetsmiljöändamål.

En uppdelning av arbete och avrapportering kan dock lämpligen ske, så att statskontoret i första hand inriktar sig på frågor som gäller styrningen av resurserna, medan RRV å andra sidan analyserar resursernas användning.

Vad gäller resursernas styrning bör särskild samverkan mellan berörda beslutsorgan studeras liksom även beslutsorganens prioriteringar och i vilken utsträckning resultatanalys sker. Vidare bör tillämpningen av den sedan länge erkända principen att produktionen ska bära kostnaderna för arbetsmiljön belysas.

Analysen av resursanvändningen bör koncentreras till något eller några av de områden, som nämnts i inledningen (t ex utbildning, information) och till stickprov inom dessa. Syftet med denna del bör främst vara att pröva om medlen når avsedda målgrupper och om de används på ett ändamålsenligt sätt. Studien bör också diskutera det framtida behovet av och formerna för uppföljning och resultatanalys.

Resultaten bör redovisas fortlöpande till arbetsmiljökommissionen. Arbetet bör i sin helhet vara avslutat vid utgången av april 1990.

Personer som medverkat i intervjuer

Carl A. Asklöf
Bo Lindgren
Marie-Louise Lundberg
Gunnel Skårstedt
Maud Lövgren
Roland Bolin
Marianne Gustavsson
Sven Velin
Sivert Andersson
Ingemar Källberg
Christer Måhl
Bo Barrefelt
Kristjan Vaigur
Inga-Britt Erlandsson
Torbjörn Ekelund
Runo Larsson
Agne Nilsson
Leif Nilsson
Gösta Wasell
Lennart Alamaa
Urban Nyman
Kerstin Grankvist
Vanja Lundberg-Vedin
Sture Eskilsson
Bertil Drougge
Birgitta Kindborg
Lennart Grudevall
Hans Grankvist
Erik Ander

Gerd Ivarsson
Adam Hochwälder

PM
1990-03-15

Granskning av bidrag utbetalda från arbets-
miljöfonden (AMFO)
(Projekt i samarbete med förvaltningsrevisionen F3)

1 Syfte

Syftet med projektet har varit att bedöma om bidrag från AMFO till utbildning och information används på avsett sätt och om redovisningarna uppfyller de krav som ställs vid beslut om bidrag.

2 Omfattning

Granskningen har genomförts vid AMFO, ABF-förbundet, ABF-Stockholms distrikt samt vid Handelsanställdas förbund, avdelning 20.

3 AMFO

Vid granskningen av utbetalningshandlingar och redovisningar av bidragets användning framgick följande:

Beslut om bidrag fattas antingen av AMFOs styrelse (vid belopp>500'kr) eller av s k kansliberedningen (under detta belopp).

Redovisningar för användning av bidraget granskas endast av ekonomi-administrativa personalen, i princip bara siffermässigt. Endast vid större avvikelser mot uppgjort kontrakt kontaktas handläggaren av ärendet chefen för administrativa avdelningen.

Ett antal kontrakt, som upprättas i samband med varje bidragsärende, granskades mot underliggande handlingar (beslut, utbetalningshandlingar mm) utan anmärkning.

Vi har dock funnit att i flera fall två eller flera kontrakt tillsammans redovisas, vilket gör att beloppmässig avstämning per kontrakt försvåras.

4 ABF - förbund och Stockholmsdistrikt

Bidrag till MBL-cirklar beräknas med underlag av SCBs statistik som anger antal studiecirkeltimmar. Någon annan redovisning görs ej. Bidraget betalas i efter-

skott med 30 kr per timme. Eventuella restids- och reseersättningar till cirkelledare särredovisas och ersätts med bidrag.

Bidrag till AMF-cirklar sker enligt samma principer och betalas med 50 kr per studiecirkeltimme.

Dessa bidrag betraktas som tillägg till statsbidrag som betalas av skolöverstyrelsen enligt förordningen om statsbidrag till studiecirklar mm (SFS 1981:518).

Ett antal projekt-kontrakt granskades mot underliggande verifikationer, närvarolistor mm utan anmärkning.

Vi har funnit att i flera fall två eller flera kontrakt tillsammans redovisas, vilket gör att beloppmässig avstämning per kontrakt försvåras.

5 Handelsanställdas förbund - avdelning 20

Avdelningen ansöker om bidrag hos sitt förbund och efter avslutad kurs sker redovisning till vilken bifogas specifikation över kostnader, deltagarförteckningar mm.

Två projekt har granskats mot underliggande verifikationer utan anmärkning.

Bilaga 4

ARBETSMILJÖFONDEN

89-10-11

*** SAMMANSTÄLLNING AV MBL-PENGARNA TILL OCH MED 88-12-31 ***

--- Bidrag till arbetsgivarorganisationer ---

Konto	Organisation	Bidrag	Utbetalt	Redovisat
-	Rederigruppen för mindre fartyg	21,430	21,430	21,430
7301-5	Svenska Arbetsgivareföreningen	58,461,290	56,194,815	49,395,390
7302-3	Tidningarnas arbetsgivareförening	2,029,610	1,478,220	1,478,220
7303-1	Bankinstitutens arbetsgivareorg	2,021,730	1,731,909	1,642,184
7304-9	Fastigheternas förhandlingsorg	805,310	706,310	673,310
5-6	Kooperationens förhandlingsorg	4,000,920	2,521,590	2,374,940
-4	Sv kooperativa/allmän bostadsföret	1,447,520	1,438,070	1,222,120
7307-2	Försäkringskasseförbundet	987,030	833,530	833,530
7308-0	Svenska kommunförbundet	30,495,160	25,767,330	24,538,955
7309-8	Sv kyrkans församl-pastoratförb	1,219,040	1,024,740	1,024,740
-6	Landstingsförbundet	19,063,230	16,088,923	13,831,923
7311-4	Statens arbetsgivarverk	26,390,320	17,022,190	11,298,307
7312-2	Arbetsgivareföreningen -SFO	5,315,320	2,507,547	2,284,822
7313-0	Småföretagens riksorganisation	2,275,000	1,973,752	1,873,752
7314-8	Svenska Restauratörförbundet	180,700	153,900	153,900
7315-5	Svensk industriförening	1,051,320	1,051,320	868,020
7316-3	Folketshusrörelsens förhandlingsorg	79,970	0	0
7317-1	Teatrarnas riksförbund	80,100	36,100	36,100

--- Bidrag till arbetstagarorganisationer ---

Konto	Organisation	Bidrag	Utbetalt	Redovisat
7321-3	Landsorganisationen i SVERIGE	652,030,110	586,827,151	531,827,151
-1	Tjänstemännens centralorganisation	331,635,390	317,327,910	303,484,185
7323-9	Centralorganisationen SACO/SR	75,947,090	72,318,082	62,830,390
7324-7	Sveriges arbetares centralorg	5,099,930	4,771,479	4,411,730
7325-4	Svenska hamnarbetareförbundet	806,960	805,760	689,360
-2	Svenska driftpersonalförb	107,856	107,856	107,856
7327-0	Svenska lokmannaförbundet	214,620	214,620	214,620
7328-8	Svensk pilotförening	352,880	352,880	296,880
7329-6	Förb Sveriges handelsrepresentanter	2,073,050	1,943,979	1,451,172
7330-4	Sveriges arbetsledareförbund	19,225,314	19,225,314	19,225,314
7331-2	Apoteksanställdas förbund	81,800	40,300	40,300

*** SUMMA *** 7,243,500,000 7,134,487,006 7,038,130,600

ORGANISATION	Material/ administration	UTBILDNING/INFORMATION		Utvecklings- och försöks- verksamhet	Totalt redovisat	Beviljat
		Kostnad	Deltagare			
LO	21,967,263	78,202,044	60,129		100,169,307	102,245,000
TCO	14,356,275	52,586,698	251,220		68,132,233	55,374,900
SACO/SR	836,965	15,133,924	11,265	1,189,260	15,970,889	13,116,700
SAC	115,715	72,148	126		187,863	688,200
Svenska Hamn- arbetareförbundet	9,750	136,274	316		146,024	117,600
Sv Pilotförening	4,542	74,442	30		78,984	56,000
Förbundet Sveriges handelsrepresentanter		351,901	850		351,901	360,100
Apoteksanställnas förbund	15,645	26,872	24		42,517	41,500
Summa:	37,306,155	146,584,303	323,960	1,189,260	185,079,718	172,000,000

ORGANISATION	Material/ administration	UTBILDNING/INFORMATION		Utvecklings- och försöks- verksamhet	Totalt redovisat	Beviljat
		Kostnad	Deltagare			
SAF	7,036,943	6,316,811	19,771		13,353,754	9,065,900
Tidningarnas arbets- givareförening (TA)	26,348	405,847	330		432,195	335,500
Bankinstitutens arbetsgivareorg (BAO)	81,601	276,046	287		357,647	358,900
Fastigheternas för- handlingsorganisation	70,399	737,045	1,895		807,444	132,000
Kooperationens för- handlingsorganisation	492,300	1,007,850	1,641		1,500,150	586,600
KAB, Arbetsgivareorg för kooperativa och all- männyttiga bostads- företag	5,069	345,533	844		350,602	225,400
Försäkringskasse- förbundet	313,329				313,329	153,500
Svenska kommun- förbundet		2,459,267	6,700	2,434,039	4,893,306	4,913,500
Svenska kyrkans försam- lings o pastoratförb	54,225	315,564	3,927		369,789	194,300
Landstingsförbundet	1,068,971	2,051,556			3,120,527	3,233,600
Statens arbetsgivar- verk (SAV)	405,541	3,335,466	1,941		3,741,007	4,227,200
Arbetsgivareföreningen SFO		345,220	518		345,220	890,900
Småföretagens riks- organisation	114,674	285,326	383		400,000	400,000
Svenska Restauratör- förbundet	43,925	65,256	144		109,181	26,800
Svensk Industri- förening		184,580	497		184,580	183,300
Folketshusrörelsens förhandlingsorg		50,000	57		50,000	28,600
Teatrarnas Riksförbund						44,000
Summa:	9,713,325	18,181,367	38,935	2,434,039	30,328,731	25,000,000

MBL och AML på lokal nivå

**- en utvärdering av resursanvändningen för
utbildningsinsatserna**

S 7

Göteborg i april 1990

© Syneco

Innehållsförteckning.	Sid
1 Uppdraget och dess genomförande.	1
2 Enkäten till "konsumenterna".	3
3 Medbestämmandeutbildningen.	4
3.1 Utbildningens form.	4
3.2 Resursernas fördelning.	4
3.3 Utbudet av MBL-utbildning.	6
3.4 Behovet eller efterfrågan på MBL-utbildning.	8
3.5 Bedömning av utbud och efterfrågan.	10
4 Arbetsmiljölagen (AML) -utbildningen.	11
4.1 Västra Sveriges Arbetsmiljöförening.	11
4.2 ABFs och TBVs omorientering.	12
4.3 ABFs och TBVs utbud och marknadsinsatser.	12
4.4 Behovet eller efterfrågan på AML-utbildning.	14
4.5 Skyddsfunktionen - en "sidovagn"?	15
4.6 Bedömning av utbud och efterfrågan.	17
5 Några synpunkter på behov och organisation av utbildningsinsatser på lokal nivå.	19
5.1 Centrala och allmänna lösningar på lokala och specifika problem - en omöjlighet.	19
5.2 AML-resurser "fyller ut" MBL på lokal nivå?	20
5.3 Förändringsbehoven är olika.	22
5.4 Ersätt MBL- och AML-resurserna med lokala förnyelseresurser.	24

ENKÄTBILAGA

MBL och AML på lokal nivå

1. Uppdraget och dess genomförande.

Riksrevisionsverket (RRV) har gett Stig Fölhammar, Syneco, i uppdrag att utföra en studie av resursanvändningen på lokal nivå för den utbildning som finansieras med den särskilda arbetarskyddsavgiften om 0,35 % av arbetsgivaravgiften.

Utbildningen avser dels medbestämmandelagen (MBL) med tillhörande avtal, dels arbetsmiljölagen (AML), och de frågor som avsågs att belysas i studien var följande:

- * vilka anordnare av kurser eller information finns,
- * hur många kurser och med vilken målsättning har arrangerats,
- * vilka grupper och hur många personer har deltagit,
- * hur har behovs- och volymprioriteringen skett,
- * vilken uppföljning av verksamhetens resultat och effekter, finns och hur används denna?

Studien har genomförts som en kartläggning och analys av de resurser som tillförts och använts inom Göteborgsområdet.

Datainsamlingen har skett genom, dels genomgångar av skriftligt material om aktiviteterna och finansieringen av dessa, dels en enkät till studieorganisatörer ute på lokala fackklubbar inom två av Landsorganisationens (LO) medlemsförbund. Härutöver har ett 20-tal intervjuer gjorts med aktörer som i olika skepnader är eller har varit knutna till utbildningsverksamheten. Dessa aktörer kan schematiskt indelas i följande kategorier:

"producenter" (anordnare eller genomförare),

"konsumenter" (avnämare och deltagare)

"mäklare" (beställare eller uppdragsgivare)

"Producenterna" har kartlagts genom intervjuer med planerings- och kursansvariga inom några av de större fackliga organisationerna och inom de två studieförbunden ABF och TBV. Viss grundläggande information av främst beskrivande karaktär, såsom

omfattning, kursprogram och kursinnehåll, har införskaffats genom studier av deltagarförteckningar, annan statistik och verksamhetsberättelser.

Data beträffande valda delar av "konsumenterna" eller målgruppen för MBL- resp AML-utbildningarna har insamlat genom att en enkät med frågor har tillställts fackliga studieorganisatörer på totalt 119 arbetsplatser inom såväl den privata (Metalls avdelning 41) som den offentliga sektorn (Kommunals avdelning 8).

I enkäten ombads studieorganisatörerna att uppskatta antalet utbildade, vilka kategorier av anställda som utbildats och behovet av fortsatt utbildning, samt målgruppens fiktiva prioritering av fortsatta utbildningsinsatser inom de undersökta områdena jämfört med andra tänkbara utbildningar.

Enkätsvarens relevans har därefter avstämts mot materialet från en undersökning som företogs vid årsskiftet 1989/90 av LO-distriktet i Göteborg, bl a har för vissa frågor jämförelser av svarsfrekvenserna gjorts mellan undersökningarna.

Ett annat steg i kartläggningen har avsett hur resurserna till främst MBL- utbildningen fördelas mellan central och lokal facklig nivå. Genom intervjuer har undersökts hur kopplingarna eller mekanismerna mellan "producenter" och "konsumenter" ser ut, hur planering, prioritering och beslut tillgår, var beslutsnivåerna finns och vilken roll dessa har när det gäller utbildningarnas innehåll och fördelning på målgruppen.

En ytterligare dimension i kartläggning har avsett kostnaderna för utbildningsinsatserna. Vi har försökt att belysa, dels fördelningen mellan direkta och indirekta kostnader, dels omfattningen av marknadsföringskostnaderna samt ev snedstyrande effekter i bidragssystemets nuvarande utformning.

Vi har kanske inte i alla avseenden lyckats fullfölja alla dessa intentioner, främst p g a att de institutionella ramarna eller spelreglerna i vissa avseenden är ganska otydliga samt därför att tillräckligt med tid saknats.

De analyser som gjorts och de resultat som presenteras utgår i något fall från ett litet dataunderlag och av denna anledning har vi ibland valt att formulera slutsatserna på ett resonerande sätt.

2. Enkäten till "konsumenterna".

Först valdes Svenska Kommunalarbetareförbundets avdelning 8 med ca 42 000 resp Svenska Metallindustriarbetare förbundets avdelning 41 med ca 30 000 medlemmar att representera "konsumenterna". Dessa båda avdelningar har flest medlemmar i Göteborg.

Underlaget till frågorna i enkäten införskaffades genom intervjuer med förtroendevalda fackliga företrädare på ett större och ett mindre företag samt på en kommunal arbetsplats i Göteborg.

Enkäten som därefter konstruerades innehöll fem strukturerade frågor med fasta svarsalternativ kring MBL och fem (för Metall) resp sex frågor (för Kommunal) kring AML samt en avslutande fråga där det gällde att rangordna intresset för utbildning inom några skilda områden.

Enkäten med följebrev och svarskuvert skickades till studieorganisatorerna vid samtliga verkstadsklubbar inom Metalls avdelning 41 (69 stycken) resp sektioner inom Kommunals avdelning 8 (40 stycken).

För utskicket användes de båda fackliga avdelningarnas register över studieorganisatorer och följebrevet undertecknades av såväl undersökningsledaren som av avdelningarnas studieombudsmän.

Sammanställningen av materialet har diskuterats med studieombudsmännen för en bedömning av svarens relevans.

Svaren på frågorna avseende skyddsombudens roll och deras utbildning har jämförts med svaren från en studie som genomförts internt av LO-distriktet i Göteborg vid årsskiftet 1989/90.

Medlemsantalet i de klubbar resp sektioner som täcktes av enkäten varierade från ett tjugotal till 14 000. Vid analysen av de inkomna svaren har den stora variationsvidden beaktats särskilt.

Svarsfrekvensen var nästan lika hög för de båda avdelningarna (63 %). En sammanställning av frågor och svar med kommentarer återfinns sist i rapporten som en särskild enkätbilaga.

3. Medbestämmandeutbildningen

3.1 Utbildningens form.

I statsmakternas intentioner vad gäller utbildning och information om MBL har lämnats betydande frihetsgrader i tolkningen av vad som kan betraktas som MBL-utbildning. Möjligheterna att sätta in MBL i ett vidare, t ex ett arbetsrättsligt sammanhang är alltså stora. Detta kan anses naturligt och som en del av den inneboende logiken; MBL som ett instrument eller verktyg för de anställdas inflytande.

Integrationstanken har fått fullt genomslag inom de båda undersökta förbunden, vilket återspeglas på den lokala nivån. Det är idag endast akademikerförbundet SACO/SR och några tjänstemannaförbund som anordnar kurser som exklusivt behandlar MBL med tillhörande avtal.

De båda fackförbundsavdelningar som ägnats särskild uppmärksamhet i denna studie har båda integrerat MBL i andra kurser, t ex ingår MBL och MBA med vardera en halv dag i Kommunals kontaktombudsutbildning (en utbildning som totalt omfattar sju dagar).

Metall har på motsvarande sätt inrangerat MBL i sin facklig grund- resp fortsättningskurs.

3.2 Resursernas fördelning

De särskilda resurserna för MBL-utbildningen går inte heller att klart och entydigt urskilja, när man kommer ner på lokal nivå. Vid fördelningen av resurserna har de centrala organisationerna en stark ställning. Av de drygt 120 Gkr som tillfaller LO fördelas 60 % (72 Gkr) på de olika förbunden enligt en särskild nyckel som innebär att vart och ett av de 23 förbunden får ett grundbelopp om 300 Kkr. Resterande medel delas därefter i tre delar, varav en tredjedel går till de fem förbund som har fler än 100 000 medlemmar. Övriga 19 förbund får dela på de övriga två tredjedelarna. Vid fördelningen av medlen utöver grundbeloppet används medlemsantalet som fördelningsnyckel.

De enskilda LO-förbundens fördelning av MBL-resurserna sker efter varierande principer. Inom Metall som får knappt 11 Gkr får avdelningarna ansöka om pengar för de utbildningar som planerats av de lokala klubbarna eller sektionerna och som därefter behandlats i avdelningarnas studiekommitéer. Förbundet gör

därefter sina prioriteringar, varefter pengarna fördelas mellan de olika avdelningarna i landet.

Inom Kommunal fördelas först 40 000 kr till envar av de 55 avdelningarna. Dessa får också 2 kr per medlem. Sammanlagt får avdelningarna alltså först dela på 3,5 Gkr av de totalt 14 Gkr som Kommunal tilldelas. Avdelningarna kan därefter ansöka om totalt ytterligare 1,3 Gkr och anmäla deltagare till av förbundet särskilt arrangerade och finansierade utbildningar för 8 Gkr.

Av de 40 % eller 48 Gkr som stannar inom LO går 10-12 Gkr till LOs informationsenhet och 12-13 Gkr till arbetarnas bildningsförbund (ABF). Resterande 23-26 Gkr tillfaller LOs enhet för central utbildning, varifrån en del fördelas av LO till de olika distrikten.

LO-distrikten har en särskild roll i förhållande till de enskilda förbundens avdelningar. Huvuduppgiften är att arbeta med agitation och information, men distrikten utgör dessutom paraplyorganisationer för de olika avdelningarna som avlastar och samordnar dessa samt arbetar med övergripande frågor.

Det är framför allt för de förbundsavdelningar med få medlemmar och små resurser som får mest hjälp. Här är det solidaritetstanken som ligger i botten. De större avdelningarna som Metalls avdelning 41 och Kommunals avdelning 8 är mer självgående.

Under LO-distriktets styrelse finns ett antal arbetsgrupper med representanter för förbundens avdelningar. I Göteborg finns, t ex en arbetsmiljögrupp som bl a granskar ritningar för ny-, till- och ombyggnader av fastigheter på ett sådant sätt att de olika förbunden kan agera samordnat i specifika frågor. Vid, t ex en ombyggnad av en restauranglokal berörs inte bara Hotell och Restaurangs medlemmar utan också Transports och Kommunals (för inlastning av varor resp utlastning av sopor).

LO-distrikten kan ansöka till enheten för central utbildning inom LO om resurser, varav en del är MBL-resurser, för vissa specificerade ändamål, såsom:

- * facklig ungdomsskola (FUS) som i Göteborg årligen innebär att ca 400 ungdomar deltar i en 3-dagars utbildning. De deltagande ungdomarna väljs av förbundsavdelningarnas klubbar.
- * uppsökande verksamheter av typ besök som distriktet gör på främför allt mindre arbetsplatser tre gånger om året, i april

och oktober samt vid skolavslutningen i juni. Den sistnämnda går under beteckningen "Facket i sommarland".

* jämställdhetskurer.

Enligt uppgift finansieras jämställdhetskurer till 100 % och FUS-verksamheten till 30 % av MBL-pengar medan omfattningen för den uppsökande verksamheten är oklar. Också när det gäller LO-distrikten tillämpas ett motsvarande ansökningsförfarande som på förbundssidan.

I den uppsökande verksamheten kontakter och träffar LO-distriktens ombudsmän eller projektanställd personal ungdomar, ev. klubbordförande och arbetsgivare och informerar sm svarar på frågor. Främst "Facket i sommarland" bedöms vara mycket viktig. Denna, som till stor del riktas mot arbetsplatser med dåligt eller helt oorganiserad arbetskraft av typ skolungdomar, anser man vara en ren upplysningsverksamhet.

Hur stor andel MBL-information som ingår i de här nämnda verksamheterna eller vilken betydelse MBL-pengarna har för denna verksamhet är inte möjligt att fastställa. Självklart kan det vara bra för de anställda på dessa mindre arbetsplatser att få veta sina rättigheter och vilket stöd MBL kan ge.

Sammanfattningsvis kan konstateras att det inte går att enkelt fastslå hur mycket resurser som används i Göteborgsområdet. Det går inte heller att närmare precisera användningen för olika ändamål.

Det kan dock konstateras att när man betraktar hur MBL-resurserna används på lokal nivå, att det är en mycket splittrad bild som framträder. Splittringen gör det svårt för att inte säga omöjligt att göra en traditionell och systematisk resultatvärdering eller effektmätning. Däremot går det att ställa större delen av det faktiskt existerande utbudet av utbildning och information kring MBL mot uppskattat behov eller efterfrågan på de arbetsplatser där det finns fackligt organiserad verksamhet

3.3 Utbudet av MBL-utbildning.

När det gäller utbudet kan konstateras att 90 % av utbildningen, som drivs av de båda avdelningarna, uppges rikta sig mot fackliga förtroendevalda. Kommunals avd 8 i Göteborg hade emellertid på hösten 89 en veckokurs "M.B-Utbildning" med 30 platser, till vilken också icke-förtroendevalda kunde söka.

Av detta följer att det för den ordinäre facklige medlemmen inte är helt enkelt att få MBL-utbildning utan att samtidigt bli utsedd av sina kamrater och påta sig ett förtroendeuppdrag inom den fackliga organisationen. Som förtroendeman får då han eller hon samtidigt också 80-85 % annan utbildning av främst arbetsrättslig karaktär.

Men kan då inte den ordinäre medlemmen vända sig till någon annan anordnare av MBL-utbildning? Kanske till ett studieförbund? Vi har försökt se hur det förhåller sig med den saken.

ABFs roll när det gäller arbetslivsutbildningen, vari inbegrips såväl MBL- som AML-utbildningen, är i allt väsentligt underordnad förbundsavdelningars utbildningsverksamhet. ABF marknadsför inte arbetslivsutbildningen alls i egen regi, t ex i sitt studieprogram, utan marknadsföringen sköter avdelningarna.

ABF-anställda deltar på diskussionsbasis i avdelningarnas programplanering, men det är avdelningarna som beslutar om kurser, rekryterar deltagare och cirkelledare. Inte heller när det gäller framtagningen av studiematerial har ABF en aktiv roll. Merparten av detta utarbetas centralt av LO, vilket naturligtvis ger lägre kostnader.

ABFs roll är främst administratörens, man hanterar deltagarförteckningar, bokar kursgårdar och transportmedel. Den mest aktiva uppgiften man har är utbildningen av cirkelledare.

Inom Tjänstemännens Bildningsverksamhet (TBV) förefaller rollen när det gäller marknadsföringen något mera aktiv. I, t ex studieprogrammet 1989/90 för TBV Region Väst fanns följande sexton cirklar upptagna under rubriken MB-cirklar. Enligt TBV karakteriseras de alla av att de innehåller inslag om MBL:

Arbetsrätt

Data för framtiden

Delaktighet, lagarbete, ledarskap

Det handlar om kommunikation

Från megafon till dialog

Företagsekonomi från början

Företagsekonomi 90

Företaget - verksamhet och ekonomi

Förnyelse på arbetsplatsen - att ta reda på utvecklingsbehov

Jämna vägen

Kom ihåg vid sammanträden - ATF

Mer om arbetsrätt

Personalekonomi
Pyramidguiden
Vilja våga förändring
Vi syns på kontoret

Av denna företeckning framgår, dels att ingen av dessa kurser endast avser MBL, dels att det gränserna för vad MBL- utbildning kan omfatta är mycket otydliga - frågan är snarast om det finns några gränser alls.

Sammanfattningsvis kan konstateras att MBL-utbildningen i första hand riktas mot de förtroendevalda. Avgränsningen mot den övriga fackliga verksamheten har suddats ut, dels drivs MBL-utbildningen i allt väsentligt integrerat med annan facklig utbildning, dels finansieras särskilda projekt, som är svåra att skilja från ordinär facklig informationsverksamhet, helt eller delvis med MBL-medel.

Utbildningen och informationen om MBL kanaliseras i allt väsentligt av de fackliga organisationerna själva ut till de anställda, en ordning som kan förfalla nog så naturlig, men som har svagheten att fördelningen blir relaterad till fackets organisatoriska styrka på olika arbetsplatser. Där den fackliga organisationen står stark kommer också utbildnings- och informationsinsatserna att vara omfattande och vice versa.

De aktiva insatser som idag görs på utbudssidan för att väcka och skapa intresse för MBL kan inte sägas vara mer omfattande än för annan facklig utbildning eller information. Insatserna kan inte heller sägas vara särskilt vidlyftiga rent kvantitativt.

3.4 Behovet eller efterfrågan på MBL-utbildning.

Av de lokala verkstadsklubbarnas resp sektionernas studie-organisatörers enkätsvar (fråga 5, ENKÄTBILAGA, sid 2) angående intresset bland medlemmarna för utbildning och information kring MBL, kan konstateras att endast 4 av 68 (6 %) ansåg att det fanns ett stort intresse bland medlemmarna för sådan utbildning eller information. De fyra svaren kom alla från Kommunal och ingen från Metall.

Det var något fler eller 19 av 68 (28 %) som ansåg att intresset bland medlemmarna för utbildning kring MBL var varken stort eller litet. Fördelningen på avdelningarna var här 13 av 26 för Kommunal (50 %) resp 6 av 42 för Metall (14 %).

I andra ändan av skalan återfanns 44 av 68 (65 %) som ansåg att intresset för utbildning och information kring MBL var litet. Fördelningen på förbunden var här 8 av 26 för Kommunal (31 %) resp 36 av 42 för Metall (86 %).

Det fanns alltså en markant skillnad mellan hur studieorganisatorerna inom Kommunal resp Metall uppskattade intresset för MBL.

Denna skillnad visar sig åter när studieorganisatorerna (fråga 13, ENKÄTBILAGA, sid 6) rangordnar utbildningsbehovet för MBL och sju andra områden; MBL fick inom Kommunal rangtalet 4 mot inom Metall 7 (näst lägst). Vi skall återkomma till detta längre fram i rapporten.

Det var också färre inom Metall än inom Kommunal som angav att deras medlemmar hade fått särskild utbildning eller information kring MBL (fråga 2, ENKÄTBILAGA, sid 1). Till detta skall läggas att 50 % av de svarande inom Metall angav att detta hade ägt rum under perioden 76-80 (fråga 3, ENKÄTBILAGA, sid 2). För Kommunal var svaren på samma fråga mer jämt fördelade, även om tyngdpunkten låg på perioden 81-85.

På frågan om orsaker till det låga intresset (fråga 6, ENKÄTBILAGA, sid 3) angav 13 av 36 svaranden inom Metall resp 4 av 8 inom Kommunal att det inte längre ordnas särskilda kurser.

10 av totalt 44 svarande framhöll också som orsak till det låga intresset att MBL inte längre är ny, 12 av 44 att MBL inte är särskilt viktig längre och 15 av 44 att de frågor som MBL behandlar klarar man av på andra sätt.

Den här tecknade bilden reser många frågetecken kring de nuvarande insatserna. Det är svårt att entydigt fastslå om det ljunna intresset för utbildning och information kring MBL, främst inom Metall, har sin förklaring i att de möjligheter som lagen ger de anställda nu är väl kända och att verksamheten fungerar bra, låt vara kanske inte på ett sätt som motsvarade förhoppningarna eller intentionerna när lagen infördes, eller om förklaringen är att de insatser som gjorts under senare år har varit för passiva eller rent av misslyckade.

Uppenbarligen har de senare årens insatser varit mindre lyckade eller för passiva i så måtto att de inte förmått väcka eller skapa ett starkare intresse för MBL. Denna slutsats styrks också av att nästan en tredjedel av de svarande anser att bristen på särskilda kurser är en orsak till det låga intresset.

Avslutningsvis vill vi redovisa en annan, visserligen enkel men ändå kompletterande test på intresset för MBL, nämligen responsen på de särskilda MB-cirklar som TBV-Väst har marknadsfört och som presenterades ovan.

De cirklar som mött störst efterfrågan var inte den som enklast och tydligast framstår som mest kopplad till MBL, nämligen arbetsrätt. Tvärtom uppgavs intresset här ha varit tämligen lågt. I stället var det cirklarna: Data för framtiden, Det handlar om kommunikation och Företagsekonomi som efterfrågats mest, såväl av fackklubbar som av andra organiserade grupper på större arbetsplatser.

3.5 Bedömning av utbud och efterfrågan.

Beslutet om särskilda resurser till utbildning och information om MBL fattades när lagen infördes. MBL, som bl a anger formerna för relationerna mellan arbetsgivare och anställda, berörde många medborgare och det fanns ett upptrissat intresse kring reformen. Beslutet om att särskilda insatser som ett komplement skulle göras för att föra ut lagen och skapa en god grogrund för en snabb introduktion av lagen framstår som logiskt.

I dagsläget förefaller situationen att vara något annorlunda. Det kan konstateras att det har skett en naturlig anpassning av de fackliga organisationernas verksamhet och att MBL har integrerats i annan näraliggande utbildning. Detta framgår klart och entydigt av kartläggningen av utbudet.

Samtidigt har umgängesformerna mellan arbetsgivare och arbetstagare på de flesta arbetsplatser också omformats bl a i enlighet med MBL. Måhända är de möjligheter till inflytande som MBL ger nu en naturlig del av vardagliga umgänget mellan arbetsgivare och anställda, vilket kan förklara det låga intresset.

Tanken att MBL nu primärt inte längre är en kunskapsfråga där utbildning och information är viktiga utan att det - för den händelse ändringar i umgängesformerna mellan arbetsgivare och anställda anses påkallade av statsmakterna - i stället handlar om att ändra lagen, motsägs endast av det faktum att en tredjedel av svarandena i enkäten uppgav att det var svårt att få tillgång till särskild MBL-utbildning. Tillförlitligheten i dessa enkätsvar kan å andra sidan anses vara låg, om man skall döma av det manifesterade intresset för TBV-Västs MB-cirklar.

4 Arbetsmiljölagen (AML) -utbildningen.

4.1 Västra Sveriges Arbetsmiljöförening

Intresset i Göteborgsområdet för utbildning rörande arbetsmiljöfrågor är betydligt äldre än arbetsmiljölagen. Redan 1947 bildades Västra Sveriges Arbetsmiljöförening (VSA) av ett par privatpersoner i Göteborg. Dessa personer lyckades successivt värva ett mycket stort antal både små och stora företag och Göteborgs kommun samt knyta de fackliga förbundsavdelningarna till föreningen som medlemmar.

VSAs verksamhet har sedan starten varit uppdelad i två huvudaktiviteter:

1. Ett särskilt av föreningen ägt servicebolag idkar försäljning av personlig skyddsutrustning (skyddskläder och skyddskor), skyltar och arbetsmiljölitteratur. Servicebolaget är idag också auktoriserad återförsäljare av arbetarsskyddsstyrelsen och arbetsskyddsnämndens författningar och anvisningar.
2. I föreningens regi drivs utbildning rörande arbetsmiljöfrågor. Kursutbudet idag omfattar en introduktionskurs om 1 dag samt en grund- och en fortsättningskurs om vardera 4 dagar. Kurserna drivs både på internat eller externat allt enligt kundernas önskemål.

Under senare år har den allt hårdare konkurrensen på marknaden för privat skyddsutrustning försatt VSAs servicebolag i allt större ekonomiska svårigheter. Samtidigt har studieförbunden kraftigt ökat sina aktiviteter på marknaden för arbetsmiljöutbildning.

Intresset för VSA bland medlemsföretagen och de fackliga organisationerna har därför succesivt minskat och styrelsen för servicebolaget överväger därför nu en försäljning eller likvidation.

Idag förekommer ett visst samarbete mellan VSA och studieförbunden på utbildningssidan i så motto att personal från både ABF och TBV har gått på VSAs arbetsmiljöutbildning.

Vi skall återkomma till VSA längre fram i detta kapitel, men nu skall vi inledningsvis beskriva några av orsakerna till att ABF och TBV under 80-talets senare hälft har övertagit större delen av marknaden för arbetsmiljömarknaden.

4.2 ABFs och TBVs omorientering.

Uppgifterna i denna del av studien grundas framför allt på intervjuer som gjorts på två TBV avdelningar, TBV Göteborg och TBV Göteborgs förorter i Mölndal samt ABF Göteborg.

För studieförbunden med ABF och TBV i spetsen var 70-talet en expansionsperiod då man i mycket stor utsträckning vände sig till allmänheten med ett brett utbud inom hobby-, fritids- och kulturverksamheterna.

I början av 80-talet försämrades statsbidragen för dessa cirklar, från att ha fått 80 % täckning fick man nu endast 35-40 %. Detta ledde till radikala neddragningar och omorienteringar.

Förändringarna av statsbidragen ledde till att medlemsorganisationernas prioriteringar slog igenom, satsningarna på arbetslivs-utbildningen ökade väsentligt och idag äger nästan merparten av verksamheten rum ute på arbetsplatserna i nära samarbete med de fackliga organisationerna.

För de organisationer som behandlas här handlar det idag, såväl ABF som TBV Göteborgs kommun om 40-50 % av cirkelverksamheten.

Den ekonomiska betydelsen är än större: för TBV Göteborgs Förorter är idag ekonomin i så stor utsträckning som till 75-80 % beroende av inkomsterna från de AML-cirklar som finansieras av arbetsmiljöfonden.

4.3 ABFs och TBVs utbud och marknadsinsatser.

Om kursutbudet kan nämnas att såväl ABF som TBV har "Bättre arbetsmiljö" (BAM) för den privata sektorn resp "Nycklar till bättre arbetsmiljö" för den offentliga sektorn på sina produktprogram. I dessa cirklar är merparten av deltagarna huvudskyddsombud och skyddsombud.

Härutöver har främst TBV-avdelningarna etablerat sig starkt på marknaden med en mycket uppskattad kurs: "Arbetsglädje och effektivitet" som i olika varianter riktar sig till anställda inom kommuner och landsting. I dagsläget är det, t ex fler än 15 000 lärare i Västsverige som har gått denna cirkel. Eftersom deltagarna i "Arbetsglädje och effektivitet" är vanliga anställda har, enligt uppgift, arbetsmiljöfonden minskat statsbidraget till 80 % för dessa cirklar.

AML-cirklarnas fördelning på deltagare från fackliga organisationer inom privat resp offentlig sektor uppges vara följande:

	Privatanställda	Offentliganställda
ABF Göteborg	45 %	55 %
TBV Göteborg	20 %	80 %
TBV Göteborgs förorter	20 %	80 %

Den starka orienteringen mot de offentliganställda har naturligtvis också andra orsaker än att studieförbunden lyckats ta fram bra cirklar med bra kursmaterial.

En orsak till att TBV nått stora framgångar med kursen "Arbetsglädje och effektivitet" uppges man vara att man lyckats fånga och kanalisera både arbetsmiljöproblemen och de negativa stämningarna som funnits inom den offentliga sektorn. Det har alltså funnits ett uppdämt behov, främst vad gäller den psykosociala arbetsmiljön.

En annan orsak är att kurserna har passat bra in i det förändringsarbete som växer fram inom den offentliga sektorn. Kurserna har fångat upp de begynnande förändringsvindar som nu blåser allt starkare och fått starkt gehör också hos arbetsgivarna.

En tredje orsak är helt enkelt att det har gått åt mycket mindre tid och resurser för införsäljning inom den offentliga sektorn. ABF och TBV har, t ex i Göteborgs kommun lyckats förankra utbildningen i Centrala Arbetsmiljökommitten (CAK), som är gemensam för alla kommunens förvaltningar. CAK har beslutat att alla anställda, såväl arbetsledare och chefer som underställda bör delta i cirkelverksamheten. Nästa steg för TBV och ABF har därefter varit att med uppbackning av de fackliga förtroendemännen erbjuda cirklar till de olika förvaltningarna.

En fjärde orsak är också att det har varit tyngre att bearbeta marknaden inom den privata sektorn. Enligt uppgift bekymrar sig de privata arbetsgivarna mer för de brister som uppstår på intäktssidan när personalen går på kurs än för brister i arbetsmiljön. Detta uppges också medföra att personalen i företagen drar sig för att driva frågan om utbildning, eftersom man vet, att man då antingen själv i efterhand får arbeta in den förlorade tiden eller, att man ökar trycket på de som inte deltar i utbildningen utan arbetar under utbildningstiden.

När det gäller AML-utbildningen inom den privata sektorn, domineras denna i stor utsträckning av BAM. Inom TBV uppger man att man har haft svårt att, t ex nå ut med andra kurser till industritjänstemannaförbundet (SIF). Man har gjort ett försök ganska nyligen att utveckla en ny kurs med kvalificerade gästdeltagare, bl a den numera pensionerade "arbetsmiljö-åklagaren" Sten Styring, men reaktionen på de utskick som man har gjort till olika företag och lokala klubbar har inte varit särskilt uppmuntrande.

När det gäller både BAM och "Nycklar" är dessa i och för sig obligatoriska för huvudskyddsombud och skyddsombuden. ABF och TBV har idag ett gemensamt och organiserat förfarande både vad gäller att fånga upp de som väljs till skyddsombud ute på arbetsplatserna och att fördela uppdragen mellan sig när det gäller att utbilda cirkelledare och förse deltagarna med kursmaterial.

De valda skyddsombuden fångas upp genom att de fackliga klubbarna resp sektionerna skickar namnen på de valda till förbundsavdelningarnas ombudsmän som därefter vidarebefordrar namnen till studieförbunden.

4.4 Behovet eller efterfrågan på AML-utbildning.

Inledningsvis kan konstateras att betydligt fler medlemmarna inom Kommunal än inom Metall har fått på AML-utbildning (fråga 7, ENKÄTBILAGA, sid 3). För Metall uppgav var sjätte (7 av 42) svarande att nästan ingen hade fått AML-utbildning eller information. Av dessa svar kom tre stycken från klubbar med färre än 30 medlemmar, tre från klubbar med mellan 30 och 100 och ett svar från en klubb med mellan 100 och 200 medlemmar.

Om nu de sju verkstadsklubbarna undantas, där ingen fått AML-utbildning, kan det konstateras att studieorganisatorerna uppgav att tämligen många av de förtroendevalda (skyddsombud och klubbstyrelseledamöter) i de båda undersökta avdelningarnas lokala klubbar resp sektioner har fått AML-utbildning (fråga 7, ENKÄTBILAGAN, sid 3). Metall låg här sämre till än Kommunal.

När det sedan gäller hur många av klubbarnas resp sektionernas skyddsombud som fått AML-utbildning (fråga 8, ENKÄTBILAGA, sid 4) blir bilden den omvända, d v s Metall har högre siffra än Kommunal (75 %)! För Metall redovisades här att hela 93 % (mot 75 % för Kommunal) av skyddsombuden har fått utbildning. Denna siffra ansågs emellertid vid avstämmningen mot uppgifter som

fanns på förbundsavdelningen vara i överkant, varför en särskild analys genomfördes.

En uppdelning av svaren visade då att på de verkligt stora arbetsplatserna, där klubbarna hade fler än 1000 medlemmar var samtliga skyddsombud utbildade. På arbetsplatser där klubbarna hade mellan 1000 och 200 medlemmar uppgavs 93 % av skyddsombuden vara utbildade, medan andelen sjönk till 56 % för de arbetsplatser där klubbarna hade mellan 200 och 100 medlemmar resp på de arbetsplatser där klubbarna hade färre än 100 anställda till 51 %.

Denna markanta skillnad mellan större och mindre arbetsplatser har bekräftats av den ombudsman på Metalls förbundsavdelning som ansvarar för skyddsombudsverksamheten.

Andelen utbildade skyddsombud inom Kommunal uppgick till 75 % och här var fördelningen ganska jämn mellan de olika arbetsplatserna. En anledning till att ungefär en fjärdedel av skyddsombuden saknade utbildning, har av Kommunals förbundsavdelning uppgetts kunna hänga samman med att enkäten gick ut tidsmässigt ganska nära efter det att valen ägt rum och att de nyvalda skyddsombuden därför ännu inte hunnit gå utbildningen.

4.5 Skyddsfunktionen - en "sidovagn"?

I den allmänna debatten har det ibland anförts att skyddskommittéerna och skyddsombudens verksamhet inte är tillräckligt förankrad i de anställdas fackliga organisationer och att skyddsombuden inte betraktar sina uppdrag som fackliga uppdrag.

Inom LO-distriktet i Göteborg har nyligen gjorts en undersökning av skyddsombudsfunktionen inom samtliga LO-förbund. Denna undersökning ger inte belägg för det sistnämnda påståendet, eftersom 76 % av de svarande skyddsombuden sade sig uppfatta sitt uppdrag som ett fackligt uppdrag.

Vi har försökt att undersöka i vilken utsträckning ledamöterna i klubb- resp sektionsstyrelserna har deltagit i AML-utbildning (fråga 10, ENKÄTBILAGA, sid 4) och fått uppgifter om att ca 80 % i de båda förbunden har fått AML-utbildning.

Denna uppgift ansåg Metalls förbundsavdelning vara väl hög, eftersom ersättning för förlorad arbetsförtjänst inte utgår för styresledamöter. Därför gjordes samma nedbrytning av svaren som på frågan om skyddsombudens utbildning.

Det visade sig då att i klubbar med fler än 1000 medlemmar hade 100 % av styrelseledamöterna uppgivits ha fått utbildning. För klubbar med mellan 1000 och 200 hade 80 % uppgivits, medan för klubbar med mellan 200 och 100 medlemmar hade 65 % uppgivits och slutligen för de med färre medlemmar än 100 endast 32 % av styrelseledamöterna.

Slutligen tillfrågades studieorganisatorerna om de ansåg att tillräckligt många medlemmar inom klubben resp sektionen hade fått AML-utbildning. Endast 5 av 20 inom Kommunal och 5 av 37 inom Metall svarade "Ja" (fråga 11, ENKÄTBILAGA, sid 5)

Denna fråga följdes upp med en fråga till de studieorganisatorer som svarat "Nej" på föregående fråga om vad de ansåg vara orsaken (fråga 12, ENKÄTBILAGAN, sid 5).

Inom Metall ansåg 12 % och inom Kommunal 13 % att det var svårt att hitta någon som arrangerar kurser.

För Metalls del var i stället det vanligast förekommande alternativet att det var svårt att få upp ett verkligt stort intresse bland medlemmarna (52 %), medan Kommunals svar fördelade sig jämnare mellan främst tre alternativ;

- att arbetsgivaren har ansvaret men inte tar det fullt ut (26 %),
- att det är svårt att rekrytera skyddsombud (28 %) och
- att det är svårt att få upp ett verkligt stort intresse bland de egna medlemmarna (30 %).

Endast sammanlagt två svarande från de båda förbunden angav att företagshälsovården arbetar med detta och sköter det bra, vilket i sig är anmärkningsvärt.

Sammanfattningsvis kan konstateras att när det gäller AML-utbildningen finns det färre utbildade inom Metall än Kommunal.

När det gäller utbildningen av skyddsombud och ledamöter i klubbstyrelser fungerar de företag, där Metalls verkstadsklubb har många medlemmar, mönstergillt i detta avseende. Däremot utgör de företag där verkstadsklubbarna har få medlemmar ett stort problem.

Enligt Metalls förbundsavdelningen stämmer denna bild mycket väl med avdelningens egen erfarenhet och med andra undersökningar som förbundsavdelningen känner till.

4.6 Bedömning av utbud och efterfrågan.

Alldeles uppenbart finns det klara brister i överensstämmelse mellan utbud och efterfrågan vad gäller AML-utbildningen. Det är på de stora och välorganiserade arbetsplatserna som ambitionerna förefaller att både vara störst och bli förverkligade. På de mindre arbetsplatserna kanske det finns samma höga ambitioner, men av olika orsaker förlöses dessa i alldeles för liten utsträckning.

En förklaring till detta ligger alldeles uppenbart på utbudssidan. Med det etablerade företagsekonomiska språkbruket skulle man kunna säga att studieförbunden har skummat marknaden, d v s man har skjutit in sig på de största arbetsplatserna och lyckats väl på dessa.

Det finns flera logiska förklaringar till att det förhåller sig på detta sättet. Strikta ekonomiska argument är naturligtvis den första, hög volym och låga försäljningskostnader ger naturligtvis i detta fall så väl som i andra fall en god ekonomi.

En annan förklaring är att ABF och TBV också på dessa arbetsplatser har den bäst vässade delen av den viktigaste marknadsföringskanalen, nämligen de starkaste och mest välorganiserade fackklubbarna.

En tredje förklaring ligger i att ABF och TBV har satt konkurrensen ur spel och delat upp marknaden. Samtidigt har man organiserat informationsflödet så att man löpande får information från medlemsorganisationerna om nyvalda skyddsombud.

Alla dessa förklaring hämmar var för sig effektiviteten i resursanvändningen.

För det första sprids inte utbildningsinsatserna i tillräcklig omfattning. Metalls mindre verkstadsklubbar är ett talande exempel på detta.

För det andra är det osäkert om "konsumenterna" erbjuds den bästa produkten. De starka lojalitetsband som finns mellan "mäklarna" å ena sidan och "producenterna" å andra sidan medför, dels att de utbildningsinsatser som erbjuds "konsumenterna" aldrig ställs mot varandra, dels att andra potentiella eller befintliga "producenter", t ex Västra Sveriges Arbetsmiljöförenings arbetsmiljöutbildning sällan eller aldrig kommer på tal. Oavsett om det finns andra utbildningsanordnare så innebär gemenskapen mellan organisationerna att "mäklarna" inte ens överväger alternativen.

För det tredje är det osäkert om AML-utbildning verkligen har högsta prioritet bland "konsumenterna", eftersom "prismekanismen" har satts ur spel genom statsbidragen. AML-utbildningen är kraftigt subventionerad, vilket kan förmodas leda såväl till en överefterfrågan från "konsumenterna" som till att det blir lockande för "producenterna" att försöka utforma sina produkter på ett sätt som gör att man kan definiera dessa så att de godkänns som arbetsmiljöutbildning och blir statsbidragsberättigade.

5 Några synpunkter på behov och organisation av utbildningsinsatser på lokal nivå.

1970-talet har i efterhand karakteriserats som det decennium då det i Sverige blev vanligt att statsmakterna intervenerade med lagstiftning på arbetsmarknaden och inte som tidigare överlät åt parterna att lösa problemen förhandlingsvägen.

De två interventioner som vi har behandlat i denna studie skiljer sig åt i så måtto att medan MBL angav ramar som parterna i efterhand genom förhandlingar skulle fylla med ett konkret innehåll, var AML mer en komplettering och utveckling av en egentligen mycket gammal tradition på svensk arbetsmarknad, nämligen att minimera skaderiskerna i arbetslivet.

I efterhand kan konstaterats att MBL inte innebar den radikala förändring av maktfördelning och maktrelationer som retoriken eller marknadsföringen gav för handen. Det är idag mycket svårt att hitta någon som klart uttrycker positiva omdömen om MBL. Detta faktum bör emellertid inte tas som bevis på att MBL blev ett fiasko, utan endast på att den kända devisen om att "allting går att sälja med mördande reklam" inte håller, d v s man får aldrig lova mer i marknadsföringen än vad produkten håller.

5.1 Centrala och allmänna lösningar på lokala och specifika problem - en omöjlighet.

Den mest uppenbara förklaringen till de många svikna förhoppningarna som envar stöter på som idag går ut på en svensk arbetsplats och ställer frågor om MBL med tillhörande avtal, ligger rimligen i att MBL, egentligen aldrig såsom det var avsett, "fylldes på avtalsvägen" med överenskommelser som anpassade lagen till den mångfald av situationer som finns ute på arbetsplatserna och gjorde den verkligt användbar.

Lagstiftarna var nog medvetna om att de inte kunde täcka alla varianter som finns i företag och andra organisationer, t ex vad gäller beslutssituationer, arbetsorganisatoriska och individuella förhållanden. Men dessa begränsningar framhölls inte lika klart och entydigt i marknadsföringen av MBL.

Tanken var att lagen i efterhand skulle kompletteras med avtal mellan parterna. Avtalen skulle ge den anpassning som var nödvändig för att medbestämmandet skulle bli reelt. Men måhända insåg inte de central organisationerna riktigt hur långt ner man måste driva decentraliseringen av förhandlingsrätten för att lagen skulle

få substans och bli meningsfull ute på de enskilda arbetsplatserna. För de lokala fackklubbarna framstår därför innehållen i de avtal som tecknades som nästan lika allmänna som själva lagen.

Inom arbetstagarorganisationerna förefaller centraliseringen av makt och beslut kring MBL-reformen att bestå än. Studerar man beslut- och kontrollfunktionerna vad gäller av MBL-resursernas användning, finner man att de centrala förbundskansliernas ställning i Stockholm är mycket stark. De beslut, som rör den mindre del av resurserna som slussas vidare, stannar därefter på nästa nivå, som är avdelningarna. Merparten av resurserna till avdelningarna är också endast tillgängliga efter särskilda ansökningsförfaranden.

När det gäller AML kan vi se att makten över resurserna visserligen ligger längre ner i organisationerna - detta borgar finansieringsformen för - men också här finns det inoptimaliteter. Resurserna styrs dit, där "fördelningskanalernas" struktur och organisation är särskilt starka och välfungerande, i stället för dit, där arbetsmiljöproblemen kanske är störst eller mest uttalade.

Det är i första hand de stora företagen med de välorganiserade fackklubbarna och de centrala beslutsorganen i de kommunala förvaltningarna som är mest attraktiva för "producenterna" ABF och TBV. Samtidigt är de lokala fackklubbarna på dessa arbetsplatser förmodligen också de mest aktiva "mäklarna".

5.2 AML-resurser "fyller ut " MBL på lokal nivå?

Det finns som vi tidigare har framhållit mycket stora friheter vad gäller MBL-resursernas användning. Detta förefaller att skapa en hel del oklarheter på de centrala förbundskanslierna som beslutar vilken typ av resurser som ett visst projekt skall få.

Det kanske är mer förvånande att friheten och oklarheterna också tycks gälla AML-resursernas användning. Vi har redan tidigare konstaterat att MBL- och AML-resurserna i en del fall tenderat att flyta ihop. Nu vill vi också påstå att behovet av lokal medverkan - eller varför inte medbestämmande - i förändringsarbete på en del arbetsplatser, främst inom den offentliga sektorn, faktiskt finansieras med AML-resurser!

Vi har tidigare nämnt att TBV Väst har haft mycket stor framgång med sin utbildning "Arbetsglädje och effektivitet". Drygt 15 000 lärare i Västsverige har gått utbildningen. Men också inom, t ex sjukvården och den kommunala hemtjänsten och annan social

service, har ett stort antal anställda från främst LO- och TCO-förbunden gått utbildningen. Vi skall nu översiktligt beskriva denna och också låta projektledaren berätta vad det är som inryms i den och som gjort den så populär såväl bland arbetsgivare och chefer som arbetstagare inom den offentliga sektorn.

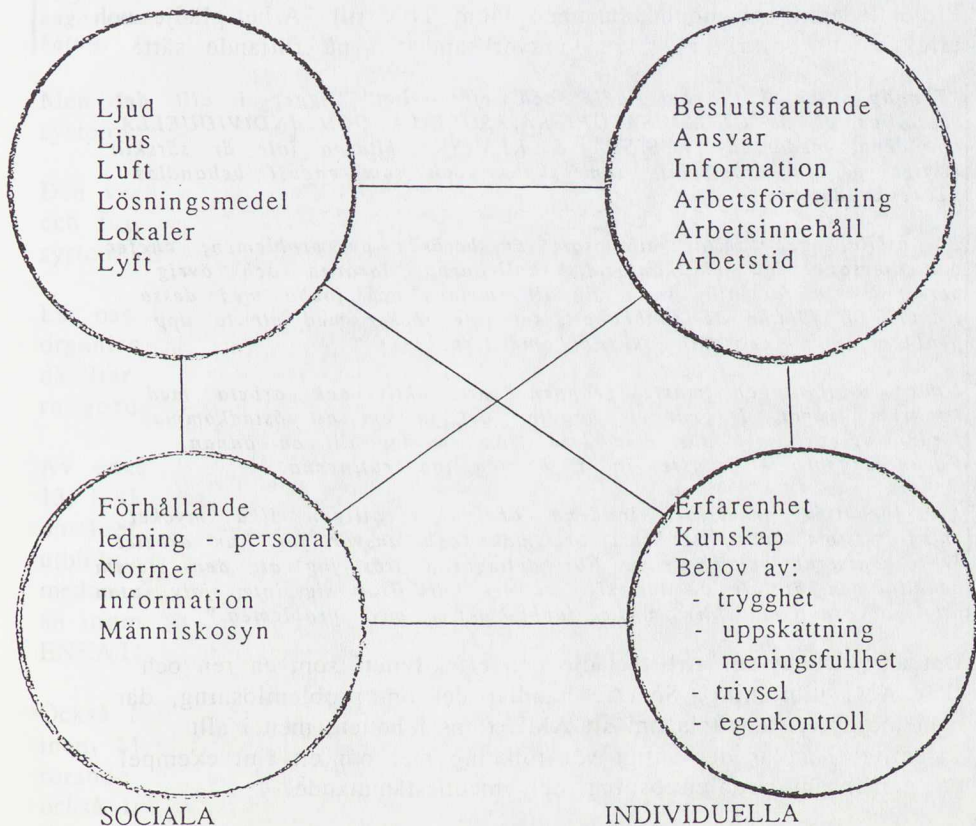
I TBVs "Arbetsglädje och effektivitet" utgår man från följande schematiska skiss på vad som konstituerar arbetsmiljön:

ARBETSMILJÖ

ett system av olika faktorer

FYSISKA & KEMISKA

ORGANISATORISKA

Enligt projektledaren på TBV Väst är det de psykosociala faktorerna i arbetsmiljön på arbetsplatserna i den offentliga sektorn som är det

största problemet, och att det är där som förändringsbehovet är störst.

Problemen är enligt projektledaren ett resultat av att det dels finns en mycket stor tröghet inom den offentliga sektorn, dels är så många samhällsförändringar som har drabbat de offentligt anställda särskilt hårt under 80-talet. Som exempel härpå nämns den sociala uppluckringen som har fört med sig ökat missbruk och våld, invandringen som har fött tendenser till rasism, mobbning och språksvårigheter, skilsmässorna som har gett problem med ensamma föräldrar, allt detta har drabbat lärarna i klassrummen och medfört en kraftigt försämrad psykosocial arbetsmiljö med högre sjukfrånvaro, ökad otrivsel och i en del fall kostsam utslagning som följd.

Projektledaren och upphovsmannen inom TBV till "Arbetsglädje och effektivitet" beskriver själva kursverksamheten på följande sätt:

"Tyngdpunkten i "Arbetsglädje och effektivitet" ligger i allt det väsentliga på de ORGANISATORISKA, SOCIALA OCH INDIVIDUELLA områdena, medan de FYSISKA & KEMISKA bitarna inte är särskilt viktiga på en arbetsplats som skolan och som endast behandlas pliktskyldigast.

På utbildningen deltar alla som är berörda av problemen; chefer och personal på skolkontoret, skolledarna, lärarna och övrig personal. De får alla sätta sig tillsammans och jobba med dessa frågor. Då förstår de snabbt att det inte räcker med att ta upp problemen i centrala skyddskommitten.

Under utbildningen måste gruppen vara aktiv och arbeta med konkreta frågor. I grunden handlar det ju om att åstadkomma förändring och det gör man inte från en dag till en annan. Förändringsarbetet måste in i de dagliga rutinerna.

Att förbättra arbetsförhållandena är ju egentligen lika mycket en fråga om kreativitet som om makt och ansvar för hur arbetet är organiserat och bedrivs. För deltagarna tror jag att den största behållningen är att de lär sig att det här fixar sig inte själv, utan att man faktiskt själv måste jobba aktivt med problemen."

Det är svårt att se "Arbetsglädje och effektivitet" som en ren och skär AML-utbildning. Snarare handlar det om problemlösning, där man möjligtvis kan tala om att AML finns i botten, men i allt väsentligt handlar det enligt vår tolkning mer om ett fint exempel på gemensam problemlösning och medbestämmande.

5.3 Förändringsbehoven är olika.

Det är utan tvekan så det idag finns starka behov av förändring ute på arbetsplatserna både inom den privata och offentliga sektorn. En

intervjuad ombudsman på Metalls avdelning 41 hävdade, t ex att behovet inom verkstadsindustrin bäst understryks av att avdelningen varje år förlorar 2 500 - 3 000 eller nästa 10 % av sina medlemmar till andra LO-förbund.

"De unga ser inte ett industrijobb som något permanent. I stället betraktar de ett jobb i industrin ungefär som de gör med militärtjänsten - det är något som man kanske måste göra ett kort tag, men man sätter själv en borte tidsgräns. Det här är det största problemet vi har inom svensk ekonomi idag. Jobben inom industrin måste bli mer attraktiva, mer omväxlande, innehålla fler möjligheter till individuell utveckling, annars är Sveriges tid som industrination snart över.

Vi måste också få ett långsiktigt engagemang på arbetsplatserna om vi skall kunna lösa arbetsmiljöfrågorna. Det här hör ihop - om man inte räknar med att stanna mer än en begränsad tid, därför att man kanske tycker att arbetsmiljön är dålig, så engagerar man sig inte heller i jobbet med att få arbetsmiljön bättre. Då blir det en ond cirkel."

Men det förefaller alltså svårt att nå dessa mål med nuvarande systemutformning, främst därför att problemen är svåra att fånga.

Den verkligt stora frågan måste därför vara hur man kan identifiera och formulera problemen, och därefter hur man kan forma ett system som kan hantera variationerna och generera lösningar.

Låt oss börja med det första problemet och undersöka hur studieorganisatorerna rangordnade olika utbildningsbehov i enkäten och därefter ta oss friheten att göra en egen fri tolkning av deras rangordning.

Av enkätsvaren på frågan om angelägna utbildningsinsatser (fråga 13, ENKÄTBILAGA, sid 6) framgår att när det gällde arbetsmiljöområdet så var det funktionella utbildningsinsatser och inte utbildning kring AML som fick det högsta rangtalet inom Metall, medan de var tvärtom för Kommunal, trots att fler inom Kommunal än inom Metall uppgavs redan ha fått AML-utbildning (fråga 7, ENKÄTBILAGA, sid 3).

Också MBL-utbildningen fick ett högre rangtal inom Kommunal än inom Metall. Höga rangtal inom båda förbunden fick utbildning rörande Individens utveckling på arbetsplatsen. Inom Metall fick också frågan om Ny teknik och dess effekter på arbetsorganisationen ett högt rangtal.

En mycket fri tolkning av studieorganisatorernas rangordning av utbildningsinsatserna skulle då kunna vara som följer:

På många arbetsplatser inom den privata sektorn är frågor som berör specifika arbetsmiljöfrågor viktiga. Därjämte är det frågor som berör Individens utveckling, Ny teknik och dess effekter på arbetsorganisationen, den nu allt snabbare internationaliseringen och fackets roll i ett samhälle med en allt mer sammanflätad ekonomi som är de verkligt stora och angelägna frågorna.

För Kommunals del förefaller det främst att vara den ökande pressen som de anställda känner i ett allt kärvare ekonomiskt läge som är viktigt. Andra stora frågetecken förefaller att vara de anställdas roll i förnyelsearbetet på arbetsplatserna inom den offentliga sektorn samt - inte minst viktigt - den otydliga maktstrukturen och oklarheterna kring beslut och ansvarsfrågor mellan politiker i nämnder och chefer för förvaltningarna.

5.4 Ersätt MBL- och AML-resurserna med lokala förnyelseresurser.

Det framstår som en paradox eller som ett logiskt felslut att det för de engångsinsatser som både MBL och AML var, hittills har funnits kontinuerliga utbildningsresurser, medan det för frågor som alltid varit och är aktuella, nämligen Införandet av ny teknik och dess effekter på arbetsorganisationen resp Individens utveckling på arbetsplatsen, har det inte funnits några särskilda resurser för, tills statsmakterna fattade beslutet om de tidsbegränsade förnyelsefonderna 1987.

Fördelen med förnyelsefonderna är att dessa har den lokala anknytning som MBL och faktiskt också AML-resurserna saknar. Det finns också många andra nackdelar med förnyelsefonderna, utöver att de är tillfälliga, men dessa nackdelar framstår vid en närmare betraktelse att samtliga vara av en sådan natur att de förefaller fullt möjliga att lösa upp.

En uppenbar nackdel är att förnyelsefonderna tillskapades i ett konjunkturpolitiskt sammanhang genom att företagen fick avsätta vinstmedel till särskilda fonder. Fondmedlen fördelades därför mycket olika mellan företagen inom den privata sektorn. Inom den offentliga sektorn beslöts i stället att särskilda förnyelsemedel skulle avsättas i särskilda former och därför blev också dessa "fonder" ganska obetydliga.

En annan nackdel är naturligtvis att det är företagens pengar och att alltså arbetsgivarna disponerar eller rör över förnyelsefondmedlen. Visserligen har de lokala fackklubbarna förhandlingsrätt

och skall godkänna medelsanvändningen innan företagen får lyfta medlen, men dessa går tillbaka till företagen om man inte innan dess har kommit överens med de lokala fackklubbarna.

En tredje nackdel, som framhålls i en i övrigt vad gäller fonderna övervägande positiv utvärderingsrapport som gjorts av Metalls avdelning 41 i Göteborg ute på de lokala verkstadsklubbarna, är att beslutet om fonderna kom så överraskande att de lokala fackklubbarna uppgav sig ha fått svårigheter att planera och organisera hanteringen av de insatser som fonderna kunde finansiera. Enligt rapporten var emellertid det stora flertalet av de klubbar som besvarade enkäten klart positiva till fonderna och ansåg att de utbildningsinsatser som finansierats av fonderna skulle komma att få tämligen stor betydelse för metallarbetarnas utveckling i arbetet.

Samtliga dessa nackdelar borde emellertid, som nämndes ovan, vara möjliga att eliminera. Vi vill avslutningsvis presentera ett konkret förslag på vad vi bedömer skulle kunna vara ett system med många fördelar:

Gör de svaga "konsumenterna" till starka "köpare" av utvecklingsinsatser!

Ersätt den särskilda arbetsgivaravgiften om 0,35 % för MBL- och AML-insatser med en tvingande årlig specifik avsättning (om förslagsvis 1 %) av lönesumman på varje arbetsplats till de lokala fackklubbarnas förfogande för utbildning eller andra utvecklingsinsatser som fackklubbarna själva finner vara mest angelägna.

Medlen förs från företagens konton över till konton som disponeras av arbetsplatsernas lokala fackklubbarn för förnyelseinsatser som de lokala fackklubbarna och arbetsgivaren kommer överens om i en förhandling efter förslag från de lokala fackklubbarna som också har tolkningsföreträdare i förhandlingen.

Med denna lösning knyts resurserna direkt till de enskilda arbetsplatserna och kopplas direkt till de specifika problem och utvecklingsfrågor som finns där och endast kan identifieras av dem som befinner sig där.

Samtidigt upphör den idag, för de centrala organisationerna och arbetsmiljöfonden, ofta ganska snåriga frågan om etiketteringen av olika utbildningsinsatser. Den ganska omfattande och onödiga rundgången vad gäller resurserna försvinner helt, när medlen förs direkt över till de lokala fackklubbarnas konton. Ingen personal alls behövs för att hantera pengarna på riksskatteverket, riksgälden,

arbetsmiljöfonden, de centrala förbundskanslierna och deras regionala avdelningar. Företagens revisorer kontrollerar automatiskt att överföringen har skett på ett korrekt sätt.

Förslaget medför också att de lokala fackklubbarnas ställning stärks, vilket kan förmodas medföra att medbestämmandet på de enskilda arbetsplatserna viatiseras och få ett meningsfullare innehåll. samtidigt får företagen en starkare part att diskutera de viktiga utvecklings- och förnyelsefrågorna med.

Bilaga 6
29 (34)
ENKÄTBILAGA

Denna enkätbilaga innefattar de frågor som besvarats av de båda avdelningarnas studieorganisationsörer. Utöver frågor och svar återfinns en kortfattad kommentar till eller tolkning av svaren i anslutning till varje fråga.

ENKÄTINFORMATION

	KOMMUNAL	METALL	TOTALT
Antal utskickade enkäter	41	69	110
Antal svar	26	42	68
Svarsfrekvens	63%	61%	62%

Kommentar:

Svarsfrekvensen låg just över gränsen för vad som kan anses acceptabelt. För Metalls del utsändes ett särskilt påminnelsebrev ca tre veckor efter enkäten.

Fråga 1

HUR MÅNGA ANSTÄLLDA FINNS DET PÅ ARBETSPLATSEN OCH HUR MÅNGA MEDLEMMAR HAR DITT FÖRBUND PÅ ARBETSPLATSEN?

	KOMMUNAL	METALL	TOTALT
Antal anställda på arbetsplatsen	41183	63465	104648
Antal medlemmar på arbetsplatsen	28496	36203	64699
Medlemsprocenttal	69%	57%	62%

Kommentar:

Medlemsgraden var något högre på Kommunals arbetsplatser, medan storleken på Metalls arbetsplatser varierar mycket mer än Kommunals - från som mest 14000 till som lägst 20 i klubben.

Fråga 2

HUR MÅNGA AV ERA MEDLEMMAR PÅ DIN ARBETSPLATS HAR FÅTT SÄRSKILD UTBILDNING ELLER INFORMATION KRING MBL?

	KOMMUNAL		METALL		TOTALT	
Nästan alla	2	8%			2	3%
Fler än 75 %	1	4%	1	2%	2	3%
Fler än 50 %	3	12%	1	2%	4	6%
Färre än 50 % men fler än 25 %	7	27%	7	17%	14	21%
Färre än 25 %	13	50%	33	79%	46	68%

Kommentar:

Fler medlemmar i Kommunal än i Metall har fått utbildning eller information om MBL. Troligen föreligger totalt sett en underskattning vad gäller information om MBL. Frågan borde möjligen också haft ännu ett svarsalternativ, t ex färre än 25 % men fler än 10 %.

Fråga 3

NÄR UNGEFÄR FICK DE FLESTA SIN UTBILDNING?

	KOMMUNAL		METALL		TOTALT	
Mellan 76 - 80	9	30%	20	50%	29	41%
-"- 81 -85	12	40%	12	30%	24	34%
-"- 86 -90	9	30%	8	29%	17	29%

Kommentar:

Alla studieorganisatörer har inte besvarat denna fråga, samtidigt som ett färre antal av de svarande angivit fler än ett alternativ. Metalls utbildning låg längre tillbaka i tiden än Kommunals. Detta gällde särskilt för Metalls mindre arbetsplatser.

Fråga 4

UTBILDNING OCH INFORMATION KRING MBL KAN OCKSÅ INGÅ I ANNAN UTBILDNING, T EX "FACKLIG GRUNDKURS" ELLER "KONTAKTOMBUDSUTBILDNING". VET DU UNGEFÄR HUR MÅNGA SOM HAR GÅTT SÅDAN UTBILDNING?

	KOMMUNAL		METALL		TOTALT	
Nästan alla	1	4%			1	1%
Fler än 75 %	1	4%			1	1%
Fler än 50 %	4	16%			4	6%
Färre än 50 % men fler än 25 %	4	21%	7	17%	11	18%
Färre än 25 %	15	60%	35	83%	50	75%

Kommentar:

Fler av Kommunals än Metalls medlemmar har av svaren att döma gått på facklig utbildning, även om det kanske finns skäl att bortse från extremvärdena. Också denna fråga borde haft ytterligare ett svarsalternativ, t ex färre än 25 % men fler än 10 %.

Fråga 5

KAN DU GROVT BEDÖMA HUR STORT INTRESSET FÖR UTBILDNING OCH INFORMATION KRING MBL ÄR IDAG PÅ DIN ARBETSPLATS?

	KOMMUNAL		METALL		TOTALT	
Mycket stort						
Stort	4	16%			4	6%
Varken stort eller litet	13	52%	6	14%	19	28%
Ganska litet	6	24%	20	48%	26	39%
Mycket litet	2	8%	16	38%	18	27%

Kommentar:

Av totalt 67 svaranden bedömde 44 (66 %) ntresset för MBL som ganska eller mycket lågt.

Här fanns en påtaglig skillnad mellan Kommunal (32 %) och Metall (86 %).

För Metall angav 16 av 42 (38 %) att intresset för utbildning kring MBL var mycket litet.

Fråga 6

OM "GANSKA LITET" ELLER "MYCKET LITET" PÅ FRÅGA 5, VAD BEROR DETTA PÅ?

	KOMMUNAL (8 svaranden)		METALL (36 svaranden)		TOTALT (44 svaranden)	
Lagen är inte ny längre	2	15%	8	18%	10	18%
MBL är inte särskilt viktig längre	2	15%	10	23%	12	21%
Det anordnas inga särskilda kurser längre	4	31%	13	30%	17	30%
De som kan MBL lär de nya	1	8%	2	5%	3	5%
De frågor som MBL behandlar klarar vi av på andra sätt	4	31%	11	25%	15	26%

Kommentar:

Vissa svaranden angav fler än ett alternativ. Av totalt 57 svar angav 17 (30 %) som orsak att det inte längre ordnas särskilda kurser. 3 av 57 (5 %) angav att utbildningen numera sker internt.

37 svaranden (65 %) angav annan förklaring och anssåg att det låga intresset har andra orsaker. Av de som angett att MBL inte längre är särskilt viktig, markerade många också alternativet att de frågor som MBL berör klaras av på annat sätt.

En del av de svarande kompletterade här också sina markeringar med egna kommentarer av typ, MBL-lagen är tandlös, är en "papperstiger", är bara en teknik för inflytande och att inflytandet ständigt måste erövras. En av de svarande angav att MBL bara ger "byråkraterna" inom det centrala facket en starkare ställning.

Fråga 7

HUR MÅNGA AV MEDLEMMARNA PÅ DIN ARBETSPLATS HAR GÅTT PÅ SÄRSKILD UTBILDNING ("BÄTTRE ARBETSMILJÖ" BAM) ELLER FÅTT SÄRSKILD INFORMATION OM ARBETSMILJÖLAGEN (AML)?

	KOMMUNAL		METALL		TOTALT	
Fler än hälften	1	3%			1	1%
Färre än hälften men fler än 25 %	1	5%	1	4%	2	4%
Färre än 25 %	5	16%	7	15%	12	15%
Nästan alla i klubbstyrelsen och nästan alla skyddsombuden	13	42%	18	38%	31	40%
Vissa inom klubbstyrelsen och vissa av skyddsombuden	11	35%	14	30%	25	32%
Nästan ingen vad jag vet			7	18%	7	10%

Kommentar:

Också på denna fråga återfanns några dubbelmarkeringar, något fler från Kommunal än från Metall. Detta förefaller hänga samman med att man i en del fall haft många fler vanliga medlemmar inom Kommunal än inom Metall som har gått BAM-kurs eller annan AML-utbildning.

Merparten av deförtroendevalda i båda avdelningarna har fått utbildning, men var 6:te svarande från Metall angav att nästan ingen fått AML-utbildning eller information, vilket är anmärkningsvärt. Av dessa svar kom 3 stycken från klubbar med färre än 30 medlemmar, 3 stycken från klubbar med mellan 30 och 100 och 1 svar från en klubb med mellan 100 och 200 medlemmar.

Fråga 8

HUR MÅNGA SKYDDSOMBUD HAR DIN KLUBB ELLER SEKTION OCH HUR MÅNGA AV
DESSA HAR FÅTT AML-UTBILDNING?

	KOMMUNAL	METALL	TOTALT
Antal skyddsombud	965	743	1708
Antal skyddsombud som fått utbildning	723	691	1414
Relativ andel utbildade	75%	93%	83%

Kommentar:

Den höga andelen utbildade skyddsombud inom Metall har föranlett en närmare analys av svaren. En uppdelning av svaren efter antalet klubbmedlemmar, visar att andelen utbildade skyddsombud på företag där klubben hade fler än 1000 medlemmar uppgavs vara nästan 100 %. För företagen där där klubben hade mellan 1000 och 200 medlemmar uppgavs 93 % av skyddsombuden vara utbildade. För företagen där klubben hade mellan 200 och 100 medlemmar sjönk den angivna andelen utbildade skyddsombud till 56 % och för företagen där klubben hade färre än 100 anställda till 51 %.

Materialet visar inte motsvarande skillnader för Kommunals svar; på arbetsplatser med färre än 1000 medlemmar angavs andelen utbildade skyddsombud till 67 %.

Fråga 9 (ENBART KOMMUNAL)

HUR MÅNGA KONTAKTOMBUD FINNS DET OCH HUR MÅNGA AV DESSA HAR FÅTT
AML-UTBILDNING?

	KOMMUNAL
Antal kontaktombud på arbetsplatsen	877
Antal kontaktombud som fått utbildning	559
Relativ andel utbildade	64%

Kommentar:

Andelen utbildade kontaktombud på Kommunals arbetsplatser varierade från som lägst 6 % till som högst 100 %. Variationen förklaras inte av skillnader i sektionernas storlek utan torde behöva sökas i faktorer som inte täcktes av denna undersökning.

Fråga 10

HUR MÅNGA LEDAMÖTER INGÅR I KLUBB- ELLER SEKTIONSLEDNINGEN OCH HUR
MÅNGA HAR FÅTT AML-UTBILDNING?

	KOMMUNAL	METALL	TOTALT
Antal ledamöter i ledningen	192	191	383
Antal utbildade ledamöter i ledningen	151	155	306
Relativ andel utbildade	79%	81%	80%

Kommentar:

Här slog återigen variationerna på storleken igenom inom Metall. I de klubbar som hade fler än 1000 medlemmar angavs 100 % av ledamöterna vara utbildade. För klubbar med färre än 1000 men fler än 200 medlemmar angavs att 80 % var utbildade, för de klubbar som hade färre än 200 men fler än 100 medlemmar angavs 65 % vara utbildade och slutligen för klubbarna med färre än 100 medlemmar angavs endast 32 % av ledamöterna vara utbildade.

Fråga 11

**ANSER DU ATT TILLRÄCKLIGT MÅNGA INOM KLUBBEN ELLER SEKTIONEN HAR FÅTT
UTBILDNING OM ARBETSMILJÖN?**

	KOMMUNAL	METALL	TOTALT
Ja	5	5	10
Nej	20	37	57
Relativ andel	25%	14%	18%

Kommentar:

Något färre studieorganisatörer inom Metall angav att inte tillräckligt många inom klubben har fått utbildning inom arbetsmiljöområdet.

Fråga 12

**OM DU SVARAT "NEJ" PÅ FRÅGA 11 OVAN. VAD BEROR DETTA PÅ?
HÄR KAN DU KRYSSA FÖR MER ÄN ETT ALTERNATIV.**

	KOMMUNAL		METALL		TOTALT	
Arbetsgivaren som faktiskt har arbetsmiljö-ansvaret tar inte detta fullt ut. Det är hans skyldighet	13	26%	9	16%	22	21%
Företagshälsovården jobbar med det och sköter det bra	1	2%	0	0%	1	1%
Det är svårt att rekrytera skyddsombud	14	28%	10	18%	24	23%
Vi har svårt att få upp ett verkligt stort intresse bland våra egna vanliga medlemmar för arbetsmiljöfrågorna	15	30%	29	52%	44	42%
Klubb- eller sektionsledningen bedömer att andra frågor är viktigare	1	2%	1	2%	2	2%
Både arbetsgivaren och facket har svårt att hitta någon som arrangerar kurser.	6	12%	7	13%	13	13%

Kommentar:

För Metalls del angavs som vanligaste orsak att det var svårt att få upp intresset bland medlemmarna. Fler inom Kommunal än inom Metall ansåg att arbetsgivaren inte tar sitt ansvar på det sätt som krävs, samtidigt angav något fler inom Kommunal att man hade svårigheter att rekrytera skyddsombud.

Både inom Kommunal och Metall ansåg man att sektions- resp klubbledningen givit arbetsmiljöfrågorna den prioritet som dessa ansågs kräva.

Fråga 13

VILKA ÄR DE FRÅGOR DÄR DU UPPFATTAR ATT BEHOVET AV UTBILDNING ÄR
SÄRSKILT STORT IDAG. RANGORDNA

	KOMMUNAL		METALL		TOTALT	
MBL med tillhörande avtal	171	15%	174	10%	345	12%
AML, det vill säga själva lagen	175	15%	210	12%	385	13%
Specifika arbetsmiljöfrågor som, t ex kemiska risker, lösningsmedel, ergonomi m m	141	12%	290	16%	431	15%
Frågor om ny teknik och effekterna på arbetsorganisationen	120	10%	233	13%	353	12%
EG-frågor, fackets roll i EG, etc	84	7%	181	10%	265	9%
Socialförsäkringar och trygghetsfrågorna	174	15%	232	13%	406	14%
Alkohol, tobak och narkotika	110	10%	154	9%	264	9%
Individens utveckling på arbetsplatsen	173	15%	245	14%	418	14%
Annat, ange vad	36	3%	52	3%	88	3%
Sammanlagt	1148		1771		2919	

Kommentar:

Inom Kommunal var det framförallt fyra frågor som skiljdes ut; MBL, AML, Socialförsäkrings- och trygghetsfrågor och individens utveckling på arbetsplatsen.

Motsvarigheten inom Metall var funktionsinriktade arbetsmiljöfrågor, individens utveckling på arbetsplatsen, ny teknik och dess effekter på arbetsorganisationen. MBL kom här först på sjunde plats.

Avslutningsvis redovisas förslagen på andra områden där studieorganisationerna angavs att det finns ett utbildningsbehov:

ANNAT; KOMMUNAL

Mobbning
Fackligt socialt arbete
Pensionsavtalen
Ekonomi/budget
Gruppdynamik
Mellanchefer (arbetsledare) borde få
obligatorisk utbildning i AML
Arbetsrättsutbildning
Kommunkunskap; hur politiska beslut fattas

ANNAT; METALL

Repetitionsutbildning för bolagsstyrelserepresentanter
Företags- och samhällsekonomi
Kvinnors utveckling på arbetsplatsen
Moral och ansvar
Data- och ekonomi
Solidaritet
Alla förändringar som berör de anställda

Statens offentliga utredningar 1990

Kronologisk förteckning

1. Företagsförvärv i svenskt näringsliv. I.
 2. Överklagningsrätt och ekonomisk behovsprövning inom socialtjänsten. S.
 3. En idrottshögskola i Stockholm - struktur, organisation och resurser för en självständig högskola på idrottens område. U.
 4. Transportrådet. K.
 5. Svensk säkerhetspolitik i en föränderlig värld. Fö.
 6. Förbud mot tjänstehandel med Sydafrika m.m. UD.
 7. Lagstiftning för reklam i svensk TV. U.
 8. Samhällsstöd till underhållsbidragsberättigade barn. Idéskisser och bakgrundsmaterial. S.
 9. Kostnader för fastighetsbildning m. m. Bo.
 10. Strömgatan 18 - Sveriges statsministerbostad. SB.
 11. Vidgad vuxenutbildning för utvecklingsstörda. U.
 12. Meddelarrätt. Ju.
 13. Översyn av sjölagen 2. Ju.
 14. Långtidsutredningen 1990. Fi.
 15. Beredskapen mot oljeutsläpp till sjöss. Fö.
 16. Storstads trafik 5 - ett samlat underlag. K.
 17. Organisation och arbetsformer inom bilateralt utvecklingsbistånd. UD.
 18. Lag om folkbokföringsregister m.m. Fi.
 19. Handikapp och välfärd? - En lägesrapport. S.
 20. Välfärd och segregation i storstadsregionerna. SB.
 21. Den elintensiva industrin under kärnkraftsavvecklingen. ME.
 22. Den elintensiva industrin under kärnkraftsavvecklingen. Bilagedel. ME.
 23. Tomträttsavgäld. Bo.
 24. Ny kommunallag. C.
 25. Konkurrensen inom livsmedelssektorn. C.
 26. Förmånssystemet för värnpliktiga m. fl. Fö.
 27. Post & Tele - Affärsverk med regionalt och socialt ansvar. K.
 28. Att följa upp kommunal verksamhet - En internationell utblick. C.
 29. Tobakslag. S.
 30. Översyn av upphovsrättslagstiftningen. Ju.
 31. Perspektiv på arbetsförmedlingen. A.
 32. Staden. SB.
 33. Urban Challenges. SB.
 34. Stadsregioner i Europa. SB.
 35. Storstädernas ekonomi 1982-1996. SB.
 36. Storstadsliv. Rika möjligheter - hårda villkor. SB.
 37. Författningsreglering av nya importrutiner m.m. Fi.
 38. Översyn av naturvårdslagen m.m. ME.
 39. Konstnärens villkor. U.
 40. Kärnkraftsavveckling - kompetens och sysselsättning. ME.
 41. Tio år med jämställdhetslagen - utvärdering och förslag. C.
 42. Internationellt ungdomsutbyte. C.
 43. Förenklad statistikreglering; med förslag till lag om den statliga statistikframställningen. C.
 44. Demokrati och makt i Sverige. SB.
 45. Kapitalavkastningen i bytesbalansen. Fi.
 46. Särskild skatt i den finansiella sektorn. Fi.
 47. Beskattning av stipendier. Fi.
 48. Samhällsstöd till underhållsbidragsberättigade barn, del III. S.
 49. Arbete och hälsa. A.
-

Statens offentliga utredningar 1990

Systematisk förteckning

Statsrådsberedningen

Strömgatan 18 - Sveriges statsministerbostad. [10]
Välfärd och segregation i storstadsregionerna. [20]
Staden. [32]
Urban Challenges. [33]
Stadsregioner i Europa. [34]
Storstädernas ekonomi 1982-1996. [35]
Storstadsliv. Rika möjligheter- hårda villkor. [36]
Demokrati och makt i Sverige. [44]

Justitiedepartementet

Meddelarrätt. [12]
Översyn av sjölagen 2. [13]
Översyn av upphovsrättslagstiftningen. [30]

Utrikesdepartementet

Förbud mot tjänstehandel med Sydafrika m.m. [6]
Organisation och arbetsformer inom bilateralt utvecklingsbistånd. [17]

Försvarsdepartementet

Svensk säkerhetspolitik i en föränderlig värld. [5]
Beredskapen mot oljeutsläpp till sjöss. [15]
Förmånssystemet för värnpliktiga m. fl. [26]

Socialdepartementet

Överklagningsrätt och ekonomisk behovsprövning inom socialtjänsten. [2]
Samhällsstöd till underhållsbidragsberättigade barn. Idéskisser och bakgrundsmaterial. [8]
Handikapp och välfärd? - En lägesrapport. [19]
Tobakslag. [29]
Samhällsstöd till underhållsbidragsberättigade barn, del III. [48]

Kommunikationsdepartementet

Transportrådet. [4]
Storstadstrafik 5 - ett samlat underlag. [16]
Post & Tele - Affärsverk med regionalt och socialt ansvar. [27]

Finansdepartementet

Långtidsutredningen 1990. [14]
Lag om folkbokföringsregister m.m. [18]
Författningsreglering av nya importrutiner m.m. [37]
Kapitalavkastningen i bytesbalansen. [45]

Särskild skatt i den finansiella sektorn. [46]
Beskattning av stipendier. [47]

Utbildningsdepartementet

En idrottshögskola i Stockholm - struktur, organisation och resurser för en självständig högskola på idrottens område. [3]
Lagstiftning för reklam i svensk TV. [7]
Vidgad vuxenutbildning för utvecklingsstörda. [11]
Konstnärens villkor. [39]

Arbetsmarknadsdepartementet

Perspektiv på arbetsförmedlingen. [31]
Arbete och hälsa. [49]

Bostadsdepartementet

Kostnader för fastighetsbildning m. m. [9]
Tomträttsavgäld. [23]

Industridepartementet

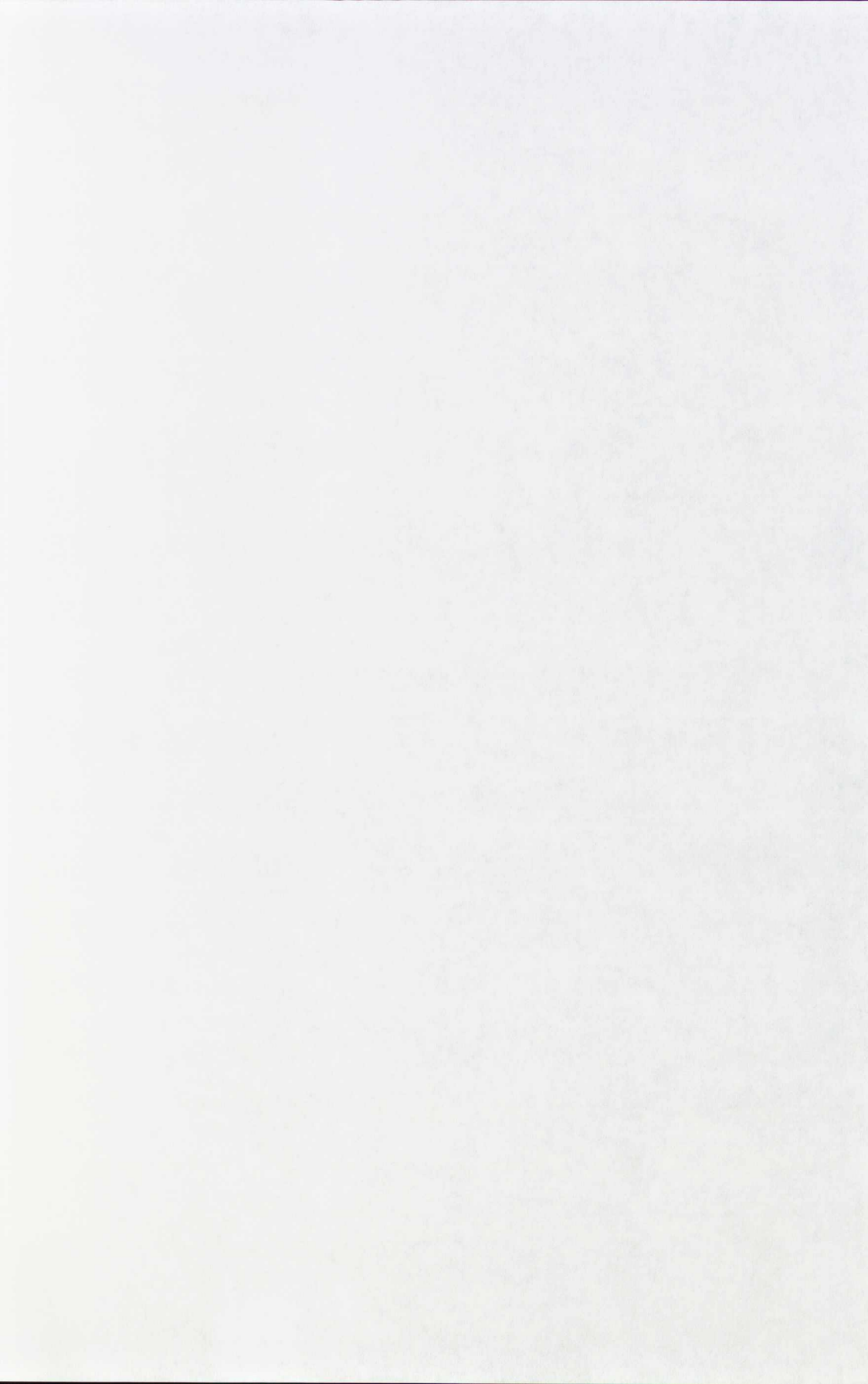
Företagsförvärv i svenskt näringsliv. [1]

Civildepartementet

Ny kommunallag. [24]
Konkurrensen inom livsmedelssektorn. [25]
Att följa upp kommunal verksamhet - En internationell utblick. [28]
Tio år med jämställdhetslagen - utvärdering och förslag. [41]
Internationellt ungdomsutbyte. [42]
Förenklad statistikreglering; med förslag till lag om den statliga statistikframställningen. [43]

Miljö- och energidepartementet

Den elintensiva industrin under kärnkraftsavvecklingen. [21]
Den elintensiva industrin under kärnkraftsavvecklingen. Bilagedel. [22]
Översyn av naturvårdslagen m.m. [38]
Kärnkraftsavveckling - kompetens och sysselsättning. [40]

Systematisk förteckning

Statsförberedningen

Statens förberedning av riksdagen 1989 (1)
 Statens förberedning av riksdagen 1990 (2)
 Statens förberedning av riksdagen 1991 (3)
 Statens förberedning av riksdagen 1992 (4)
 Statens förberedning av riksdagen 1993 (5)
 Statens förberedning av riksdagen 1994 (6)
 Statens förberedning av riksdagen 1995 (7)
 Statens förberedning av riksdagen 1996 (8)

Justitiedepartementet

Justitiedepartementet 1989 (1)
 Justitiedepartementet 1990 (2)
 Justitiedepartementet 1991 (3)

Utrikesdepartementet

Utrikesdepartementet 1989 (1)
 Utrikesdepartementet 1990 (2)
 Utrikesdepartementet 1991 (3)

Värnberedningsdepartementet

Värnberedningsdepartementet 1989 (1)
 Värnberedningsdepartementet 1990 (2)
 Värnberedningsdepartementet 1991 (3)

Socialdepartementet

Socialdepartementet 1989 (1)
 Socialdepartementet 1990 (2)
 Socialdepartementet 1991 (3)
 Socialdepartementet 1992 (4)
 Socialdepartementet 1993 (5)
 Socialdepartementet 1994 (6)
 Socialdepartementet 1995 (7)
 Socialdepartementet 1996 (8)

Kommunikationsdepartementet

Kommunikationsdepartementet 1989 (1)
 Kommunikationsdepartementet 1990 (2)
 Kommunikationsdepartementet 1991 (3)

Finansdepartementet

Finansdepartementet 1989 (1)
 Finansdepartementet 1990 (2)
 Finansdepartementet 1991 (3)
 Finansdepartementet 1992 (4)

Finansdepartementet 1993 (5)
 Finansdepartementet 1994 (6)

Landsbygdsdepartementet

Landsbygdsdepartementet 1989 (1)
 Landsbygdsdepartementet 1990 (2)
 Landsbygdsdepartementet 1991 (3)
 Landsbygdsdepartementet 1992 (4)
 Landsbygdsdepartementet 1993 (5)
 Landsbygdsdepartementet 1994 (6)
 Landsbygdsdepartementet 1995 (7)

Arbetsmarknadsdepartementet

Arbetsmarknadsdepartementet 1989 (1)
 Arbetsmarknadsdepartementet 1990 (2)

Rechtsdepartementet

Rechtsdepartementet 1989 (1)
 Rechtsdepartementet 1990 (2)

Industri- och handelsdepartementet

Industri- och handelsdepartementet 1989 (1)

Civildepartementet

Civildepartementet 1989 (1)
 Civildepartementet 1990 (2)
 Civildepartementet 1991 (3)
 Civildepartementet 1992 (4)
 Civildepartementet 1993 (5)
 Civildepartementet 1994 (6)
 Civildepartementet 1995 (7)
 Civildepartementet 1996 (8)

Vatten- och energidepartementet

Vatten- och energidepartementet 1989 (1)
 Vatten- och energidepartementet 1990 (2)
 Vatten- och energidepartementet 1991 (3)
 Vatten- och energidepartementet 1992 (4)
 Vatten- och energidepartementet 1993 (5)
 Vatten- och energidepartementet 1994 (6)
 Vatten- och energidepartementet 1995 (7)

KUNGL. BIBL.
1990-09-03
STOCKHOLM